

VILNIAUS UNIVERSITETAS
LIETUVIŲ LITERATŪROS IR TAUTOSAKOS INSTITUTAS

VITALIJA KAZLAUSKIENĖ

**PRANCŪZŲ K2 DAIKTAVARDINIS JUNGINYS:
MOKINIŲ TEKSTYNO ANALIZĖ**

Daktaro disertacija
Humanitariniai mokslai, filologija (04H)

Vilnius, 2018

Disertacija rengta 2010–2017 metais Vilniaus universitete

Mokslinė vadovė **prof. dr. Meilutė Ramonienė** (Vilniaus universitetas,
humanitariniai mokslai, filologija – 04H)

Padėkos žodis

Šios disertacijos tikslas jau įgyvendintas, įveikti darbo sunkumai, priimti sprendimai, ir tai pasiekta tik daugelio kitų žmonių, kurie man padėjo, supratingumo, geranoriškumo ir asmeninės patirties dėka.

Nuoširdžiai dėkoju disertacijos mokslinei vadovei prof. dr. Meilutei Ramonienei, sutikusiai man vadovauti, už nukreipimą ir vedimą nelengvu mokslo keliu, vertingas konsultacijas, kritišką profesionalų žvilgsnį bei už man suteiktą didelę kūrybinę laisvę, atvirą pasitikėjimą ir nuolatinį skatinimą tobulėti.

Esu dėkinga ir Romanų filologijos katedros kolegoms, prof. Vytautui Bikulčiui, prof. Genovaitei Dručkutei, doc. dr. Vilhelminai Vitkauskienei, dr. Vitai Valiukienei, dr. Miroslavui Stasiło, lekt. Dianai Srodai bei visam kolektyvui, už įkvėpimą pasirinkti mokslininkės kelią, konstruktyvius patarimus, įvairiapusišką pagalbą ir paskatas.

Kaip Lituanistinių studijų katedros doktorantė, ypač noriu padėkoti šios katedros kolegoms už bendras diskusijas, kritišką požiūrį ir reikšmingus klausimus, kurie geriau padėjo suvokti šio darbo probleminius dalykus ir aiškiau juos suformuluoti.

Noriu padėkoti dr. Ritai Juknevičienei, padėjusiai vaizdžiau suprasti kalbinių terminų įvairovę ir patobulinti disertacijos skyrių, skirtą daiktavardinio junginio leksinei išraiškai.

Taip pat noriu padėkoti NEC už suteiktą galimybę tirti VBE mokinių rašto darbus, be kurių nebūčiau sukaupusi stiprios empirinės bazės šiam tyrimui atlikti, kaip ir be Sigitos Mažukėlytės pagalbos, tiesiogiai prisidėjusios prie tekstyno kūrimo.

Nuoširdus ačiū Irenai Štikonaitei už vertingus lituanistės patarimus, kad mano tekstas būtų kuo sklandesnis ir rišlesnis.

Užvis labiausiai esu dėkinga savo šeimai, kuri tikėjo mano darbo prasme ir manimi, visada palaikė ir turėjo daug kantrybės einant kartu mano pasirinktu moksliniu keliu.

TURINYS

SANTRUMPŲ IR SIMBOLIŲ SĄRAŠAS	7
ĮVADAS	9
1. TEORINIAI TYRIMO PAGRINDAI	16
1.1. Žodžių junginys. Junginys kaip pagrindinis kalbinis vienetas	16
1.2. Daiktavardinis junginys	21
1.2.1. Daiktavardinio junginio sąvoka	21
1.2.2. Daiktavardinio junginio vientisumas ir ribos	27
1.2.3. Daiktavardinio junginio tyrimų apžvalga	32
1.3. Lingvistinės kompetencijos įgijimas	36
1.3.1. Tarpukalbės sąvoka	41
1.3.2. Klaidų tipai	44
1.3.3. Interferencija	47
1.4. Mokinių tekstynas	53
2. TYRIMO KALBINĖ MEDŽIAGA IR METODAI	59
2.1. Lietuvių prancūzų kalbos tarpukalbės tekstynas	59
2.2. Prancūzų K2 situacija Lietuvos mokyklose	61
2.3. Duomenų kaupimas ir atrankos kriterijai	64
2.4. Duomenų apdorojimas	66
2.5. Daiktavardinio junginio anotavimas ir nustatymo kriterijai	67
2.6. Tyrimo metodika	74
3. KIEKYBINĖ IR KOKYBINĖ PRANCŪZŲ K2 DAIKTAVARDINIO JUNGINIO ANALIZĖ	76
3.1. Daiktavardinio junginio struktūriniai tipai	76
3.1.1. Tekstyne vyraujantys daiktavardinio junginio tipai	85
3.1.2. Žodžių tvarka daiktavardiniame junginyje	88
3.1.3. Priklausomieji daiktavardinio junginio dėmenys (priedai)	91
3.1.3.1. Priklausomasis dėmuo, išreikštas būdvardžiu	92
3.1.3.2. Priklausomasis dėmuo, išreikštas daiktavardžiu	99

3.1.3.3. Priklausomasis dėmuo, išreikštas pažyminio šalutiniu sakiniu	106
3.1.4. Daiktavardinio junginio struktūrinių tipų analizės apibendrinimas	109
3.2. Daiktavardinio junginio gramatinės kategorijos	111
3.2.1. Giminės kategorija	113
3.2.1.1. Daiktavardinio junginio giminės kategorijos raiška	115
3.2.1.2. Giminė ir derinimas	130
3.2.1.2.1. Būdvardžio giminės kategorijos raiška	134
3.2.1.2.2. Determinanto giminės kategorijos raiška	137
3.2.1.3. Giminės kategorijos analizės apibendrinimas	141
3.2.2. Skaičiaus kategorija	143
3.2.2.1. Pagrindinio dėmens (prado) skaičiaus kategorijos raiška	145
3.2.2.2. Daiktavardinio junginio skaičiaus kategorijos išplėtimo į dešinę ir į kairę ypatybės	151
3.2.2.3. Būdvardžio skaičiaus kategorijos raiška	158
3.2.2.4. Skaičiaus kategorijos analizės apibendrinimas	162
3.2.3. Apibrėžtumo kategorija	164
3.2.3.1. Daiktavardinio junginio gramatinio apibrėžtumo ypatybės	171
3.2.3.1.1. Tikrinių vardų apibrėžtumas	171
3.2.3.1.2. Determinantai kaip apibrėžtumo kategorijos priemonė	173
3.2.3.1.3. Artikelio praleidimas ir perteklius	176
3.2.3.1.4. Savybiniai ir parodomieji determinantai	180
3.2.3.2. Apibrėžtumo kategorijos analizės apibendrinimas	186
3.3. Daiktavardinio junginio leksinė išraiška	188
3.3.1. Būdingiausi daiktavardinio junginio leksiniai elementai ir jų ypatybės	193
3.3.2. Pagrindiniai daiktavardinio junginio leksiniai sunkumai	203

3.3.3. Daiktavardinio junginio leksinės išraiškos analizės apibendrinimas	214
IŠVADOS	217
LITERATŪROS SĄRAŠAS	223
SCHEMŲ SĄRAŠAS	250
LENTELIŲ SĄRAŠAS	250
DIAGRAMŲ SĄRAŠAS	251
PRIEDAI	252
1 priedas: Samprotaujamųjų rašinių ir laiškų temų sąrašas	252
2 priedas: Tekstynų rašinių kodai	254
3 priedas: Klaidų žymos su LPRATT pavyzdžiais	258
4 priedas: Prancūzų kalbos DJ sudedamųjų dalių terminų sąrašas	268

SANTRUMPŲ IR SIMBOLIŲ SĄRAŠAS

Adj	<i>adjectif</i> ‘būdvardis’
B1	kalbos mokėjimo lygis „Slenkstis“
D(et)	<i>déterminant</i> ‘determinantas’
DP	angl. <i>Determinant Phrase</i> ‘determinantinė frazė’
F	<i>féminin</i> ‘moteriškoji giminė’
GN	<i>groupe nominal</i> ‘daiktavardinė grupė’
GP	<i>groupe prépositionnel</i> ‘prielinksninė grupė’
inf	<i>infinitif</i> ‘bendratis’
K2	svetimoji, negimtoji kalba
K1	gimtoji kalba
LPRATT	lietuvių prancūzų kalbos tarpukalbės tekstynas
LPRATT _{ACOL}	bendras samprotaujamųjų rašinių ir laiškų anotuotas patekstynis
LPRATT _{AE}	LPRATT tekstyno anotuotų samprotaujamųjų rašinių patekstynis
LPRATT _{AL}	LPRATT tekstyno anotuotų laiškų patekstynis
LPRATT _{BE}	LPRATT tekstyno neapdorotų (<i>bruto</i>) samprotaujamųjų rašinių patekstynis
LPRATT _{BL}	LPRATT tekstyno neapdorotų (<i>bruto</i>) laiškų patekstynis
M	<i>masculin</i> ‘vyriškoji giminė’
N	<i>nom</i> ‘daiktavardis’
NEC	nacionalinis egzaminų centras
NP	<i>phrase nominale</i> ‘daiktavardinė frazė’
P	<i>phrase</i> ‘sakinys’
PERS	<i>personne</i> ‘asmuo’
PL	<i>pluriel</i> ‘daugiskaita’
Prop. relative	<i>proposition relative</i> ‘pažyminio šalutiniai sakiniai’
R1	nuo centro pirma žodžio pozicija iš dešinės
SG	<i>singulier</i> ‘vienaskaita’

SN /DJ	<i>syntagme nominal</i> ‘daiktavardinis junginys’
SP	<i>syntagme prépositionnel</i> ‘prielinksninis junginys’
SV	<i>syntagme verbal</i> ‘veiksmažodinis junginys’
V	<i>verbe</i> ‘veiksmažodis’
VBE	valstybinis brandos egzaminas
n	pasikartojimų skaičius tekstyne
‘’	lietuviškas vertimas
∅	ekstencinė opozicija
(# ~)	reiškinys, neturintis panašumų
(~)	priemonės, turinčios panašumų
*	klaidinga, netaisyklinga forma
%	procentinė išraiška

IVADAS

Kalboje žodžiai nėra vartojami izoliuotai, todėl dažniniai pavienių žodžių sąrašai informacijos apie mokinių leksinę-gramatinę kompetenciją suteikia nedaug. Vienas izoliuotas žodis gali reikšti bet ką, pvz., *Prancūzija* gali reikšti šalį, sporto komandą, moterį, vienybę, kultūrą etc. Atskirų žodžių analizė gali suteikti informacijos, kuri dažnai neatskleidžia mokinių gebėjimo žodžius jungti į junginius, sakinius, tekstą. Sakinyje žodis nėra izoliuotas kaip žodyne, tarp jo ir šalia esančių kitų žodžių atsiranda ryšys, kuris formuoja sakinio konstrukciją (Tesnière, Fourquet 1988, 11§ 3). Pasakymo struktūroje daiktavardinių vienetų sintaksinės funkcijos reiškiamos ne tik gramatinėmis formomis, bet ir forma, kurią įgyja tam tikros linijinės sekos pasakymo dinamikoje. Taigi suprasti sakinį, pagal Tesnière'ą, reiškia perprasti atskirų žodžių visumos ryšius (Tesnière, Fourquet 1988, 12 §10). Todėl vertinant mokinių kalbinę kompetenciją daug prasmingiau analizuoti mokinių vartojamus junginius, kokius žodžius ir kaip mokiniai jungia kartu, kad perduotų vieną ar kitą žinią.

Tyrimo objektas, naujumas, aktualumas ir taikomoji vertė

Šio darbo **objektas** yra lietuvių moksleivių prancūzų K2¹ daiktavardinis junginys. Daiktavardinis junginys pasirinktas dėl kelių priežasčių. Pirma, jis yra vienas iš pagrindinių sakinio elementų ir remiantis analizuojamu tekstynu dažnai vartojamas B1 kalbos lygio siekiančių lietuvių moksleivių prancūzų K2 kalbinėje raiškoje. Antra, daiktavardinis junginys yra laikomas tuo minimaliu kalbos vienetu, galinčiu parodyti bendras mokinių kalbinės kompetencijos savybes ir paaiškinti tam tikrus jų kalbos ypatumus. Siekiant greičiau, efektyviau išmokti kalbos vienetus, kuo labiau priartėti prie gimtakalbių kalbinės raiškos, svarbu išmanyti svetimšios kalbos vienetų savybes ir galimus sunkumus jų mokantis.

¹ Šiame darbe terminas K2 yra pasirinktas remiantis 2012 m. „Lingvodidaktikos terminų žodynu“, kuriame terminas K2 aiškinamas kaip asmens antroji kalba, kurią jis moka ne taip gerai kaip pirmąją kalbą ir (arba) nėra asmens gimtoji (LTŽ 2012, 22). Pastaroji apibrėžtis atspindi šiame darbe analizuojamos prancūzų kalbos specifiką, ji yra svetimoji, negimtoji kalba (toliau – K2).

Šis tyrimas **aktualus** prancūzų kalbos lingvodidaktikos ir kalbotyros požiūriu. Lietuvių mokinių prancūzų kalbos tarpukalbė, remiantis tekstynų lingvistika, iki šiol, mūsų žiniomis, nėra tirta. Pirmą kartą šiam tyrimui Lietuvos elektroniniuose anotuotuose tekstynuose sukauptos užsienio kalbos (prancūzų) valstybinio brandos egzamino (toliau VBE) rašymo užduočių atliktys. Autentiška prancūzų K2 yra empirinė medžiaga, suteikianti vertingų duomenų apie mokinių kalbinę kompetenciją ir jos raidą.

Šis darbas yra aktualus metodinės medžiagos, VBE rengėjams, ekspertams, vertintojams, mokytojams, prancūzų kalbos besimokantiems ir naudingas kalbininkams svetimšios kalbos analizės uždaviniams spręsti bei žodžių junginių konstrukcijoms tirti.

Šio tyrimo daiktavardinio junginio kiekybinis ir kokybinis aprašas, remiantis sudarytu mokinių tekstynu, yra būdas nustatyti tipinius prancūzų K2, kurią produkuoja svetimkalbiai, požymius. Informacija apie daiktavardinio junginio bendrąsias leksinių-gramatinių konstrukcijų vartojimo tendencijas yra svarbi siekiant susidaryti išsamesnį mokinių kalbai būdingą junginio vaizdą ir apskritai tiktų svetimšios kalbos analizės uždaviniams spręsti. Žinant, kad daiktavardinis junginys mokinių kalboje vartojamas tam tikra konkrečia forma, jį būtų galima lengviau atpažinti, analizuoti, koreguoti. Todėl atliktas tyrimas anotuoto tekstyno analizės pagrindu suteiks galimybę prisidėti prie prancūzų K2 mokymo proceso.

Darbo tikslas ir uždaviniai

Disertacijos tyrimo tikslas – pasitelkus tekstynų lingvistikos priegą iširti Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų mokinių vartojamų prancūzų K2 daiktavardinių junginių sintagminę sąveiką, jai būdingas leksines ir gramatines reikšmes bei formas.

Šio tikslo siekiama sprendžiant tokius **tyrimo uždavinius**:

1. Sukaupiti duomenis ir sudaryti anotuotą prancūzų VBE rašto darbų tekstyną.

2. Surinkti daiktavardinių junginių kiekybinius (taikant dažninius sąrašus), kokybinius (taikant konkordansus ir anotavimą) duomenis iš mokinių kalbos tekstyno.
3. Remiantis kiekybine ir kokybine analize, tekстыne išanalizuoti nustatytų daiktavardinių junginių struktūrinius, sintaksinius santykius, aptarti junginio sudedamųjų dalių žodžių tvarką, nustatyti tipines analizuojamo tekstyno rašto darbų sintaksines daiktavardinio junginio konstrukcijas. Aprašyti ne tik sunkumų keliančias, bet visas aptiktas šiame tekстыne pavartotas šio tipo konstrukcijas.
4. Ištirti mokinių kalbai būdingus daiktavardinių junginių morfosintaksinius sukibimo rodiklius. Išnagrinėti daiktavardinių junginių gramatinės (giminės, skaičiaus, apibrėžtumo) kategorijas, aprašyti jų raiškos priemones analizuojamame tekстыne.
5. Išanalizuoti mokinių tekstyno daiktavardinių junginių leksinę išraišką, pasitaikančias klaidas, aptarti dažniausiai pasikartojančias žodžių sekas.

Ginamieji teiginiai

Disertacijos gynimui pateikiami šie teiginiai:

1. Analizuojamo LPRATT tekstyno prancūzų K2 rašytinei kalbai būdingi vientisiniai dvižodžiai ir trižodžiai daiktavardiniai junginiai; dažnas sudėtinių daiktavardinių junginių supaprastinimas; atkartojamos duotos įvesčių formuluotės.
2. Kiekybinė ir kokybinė tiriamo tekstyno nustatytų daiktavardinių junginių analizė rodo, kad mokiniams daugiausia sunkumų kelia giminės derinimas, o ne pati prancūzų kalbos giminės kategorija. Mokiniai, derinimo gavikliui priskirdami giminės požymį, ne visada atsižvelgia į derinimo daviklio poziciją. Dažniau dominuoja vyriškoji giminė kaip universalioji.
3. Mokiniai moka pažymėti gramatinę skaičiaus opoziciją. Klaidingos vartosenos atveju susiduriama su formos paprastėjimo dinamika, eliminuojančia redundancijos požymius, mokinių prancūzų K2 linkusi į

- generalizaciją, dažnai apibendrinami kai kurie mokomos kalbos sistemos aspektai. Iš specifikatorių tekстыne išskiriami leksiniai kvantifikatoriai, kiekybinių skaitvardžių variantai, daugiskaitos formos determinantai.
4. Nors mokiniai suvokia, kad referencijos panaudojimas daiktavardiniame junginyje reiškiamas specialiais rodikliais – žymimaisiais artikeliais, savybiniais, parodomaisiais determinantais etc., jiems kartais sunku perprasti stipriau sugramatintos apibrėžtumo raiškos niuansus prancūzų kalboje. LPRATT vyrauja žymimasis artikkelis, kaip universali referencijos reiškimo priemonė.
 5. LPRATT daiktavardinių junginių leksinės išraiškos analizė parodo temiška specifinio žodyno ir neutralios prancūzų kalbai būdingos leksikos vartojimo dažnumą. Dominuoja daiktavardinės konstrukcijos, sudarytos iš dažniausiai prancūzų kalboje vartojamų žodžių (t. y. iš paprasčiausių ir greičiausiai išmokstamų). Samplaikos, kolokacijos, rečiau frazeologizmai, dažniausiai aptinkami tarp dvižodžių ir trižodžių daiktavardinių junginių. Analizuojamo tekstyno mokinių kalbai labiau būdingos intrakalbinės nei tapkalbinės leksinės klaidos.

Darbo struktūra

Disertaciją sudaro įvadas, trys pagrindinės dėstomosios dalys, išvados, naudotos literatūros sąrašas ir priedai. Įvade apibrėžiami tiriamojo darbo aspektai: tyrimo objektas, darbo tikslas ir uždaviniai, tyrimo taikomoji vertė, aprašomas darbo naujumas ir originalumas.

Pirmajame skyriuje trumpai aptariama žodžių junginio samprata, didesnis dėmesys skiriamas daiktavardiniam junginiui. Apibūdinamos daiktavardinio junginio ribos ir pateikiama analizuojamųjų prancūzų kalbos daiktavardinio junginio mokslinių tyrimų apžvalga. Aptariama lingvistinė kompetencija, išskiriamos tarpukalbės, klaidos, interferencijos sąvokos. Atskiras dėmesys skiriamas mokinių tekstyno apžvalgai, kuris yra tekstynų lingvistikos tyrimo įrankis. Antras skyrius skirtas darbo metodologijai, pristatomi tekstyno

sudarymo kriterijai, aprašomas anotavimo žymėjimas, taip pat visi darbo tyrimo etapai. Trečiame skyriuje pateikiama lietuvių mokinių prancūzų K2 tekstyno išsami daiktavardinio junginio analizė.

Tiriamosios darbo dalys yra trys, jose kokybiškai ir kiekybiškai analizuojami prancūzų K2 daiktavardiniai junginiai, rasti mokinių anotuotame tekстыne, nagrinėjamos gramatinės daiktavardinio junginio kategorijos (giminė, skaičius, apibrėžtumo kategorija) ir tekстыne aptinkamos daiktavardinio junginio konstrukcijos, aptariama daiktavardinių junginių leksinė išraiška.

Išvadose apibendrinami darbo rezultatai ir pateikiamos pagrindinės išvalgos apie lietuvių mokinių prancūzų K2 daiktavardinio junginio gramatinius ir leksinius kiekybinius bei kokybinius raiškos parametrus. Darbo pabaigoje nurodomos tolimesnės numatomų tyrimų perspektyvos, taip pat pateiktas naudotos literatūros sąrašas.

Disertacijos tyrimo rezultatų aprobavimas

Su darbu susiję teiginiai skelbti straipsniuose:

1. Daiktavardinis junginys kaip gramatinės kompetencijos elementas prancūzų kalbos baigiamojo egzamino rašto darbuose. *Darnioji daugiakalbystė | Sustainable Multilingualism* 6/2015: 134–158. Kaunas: VDU. ISSN 2335-2019 (Print), ISSN 2335-2027 (Online).
2. Daiktavardinio junginio gramatinio apibrėžtumo raiška lietuvių, besimokančių prancūzų kalbos, tekстыne. *SANTALKA: Filologija, Edukologija / COACTIVITY: Philology, Educology* 24(1)/2016: 55–64. Vilnius: VGTU. ISSN 2351-714X / eissn 2335-7711.
3. Prancūzų K2 daiktavardinio junginio giminės gramatinės kategorijos kompetencija. *Taikomoji kalbotyra* 9/2017: 149–175. Vilnius: VU. ISSN 2029-8935. Prieiga internete: www.taikomojikalbotyra.lt

4. Les déterminants nominaux: les différentes façons pour les apprenants lituaniens de définir en français. *Français langue ardente. Actes du XIVe congrès mondial de la FIPF* sous la dir. de C. Eid, A. Englebert et G. Geron. Volume I Le français pour les jeunes, le français par les jeunes, 2018: 287-299. France: FIPF. ISBN 9782363157232; ISBN 9782363157249.

Disertacijos tema skaityti **pranešimai** tarptautinėse konferencijose:

1. 2015 m. kovo 16–17 d. pranešimas „La langue française en Lituanie: enseignement, savoir-faire, politique linguistique“, skaitytas tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Le mot dans la langue et dans le discours“, Balstogės universitetas, Lenkija.
2. 2015 m. gegužės 29–30 d. pranešimas „Daiktavardinis žodžių junginys kaip gramatinės kompetencijos įsisavinimo elementas prancūzų kalbos baigiamojo egzamino rašto darbuose“, skaitytas tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Darnioji daugiakalbystė: kalba, kultūra, visuomenė“, Kauno Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva.
3. 2015 m. lapkričio 20–21 d. pranešimas „Apibrėžtumo kategorijos raiška prancūzų kalbos baigiamojo egzamino rašto darbuose“, skaitytas tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Specialybės kalbos studijos bendroje Europos aukštojo mokslo erdvėje: teorija ir praktika“, Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Lietuva.
4. 2016 m. liepos 14–21 d. pranešimas „Les déterminants nominaux – les différentes façons pour les apprenants lituaniens de définir en français“, skaitytas FIPF pasauliniame kongrese „Français, langue ardente“, Lježo universitetas, Belgija.

5. 2017 m. gegužės 26–27 d. pranešimas „Prancūzų K2 daiktavardinio junginio giminės kategorija“, skaitytas tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Darnioji daugiakalbystė 2017“, Kauno Vytauto Didžiojo universitetas, Lietuva.

6. 2017 m. rugsėjo 20–24 d. pranešimas „Spécificateur du syntagme nominal dans les productions écrites des apprenants lituaniens en FLE“, skaitytas IV CAP-FIPF kongrese „Ecologie du français et diversité des langues“, Kioto universitetas, Japonija.

Viešosios paskaitos:

2015 m. spalio 21 d. disertacijos tema viešoji paskaita „Corpus d’apprenants et acquisition du FLE: Les particularités de la structure du syntagme nominal dans l’examen final écrit du FLE“, skaityta Lježo universitete, Belgija.

1. TEORINIAI TYRIMO PAGRINDAI

1.1. Žodžių junginys. Junginys kaip pagrindinis kalbinis vienetas

Nuo Saussure'o laikų kalba yra interpretuojama kaip sistema, kurioje visi jos vienetai – nuo mažiausių iki sudėtinių – yra susiję dvejopais sisteminiiais skirtumo ir tapatumo ryšiais, kurie paprastai vadinami sintagminiais (tai linijiniai santykiai tarp kalbos vienetų tekste, šnekos sraute), ir paradigminiais (tai vertikalieji ryšiai tarp tos pačios rūšies kalbos vienetų kaip visumos ir tam tikros sistemos, kurie susidaro tarp vienas šalia kito einančių elementų, kai pasirenkamas vienas variantas iš kelių) santykiais (Jakobson, Ruwet 1978; Saussure 1995). Iš esmės struktūra labiau buvo siejama su sintagminiais, o reikšmė – su paradigminiais ryšiais. Tokie dvejopi santykiai tarp kalbos vienetų buvo laikomi kalbos sistemos pamatu, kuris leisdavo kalbančiajam kurti, o klausančiajam suvokti gramatiškai ir semantiškai taisyklingus pranešimus (Noizet, Pichevin 1966; Vandendorpe 1990). Saussure (2014, 166) kalbą apibrėžia kaip ženklų sistemą, Hjelmslev (1985) iškelia kalbos, kaip ženklų sistemos, apibūdinimo reliatyvizaciją, patikslina, kad kalba nėra tik ženklų sistema, o dviejų nepriklausomų hierarchinių struktūrų išraiškos ir turinio sąryšio padarinys. Priešingai nei Saussure, Chomsky apibrėžia kalbą kaip taisyklių sistemą. Jis kelia hipotezę, kad baigtiniu kalbos žodžių skaičiumi galima generuoti nebaigtinį skaičių įvairiausių sakinių (Chomsky 1971). Generuoti reiškia sudaryti naujus darinius pagal tam tikras kalbos sistemos taisykles. Pavyzdžiui, pagal prancūzų kalbos taisyklę, kad daiktavardinis junginys sudaromas iš determinanto ir daiktavardžio, galima generuoti begalinį skaičių tokio tipo kitų derinių: *le chien* 'šuo', *une maison* 'namas', *les histoires* 'istorijos' etc. Taip generatyvinė tam tikros kalbos gramatika gali būti apibrėžta kaip taisyklių sistema, susiformuojanti dėl kalbos gebėjimo generuoti (Zufferey, Moeschler 2015, 76).

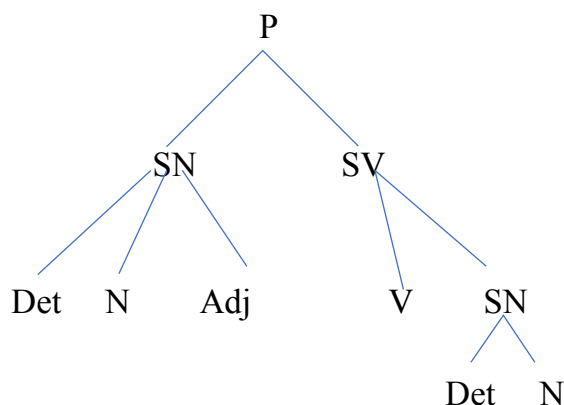
Susiformavus naujai mokslo šakai – tekstynų lingvistikai – įsigalėjusias anksčiau minėtas nuostatas tenka peržiūrėti. Tekstynų lingvistikoje daroma prielaida, kad kalboje reikšmė kuriama abiejose jos dimensijose, ir paradigminėje ir sintagminėje, todėl negalima reikšmės atskirti nuo struktūros,

turinio – nuo formos (Marcinkevičienė 2010, 66). Kalbotyroje vis rečiau vartojamos autonominės sintaksės, semantikos, leksikos sąvokos. Kalbų tyrėjai (Tesnière, Fourquet 1988; Sinclair 1996; Lambrecht 2008; François 2008; Bouveret, Legallois 2012 ir kt.) akcentuoja leksikos ir gramatikos savarankiškumo laipsnio kaitą ir vis didėjančią semantinio-pragmatinio konteksto svarbą identifikuojant kalbos vieneto reikšmę. Sinclair (2000), kalbėdamas apie leksiką ir gramatiką kaip apie dvi svarbiausias kalbos sudedamąsias dalis, kurių sąveikoje kuriama reikšmė, vartoja terminą „leksinė gramatika“. Pasak jo, forma ir turinys yra lygiaverčiai.

Dabartinėje lingvistikoje kalbos tyrimai labiau orientuoti ne į izoliuotą žodį, o į junginį ar junginio konstrukciją. Prancūzų kalbotyroje yra tik pavienių darbų, skirtų junginio konstrukcijų tyrimams. To priežastis yra tam tikra konfrontacija su kognityvine lingvistika, kuri Prancūzijoje neturėjo tokio atgarsio, kaip kitose Europos šalyse. Tenka pripažinti, kad žodžių junginių konstrukcijų analizė nėra labai ryškus prancūzų kalbotyros bruožas, o žodžių junginių, ne pavienių žodžių tyrimų studijos nėra labai paplitusios (Patard, Johan van der Auwera 2010).

Iš esmės žodžių junginio terminų įvairovė atskleidžia jo sudėtingumą. Pavyzdžiui, gramatikose keliažodžiai junginiai įvardijami kaip žodžių junginiai (Labutis 1998; DLKG, red. Ambrazas 2006), žodžių grupės (Lehmann 1990; Valeckienė 1998; Dubosc 2007; Alleesaib 2012), frazės (Sauvageot 1949; Abney 1987; Ambrazas 1997), konstrukcijos (Balkevičius 1998; Podleskaja 2011; Bouveret 2012), sintagmos (Chini 1995; Balkevičius 1998; Schwischay 2001; Grevisse, Goosse 2005; Kazlauskienė 2015). Pati žodžių junginio sąvoka buvo pasiūlyta 1940 m., aprašant sudedamųjų kalbos dalių analizę kaip universalios gramatikos modelį. Žodžių junginio dėmenų koncepciją pasiūlė Bloomfield, pateikdamas anglų kalbos sakinio pavyzdį *Poor John ran away* ‘vargšas Džonas paspruko’, kuris sudaromas, pasak jo, iš dviejų formų: *Poor John* ‘vargšas Džonas’ ir *ran away* ‘paspruko’; kiekviena iš jų pati savaime yra sudėtinė forma ir susideda iš dėmenų *Poor* ‘vargšas’ ir *John* ‘Džonas’ bei *ran* ‘bėgti’ ir *away* ‘lauk’ (Bloomfield 1984). Aprašant šį modelį, buvo

pasitelkiamos įvairios priemonės: laužtiniai skliaustai, dėžutės (*de Hockett* hierarchija), vėliau sintagminiai medžiai. Visas sakiny, paprastas ar sudėtinis, tiksliau, jo sintaksinė struktūra (hierarchiniai santykiai), gali būti pavaizduotas struktūrine schema (1 schema), kuri aiškiai parodo, kad sakiny susideda iš tam tikrų elementų, mažų konstrukcijų, arba žodžių junginių (ne iš žodžių).

1 schema: Generatyvinės gramatikos struktūrinė sakinio schema pagal Chomsky (2002)

Ši schema atskleidžia du svarbiausius aspektus. Pirmasis – norminis, kuris suskirsto sakinį (*P phrase*) į du pagrindinius blokus SN (*syntagme nominal* ‘daiktavardinis junginys’) ir SV (*syntagme verbal* ‘veiksmazodinis junginys’). Antrasis, pagrindinis, yra konceptualusis aspektas, kai aiškiai matoma linijinė sakinio struktūra, esanti gana sudėtingos hierarchijos. Pažymėtina, kad du vienas šalia kito esantys elementai gali neturėti jokio sintaksinio ryšio, pavyzdžiui, prancūzų kalbos sakinyje *Un sapin épais cache le chemin*. ‘Tanki eglė slepia kelią’. Žodžius *cache* ‘slepia’ ir *épais* ‘tankus’ skiria nematomos, bet sintaksėje svarbios ribos. Žodis *épais* ‘tankus’ jungiamas su *sapin* ‘eglė’ ir determinantu sudaromas daiktavardinis junginys *un sapin épais* ‘tanki eglė’. O *cache* ‘slepia’ yra pagrindinis veiksmazodinės grupės dėmuo, į kurį gali įeiti daiktavardinis junginys *le chemin* ‘kelias’. Dabartinėje lingvistikoje žodžių junginio terminas turi daug platesnę reikšmę ir yra apibrėžiamas kaip reikšminių vienetų visuma,

daug glaudžiau susijusių tarpusavyje nei su kitomis sakinio dalimis (Grevisse, Goosse 2005; Muryn 2012).

Savaime žodžių junginys yra tarpinė sintaksinė žodžio ir sakinio grandis, kurioje savarankiškų žodžių formos, susijusios tiesioginiais sintaksiniais (prijungiamuoju arba dvipusės sąsajos) ryšiais, sudaro žodžių junginius; jie įeina į sakinio sandarą ir tik jame funkcionuoja (Schwischay 2001; Grevisse, Goosse 2005; Jakaitienė 2010, 279). Nepaisant riboto jo elementų skaičiaus, žodžių junginys gali būti plečiamas iki sakinio, kur elementai susiję hierarchinės priklausomybės ir semantiniiais ryšiais. Saussure teigia, kad junginys reprezentuoja visas lingvistines sekas nuo žodžio iki sakinio, susidedančias iš dviejų ar daugiau vienas paskui kitą einančių elementų (Saussure 1995, 170). Šiame darbe bus operuojama žodžių junginio, kuriame savarankiškos reikšmės žodžiai susiję tiesioginiu sintaksiniu ryšiu, sąvoka.

Žodžio junginys nuo sakinio skiriasi tuo, kad neturi sakiniui būdingo semantinio užbaigtumo, intonacijos, arba prozodijos ir spaudos žymėjimo, kuris pasireiškia skyryba. Nominacijos (įvardijimo) sferoje žodžių junginiai ir žodžiai savo funkcija nesiskiria, nes tiek vieni, tiek kiti apibendrintai išreiškia žymimą turinį. Skirtumas tarp žodžio ir žodžių junginio yra tas, kad žodžiu kiekvienas dalykas (daiktas, ypatybė, veiksmas ir pan.) žymimi skyrium (*crayon* ‘pieštukas’, *beau* ‘gražus’, *faire* ‘daryti’ ir t. t.), o žodžių junginiais tie patys dalykai žymimi sintaksiniais ir leksiniais ryšiais, pavyzdžiui, siejant du artimai susijusius ar vienas kitam priešingus dalykus (*la terre et le ciel* ‘žemė ir dangus’ (koordinacija), siejant daiktą su jo ypatybe (*le beau temps* ‘gražus oras’, *les fruits du jardin* ‘sodo vaisiai’ (predikacija)), veiksmą su objektu ar su vieta, kurioje jis vyksta (*apporter du bonheur* ‘nešti laimę’, *soutenir la thèse* ‘ginti disertaciją’) ir pan. Bendrą tokių junginių reikšmę sudaro atskirų į juos įeinančių elementų, žodžių (junginio dėmenų) leksinių ir gramatinių reikšmių suma (Jakaitienė 2010, 280).

Labutis „Lietuvių kalbos sintaksėje“ skiria laisvuosius (pagal tam tikras struktūros schemas laisvai kuriami žodžių junginiai), nelaisvuosius (junginiai, kurie kalbėjimo procese ne kuriami, o atsimenami ir tokie vartojami) ir

apylaisvius junginius (sunkiai skaidomi junginiai, kurie greičiausiai yra įsimenami, o ne kuriami kalbėjimo procese) (Labutis 1998, 52–53). Apstabarėję junginiai, turintys vientisą, bet ne perkeltinę reikšmę, vadinami leksinėmis sintagmomis, arba kolokacijomis, kurioms būdinga desementizacija². Visais atžvilgiais jos skirtos „labai įvairiems, dažnai kartu vartojamiems keliažodžiams junginiams įvardyti“ (Marcinkevičienė 2001, 85; Klein, Lamiroy 2016). Taigi laisvuosius junginius galima išskaidyti ir sintaksiškai, ir semantiškai, o pastovieji junginiai yra nesikeičiantys ir negali būti skaidomi. Stabiliųjų junginių skiriamasis požymis yra jų sustabarėjimas, dažnas tų pačių žodžių ėjimas kartu (Marcinkevičienė 2001, 83; Tutin 2007).

Šnekos procese ne bet kokie žodžiai ir ne bet kaip jungiami į stambesnius vienetus – žodžių junginius ir sakinius. Žodžių junglumas (valentingumas) – gebėjimas jungtis su kitu žodžiu – priklauso ir nuo konkrečios žodžio reikšmės, ir nuo formos. Žodžių junginio reikšmei yra svarbi sudedamųjų dalių sintagminė sąveika, lemianti žodžių formų gramatinės reikšmės. Daugelyje kalbų gramatinės, arba reliacinės, reikšmės kuriamos afiksais. Tačiau be jų, yra nemažai ir kitų gramatinių reikšmių kūrimo priemonių, kaip: tarnybiniai žodžiai, žodžių tvarka, vidinė fleksija, kirtis, intonacija, reduplikacija, supletyvizmas. Prancūzų kalboje, kur fleksija yra apnykusi, tarnybiniais žodžiais reiškiamos labai įvairios gramatinės reikšmės. Šioje kalboje yra nemažai žodžių, galinčių turėti daugybę reikšmių ir reikšmės niuansų, kurios visiškai atsiskleidžia tik kontekste. Tai reiškia, kad būtina sąlyga teisingai suprasti tekstą ir neiškreipti prasmės yra sintaksės žinios, taisyklių, kaip žodžiai jungiami į sakinius, išmanymas. Šiame darbe dėmesys kreipiamas į mokinių gebėjimą jungti žodžius į daiktavardinius junginius ir tų junginių gramatinių bei leksinių ypatumų analizę. Tačiau prieš pradedant analizę reikia aiškiai apibrėžti, kas yra daiktavardinis junginys ir kokios yra jo ribos, 1.2. skyrius yra skirtas šios sąvokos aptarimui.

² Desementizacija – procesas, kurio metu leksema netenka pirminės savo vertės, bet įgyja kitą funkciją ir reikšmę didesnės apimties leksiniame vienete (Marcinkevičienė 2010, 64).

1.2. Daiktavardinis junginys

Daiktavardinį junginį apibrėžiančių terminų gausa liudija tyrėjų susidomėjimą šia sąvoka. Mokslinėje literatūroje užfiksuoti tokie terminai: **daiktavardinė grupė, daiktavardinė sintagma, substantyvinė sintagma, daiktavardinė frazė, daiktavardinė konstrukcija, daiktavardinis junginys, daiktavardinis žodžių junginys ir kt.** Šiame skyriuje aprašomas sąvokų panašumo ir skirtumo klausimas, taip pat pateikta daiktavardinio junginio analizės apžvalga, tyrimo aspektų ir interpretacijų įvairovė. 1.2.1. poskyrio pabaigoje paašškintas šio darbo daiktavardinio junginio termino parinkimas.

1. 2. 1. Daiktavardinio junginio sąvoka

Žodžių junginiai dažniausiai yra endocentrinės³ konstrukcijos, organizuojamos apie pagrindinį leksinį dėmenį. Pagal pagrindinio dėmens klasę žodžių junginiai skiriami į daiktavardinius, būdvardinius,rieveksminius, prielinksninius. Sakinys, kuris yra egzocentrinė konstrukcija, paprastai yra sudaromas iš skirtingų endocentrinių konstrukcijų, arba junginių. Sudėtinė struktūra, kurios pagrindinis narys yra daiktavardis arba daiktavardį pakeičiantis įvardis, dažniausiai įvardijama kaip daiktavardinis junginys. Junginys yra sintaksinė konstrukcija, sudaryta prijungiamųjų ryšių, tokių kaip derinimas, šliejimas, valdymas, pagrindu. Junginio sudėtyje išskiriamas pagrindinis ir priklausomasis (-ieji) dėmenys. Pagrindinis dėmuo yra gramatiškai pagrindinis žodis, kuris leksinėmis-gramatinėmis savybėmis nustato ryšius su priklausomaisiais komponentais, t. y. identifikuoja visą junginį ir lemia tam tikrų kategorijų buvimą jame. Creissels aiškina, kad būtent tuo atveju, kai daiktavardinė determinacija suformuoja kokio nors kito išorinio elemento prijungimą prie daiktavardžio, ši daiktavardžio ir determinanto kombinacija gali būti apibūdinama bendru terminu „daiktavardinis junginys“ (Creissels 1995, 72); šis, pagal Benveniste (1974, 145), priklauso mikrosintaksei.

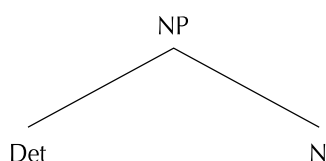
³ Bloomfield išskiria lingvistinę dichotomiją: endocentrinę ir egzocentrinę konstrukcijas. Endocentrinės konstrukcijos pagrindinis dėmuo gali vienas atstovauti junginio visumai, o egzocentrinės konstrukcijos šios savybės neturi (Bloomfield 1984).

Tiriant daiktavardinį junginį, būtina aptarti mokslinės literatūros metalingvistikos variacijas. Kai kurie tyrėjai išskiria **daiktavardinės frazės** terminą (Roduner, Čižik-Prokaševa 2006). Šis terminas, kaip linijinės sekos vienetas, turi gana dviprasmišką apibrėžimą. Įvairūs mokslininkai šį terminą vartoja nominatyviniams ir predikaciniams vienetais bei reikšmės ir intonacijos vienetais apibrėžti (Achmanova 1969, 502–503). Nagrinėjant frazes kaip tam tikras atkarpas, į kurias susiskaldo kalbėjimas, apibendrinama, kad šis terminas aprėpia ir atskirus žodžius, ir jų junginius.

Fraze su daiktavardžiu vadinamas dažnai kartu vartojamų žodžių junginys, kuriame yra vienas ar daugiau daiktavardžių. Daiktavardinę frazę gali sudaryti tikriniai ir bendriniai daiktavardžiai, vienaarūšės sakinio dalys ar net ilgesnis tekstas (netgi keli sakiniai), kurie automatinio statistiniu būdu atpažįstami kaip kolokacija (Rimkutė 2012, 2). Holvoet (2006, 8) išskiria šiuos dalykus, aiškindamas, kad daiktavardinio junginio sąvoka yra vadinama grynai sintaksine, pabrėžiančia priklausomybės ryšius pačiame žodžių junginyje. Pagrindinė **daiktavardinių junginių** sintaksinė savybė yra jų gebėjimas eiti sintaksiniais aktantais, pirmiausia predikato sintaksiniais aktantais – veiksmu ir papildiniu. Daiktavardinio junginio sintaksinio aktanto funkcija yra pirminė. Sintaksinė funkcija, kuri būdinga tik daiktavardiniam junginiui, – tai sintaksinio aktanto prielinksnio funkcija (pvz., *ant medinio stalo*). Kalbant apie daiktavardinę frazę, ši sąvoka labiau susijusi su daiktavardžio, kuris pats savaime yra deskripcija, įtraukimu į platesnę semantinę-pragmatinę struktūrą, leidžiančią jam įvairiuose kontekstuose ir situacijose atlikti referentines funkcijas (Holvoet 2006, 8). Terminas „daiktavardinė frazė“ yra platesnis už kolokaciją, nes apima ne tik plačiai suvokiamas kolokacijas, bet ir kitus pastoviuosius junginius (pvz., samplaikas, frazeologizmus).

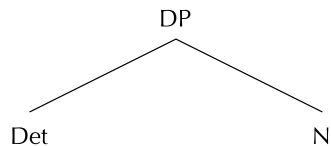
Kiti mokslininkai daiktavardinio junginio ir daiktavardinės frazės terminus vadina sinonimiškais (Meunier 2000; Pakerys 2014) ir teigia, kad žodžių junginys, arba frazė, tai – žodžių struktūra, turinti pagrindinį dėmenį, prie kurio gali būti jungiamas priklausomasis dėmuo, tam tikru aspektu galintis papildyti pagrindinį dėmenį. Pagrindinis dėmuo junginyje užima

dominuojamąją poziciją ir kartais gali eiti pats vienas. Daiktavardinio junginio pagrindiniu dėmeniu gali eiti daiktavardis, asmeniniai įvardžiai (*aš, tu, jis* ir t. t.), klausiamieji įvardžiai (*kas*), neapibrėžiamieji (*kai kas*), neigiamieji (*niekas*) ir kt. Pažymėtina, kad kai kurie mokslininkai (Creissels 1995, Schaden 2010 ir kt.) teigia, kad prancūziško daiktavardinio junginio pagrindinis dėmuo yra visai ne daiktavardis, bet artikkelis, ypač, pavyzdžiui, tokio tipo junginyje *la personne* ‘asmuo’, kur pats daiktavardis numato universalios vyriškosios giminės panaudojimą, tačiau artikkelis *la* parodo, kad daiktavardis yra moteriškosios giminės. Tokiu būdu daiktavardinio junginio konstrukcija pereina iš endocentrinės į egzocentrinę. Abney (1987) tai vadina funkcinę projekcija, kurioje determinantas pasižymi kaip funkcinė viršūnė, o daiktavardis – kaip leksinė. Prancūzų kalboje būtent determinanto ir daiktavardžio seka formuoja paprastą daiktavardinį junginį, kuris užtikrina daiktavardžio funkcionavimą sakinyje (Tomassone 2001, 106). Dėl to, kad determinantas įeina į daiktavardinio junginio sudėtį ir leidžia daiktavardžiui funkcionuoti diskurse, jis kai kurių autorių (Muller 1998, 17; Curat 1999, 68; Herslund 2003, 115) vadinamas pagrindiniu junginio dėmeniu. Determinantai leidžia nurodyti daiktavardžio priklausymą giminei ir atitinkamai skaičiaus kategorijai. Determinantas įveda daiktavardį, tuo pat metu atlikdamas fleksines funkcijas, kurios šiuo atveju nėra leksinės kategorijos dalis. Kai kuriais atvejais tik iš determinanto galima nustatyti tam tikrus daiktavardinio junginio bruožus.

2 schema: Tradicinio daiktavardinio junginio pavyzdys pagal Meunier (2000)

Det (determinantas) ir N (daiktavardis) sudaro NP (daiktavardinė frazė).

3 schema: Dabartinio daiktavardinio junginio pavyzdys pagal Creissels (1995)

Det (determinantas) ir N (daiktavardis) sudaro DP (angl. *Determinant Phrase* (determinantinę frazę)).

3 schema parodo, kad daiktavardinis junginys suprantamas nebe kaip endocentrinė konstrukcija su daiktavardiniu pagrindiniu dėmeniu, kur vidinį junginio rišlumą užtikrina skaičiaus ir giminės derinimo žymės ir skirtingos ligatūros: prielinksniai, santykiniai įvardžiai, šalutiniai sakiniai, tačiau kaip ekzocentrinė konstrukcija, turint omenyje determinanto ir daiktavardžio solidarumą (Herslund 2003, 106). Būtent determinanto dėka sudaromas daiktavardinis junginys. Herslund (2003, 108) pateikia tokį apibrėžimą: determinantas yra pagrindinis daiktavardinio junginio sintaksinis dėmuo, kuriame daiktavardis, priklausantis nuo šio dėmens, pats sudaro leksinį mazgą, determinuojantį jam būdingą valentinį lauką. Atsižvelgiant į tai, kad prancūzų kalbos daiktavardinį junginį sudaro determinantas ir pradas, pasak Herslund, įmanoma turėti junginį be leksinio mazgo. Pavyzdžiui, prie artikelio pridėdant prielinksnį, ne determinuojamas prielinksnis, o organizuojamas daiktavardinis junginys: *le pour* ‘už’, *le contre* ‘prieš’. Daiktavardinis junginys gali būti sudarytas iš bet kokio savarankišką leksinę sąvoką turinčio žodžio, kai tik šalia atsiranda determinantas: *le rouge et le noir* ‘raudonas ir juodas’; *les pour et les contre* ‘už ir prieš’; *le manger et le boire* ‘valgymas ir gėrimas’; *un oui ou un non* ‘taip ar ne’ ir pan. Taigi, tyrėjo nuomone, būtent determinantas, o ne daiktavardis leidžia interpretuoti žodžių grupę kaip daiktavardinį junginį: *le ministre de la santé* ‘sveikatos ministras’. Creissels (1995) šiuo atveju siūlo vartoti genityvinio junginio terminą, implikuojantį visus daiktavardinius junginius, kurių determinantas pats savaime yra sudedamoji dalis.

Grįžtant prie metakalbinių variacijų, mokslinėje literatūroje užfiksuoti retesni, bet taip pat sinonimiškai vartojami daiktavardinio junginio terminai, tokie kaip: **daiktavardinis žodžių junginys** (Pakerys 2014), **daiktavardinė sintagma** (Balkevičius 1998; Saussure 2014; Zufferey, Moeschler 2015), kituose šaltiniuose aptinkamas terminas **substantyvinė sintagma** (Blanche-Benveniste, Chervel 1966; Adam 2011), **determinuota sintagma** (Schaden 2010), **daiktavardinė determinantinė grupė** (Raemdonck, Detaille ir Meinertzhagen 2011).

Daiktavardinių junginių tyrimuose dažnai pasitaiko **daiktavardinės konstrukcijos** terminas (Leonavičienė 2009; Čepaitienė, Malakauskas 2013), kurio samprata aprėpia labiau leksinę reikšmę, semantinį junginio lauką ir labiau yra laikoma leksiniu vienetu. Šio termino reikšmė artima kolokacijos reikšmei.

Lingvistikoje taip pat susiduriama su terminu **daiktavardinė grupė** (Lehmann 1990; Collinot, Mazière 1999; Monneret 1999; Podleskaja 2011; Riegel, Pellat ir Rioul 2016 ir kt.). Tai hierarchinės sakinio struktūros komponentas, turintis sintaksines daiktavardžio savybes, pvz.: *l'ami* 'draugas', *mon ami* 'mano draugas', *mon cher ami* 'mano mielas draugas', *l'ami de mes parents* 'mano tėvų draugas'. Šis terminas dažniau taikomas aptariant prancūzų kalbos daiktavardinio junginio konstrukciją, kur išskiriamas daiktavardinės sintagmos (šiam darbe – daiktavardinio junginio) terminas, nurodantis šio vieneto, kaip sudedamosios sakinio dalies, hierarchinę poziciją, taip pat daiktavardinės grupės terminas, pranešantis apie šio elemento, kaip pačios daiktavardinės sintagmos sudedamosios dalies, poziciją. Pavyzdžiui, daiktavardiniame junginyje *le chat de la voisine* 'kaimynės katinas' visas junginys yra laikomas daiktavardine sintagma (šiam darbe – daiktavardiniu junginiu), daiktavardinę grupę reprezentuoja junginio dalis *chat de la voisine*. Prancūzų kalbos daiktavardinio junginio santykius galima pavaizduoti formule $SN = Det + GN$. GN (*groupe nominal* 'daiktavardinė grupė') susideda iš daiktavardžio, kuris yra junginio pagrindinis dėmuo bei žodžių visumos, kurie jam priklauso, pagal tokią schemą-tipą: Det + N + (Adj) + (SP – *syntagme prépositionnel* 'prielinksninis junginys') + (Prop. relative – *proposition relative*

‘pažymimasis sakiny’s’⁴ (pvz.: *le chat qui miaule est celui du voisin* ‘katinas, kuris miaukia, yra kaimyno’)).

Sistemiant išdėstytą terminų apžvalgą, daiktavardinis junginys (toliau tekste bus vartojama santrumpa DJ) apibrėžiamas kaip hierarchinės sakinio struktūros komponentas, implikuojantis sintaksines daiktavardžio savybes, kurio pagrindinis leksinis dėmuo yra daiktavardis, o jo pagrindinė funkcija yra kurti sakinius. DJ yra daugialypis, turint omenyje jo referentinę reikšmę, sintaksinio aktanto funkciją ir pagrindinio dėmens gramatinę distribuciją. DJ gali būti sudaromas tiek iš vieno pagrindinio dėmens (Bloomfield 1984; Pakerys 2014 ir kt.), tiek iš kelių prie pagrindinio dėmens prijungiamų dėmenų. Tačiau šiuo atveju reikia skirti kalbą, kurioje aprašomas DJ, nes, pvz., lietuvių kalboje reliacinės reikšmės, kurios reiškiamos afiksais, padeda nustatyti žodžio sintaksinę sąveiką su kitais žodžiais. Prancūzų kalboje tą funkciją atlieka artikeliai, būtent dėl šios priežasties būdingiausias prancūzų kalbos DJ susideda iš mažiausiai dviejų elementų, determinanto ir daiktavardinės grupės. Pažymėtina, kad ne visuomet ir prancūzų kalboje daiktavardis vartojamas su artikeliu, tokius atvejus Dubois (1965, 149) vadina veiksmožodinės konstrukcijos dalimis, šio darbo eigoje, nors jie ir nėra šio tyrimo objektas, trumpai bus paminėti. Visas tyrimas orientuojamas į būdingiausią prancūzų kalbos DJ (determinantas ir pagrindinis dėmuo – daiktavardis) ir jo išplėtimą.

Šiame darbe vartojama sąvoka „daiktavardinis junginys“ (angl. *Noun Phrase*), aprėpianti žodžių konstrukciją, kurioje daiktavardis yra pagrindinis dėmuo, atliekantis konstitutyvinį vaidmenį sudarant junginį, prie kurio gali būti jungiamas priklausomasis dėmuo, tam tikru aspektu papildantis pagrindinį dėmenį. Priėmus Holvoeto (2005) prielaidą, kad lietuviškas terminas

⁴ Prancūzų kalboje „pažyminio šalutiniu sakiniu arba pažymimuoju sakiniu (*proposition relative*) vadinamas toks šalutinis sakiny’s, kuris prijungtas prie pagrindinio santykiniu įvardžiu (*pronom relatif*), įskaitant ir nežymimąjį santykinį įvardį be antecedento” (Grevisse 2009, 240). Lietuvių kalboje šiuos sakinius dažniausiai atitinka pažyminio šalutiniai sakiniai. O dėl santykinių įvardžių, jie prie daiktavardžio ar įvardžio, kurį atkartoja, prijungia šalutinį sakinį. Santykiniai įvardžiai turi paprastasias – *qui, que, quoi, dont, ou* ir sudėtines (sudurtines) formas – *lequel, duquel, auquel*, etc. Taip pat santykiniais nežymimaisiais įvardžiais (*pronoms relatifs indéfinis*) vadinami sudėtiniai (sudurtiniai) įvardžiai: *quiconque, qui que, quoi que, qui que ce soit qui, qui que ce soit que, quoi que ce soit qui, quoi que ce soit que* (ibid., 124).

„pagrindinis dėmuo“ (palyginti su neutralėsiu anglišku *head*), labiau orientuotas į konstituentinę struktūrą pagrįstą sintaksinį modelį, yra gana nepatogus, šiame darbe vartojami taip pat jo pasiūlyti terminai „pradas“ (pagrindiniam dėmeniui išreikšti) ir „priedas“ (priklausomajam dėmeniui) (Holvoet, Mikulskas 2005). Tam, kad suprastume, kiek ir kokių priedų gali prijungti pradas, reikia apibrėžti junginio ribas, tai padėtų aiškiau nustatyti vieno ar kito dėmens priklausomybę tam tikram junginiui. Apie tai bus aptarta 1.2.2. skyriuje.

1. 2. 2. Daiktavardinio junginio vientisumas ir ribos

Žodžių junginys yra vienalytis vienetas, turintis tam tikrų tarpusavyje tik tam junginiui priklausančiais ryšiais susijusių elementų visumą. Daiktavardinio junginio, kaip sakinio hierarchinės struktūros sudedamosios dalies, referentinis vientisumas pasireiškia paties junginio gramatiniu, prozodiniu ir linijiniu integralumu. Gramatiniu atžvilgiu daiktavardinis junginys kalboje (sakinio viduje) funkcionuoja kaip paprastas daiktavardis (Holvoet 2006, 57). Daiktavardinio junginio riboms nustatyti mokslinėje literatūroje siūlomi įvairūs kriterijai. Zufferey ir Moeschler (2015, 116) šiam tikslui skirtus sintaksinius nagrinėjimus vadina apskaičiavimu. Dauguma tyrėjų (Holvoet 2006; Delbecque 2006; Schaden 2010; Zufferey, Moeschler 2015 ir kt.) pritaria, kad imanentinė daiktavardinių junginių savybė – būti sintaksiniu aktantu; ši savybė nustatoma jų referentinės semantikos pagrindu, tiksliau, gebėjimu išskelti tam tikrą erdvėje ir laike pažymėtą esmę ir identifikuoti ją kaip tam tikros situacijos dalyvį. Su referentu siejamas būtent visas daiktavardinis junginys, ne tik jo pradas. Taip, pasak minėtų tyrėjų, anaforinis įvardis gali pakeisti visą junginį, ne tik junginio dalį ar jo pagrindinį dėmenį. Tokiu būdu Podleskajos (2011) pateiktame pavyzdyje – *Manęs paprašė nupirkti (prancūziško raudonojo sauso vyno Château Neuf du Pape, 1988 metų derliaus, pagaminto Jérôme Kio), tačiau aš jo neradau* – įvardis *jo* yra koreferentiškas visam daiktavardiniam junginiui, pažymėtam skliaustuose. Sakinys reiškia, kad aš neradau raudonojo sauso vyno

su visu išvardytu požymių rinkiniu. Vadinasi, pronominalizacija (įvardėjimas) ryškiai parodo daiktavardinio junginio ribas. Štai keletas prancūzų kalbos pavyzdžių pagal Delbecque (2006), iliustruojančių DJ, kaip vienalyčio vieneto, funkcionavimą sakinyje:

1. *Antoine est satisfait.* ‘Antuanas patenkintas.’
2. *Mon voisin est chauve.* ‘Mano kaimynas plikas.’
3. *Le cousin de ma femme vient nous voir.* ‘Mano žmonos pusbrolis atvyko mūsų aplankyti’.
4. *Le gros chien roux et blanc de la voisine d’en face aboie souvent.* ‘Priešais gyvenančios kaimynės didelis rudai baltas šuo dažnai loja’.
5. *Le collègue à qui j’ai prêté mon ordinateur m’a remercié chaleureusement.* ‘Bendradarbis, kuriam paskolinau savo kompiuterį, nuoširdžiai padėkojo’.
6. *Le chauffard ivre qui a provoqué un grave accident au coin de la rue que j’habite a réussi à prendre la fuite.* ‘Girtas drašuoelis, sukėlęs rimtą eismo įvykį gatvėje, kurioje aš gyvenu, sugebėjo pasprukti’.

Visuose šiuose sakiniuose nuo paprasčiausio su tikriniu vardu (1) iki (6), kur veiksnys sudaromas iš determinanto, būdvardžio ir dviejų vienas paskui kitą sekančių pažymimųjų sakinių, pakeičiant daiktavardinį junginį įvardžiu, bus vienintelė forma *il* ‘jis’, kuri reprezentuoja pakeistų DJ funkcijas ir reikšmes. Žinoma, pagrindinio daiktavardžio giminė ir skaičius turės įtakos įvardžio formai, galimi tokie variantai kaip *il* ‘jis’, *elle* ‘ji’, *elles* ‘jos’, *ils* ‘jie’. Nepaisant to, kad daiktavardis užkoduoja įvardžio giminę ir skaičių, tas įvardis pakeičia visą daiktavardinį junginį, o ne vieną daiktavardį. Kitos žodžių grandys, kaip *Le collègue à qui* ‘kolega, kuriam...’ arba *a provoqué un* ‘išprovokavo vieną’ negali būti tokio pakeitimo objektais, taigi nėra vadinamos žodžių junginiais.

Gramatinį vientisumą taip pat galima iliustruoti veiksnio ir tarinio ryšio pagrindu. Jei tuo atveju, kai žodžių sąjunga (*Une mère et son fils* ‘motina ir jos sūnus’) ar daiktavardinis junginys su komitatyvu (*La mère avec son fils* ‘motina su savo sūnumi’) eina veiksniumi, veiksnys ir tarinys derinami skirtingai. Šiuo

atveju semantinis daugiskaitos požymis, kontroliuojantis veiksmažodžio daugiskaitą, priklauso tik nuo daiktavardinio junginio, o ne nuo vieno ar kito daiktavardžio atskirai (pvz., *Une mère et son fils viennent*. ‘Motina ir jos sūnus ateina.’ *La mère avec son fils viennent*. ‘Motina su savo sūnumi ateina.’). Be to, žodžių sąjunga turi būti derinama vartojant daugiskaitą, o daiktavardiniai junginiai su komitatyvu gali būti derinami ir daugiskaita, ir vienaskaita, priklausomai nuo konteksto (pvz., *Une mère et son fils viennent*. ‘Motina ir jos sūnus ateina.’ – veiksmažodis daugiskaitos forma. *La mère avec son fils vient*. ‘Motina su savo sūnumi ateina.’ – veiksmažodis vienaskaitos forma).

Kitas siūlomas tyrėjų (Delbecque 2006; Zufferey, Moeschler 2015 ir kt.) metodas, padedantis nustatyti DJ ribas, yra, kai potencialiam junginiui gali būti keliamas klausimas. Galimybė tikrinamąjį elementą pavartoti formuojant atsakymą įrodo to elemento kaip junginio statusą. Šis metodas, taikomas toliau Zufferey ir Moeschler (2015) cituojamame pavyzdyje, iliustruoja, kaip nagrinėjama žodžių seka yra laikoma junginiu.

La femme à la chemise rose écoute le musicien. ‘Moteris rožine palaidine klausosi muzikanto’.

Klausimas: *Qui écoute le musicien?* (Klausimas: ‘Kas klausosi muzikanto?’)

Atsakymas: *La femme à la chemise rose*. (Atsakymas: ‘Moteris rožine palaidine’).

Trečio DJ ribų nustatymo kriterijaus esmė – tai žodžių migravimas, perkėlimas sakinio viduje. Jei žodžių seka gali būti perkeliama kaip vienetas, tai yra junginys. Yra įvairių būdų pakeisti tam tikrą žodžių seką sakinio viduje. Vienas iš jų – DJ padaryti pirmu sakinio elementu, stilistiškai šis junginys būtų paryškintas. Pavyzdžiui, jau analizuoto sakinio daiktavardinis junginis *le musicien* ‘muzikantas’ perkeliamas į sakinio pradžią, pakeistas sakinys atrodo taip:

C’est le musicien que la femme à la chemise rose écoute. ‘Tai muzikantas, kurio klausosi moteris rožine palaidine’.

Kitas įmanomas sakinio transformacijos būdas – sudaryti pasyvinę formą.

Pvz., *Le musicien est écouté par la femme à la chemise rose*. ‘Muzikantas yra klausomas moters rožine palaidine’.

Šis testas dar kartą paliudija, kad *le musicien* ‘muzikantas’ ir *la femme à la chemise rose* ‘moteris rožine palaidine’ yra junginiai. Schaden (2010) iškelia papildomą substitucijos galimybę, turėdamas omenyje vieno junginio pakeitimą sakinio viduje kitu, išlaikant sakinio struktūrą.

Le chat noir a bu du lait. ‘Juodas katinas išlakė pieną’.

Le rhinocéros noir a bu du lait. ‘Raganosis išgėrė pieno’.

Galiausiai paskutinis metodas yra dviejų junginių sujungimas:

La femme à la chemise rose et le garçonnet écoutent le musicien. ‘Moteris rožine palaidine ir berniūkštis klausosi muzikanto’.

Tik tokio pat tipo junginiai su tuo pačiu semantiniu vaidmeniu gali būti tokios konstrukcijos objektu. Kartu šie DJ ribų nustatymo metodai sudaro patikimą būdą nustatyti daiktavardinius junginius sakinyje.

Akivaizdu, kad daiktavardinio junginio vientisumas visais lygiais pasireiškia tuo, kad tam tikra taisyklių visuma valdo patį daiktavardinį junginį, o ne atskiras jo dalis. Daiktavardiniam junginiui taip pat gali būti taikomos išorinės taisyklės, kurios lemia šio junginio veikimą tarp kitų didesnių junginių. Išorinė yra ir žodžių, tiksliau, žodžių junginių, tvarka. Daiktavardinio junginio vientisumą taip pat palaiko vidinė hierarchinė ir linijinė struktūra. Daiktavardinio junginio dėmenys išsidėsto kompaktiškai (t. y. tarp jų neįsiterpia joks kitas žodžių junginys ar jo dalis), prijungiamieji dėmenys jungiami pagal tam tikrą tvarką. Dažniausiai neišplėstiniai priklausomieji dėmenys išsidėsto kairėje (*mon ami* ‘mano draugas’), išplėstiniai dažniausiai – dešinėje (*mon ami de 5e classe* ‘mano draugas iš penktos klasės’). Taip pat pasitaiko, kad vidinę daiktavardinio junginio struktūrą ir dėmenų tvarką veikia išorinis kontekstas (*mon ami* ‘mano draugas’, *un ami à moi* ‘draugas mano’) (Podleskaja 2011).

Nepaisant DJ ribų nustatymo kriterijų, pažymėtina, kad ne visuomet įmanomas vienareikšmis rezultatas ir kartais DJ laukų aprėpties nustatymo rezultatai būna prieštaringi arba tiesiog netinkami. Pavyzdžiui:

Il pleut. ‘Lyja.’

**Qui pleut?* ‘*Kas lyja?’

Šiuo atveju beasmenio sakinio įvardis *il* negali būti laikomas viso daiktavardinio junginio referentu. Be to, ne visada aišku, ar kalbama apie junginį, ar apie sudėtinį ar sudurtinį žodį⁵. Keli kriterijai padeda apsibrėžti sudėtinio žodžio ir žodžių junginio ribas. Sudėtinis žodis, pasak Benvenisto, turi tokias charakteristikas: nepredikatyvumą (pvz., *un voyage présidentiel* ‘prezidentinė kelionė’/**ce voyage est présidentiel* ‘*ši kelionė yra prezidentinė’), negalimus adverbialinius pakeitimus (pvz., *un fait divers* ‘įvykiai, kriminalinė kronika’/**un fait très divers* ‘*labai įvairūs faktai’, neįmanomą būdvardinių formų koordinavimą (pvz., **une étoile filante et brillante* ‘*krintanti ir spindinti žvaigždė’ (Benveniste 2006, 151). Tačiau pažymėtina, kad leksikalizacijoje egzistuoja žodžių grupių gradacija, vadinamasis sustabarėjimo laipsnis. Tokiu būdu kai kurios žodžių sekos atitinka kelis kriterijus, pvz., *Cette cuisinière est électrique* ‘viryklė yra elektrinė’. Priešingai, *une cuisine roulante* ‘lauko virtuvė’ atitinka visus kriterijus ir sudaro sustabarėjusią žodžių grupę. O toks žodžių junginys, kaip *une cuisine moderne* ‘moderni virtuvė’, neatitinka nė vieno kriterijaus ir sudaro sintaksinės grupės figūrą. Keletas prancūzų kalbos pavyzdžių (Delbecque 2006, 85):

Sudėtiniai daiktavardžiai	Sintaksinės grupės
a. <i>une cuisine roulante</i> ‘lauko virtuvė’	a. <i>une cuisine moderne</i> ‘moderni virtuvė’
b. <i>une grande surface</i> ‘prekybos centras’	b. <i>une grande étendue</i> ‘didelis plotas’
c. <i>le cuir chevelu</i> ‘plaukuotumas’	c. <i>un homme chevelu</i> ‘plaukuotas žmogus’
d. <i>un fin gourmet</i> ‘gurmanas’	d. <i>un souper fin</i> ‘skani vakarienė’

⁵ Prancūzų kalboje vartojamas vienas terminas, žymintis ir sudėtines, ir sudurtines gramatines formas. Sudėtiniai ir sudurtiniai žodžiai (*mots composés*) sudaromi iš grafiškai nepriklausomų žodžių elementų, susilieusių ar atskirtų brūkšneliu (Grevisse 2009, 26). Čia kalbama būtent apie sudėtinius žodžius, kurių elementai grafiškai atskirti.

e. *un pot à lait* ‘pieno bidonas’

e. *un pot de lait* ‘pieno ąsotis’

f. *un évier de cuisine*

f. *l'évier de la cuisine*

‘virtuvinė plautuvė’

‘virtuvės plautuvė’

Sudėtiniai ir sudurtiniai žodžiai turi sustabarėjusią formą, jiems būdingą savarankišką reikšmę, kuri nesutampa su atskirų jo komponentų reikšmių visuma. Dviejų daiktavardinių grupių struktūros skiriasi: Det + N + GP (*groupe prépositionnel* ‘prielinksninė grupė’) (Det N) atitinka laisvą junginį, Det + N + (prielinksnis N) – sudėtinį ar sudurtinį.

Šiame poskyryje apžvelgti DJ ribų nustatymo metodai padės nustatyti aiškias DJ ribas tiriamajame tekстыne, išskirti daiktavardinio junginio sudedamąsias dalis, ištirti gramatinės DJ kategorijas, jo leksinę išraišką ir struktūrą.

1.2.3. Daiktavardinio junginio tyrimų apžvalga

Kaip jau minėta (žr. sk. 1.1), susiformavus naujai mokslo šakai tekstynų lingvistikai, pakito kalbos tyrimų išeities taškas: kalbininkai vis labiau kryo nuo teorinių struktūrų ir raiškos galimybių tyrimų prie autentiškos kalbos vartosenos analizės (Biber, Conrad ir Reppen 1998). Empiriniai tekstynų duomenys, kompiuterinės analizės pranašumai ir galimybė kaupti neribotos apimties tekstynus ilgainiui suformavo vadinamąją *leksinės gramatikos*⁶ (angl. *lexical grammar*) (Leclère ir kt. 2004) tradiciją; pirmiausia analizuojama reikšmė, tik po to – forma ar struktūra. Su tekstynais atsiradusi galimybė sistemingai tirti kalbą paskatino kalbininkus keisti požiūrį ir į pamatinį kalbos vienetą, kuris nuo šiol sietinas su leksinio vieneto, vis dažniau vadinamo *keliažodžiu junginiu*, samprata. „Leksinio vieneto reikšmę sukuria jo leksinis kontekstas (kolokacija), gramatinė struktūra (koligacija), jo kontekste vyraujančių kolokatų semantika (semantinis laukas) ir vertinamieji aspektai (prozodija)“ (Juknevičienė 2011). Intensyvėjantys žodžių junginių tyrimai vis įtikinamiau rodo, kad pamatinis kalbos struktūros vienetas yra žodžių junginys,

⁶ Terminas pasiūlytas 1984 metais lingvisto Maurice Gross (1984).

o ne žodis, tad produkuodami kalbą ir reikšdami savo mintis renkamės ne pavienius žodžius, o daugiažodžius junginius.

Įvairūs žodžių junginio aspektai yra analizuojami rašytinėje ir sakytinėje kalboje, gausiai tiriamos koligacijos, kolokacijos, semantika ir metasemiotika. Vieni klausimai nėra taip dažnai nagrinėjami kaip kiti, pavyzdžiui, šiame darbe nagrinėjamas daiktavardinis junginys yra mažiau ištirtas nei veiksmažodinis. Dažniausiai daugelis problemų, susijusių su daiktavardinio junginio samprata, tiriamos sinchroninėje plotmėje. Mokslinėje pasaulio literatūroje, kaip ir Lietuvoje, didžiausias dėmesys skiriamas daiktavardinėms frazėms, kolokacijoms (Isakadze 1998; Marcinkevičienė 2010; Aleksejeva 2010 ir kt.), pateikiant vartojamų pastoviųjų, stabiliųjų žodžių junginių sąrašus, aprašant junginių ypatumus, vartojimo kontekstus. Pavyzdžiui, Labutis (1998) lietuvių kalbos sintaksėje pasiūlė pagrindinius daiktavardinių frazių modelius, šios frazės suskirstytos pagal tai, kiek jas sudaro daiktavardžių. Rimkutė, Bielinskienė, Kovalevskaitė (2012) sudarė „Lietuvių kalbos daiktavardinių frazių žodyną“, stabiliai vartojamų junginių su daiktavardžiais pagrindu. Pagrindinė panašių mokslinių darbų tematika yra orientuota į leksinius, semantinius ir gramatinius požymius, jungiant frazes į tam tikrus modelius. Analogiški darbai, skirti daiktavardinio junginio konstrukcijai, buvo rašomi ir kitose Europos šalyse bei už jos ribų, iš jų galima paminėti Guarismą (2000), kuri aprašė daiktavardinio junginio ypatybes bantų kalboje, Alleesaib (2012) tyrė kreolų kalbą, Dubosc (2007) – ispanų; Blakqori (2013) – albanų. Prancūzų kalbotyroje atlikta nemažai daiktavardinių junginių analizės darbų (Benveniste 1974; Tesnière, Fourquet 1988; Saussure 1995; Creissels 1995; Lenart 2006 ir kt.), ypač daiktavardinės grupės (Collinot, Mazière 1999; Schaden 2010; Alleesaib 2012; Riegel, Pellat ir Rioul 2016 ir kt.), kuri yra daiktavardinio junginio sudedamoji dalis. Pasaulio DJ tyrimų skaičius sietinas su 1.2.1. poskyryje aptarta metalingvistikos variacija.

Daiktavardinių junginių tyrimuose daug dėmesio skiriama šių junginių gramatinėms kategorijoms nagrinėti, akcentuojama tam tikrų privalomųjų požymių sistema, turinti tik jai būdingą gramatinių reikšmių kompleksą, kur

susivienija sintaksė ir morfologija. Dažniausiai nagrinėjamos tokios daiktavardinio junginio gramatinės kategorijos, kaip skaičius (Bartning 2000), giminė (Corbett 1991; Dewaele 1994; Dewaele, Véronique 2001) ir apibrėžtumo kategorijos (Holvoet 2006, 2009; Kazlauskienė 2016), kurios skirtingose kalbose reiškiamos įvairiai bei skiriasi pagal savitas sintaksines, morfologines ir reikšmės ypatybes. Rašant apie giminės kategoriją itin dažnai skiriamas dėmesys prancūzų kalbos profesijų feminizacijai (Houdebine 1998). Daiktavardinio junginio skaičiaus gramatinė kategorija tarptautinėje erdvėje tirama vokiečių (Grestenberger 2015), lenkų (Menantaud 2002) kalbose. Kalbėdami apie apibrėžtumo kategoriją, tyrėjai paprastai orientavosi į įvairių determinantų, anaforos, kaip pagrindinio referencijos bruožo, nagrinėjimą (Kerleroux 1988; Hawkins 1991; Berrendonner, Reichler-Béguelin 1995 ir kt.). Be gramatinių kategorijų, specialistai domisi pačia daiktavardine konstrukcija (Sučkova 1998; Marcinkevičienė 2001; Bouveret, Legallois 2012), jos sudedamųjų dalių savybėmis. Frankofoniškoje mokslinėje literatūroje nagrinėjant pagrindinio dėmens klausimą (Creissels 1995; Schaden 2010 ir kt.) neretai pastebimas pagrindinio dėmens nustatymo problemiškas, tyrėjai labiau akcentuoja determinanto gebėjimą patikslinti daiktavardį, kuris kartais savo forma negali nurodyti priklausymo vienai arba kitai giminei ar net specifikuoti skaičiaus; šiuo atveju informacijos teikėjas yra būtent artikelis, atskleidžiantis daiktavardžio savybes. Aptariant daiktavardinio junginio konstrukcijas, dominuoja jai būdingų žodžių tvarkos modelių klausimas. Šis tyrimo aspektas dažniausiai yra aptariamas tose kalbose, kur pastaroji yra daugmaž laisva, tarp tokių darbų galima paminėti: Bonnot (2009) „*Du syntagme au texte à propos d'une variation de l'ordre des mots dans le syntagme nominal en russe moderne*“ – ‘Nuo junginio prie teksto, kalbant apie daiktavardinio junginio žodžių tvarkos variacijas šiuolaikinėje rusų kalboje’. Nepaisant gana griežtos žodžio tvarkos prancūzų kalboje, šis tyrimo aspektas taip pat plačiai nagrinėjamas (Schaden 2010).

Kaip matyti, daiktavardinio junginio tyrimų yra įvairių, kai kurie jų interpretuojami ir pritaikomi taikomosios lingvistikos ir lingvodidaktikos

sirtyse. Pagrindiniai daiktavardinio junginio tyrimai, remiantis mokinių tekstynais, yra prancūzų kalbos determinantų suvokimo lyginimas su kitomis kalbomis, kurios nepasižymi determinantais (Velde 2004; Granfeldt 2004; Lenart 2006). Mokslininkai siekia iširti, nuo kada vieną ar kitą kalbą besimokantys K2 mokiniai įgyja gebėjimą vartoti determinantus ir kokie determinantai suvokiami greičiau. Dauguma tyrėjų įtikinamai parodo, kad patys frankofonai K1 greičiau išmoksta žymimųjų determinantų vartojimą. Tarp kitų dažnai tiriamų tarpukalbės daiktavardinio junginio aspektų (vaikų, suaugusiųjų, pirmos ar antros svetimšios kalbos) reikia išskirti tokius aspektus, kaip referencija ir apibrėžtumai (Spraukienė 2008); jie analizuojami tiek bendrais bruožais, tiek atskirai bei kartu su kitais aspektais (Meunier 2000; Velde 2004; Lenart 2006). Pavyzdžiui, Lenart ir Perdue (2004) funkcionalizmo perspektyvoje aiškina besimokančiųjų gebėjimus sudaryti sakinius ir tiria jų kontekstualizaciją. Tyrėjai teigia, kad gebėjimas referuoti daiktavardinį junginį yra kompleksinė užduotis, kuri reikalauja atitinkamų žinių, kaip sudaryti sakinį ir kontekste nustatyti informacinį daiktavardinio junginio statusą. Mokslininkų tyrimuose prancūzų kalbą besimokantys lenkakalbiai suaugusieji, kaip ir švedakalbiai, pasak Grandfeldt (2005) tyrimų, daro nemažai giminės derinimo klaidų. Tyrime prieita prie išvadų, kad besimokantys vaikai pirma turėtų išmokti K1 sakinių kontekstualizacijos taisykles. Suaugę besimokantieji, turintys nedaug įgytų K2 formalių priemonių, gali efektyviai konstruoti tekstus su K2 idiosinkretinėmis priemonėmis. Geoffre (2014) tyrimo objektu pasirinko rašytinės kalbos mokymą ir mokymąsi per daiktavardinio junginio sąvoką, būtent per derinimo ir sintagminio subjekto / predikato santykio prizmę. Mokant / mokantis kalbos, jos realizavimo mechanizmų žinios įgyja itin svarbią reikšmę tinkamai organizuojant ir tvarkant kalbos mokymo procesą.

Apžvelgiant mokslinę literatūrą daiktavardinio junginio tema, tiriant ją, pastebėta, kad dažniausiai nagrinėjami pačios kalbos determinantai, junginio struktūra lyginant kalbas, analizuojant, kas būdinga vienai ar kitai kalbai, tačiau pasitaiko tik nedidelė dalis tyrimų, kur aptariamas daiktavardinis junginys ir jo išmokimas. Būtent į šį objektą bus orientuotas visos disertacijos tyrimas,

tiksčiau, į prancūzų K2 besimokančių lietuvių vartojamą daiktavardinį junginį kaip lingvistinės kompetencijos elementą. Skyriuje 1.3. bus aiškinama, kas yra mokinių lingvistinė kompetencija ir jos pagrindiniai bruožai.

1.3. Lingvistinės kompetencijos įgijimas

Lingvistinė kompetencija – Chomskio sukurtas terminas, kuris buvo taikomas kalbos teorijoje nagrinėjant generatyvinę (transformacinę) gramatiką, apibūdinantis studijuojamos kalbos žinių lygį; jį pasiekęs kalbėtojas geba sukurti aibę naujų sakinių. Chomskio (1990, 34; 1992, 31) požiūriu, tai esminis kalbos mokymosi bruožas, prieštaraujantis biheviристų teiginiui, kad kalbos išmokstama kartojant taisyklingai sukonstruotus sakinius. Nepaisant lingvistinės kompetencijos struktūrinių komponentų ir jų dinaminės reikšmių kaitos, dauguma tyrėjų pritaria, kad lingvistinę kompetenciją, kaip vieną svarbiausių komunikacinės kompetencijos sudedamųjų dalių, sudaro gebėjimas analizuoti, produkuoti, sintetinti ir interpretuoti kalbos vienetus, sudarytus pagal tam tikras kalbos normas ir taisykles bei turinčius reikšmę, kuri atitinka kalbos vartotojo suvokimą (Coppieters 1987; Pychina 2002, 235; Jelizarova 2005, 225; Alby 2010; Nazarčiuk 2010, 202 ir kt.).

Mokinys lingvistinę kompetenciją įgyja tada, kai supranta studijuojamos kalbos sistemą ir gali ja pasinaudoti praktikoje (Bobrova 2010, 2). Ugdant lingvistinę kompetenciją, būtina perprasti kalbos struktūros dėsningumus, sukaupti žodyną, suvokti žodžių santykius tekste. Studijuojamos kalbos lingvistinės kompetencijos kokybė priklauso ne tik nuo tos kalbos mokėjimo lygio, bet ir nuo gimtosios kalbos kompetencijos.

„Metmenyse“ skiriamos lingvistinės kompetencijos, integruotos į komunikacinę kompetenciją, sudedamosios dalys yra šios: leksinė, gramatinė, semantinė, fonologinė, ortografinė ir ortoepinė kompetencijos (BEKM 2008, 146). Visų šių kompetencijų aprašas pateikiamas BEKM (2008). Šiame darbe daugiausia kalbama apie leksinius-gramatinius daiktavardinio junginio

modelius, todėl ypač svarbu aptarti leksinės, gramatinės kompetencijų sampratą

Leksinė kompetencija aprėpia ne tik leksikos mokėjimą ir žodyno vartojimo įgūdžius, bet taip pat leksinių ir gramatinių priemonių išmokimą. Remiantis BEKM, (2008, 148) leksiniai elementai skirstomi į pastoviuosius junginius ir pavienius žodžius. Kalbant apie pastoviuosius junginius, reikia išskirti kolokacijų vaidmenį. Mokslinėje literatūroje sutinkamas kolokacinės kompetencijos terminas. Kolokacinė kompetencija pirmą kartą aprašyta Hill (1999), tačiau ji minėta ir anksčiau (Schmitt 1997). Kolokacinė kompetencija yra leksinės kompetencijos komponentas, sudarantis komunikacinės kompetencijos dalį ir reprezentuojantis gebėjimą taisyklingai formuluoti leksinius vienetus (angl. *chunks of language*) pagal leksinio jungimo taisykles. Toks gebėjimas turi įtakos laisvam, taisyklingam kalbėjimui (Aleksejeva 2010). Tačiau ne visose kalbose yra išskiriama kolokacinės kompetencijos samprata. Pavyzdžiui, prancūzakalbiai nevartoja kolokacinės kompetencijos termino, nors ir kalba apie pačią kolokacijos sąvoką bei jos elementus. Lietuvių mokslinėje literatūroje šis terminas taip pat gana retai svarstomas, jį dažniau mini anglų kalbos specialistai, pvz., Juknevičienė (2011) ir kt. Apžvelgus mokslinę literatūrą, galima teigti, kad kolokacinės kompetencijos terminas atitinka šiuolaikinėje lingvistikoje postuluojamas mintis apie kalbą ir jos struktūrą. Jis pateisinamas perėjimu nuo struktūrinio prie leksinio požiūrio mokant svetimšios kalbos, akcentuojant, kad kalba susideda iš tam tikrų iš anksto parengtų leksinių blokų, kur pagrindinį vaidmenį atlieka būtent kolokacija, sąlyginis leksinis-frazeologinis žodžių jungimas kalboje. Dabartinėje literatūroje taip pat sutinkamas frazeologinės kompetencijos terminas (Paquot 2017), kuris apima ne tik gebėjimą vartoti kolokacijas, bet ir daugelį kitokių keliažodžių junginių. Šio darbo tiriamoji medžiaga siejama su B1 lygiu (pažymėtina, kad būtent šio lygio siekiama pagal bendrąsias mokyklų programas, plačiau žr. 2 sk.), remiantis tikslingai parengtu šio lygio prancūzų kalbos kaip svetimšios mokymo turinio aprašu (Beacco ir kt. 2011), nurodoma,

kad B1 lygis leksiniu požiūriu yra labiau orientuotas į sustabarėjusius posakius, samplaikas, kolokacijas, kur žodžių kombinatorika yra pagrindinis aspektas.

B1 lygio mokinys moka kai kuriuos gatavus, prancūzų kalboje ypač paplitusius išsireiškimus, t. y. tuos, kurių sudarymas yra fiksuotas arba pageidautinas ir kurių reikšmė nėra tiesiogiai siejama su į juos įeinančių žodžių reikšmėmis (Beacco ir kt. 2011, 131). Šiame etape labai greitai plečiasi žodynas, ypač padaugėja konkrečių reikšmių žodžių, susijusių su kasdieninėmis temomis, emocijų reiškimo priemonėmis. Ryškus leksikos praplėtimas sudaro tam tikrą sintaksės spragą, nes nauji leksikos elementai ne visuomet yra tarpusavyje jungiami pagal anksčiau išmoktas ir iš įpročio taikomas taisykles (ibid., 117). B1 lygio mokinys gali išsakyti savo mintis trumpai, paprastai ir išsiaištinamomis ir jį dominančiomis temomis. Jis taip pat sugeba papasakoti apie įvykį, patirtį ar savo svajonę, aprašyti, ko tikisi, nurodyti savo tikslą arba trumpai išdėstyti projekto, idėjos tam tikrus argumentus (Chauvet, Normand 2008, 65). Mokinys gali perteikti kito žodžius, reziumuoti, reformuluoti, argumentuoti savo nuomonę, pateikti, pabrėžti, išskirti naują mintį, parašyti asmeninį laišką ar aprašyti savo patirtį, įspūdžius. Pakankamas žodynas leidžia šiek tiek dvejojant ir perfrazuojant išsakyti savo mintis tokiomis temomis, kaip šeima, pomėgiai, darbas, kelionės, kultūriniai renginiai, tačiau žodyno ribotumas verčia kartotis, kartais sunku formuluoti mintis (BEKM 148). Prancūzų kalbos kaip svetimšios mokymo turinio apraše B1.1 lingvistinė kompetencija aprašoma labiau leksiniu požiūriu, o B1.2. žymimos lingvistinės veikimo formos, kaip aprašyti, paaiškinti, išreikšti nuomonę. B1 lygio aprašas iškelia bendrai suprantama rašybą, daugmaž taisyklingą skyrybą (Beacco ir kt. 2011, 25).

Apibūdinant **gramatinę kompetenciją**, Bachmano (2004, 42) teigimu, yra sintaksės žinios, taisyklės, kaip žodžius jungti į sakinius. „Metmenyse“ (2008, 150–153) gramatinė kompetencija apibrėžiama plačiau, kaip kalbos gramatinių išteklių išmanymas ir gebėjimas jais naudotis. Kalbos gramatika gali būti suprantama kaip tam tikrų principų, pagal kuriuos elementai jungiami į prasmingas, tam tikru pavadinimu apibrėžiamas ir konkrečioms kategorijoms priskiriamas šnekos atkarpos (sakinius), rinkinys. Gramatinė kompetencija yra

gebėjimas pagal tuos principus suprasti ir perteikti reikšmę, produkuojant ir atpažįstant taisyklingai sudarytas frazes ir sakinius.

Pawley ir Syder (1983) iškėlė hipotezę, kad gimtosios kalbos vartotojai nesiremia jokiomis sintaksinių konstrukcijų generavimo taisyklėmis, o kalbėdami tiesiog atkuria iš anksto parengtas teksto atkarpas. Saussure'o teigimu, žmogaus atmintyje saugomi visi daugiau ar mažiau sudėtingi sintagmų tipai, kad ir kokios rūšies ar apimties jie būtų; tą akimirką, kai ketiname juos vartoti, pasitelkiame asociacines grupes ir išsirenkame tinkamą sintagmą (Saussure 2014, 166). Gimtakalbis nesąmoningai nujaučia, kaip taisyklingai vartoti įvairias gramatines konstrukcijas. Kiekvienas kalbantysis ar rašantysis yra išmokęs savos kalbos gramatiką, kurios jis sąmoningai nesuvokia, bet ji leidžia produkuoti ir interpretuoti pasakymus, spręsti apie jų taisyklingumą ar netaisyklingumą (Riegel, Pellat ir Rioul 2016). Pasak Juknevičienės (2011, 30), Pawley ir Syderis (1983) buvo pirmieji autoriai, nurodę, kad žodžių junginiai labiau nei gramatinės konstrukcijos lemia skirtumus tarp gimtakalbių ir negimtakalbių produkuojamos kalbos. Jie taip pat atkreipė dėmesį, kad negimtakalbių bandymai sintaksines vieno pasakymo taisykles perkelti kitam dažnai būna nesėkmingi. Kalbos besimokantis asmuo dažnai bando pasakymo elementą pakeisti kitu pagal bendrąsias žodžių junginių struktūros ar transformacijų taisykles, o tai ne visada yra įmanoma (Pawley, Syder 1983, 215). Kitakalbis tam tikrame kalbos mokėjimo etape negali pritaikyti gramatinių žinių tiesiog pasikliaudamas nuojauta. Tačiau ir gimtakalbiai gali daryti gramatikos klaidų. Vilkienė daro prielaidą, kad net gimtakalbio gramatinei kompetencijai susiformuoti labai svarbus taisyklingos kalbos pavyzdys (Vilkienė 2007, 227).

Galisson bandė pagerinti pagrindinių prancūzų kalbos leksinių vienetų (daiktavardžių, veiksmažodžių, būdvardžių) mokymo procesą, sukurdamas teminį bei sintagminį prancūzų bazinės kalbos inventorių, kuris buvo sudarytas remiantis semantinėmis dimensijomis ir šių vienetų jungimosi variantais (Galisson 1970). Šis inventorių parodo, kad prancūzų kalbos daiktavardinio junginio sudarymas ir jo veikimas sakinyje yra jau mokinių perprasti B1 lygiu.

Prancūzų, kaip svetimiosios kalbos, daiktavardinio junginio mokymas, pagal de Salins'o gramatiką, mažiausiai implikuoja asmens referenciją ir priemones bendrinio daiktavardžio aktualizacijai, kuri skelbia, kad daiktavardis nebe virtualus, bet turi ryšį su referentu (Salins 2004). Referenciją tiriantys mokslininkai teigia, kad pagrindiniai bendrinio daiktavardžio aktualizatoriai dažniausiai mokinių perprantami jau pradiniam prancūzų kalbos etape, panašiai kaip pats daiktavardis ir jo daiktavardinė bei būdvardinė determinacija, o konstrukcijų visuma, susijusi su daiktavardinio junginio sąvoka, išmokstama B2 (Trévisiol-Okamura 2011, 109). Pagal Gardes-Tamine (2005), B1 lygio mokinys:

- turi bendrą suvokimą apie daiktavardinio junginio vaidmenį propozicijoje;
- skiria kalbos dalis (daiktavardis, įvardis ir pan.) ir elementų funkcijas (subjektas, papildinys ir pan.), kurie sudaro daiktavardinį junginį;
- analizuoja daiktavardinio junginio kompoziciją ir jos elementus (determinantas, daiktavardis, būdvardis, įvardis);
- nustato daiktavardinio junginio įtraukimo į propoziciją būdus pagal elementą, su kuriuo jis susijungia, kitaip tariant, jo funkciją.

Prancūzų K2 mokymo turinio apraše B1 lygiui būdingas gramatinis turinys pasižymi neapibrėžtųjų įvardžių, būdvardžių, dvigubų įvardžių taisyklingu vartojimu, taip pat yra dažni paprastieji santykiniai įvardžiai (*qui* 'kuris', *que* 'kuris', *dont* 'kuris', *où* 'kur'), būdorieveiksmiai (su galūne *-ment*); iš laiko nuorodų išskiriami laiko prielinksniai (trukmė ir momentas: *pendant* 'per', *depuis* 'nuo', *dans* 'po', *il y a* 'prieš' ir t. t.) iš erdvės nuorodų – vietos prielinksniai irrieveiksmiai (Chauvet, Normand 2008, 90). Mokinys geba atpažinti tiek žodžiu, tiek raštu ir atitinkamai panaudoti determinantus, įvardžio, skaitvardžių formas, kai kuriuos prielinksnius,rieveiksmius, santykinius įvardžius, jungtukus, kurie įeina į sintaksinę konstrukciją arba kurie turi specifinę reikšmę. Morfosintaksiniai požymiai vis labiau suvokiami nepriklausomai nuo konteksto, t. y. būdingas mokėjimas operuoti

morfosintaksinėmis taisyklėmis atitinkamai pagal kontekstą. B1 lygis gali būti apibūdinamas sintaksinių struktūrų ir jų sudarymui būdingų morfologinių struktūrų išmokimu. Remiantis „Metmenų“ lygių aprašymais (2008, 152), siekiantieji B1 lygio turi gebėti gana taisyklingai vartoti dažnai pasitaikančias sakinių konstrukcijas ir su nuspėjamomis situacijomis susijusius pasakymus. Iš esmės kalbos vartojimas pasižymi įsisavintų A2 lygiu išminktų konstrukcijų vartojimu. Nauji B1 lygio iššūkiai siejami su sudėtinių sakinių konstrukcijomis, šių sakinių tarpusavyje sujungimas ir rišlumas yra pagrindiniai šio lygio aspektai. Šis lygis gali būti taip pat apibūdinamas morfologijos sistematizavimu raštu, giminės ir skaičiaus atžvilgiu daiktavardiniuose ir veiksmažodiniuose konstrukcijose.

B1 lygis yra leksikos-sintaksės lygmenyje, t. y. žodžių kombinatorikoje, kuri suvokiama atsitiktinai, iš dalies ir interpretuojama apibendrintai. Tai kartais leidžia daryti prielaidą, kad leksikos išmokimas, neginčijamai pagrindinis B1 etape, yra lydimas gausių sintaksinių dvejojimų, atsirandančių dėl didelio skaičiaus naujų ryšių tarp žodžių, taip pat naujų jungimo taisyklių (Beacco ir kt. 2011, 25). Vis dar ryški yra gimtosios kalbos įtaka, dažnos interferencijos klaidos (žr. 1.3.1. poskyrį), tačiau norima perteikti esmė yra aiški (Beacco ir kt. 2011, 122). Plačiau apie mokinio kalbą, klaidų tipus ir interferenciją 1.3.1. – 1.3.3. poskyriuose.

1.3.1. Tarpukalbės sąvoka

Apie tarpukalbės reiškinių pradėta rašyti XX a. 7-ajame dešimtmetyje. Pirmasis buvo Corder, kurio straipsnis „The significance of learner’s errors“ buvo publikuotas 1967 m. žurnale „International Review of Applied Linguistics“ (Corder 1967). Corder (1971) apie mokinio svetimosios kalbos tam tikrų kognityvinių veiklų raišką kalba kaip apie idiosinkretinį dialektą, kuris yra ne kas kita, kaip tarpinė kalbos forma tarp monolingvizmo ir bilingvizmo. Corderio pastebėjimai apie kalbos suvokimo mechanizmus davė impulsą kitiems šios srities tyrimams. Ryškiausias yra 1969 m. Selinkerio straipsnis

„Language Transfer“, publikuotas žurnale „General Linguistics“ (Selinker 1969). Jame pirmą kartą pavartotas tarpukalbės terminas. Plačiau šis terminas aptartas 1972 m. straipsnyje, kuris buvo įvardytas kaip „Interlanguage“ (IRAL) (Selinker 1972). Selinkeris tarpukalbę apibrėžė psicholingvistiniu požiūriu. Jis mini „paslėptą psichologinę struktūrą“, kuri suaktyvinama mokant(is) kalbos. Nemser (1971), Sampson ir Richards (1973) vartoja terminą „aprosimacinė sistema“. Lietuvių lingvistinėje literatūroje tarpukalbės terminas yra nusistovėjęs, nors kurį laiką buvo kvestionuojamas; Šveikauskienė (2009, 20) vartoja žodį tarpkalbė, Mačianskienė ir Buivydienė – tarpinę kalbą (2007, 41), Bikelienė (2009) – interkalbą, LTŽ siūlo tarpukalbės (LTŽ 2012, 200) terminas, kuriuo ir bus operuojama šiame darbe.

Tarpukalbės konceptas (Gass, Selinker 1994) suprantamas kaip mokinio kalba, apie kurią sukasi interferencijos ir perkėlimo sąvokos. Iš tikrųjų tarpukalbė nuolat kinta ir besimokančio taisyklės nuolat peržiūrimos, taigi, ji yra dinamiška ir tuo pat metu sistemine (klaidos nėra laisvo pasirinkimo padarinys, jos informuoja apie vidinę sistemą). Mokymosi procese pasireiškia tam tikra tos kalbos sandara taikant taisykles, kurios atsiranda K1 ir K2 sąveikoje (Selinker 1969). Šiuo atveju mokinys pats apibrėžia mikrosistemas, remdamasis savo K1 ir K2 žiniomis. Pasak Vogel (1995, 20), tarpukalbė yra „svetimosios kalbos besimokančiojo kalba, kuri formuojasi būtent pagal tai, kaip jis gretina mokomosios kalbos elementus“. Galima teigti, kad mokiniai turi asmeninę (interiorizuotą) kalbinę sistemą, kuri nuolat kinta, sudėtingėja pagal išmokimo laipsnį, asmenines, socialines mokinio savybes ir metodologinį spektrą. Taip įvairūs procesai, kurie sudaro „mokinio latentinę psichologinę struktūrą“ (Gaonac’h 1998, 126), formuoja tarpukalbę.

Tarpukalbės teorijoje reikšmingas yra klaidos aiškinimo pakeitimas. Klaida tampa ne neišmokimo įrodymu, bet mokymo(si) vidinio proceso požymiu (klaidos sąvoka aptarta 1.3.2. skyriuje). Bartning (1997, 2) svarsto, ar tarpukalbės bruožai yra nepakankamo išmokimo požymis, ar tai, kad mokymo(si) procesas nebevyksta, t. y. įvyksta fosilizacija. Diskutuodami kalbos išmokimo klausimu, dauguma tyrėjų akcentuoja fosilizacijos reiškinių

(Coppieters 1987; Schachter 1990; Selinker 1992). Jų teigimu, tik 5 % mokinių pasiekia tokį pat kalbos lygį kaip gimtakalbiai, visi kiti lieka tarp gimtosios ir svetimiosios kalbos, t. y. tarpukalbės, kuri susidaro iš gimtosios kalbos, kitų kalbų įgūdžių ir kalbos, kurios dabar mokosi mokinys, kontinuume.

Būtent mokinių tekstynai gali padėti geriau iširti tarpukalbę. Jie reprezentuoja autentišką mokinių kalbą ir suteikia galimybę ją tirti tiek sinchroninėje perspektyvoje, tiek diachroniniu aspektu apžvelgiant tarpukalbės raidos etapus. Tarpukalbės sąvoka leidžia geriau suprasti, kodėl mokiniai daro klaidas (Selinker 1972), taip pat atskleidžia tekstynais paremtą klaidų analizės svarbą siekiant padėti mokiniams daryti pažangą. Corder mano, kad nėra metodologinio skirtumo tarp klaidų analizės ir mokinių kalbos tyrimo (Corder 1980, 30).

Mokinių kalba, arba tarpukalbė, nuolat patiria jau mokamų kalbų interferenciją (apie interferencijos sąvoką žr. 1.3.3. skyrių). Siekiant išsiaiškinti vienos ar kitos kalbos įtaką prancūzų kalbai, šiame darbe dažnai bus kreipiamas dėmesys į prancūzų (kaip K2), lietuvių (kaip gimtosios) ir anglų (kaip pirmosios svetimiosios) kalbų sąveiką. Akivaizdu, kad kalbos išmokimas yra kompleksinis procesas, kalbų gretinimas yra tik vienas iš būdų numatyti nedidelę dalį įmanomų sunkumų, visos mokinių klaidos negali būti paaiškintos vien interferencija ir perkėlimais kalbų kontaktų atveju. Didelė dalis klaidų priežasčių aiškinama kitais veiksniais, inherentiška pačios kalbos sistemos savybe, mokymo(si) metodais arba mokamąja medžiaga, gyvenimo patirtimi, kitų kalbų mokėjimo lygiu, bendru išprusimu, kultūriniais aspektais, šalies, šeimos tradicijomis, mokyklomis etc. Siūloma interferencijos klaidas interpretuoti ne kaip gimtosios ar pirmosios užsienio kalbos įpročius, bet kaip požymį, įrodantį ir iliustruojantį naujos mokinio kalbos vartojimo procesą. Šiuo atveju jau išmokta kalba nėra kliūtis, o tam tikrų strategijų šaltinis, kuriuo besimokantysis remiasi, analizuoja, daro paraleles, logiškai mąsto, supriešina įvairių kalbų sistemas – visa tai parodo jo kalbinį mąstymą ir gebėjimus. Būtent tekstynuose akumuluota autentiška mokinių kalba reprezentuoja mokinių kalbinę kompetenciją ir suteikia žinių apie jos raidą. Taigi, mokinių tekstynai gali padėti

geriau ištirti tą mokinio kalbą, kuri vadinama tarpukalbe. Mokant svetimios kalbos, tokie tyrimai itin naudingi, jie sudaro labai tvirtą empirinę bazę. Dabar įmanoma „tarpukalbę aprašyti kiekybiškai, nustatyti lingvistinius elementus, kurie vartojami nedažnai arba per dažnai, taip pat pamatyti, ko visiškai vengiama vartoti“ (Granger 2000, 20).

1.3.2. Klaidų tipai

Šiandien, kai tekstynų nauda svetimų kalbų didaktikoje yra akivaizdi, kalbos normos klaidų, ypač leksinių, klausimas vis dar yra reikšmingas (Corder 1971, 1980, 1991; Lokman, Hüseyin 2009; Peters, Cévaër 2009; Rabadi, Odeh 2011; Namukwaya 2014 ir kt.). Nuo biheviorizmo laikų svetimų kalbų didaktikoje klaidos supratimas labai pasikeitė. Iki praėjusio amžiaus pabaigos klaida turėjo neigiamą konotaciją, buvo interpretuojama kaip anomalija. Frei (1993) vienas pirmųjų atkreipė dėmesį į mokinių klaidų pranašumus ir apie klaidas ėmė kalbėti kaip apie būtiną kalbos evoliucijos elementą. Psicholingvistikos teorijos taikymas mokant kalbos padėjo diskusijos pamatą, kaip vertinti klaidų šaltinius, į klaidą imta žiūrėti kaip į mokymosi dalį, reflektuojančią tarpukalbės evoliuciją, kuri remiasi mokinio hipotezėmis apie tikslinės kalbos funkcionavimą (Fayol 1995, 140). Šiandien apie klaidą kalbama kaip apie mokinio priemonę pereiti nuo vienos kalbos prie kitos, kaip apie tam tikrą mokymosi variklį; iškeliamas hipotezių, remiantis kalbine patirtimi, kūrimo etapas (Richards 1971; Sampson, Richards 1973). Mokinių kuriamos hipotezės apie svetimios kalbos sistemą atsispindi kalbiniame procese, klaidos taip pat yra mokinio svetimios kalbos mokymosi strategijos dalis, kuri liudija apie laikiną kalbinę sistemą. Kontrastyvinės lingvistikos atstovai svetimios kalbos išmokimo procese pasitaikančias klaidas aiškino tarpkalbine interferencija, kurioje vyraudavo kalbinis perkėlimas (išsamiau apie šias sąvokas žr. 1.3.3. poskyrį). Kartu su visiškai kitokia klaidos sąvokos interpretacija imta aiškinti tarpukalbės šaltinius (gimtoji kalba, pirmoji svetimoji kalba, kitos kalbos) ir ieškoti būdų palengvinti mokymo(si) procesą. Toks

nagrinėjimas turėjo pagrindo atsirasti įvairioms klaidų klasifikacijoms, tipologijoms, pavyzdžiui, Catach'o ir jos bendraminčių rašybos klaidų tipologija (Catach, Duprez ir Legris 1980; Catach 1980). Paprastai pirmosios klaidų tipologijos buvo labiau orientuotos į rašybos ir gramatikos netikslumus, pastaruoju metu dėmesys labiau kreipiamas į leksikos tyrimus. Kalbų didaktikoje skiriami penki dideli klaidų tipų blokai: gramatikos ir žodyno, fonetikos, sociokultūrinis, diskurso ir strateginis (Tagliante 2001, 157).

Dabartinėje didaktikoje klaidos, kaip nepriimtinas žodinis ar rašytinis pasakymas, pažeidžiantis kalbos gramatinį ar semantinį kodą, skiriamos į du tipus – į kompetencijos ir atlikties (BEKM 2008). Galima teigti, kad toks pakitęs požiūris yra komunikacinio metodo padarinys. Kompetencijos klaidomis laikomos supaprastintos ar iškreiptos tikslinės kompetencijos apraiškos: „Kai mokinys daro klaidų, jo atliktis iš tikrųjų atitinka jo kompetenciją, tačiau tos kompetencijos ypatybės skiriasi nuo K2 normų“ (BEKM 2008, 202). Mokinys nėra pasiekęs tinkamo studijuojamos svetimosis kalbos lygio (Besse, Porquier 1991, 209). Tokios klaidos atskleidžia netobulą kalbos mokėjimą. Tačiau progresuodamas, gerindamas turimas žinias ir įgydamas daugiau atitinkamos kalbos patirties, mokinys nebedaro tos klaidos. Šio tipo klaidos yra nuspėjamos, sisteminės ir liudija apie pereinamąjį kompetencijos laikotarpį. O kai mokinys (taip pat ir gimtakalbis) tinkamai nepritaiko savo kompetencijos, kalbama apie atlikties klaidas. Atlikties klaida, arba „liapsusai“, apibūdinama kaip nenuspėjama, nevalinga, nesisteminė klaida, galinti ištikti tiek besimokantį svetimosis kalbos, tiek gimtakalbį kaip užmaršumo, nuovargio, susijaudinimo ir pan. rezultatas (Besse, Porquier 1991, 209). Tokiais atvejais mokinys žino taisyklę, kurią turi pritaikyti, ir sugeba ištaisyti klaidą, o tai nėra būdinga kompetencijos klaidai. Kompetencijos klaidos, pagal įvairių šaltinių poveikio rezultatai, dar skirstomos į interkalbines ir intrakalbines (Brown 2000, 218; Rabadi, Odeh 2011, 166). Pirmosios klaidos referuoja perkėlimo klaidas, antrosios – svetimosis kalbos taisyklių apibendrinimą.

Mokinys, kalbėdamas gimtąja kalba, nedaro daug klaidų, tačiau, jis, kaip ir visi kalbėtojai, gali klysti, tokiu atveju bus kalbama apie riktus. Kai kalbama

apie mokinių klaidas, aiškiai taikoma, anot Corder'io (1980, 30), gramatikalizavimo (apibendrinimo) intuicija, būdinga kalbantiems svetimąja kalba. Klaida yra šnekos funkcionavimo požymis, būtina sąlyga, kad mokinys galėtų analizuoti ir gretinti vienos kalbos sistemą su kitomis jau mokomomis kalbomis. Petersas ir Cévaėras (2009, 26) aiškina, kad mokinių darbuose klaida nėra atsitiktinė atlikties klaida, tačiau yra būtinas kalbos mokymosi etapas. Per ją mokinys eina prie taisyklingos kalbos, tačiau kvestionuojama, kaip tą klaidą ištaisyti, kad ji neįsišaknytų ir neįeitų į sistemą.

Svarbu išsiaiškinti, ką galima vadinti klaidomis ir ar visos klaidos tikrai yra klaidos. Kintamumas tarp to, kas yra taisyklinga ir kas ne, yra pagrindinis sunkumas tiriant vieną ar kitą mokinių klaidą. Kai kurie tyrėjai teigia, kad taisyklinga yra tai, kas priimta kaip socialinė norma (Frei 1993; Lokman, Hüseyin 2009). Normos sąvokos reliatyvumas akivaizdus, taip pat, kaip kelių koncepcijų koegzistavimas. Priklausomai nuo požiūrio į kalbą – iš normatyvinės ar funkcinės pusės – atitinkamai interpretuojamas netaisyklingumo aspektas. Pirmuoju atveju netaisyklinga laikoma forma, neatitinkanti anksčiau visuotinai nustatytų ir priimtų kalbinių normų, antruoju – kai viena ar kita forma neatitinka numatytos kalbinės funkcijos (pvz., kalbinio neaiškumo, ekonomijos, ekspresyvumo atžvilgiu ir pan.). Tokiu būdu pirmuoju atveju kalbama apie klaidas, antruoju – apie neatitikimą, tam tikrą deficitą (Frei 1993, 17). Frei teigimu, aiškų netaisyklingos kalbos aiškinimą galima pateikti neatskiriant jos formų nuo taisyklingos kalbos, bet susiejant tas dvi dimensijas pagal Gendron ir Bernard principą, kad patologija tėra normos perteklius (Gendron, Bernard 1992, 38).

Suprantama, yra veiksmų iš šalies, kurie gali turėti įtakos klaidai atsirasti, galimos priežastys – kalbinės, asmeninės psicholingvistinės, psichologinės ir psichopedagoginės. Psichologinės priežastys tiesiogiai susijusios su emocine mokinio būseną (pvz., baimė pasisakyti, būti neteisingai įvertintam mokytojų, kolegų, skubėjimas), motyvacija. Pavargęs mokinys gali trumpiau išlaikyti dėmesį. Psichopedagoginės priežastys susijusios su mokymo sąlygomis (pvz., pažymių rašymas ar klaidos, kaip visiško blogio, už kurį sulaukiama bausmės,

supratimas). Klaidas lemia ne tos pačios priežastys, todėl jų interpretacija nėra vienareikšmė. Visų klaidų tikrai neįmanoma interpretuoti. Ryškiausi klaidų tyrimo metodai iš esmės yra trys: gretinamasis (Lado 1957), klaidų analizė (Corder 1967) ir tarpukalbės teorija (Weinreich 1963; Selinker 1972). Gretinamosios analizės pagrindu atsiradusi klaidų analizė tapo išsamesnė ir įgijo didesnės reikšmės lingvistikoje. Pasak klaidų analizės metodo pradininko George'o, mokinys žinių apie svetimąją kalbą gauna iš mokytojo, vadovėlio, šitai vadinama tam tikra įvestimi (angl. *input*); jei jis produkuoja žodinę ar rašytinę kalbos formą, šitai vadinama išvestimi (angl. *output*). Tais atvejais, kai įvesties metu atsiranda netinkama pateiktos numatytos medžiagos forma (angl. *an unwanted form*), galima kalbėti apie klaidos atsiradimą. Būtent įvesties ir išvesties skirtumų analizė gali suteikti išsamesnės informacijos apie tokių nukrypimų funkcionavimo būdus ir jų prigimtį (George 1991, 160). George'o įžvalgas dar labiau sustiprina Corder'io sąvoka „priėmimas“ (angl. *intake*) (Corder 1991, 167). Priėmimu Corder siūlo vadinti ne tai, kas paruošta įvesti, bet tik tai, kas įvedama. Tik pats mokinys gali kontroliuoti ir atrinkti medžiagos priėmimą įvesties metu.

Apskritai tyrėjai, taikantys klaidų analizės principus, laikosi vieningos nuomonės, kad klaida yra tarpukalbės elementas, tam tikra priemonė pereiti nuo vienos kalbos prie kitos, be kurios negali vykti mokymo procesas. Taip klaida laikoma sudedamąja mokymosi dalimi, o jos taisymas – sudedamąja mokymo dalimi (Ševnin 2004, 41).

1.3.3. Interferencija

Kalbant apie lingvistinę kompetenciją, tarpukalbę ir klaidos sąvoką neišvengimas yra interferencijos reiškinių aptarimas, kuris aprėpia gimtosios ir svietimosios kalbos tarpusavio koreliaciją. Mokantis svietimosios kalbos, kalbinės veiklos mokėjimas ir įgūdžiai formuojasi tokiomis sąlygomis, kai žmogus jau turi gimtosios kalbos patirtį (Mauzienė 2009, 63). Duomenys apie kalbų kontaktus gali suteikti vertingų įžvalgų mokant(is) kalbų. Kalbiniai

tyrimai (Lado 1957; Vogel 1995; Lightbown 2000; Chiss 2006 ir kt.) parodė gimtosios ir svetimios kalbų sąveiką, kalbų panašumai ir skirtumai veikia kaip interferencija, t. y. vienos kalbinės struktūros įtaka kitos kalbos mokymuisi ar kalbinei veiklai, perkeliant vienos kalbos normas į kitą. „Interferencijos slopinamas naujai besimokomos kalbos suvokimas, randasi tarpkalbinių klaidų. Atminties lygmeniu interferencija pasireiškia tuo, kad anksčiau išmokta medžiaga trukdo atsiminti vėliau išmoktą medžiagą, arba atvirkščiai – naujai išmokta medžiaga slopina anksčiau išmoktos medžiagos atsiminimą“ (LTŽ 2012, 69). Tačiau intereferencija gali būti tiek teigiama (kai palengvina kalbos mokymą), tiek neigiama (kai trukdo išmokti naują kalbą).

Teigiama gimtosios kalbos įtaka mokantis svetimios kalbos pasireiškia tuo, kad besimokant daug gimtosios kalbos įgūdžių ir mokėjimo perkeliama į svetimąją kalbą. Mokantis svetimios kalbos, pagalbos teikia gimtosios kalbos sistemos išmanymas, ypač, kai kalbinės struktūros identiškos ar panašios. Tai vadinama perkėlimu, kadangi gimtosios kalbos mokėjimas ir įgūdžiai perkeliama į svetimąją kalbą. Teigiamas perkėlimas gali vykti keturiais lygmenimis: kalbinės kogitacinės veiklos lygmeniu (kuo daugiau žmogus moka kalbų, tuo labiau išsivystę jo kalbinės kogitacinės veiklos mechanizmai, pavyzdžiui, trumpalaikė atmintis, informacijos priėmimo kanalai ir pan.); kalbos lygmeniu (panašios kalbinės konstrukcijos); mokymosi gebėjimų lygmeniu (remiantis ankstesne mokymosi patirtimi); sociokultūriniu lygmeniu (Vogel 1995, 112; Matthey, Véronique 2004, 205).

Kai kurie tyrėjai įžvelgia neigiamą gimtosios kalbos įtaką (Gonac'h 2009, 106; Casile 2009, 26). Šernas (2006, 52) interferencija vadina neigiamą kalbų lingvistinių ir intraverbaliųjų asociacijų sąveiką. Neigiamos interferencijos, tarpkalbinių klaidų atsiradimo priežastys yra panašios, kaip ir teigiamos interferencijos – mokinys svetimios kalbos pasakymus konstruoja, remdamasis gimtosios kalbos arba kitų jau išmoktų svetimųjų kalbų žiniomis ir normomis. Interferencijos neigiamus aspektus patvirtina ir Lado (1957) nuomonė, kad sunkumų šaltinis yra ankstesnių kalbų mokymosi įpročiai. Jis teigia, kad norint perprasti kitos kalbos funkcionavimą, reikia pertvarkyti

ankstesnės kalbos automatizmus. Tačiau Brown (2000, 18) tokią poveikio sampratą vadina tik ledkalnio viršūne, pabrėždamas gimtosios kalbos sistemos svarbą perprantant naują svetimąją kalbą. Įgydami kalbinę kompetenciją, besimokantieji pamažu ir sistemingai priima svetimosios kalbos garsus, žodžius, struktūras ir diskursą. Vykstant tokiam procesui, kol dar neįgyta svetimosios kalbos kompetencija, susiformuoja jau minėta 1.3.1. skyriuje tarpukalbė.

Kai kurie tyrėjai (Debyser 1970; Rabadi, Odeh 2011, 163) pasisako už abipusį gimtosios ir svetimosios kalbos kontaktų poveikį, aiškindami, kad kalbų kontaktai gali ir palengvinti, ir pasunkinti svetimosios kalbos mokymosi procesą bei skatinti tarpkalbinės ar lingvistinės interferencijos klaidas.

Dauguma tyrėjų teigia, kad pirmosios užsienio kalbos įtaka K2 stipresnė nei gimtosios kalbos (Scepylova 2000; Bim 2001; Fadejeva 2004). Bim'o (2001); Fadejevės (2004) nuomone, įmanomą atskirų kalbinių priemonių sąveiką tarp kontaktuojančių kalbų galima pavaizduoti tokiais modeliais:

1. $C \sim A \sim B$ Konkrečios kalbinės priemonės turi panašumų (\sim) tiek su gimtąja kalba, tiek su pirmąja svetimąja kalba, yra atrama ir turi daugiau perkėlimo galimybių.
2. $C \# \sim A$ K2 kalbinis reiškinytis neturi panašumų ($\# \sim$) nei su gimtąja, nei su pirmąja svetimąja kalba, atramos nėra.
3. $C \sim A$, bet $C \# \sim B$ K2 kalbinis reiškinytis turi panašumų (\sim) su gimtąja kalba, bet neturi su pirmąja svetimąja kalba ($\# \sim$). Gimtoji kalba atliks atramines funkcijas, o pirmoji svetimoji kalba bus interferencijos šaltinis.
4. $C \sim B$, $C \# A$ K2 kalbinis reiškinytis neturi panašumų (\sim) su gimtąja kalba, bet turi su pirmąja svetimąja kalba ($\# \sim$). Šiuo atveju atramą suteikia pirmoji svetimoji kalba.

Turint omenyje lietuvių, prancūzų ir anglų kalbų (ne)panašumo laipsnį, paskutinis modelis atspindi prancūzų K2 mokymosi proceso situaciją, nors analizuojamo šiame darbe tekstyno tyrimo eigoje gali būti visi modeliai, pavyzdžiui, lietuvių ir prancūzų kalbos gramatinės sistemos turi nemažai bendrumų, kurie pasireiškia morfologiniu ir sintaksiniu lygmeniu (abiejose

kalbose yra tos pačios kalbos ir sakinio dalys). Skirtumai išryškėja lyginant šias kalbos dalis.

Reikia paminėti, kad antrosios kalbos mokymasis skiriasi nuo pirmosios. Pachomova (2009, 3) mini tokius veiksnius, kaip ankstesnės kalbos mokymosi patirtis, darbo metodai, gebėjimas pereiti nuo vienos kalbos sistemos prie kitos. Tokiu būdu neišvengiama tiek kalbos mokėjimo įgūdžių perkėlimo, tiek interferencijos. Pažymėtina, kad mokant dvi kalbas, lengviau nustatyti padedančius ryšius ir gerinti įsiminimo techniką. Mokiniai, kurie mokosi antrosios svetimiosios kalbos, pasižymi aukštu kalbos išmokimo lygiu. Tačiau kalbinių elementų panašumai dažnai tampa interferencijos priežastimi. Mokiniai suvokia kalbų panašumus, bet neatsižvelgia į jų skirtumus. Pagal Scerbą (2008), mokinys, siekiantis išmokti antrąją užsienio kalbą, gali sau leisti didesnę abstrakciją nei tas, kuris mokosi pirmosios užsienio kalbos. Kalbos išmokimo sunkumų laipsnis mažėja su vis nauja kalba.

Gimtosios ir svetimiosios kalbos panašumai palengvina pastarosios mokymosi procesą ir suteikia tam tikrą kalbinę atramą, o skirtumai interpretuojami kaip tarpkalbinių klaidų šaltiniai, interferencijos priežastys.

Tiriamu prancūzų K2 besimokančių lietuvių mokinių atveju galima numanyti vieną iš teigiamo perkėlimo galimybių prancūzų K2 anglų kalbos pagrindu. Šioje situacijoje tikėtina, kad mokinių jau turimos anglų kalbos žinios turės teigiamą poveikį mokantis prancūzų kalbos, ypač formuojant rašybos ir leksikos įgūdžius. Net 57 % anglų kalbos žodžių yra prancūzų ar lotynų kalbų kilmės (Bernard 1991; Walter 2001; Bertrand 2008). Tačiau ne tik anglų kalba skolinosi iš prancūzų, bet ir atvirkščiai. Nuo XIX a. pab., ypač pastarąjį dešimtmetį, pastebima anglų kalbos įtaka ir didelis skaičius anglicizmų prancūzų kalboje. Žodžių įsiminimo pasparą taip pat galėtų sudaryti tarptautiniai žodžiai (Chiss 2006, 189), pvz.: *nation* (angl.) ‘tauta’ – *nation* (pranc.) ‘tauta’; *parliament* (angl.) ‘parlamentas’ – *parlement* (pranc.) ‘parlamentas’; *religion* (angl.) ‘religija’ – *religion* (pranc.) ‘religija’; *sport* (angl.) ‘sportas’ – *sport* (pranc.) ‘sportas’ ir pan. Kuo aukštesnis mokinių anglų kalbos mokėjimo lygis, tuo didesnė tikimybė įvairių kalbinių perkėlimų mokantis prancūzų kalbos.

Tačiau reikia turėti omenyje, kad perkėlimas gali būti ir neigiamas, ypač fonetikoje ir rašyboje, dėl labai didelių panašumų gali būti painiojamos formos. Atskirą dėmesį reikėtų skirti žodžių analogų rašybai: *raison* (pranc.) ‘priežastis, motyvas’ – *reason* (angl.) ‘priežastis, motyvas’; *jardin* (pranc.) ‘sodas’ – *garden* (angl.) ‘sodas’; *recevoir* (pranc.) ‘gauti’ – *to receive* (angl.) ‘gauti’; *heure* (pranc.) ‘valanda’ – *hour* (angl.) ‘valanda’; *leçon* (pranc.) ‘pamoka’ – *lesson* (angl.) ‘pamoka’. Remiantis abiejų kalbų panašumais, pasak kai kurių tyrėjų (Housen, Janssens ir Pierrard 2003; Bailly ir kt. 2009; Vinikova 2017), galimi tokie teigiami perkėlimai žodžių junginiuose :

- daiktavardžių skaičius (galūnė -s; skirtingos formos formuojant daugiskaitą, pvz.: *man / men* (angl.) ‘vyras, -ai’; *journal / journaux* (pranc.) ‘laikraštis, -čiai’; bendra tiek vienaskaitos, tiek daugiskaitos forma);
- artikelis (žymimasis ir nežymimasis artikelis abiejose kalbose; daugeliu atvejų vartojimo ypatybės sutampa; skaičiuotinių ir neskaičiuotinių daiktavardžių sąvoka) (*un livre* (pranc.) ‘knyga’ – *a book* (angl.) ‘knyga’);
- būdvardis (lyginimo laipsnis (angl.) *big* ‘didelis’ – *bigger* ‘didesnis’ – *the biggest* ‘didžiausias’; (pranc.) *belle* ‘graži’ – *plus belle* ‘gražesnė’ – *la plus belle* ‘gražiausia’; išimtiniai atvejai: (angl.) *good* ‘geras’ – *better* ‘geresnis’ – *the best* ‘geriausias’; (pranc.) *bon* ‘geras’ – *meilleur* ‘geresnis’ – *le meilleur* ‘geriausias’);
- asmeninių įvardžių sistema ((angl.) *my* ‘mano’ / *mine* ‘mano, maniškis’ – (pranc.) *mon* ‘mano’ / *le mien* ‘mano, maniškis’);
- parodomieji būdvardžiai ((angl.) *this* ‘šitas’, *that* ‘anas’; (pranc.) *celui-ci* ‘šitas’, *celui-là* ‘anas’; (angl.) *I have this book, you have that one.* ‘Aš turiu šią knygą, tu turi aną.’; (pranc.) *J’ai ce livre et toi, tu as celui-là.*) ‘Aš turiu šią knygą, tu turi aną.’;
- skaitvardžių sistema;
- žodžių tvarka (tiesioginė žodžių tvarka, inversija, klausimų formos).

Apskritai mokantis prancūzų kalbos pastebimos didelės teigiamo anglų kalbos perkėlimo galimybės. Tokiu būdu prancūzų K2 išmokimas trijų kalbų

kontaktų kontekste (gimtosios lietuvių, anglų ir prancūzų) mažiausiai lemia keletą dėsningumų, t. y., įmanoma interferencija ne tik dėl gimtosios kalbos, bet ir dėl pirmosios svetimiosios kalbos ir perkėlimų galimybių. Tekstyno tyrimo metu tikimasi patikrinti šiuos teiginius.

Nepaisant visumos kontroversiškų požiūrių į interferencijos sąvoką, ją nagrinėjant galima numatyti klaidas, sumažinti jų skaičių ir taip palengvinti svetimiosios kalbos mokymosi procesą. Pasak Billiez ir Serhan (2015), mokiniams po anglų mokytis prancūzų kalbos yra daug sunkiau nei atvirkščiai. Prancūzų kalbos mokytojas turi padėti mokiniams įveikti ne tik gimtosios kalbos, bet ir pirmosios svetimiosios (šiuo atveju – anglų kalbos) stereotipus. Apie anglų kalbos įtaką mokantis prancūzų, kaip antrosios kalbos, taip pat rašė Dubikalytė-Raugalienė (2002, 40). Ji išskyrė leksinę interferenciją pagal išorinį žodžių panašumą formos ir reikšmės požiūriu, pabrėžė teigiamą ir neigiamą įtaką, kai iškreipiama prasmė ir kai reikia labiau susikaupti ar daugiau dėmesio skirti kontekstui. Pažymėtina, kad interferencija gali būti pastebima visuose kalbiniuose lygiuose – ir fonologijoje, ir sintaksėje, ir morfologijoje, ir leksikoje. Taip pat svarbu, kad interferencijos rodikliai gali nurodyti konkrečiai auditorijai būdingas klaidas (Vogel 1995). Interferencijos bruožai ir perkėlimai priklauso nuo kelių veiksnių: gimtosios kalbos mokėjimo, pirmosios svetimiosios kalbos mokėjimo lygio; laiko tarpsnio tarp pirmosios ir antrosios svetimiosios kalbos mokymosi – kuo mažiau laiko praeina, tuo ryškesni interferencijos požymiai.

Vis dėlto didelė klaidų dalis aiškinama ne interferencija, o mokomai kalbai būdingais sistemos sunkumais, šiuo atveju kalbama apie prancūzų kalbos sunkumus: daugybė išimčių, taisyklių, keblumų, kuriuos mokinys bando išspręsti remdamasis kitomis kalbomis, o ne dėl to, kad jau išmokta kalba turi tiesioginės įtakos dabar besimokomai kalbai. Richards (1971) taip pat neigia perkėlimų galimybę tarp gimtosios kalbos ir tarpukalbės, jo nuomone, mokinių klaidos atsiranda dėl netinkamo svetimiosios kalbos sistemų interpretavimo, kitaip tariant, įvyksta apibendrinimas. George'o (George 1991) nuomone, iš visų mokinių daromų klaidų tik trečdalis jų gali būti aiškinamos kalbiniu perkėlimu. Kitą nemažą dalį sudaro vidinė kalbinė interferencija, kuri yra ne kas kita, kaip

taisyklių apibendrinimo arba netaisyklingai padarytų analogų rezultatas. Turint omenyje, kad tokio tipo klaidos nėra būdingos nei gimtajai kalbai, nei svetimajai, apibendrinimą kartu su netaisyklingai taikomomis taisyklėmis, semantinėmis klaidomis pirmiausia lemia neįgytos kalbinės kompetencijos. Kitaip tariant, klaidos atsiranda ne dėl pačios sistemos, o dėl nederamos mokymo(si) strategijos ir kalbinės praktikos (Ševnin 2004, 37). Monville-Burston teigimu, tarpkalbinės sąveikos išnyks, kai tik mokinys taps kompetentingesnis K2 atžvilgiu (Monville-Burston 2013,103). Interferencija, skirtingu stiprumu aprėpianti visus kalbinius lygius (fonetinį, leksinį, gramatinį, rašybos), daro įtaką visiems kalbiniams K2 gebėjimams. Tikimasi, kad tekstyno rašytinių tekstų analizė parodys tyrėjų šiame skyriuje aprašytas įžvalgas apie kitų kalbų interferenciją. Prieš pereinant prie tekstyno analizės, 1.4. skyriuje apžvelgiama mokinių tekstyno samprata, jo pagrindiniai požymiai ir šia tema atlikti darbai. Labiau remiamasi prancūzų kalbai skirta medžiaga ir tyrimais.

1.4. Mokinių tekstynas

Kai mokant svetimų kalbų iškilo būtinybė naudoti autentiškus tekstus⁷, kalbos mokymo(si) procese į tekstyną vis dažniau žvelgiama ir kaip į mokymosi priemonę, ir kaip į įrankį, kuris gali padėti nustatyti dažniausias mokinių klaidas ir atitinkamai pritaikyti mokymo(si) medžiagą. Nemažai kalbėta apie mokinių klaidų analizės svarbą. Kaip jau minėta 1.3.2., 1.3.3. skyriuose, klaidos gali būti interferencijos padariniai, besimokančiųjų gimtosios kalbos įpročiai. Šia hipoteze suabejota 1970 m., pradėjus kaupti mokinių kalbos tekstynus. Tyrimo metodas, remiantis tekstynų lingvistika, apima tekstyno sudarymą, klaidų sąrašą, jų aprašymą ir aiškinimą. Vėliau imta tirti klaidų priežastis (apibendrinimas, nepakankamas taisyklių išmanymas ir t. t.), didelę reikšmę įgijo psicholingvistika ir švietimo politika. Mokinių kalbos tyrimų raida sietina su mokinių tekstynų atsiradimu.

⁷ Lee teigia, kad tekstas yra autentiškas, kai jis nėra sukurtas arba pritaikytas mokymo procesui, bet paimtas iš realybės (Lee 1995, 324). Daugelis tyrėjų pabrėžia, kad realybė glūdi ne pačiame tekste, bet kontekste, kuriame ji buvo išsakyta.

Mokinių tekstynai, dar vadinami tarpukalbės tekstynais, yra palyginti naujas, bet jau gana paplitęs reiškinys. Tai elektroninis svetimosios kalbos besimokančių asmenų tekstynas. Jis gali būti analizuojamas pasitelkiant įvairias programas, taip suteikiant galimybę greitai ir efektyviai manipuliuoti turimais tektais ir jų dalimis, tekstynai papildo, pagilina lingvistinės informacijos duomenis, t. y. sudaro tvirtą empirinę bazę mokinio kalbai aprašyti ir ją modeliuoti. Labai dažnai duomenys renkami ne mokymo proceso metu, o tikrinant mokinių rezultatus. Tyrimo objektas labiau orientuotas į mokinių tarpukalbę (Granger 2007, 2). Granger (2000) aiškina, kad pirminiai tyrimai remiasi neapdorotais (*brut*) tarpukalbės tekstynais, t. y. be jokios lingvistinės anotacijos ir su konkordansais, leidžiančiais ištraukti iš tekstyno visus vieno žodžio ar žodžių grupės atvejus ir parodyti juos kontekste. Specialiose programose jau nesitenkinama vien konkordansų sudarymu, pateikiamas ir dažnumo sąrašas, raktiniai žodžiai, kolokacijos ir pasikartojančios leksinės formos. Neapdoroti tekstynai yra naudingi, bet dar naudingesni lingvistinėmis anotacijomis papildyti tekstynai. Nors ne visi tyrėjai sutaria šiuo klausimu, Marcinkevičienė (2010, 19) laikosi nuomonės, kad tekstyno anotavimas yra netinkamas, nes kompiuteris dirba su žymomis ir ignoruoja pačią kalbą, jei tekstas yra žymėtas. Ji teigia, kad teksto kodavimas labiau susijęs su struktūriniais elementais, tačiau apima ir interpretacijos atvejus, kai žymos vietą ir pobūdį lemia subjektyvi tyrėjo nuomonė. Dar daugiau interpretacijos esama gramatinėse anotacijose, nes paprastai jos remiasi tradicine, daugeliu atveju subjektyvia nuomone ir susitarimu pagrįsta gramatika (angl. *consensus grammar*). Šiame darbe iš esmės laikomasi Granger (1998, 5) požiūrio, kad daugelyje sričių tik klaidų žymėjimas išryškina problemines vietas. Anotavimas gerokai praplečia paiešką, suteikia daugiau galimybių ieškant konkrečių žodžių formų, gramatinių kategorijų, kai kuriais atvejais leidžia atlikti išsamesnę lyginamąją analizę. Kad tekstynas būtų parankus kompiuterinės lingvistikos tyrimams ir kitokiai statistiniu aprašu pagrįstai kalbos analizei, kad galėtų perteikti visą reikšminę informaciją, perduodamą morfologinėmis ir sintaksinėmis priemonėmis, jis turi būti anotuotas (Mikelionienė 2002, 57).

Tekstyno anotacija – tai tekstyno papildymas aiškinamąja lingvistine informacija (Garside ir kt. 1997). Anotacija gali būti suvokiama kaip galutinis anotavimo proceso rezultatas: prie teksto vienetų pridedami lingvistiniai žymekliai (angl. *tag*). Programos, žyminčios žodžių formų gramatines reikšmes (gramatiniai anotatoriai), dažnai vadinamos *tageriais* (angl. *tag* – „etiketė, žymė“) (Zinkevičius 2000, 245). Marcinkevičienė vadina pažymomis (Marcinkevičienė 2010, 19). Šiame darbe vartojamas žymos terminas.

Pasak Granger, klaidų anotavimo sistema bus informatyvi ir naudinga, jei ji bus:

- informatyvi, bet valdoma: pakankamai detali, kad teiktų naudingos informacijos apie mokinių klaidas, tačiau lengvai valdoma anotuojant;
- daugkartinė: kategorijos turi būti gana bendros, kad galėtų būti taikomos daugeliui kalbų;
- lanksti: tam tikroje anotavimo stadijoje turi leisti pridėti ar panaikinti žymas, greitai jas ištraukti iš tekstyno analizės specialiomis programomis;
- rišli: kad būtų užtikrintas maksimalus rišlumas tarp anotatorių, detalaus klaidų kategorijų aprašymo ir klaidų etikečių suteikimo principų (Granger 2007, 118).

Taip pat tekstus galima sulemuoti, t. y. nurodyti visų žodžių pagrindinę formą. Be anotavimo, dar reikėtų paminėti ir konkordansus. Konkordansai yra visi gaunami atskirų leksemos formų vartojimo atvejai minimaliame vienos eilutės kontekste, žodžių formos išrikiuojamos dažnumo tvarka (Marcinkevičienė 2010, 32). Konkordansų programos pasitelkiamos mokinių darbams tirti, jos padeda mokytojams nustatyti dažniausias klaidas ir rasti būdą mokymuisi palengvinti.

Pagrindinis mokinių tekstynų tikslas – remiantis tekstynų lingvistika, tirti mokinių kalbą pagal įvairius lingvistinius požymius. Tokio pobūdžio tekstynai teikia pagalbą pedagoginio darbo procese (Granger 1998, 80), pavyzdžiui, jie gali būti taikomi lingvistinei analizei atlikti, išryškinti besimokančių svetimšios kalbos leksines ar sintaksines klaidas, kalbinės raiškos specifiką, jungtukų

vartojimą ir t. t. Tekstynai padeda nustatyti vienokio ar kitokio kalbos klaidų tipo dažnumą, būdingus kontekstus ir atitinkamai koreguoti kalbos mokymo procesą. Pasak McCarthy (2004), tekstynų duomenimis gali naudotis ir patys mokiniai, kad pamatytų savo klaidas ir savo darbus anonimiškai palygintų su kitų mokinių darbais.

Į mokinių tekstyną, arba tarpukalbės tekstyną, dėmesį yra atkreipęs ne vienas tyrėjas, pirmųjų mokinių tekstynų objektu buvo pasirinkta anglų kalba, tiksliau anglų, kaip K2 tarpukalbė. Du žinomiausi anglų kalbos besimokančių mokinių tekstynai yra „Cambridge Learner Corpus“⁸ ir „Longman Learner’s Corpus“⁹. Minėtų mokinių tekstynų sudarymas lėmė nemažą skaičių atliktų darbų mokinių kalbos tyrimo srityje. Tyrimų yra įvairių: į mokinių tekstyną žvelgiama kaip į mokinių kalbos suvokimo priemonę; kaip į atsakymų, kas, kaip ir kodėl vyksta mokinių kalboje, šaltinį; kaip į metodą; kaip į pagalbinę mokymosi priemonę. Tekstynų lingvistikoje taip pat aktualu tirti įvairias kolokacijas, nemažai tyrimų skiriama aiškinimui, kaip galima mokymo(si) procese panaudoti pačių mokinių produkuojamą kalbą. Labiausiai žinomas tarptautinis anglų kalbos tekstynas ICLE (angl. *International Corpus of Learner English*¹⁰), kurį sudaro samprotaujantieji pažengusiųjų studentų rašiniai. Mokinių tekstynai gausiai tiriama Europoje ir Azijoje. Galima paminėti Belz (2004), Lee, Jang ir Seo (2009), Hee Park (2012), Boyd (2012), Vyatkina (2013) darbus. Fonetiniai ir fonologiniai tyrimai, remiantis tekstynais, atlikti tiriant olandų (Neri, Cucchiarini ir Strk 2006), lenkų (Cylwik, Wagner ir Demenko 2009), vokiečių (Gut 2009), anglų (Gut 2009; Visceglia ir kt. 2009) besimokančių K2 tarpukalbę. Atskirai reikia paminėti Belgijoje atliktus Granger (Granger 1998, 2003; Granger, Hung ir Petch-Tyson 2002) darbus, kurie turi didelės įtakos visai mokinių tekstynų dinamikai.

⁸ CLC (Cambridge Learner Corpus). Prieiga internete:

<https://www.sketchengine.co.uk/cambridge-learner-corpus/>

⁹ LLC (The Longman Learners’ Corpus (version Longman Dictionaries)). Prieiga internete:

<http://www.pearsonlongman.com/dictionaries/corpus/learners.html>

¹⁰ ICLE (International Corpus of Learner English). Prieiga internete:

<http://cecl.fltr.ucl.ac.be/Cecl-Projects/Icle/icle.htm>

Prancūzų kalbos mokinių tekstynų, palyginti su anglų kalbos tekstynais, skaičius nėra didelis. Vienas iš pirmųjų tokio tipo tekstynų – prancūzų, kaip svetimšios kalbos, mokinių tekstynas FRIDA (angl. *French Interlanguage Database*)¹¹ ir „FreeText“¹² projektas, kurio paskirtis – parengti ELAO (*enseignement des langues assisté par ordinateur* ‘kalbų mokymas kompiuteriu’) priemonę, apimančią ir mokinių klaidų nustatymo įrankį, ir jų automatinį žymėjimą.

Kompiuterizuota bendra klaidų analizės sistema leidžia susidaryti tikslų vaizdą apie kiekvieną klaidų tipą (pateikiamas klaidų dažnumas ir rūšis), taip pat palyginti skirtingų gimtųjų kalbų mokinių padarytas klaidas. Vykdamas „FreeText“ projektą, buvo sukurta prancūzų, kaip svetimajai kalbai, skirta ELAO programa, į kurią įdiegtos kalbos automatinio apdirbimo priemonės ir klaidų diagnozavimo sistema, kuri anksčiau buvo pritaikyta anglų kalbai.

Leveno katalikiškojo universiteto mokslininkų grupė surinko didelės apimties studentų rašytinių darbų rinkinį. Jį sudaro įvairaus lygio, nuo vidutinio iki pažengusiųjų, prancūzų kalbos studentų darbai. Tekstynas buvo pavadintas FRIDA. Projektas pradėtas 1998 m. „Centre for English Corpus Linguistics“ Granger iniciatyva, jo tikslas – surinkti prancūzų, kaip svetimšios kalbos, tekstyną, kitaip tariant, prancūziškosios tarpukalbės tekstyną. Tekstynas buvo sudarytas atliekant CECL (*Centre for English Corpus Linguistics*) „FreeText“ projektą. Jis sudarytas mokinių rašinių pagrindu ir turi apie 450 tūkst. žodžių.

Tarp tyrimų, skirtų prancūzų kalbos tarpukalbei, galima paminėti Delais-Roussarie ir Yoo (2010), Pillot-Loiseau, Amelot ir Fredet (2010). Švedai taip pat tyrinėja rašytinę prancūzišką tarpukalbę, jų tyrimo bazė sudaryta CEFLE (*Le Corpus Écrit de Français Langue Étrangère* ‘Rašytinių prancūzų K2 tekstų tekstynas’) 2003/2004¹³ ir kt. Apskritai sakininės kalbos mokinių tekstynų

¹¹ FRIDA (*French Interlanguage Database*). Tekstyno aprašymo prieiga internete: <http://sites.uclouvain.be/cecl/projects/Frida/frida.htm>

¹² FreeText projekto aprašymo prieiga internete: <http://www.latl.unige.ch/freetext/fr/index.html>

¹³ CEFLE (*Le Corpus Écrit de Français Langue Étrangère*), Université de Lund, Suède 2003. Prieiga internete: <http://projekt.ht.lu.se/cefle/information>

gerokai mažiau nei rašytinės kalbos. Pasak Peters ir Cévaër (2009, 25), sakytinės kalbos tekstynų tyrimas geriau atskleidžia kalbos vartotojų vaizduotę, kognityvinius procesus ir kalbines kompetencijas nei rašytinės kalbos. Sakytinė kalba leidžia tiesiogiai prisiliesti prie kalbos tikroju laiku, o rašytinė kalba suponuoja gilesnį apmąstymą, planuojamų veiksmų seką. Todėl tiriant prancūzų kalbą kaip svetimąją, neretai gilinamasi būtent į sakytinę kalbą, pavyzdžiui, toks tyrimas buvo atliktas Jamaikos universitete (*University of the West Indies UWI*) su studentais, kurių antroji svetimoji kalba – prancūzų (Peters ir Cévaër 2009). Prancūzų kalbos leksinė ir gramatinė kompetencijos buvo tiriamos Irano universitete su studentais, kurių gimtoji kalba – persų (Ilani 2016; Katoozian 2016).

Tinkamam tekstynų tyrimui atlikti sukurta labai daug įvairių programų, viena iš jų – *WordSmith Tools*¹⁴. Dirbti su *WordSmith Tools* paketu padeda įvairios programinės priemonės arba programos, kuriomis galima apdoroti tekstą. Iš naujesnių yra *AntConc*¹⁵ ir *LancsBox*¹⁶ programos. Dar galima paminėti *CLAN*¹⁷; tai programa, skirta leksiniams, morfosintaksiniam, fonologiniams tyrimams; *MOR*¹⁸ – prancūzų kalbos morfosintaksiniam tyrimams skirta programa; *Littératron 2005* stilistinis analizatorius, sukurtas Ganascia (LIP6) (2004), skirtas atlikti diagnostinį mokinių kalbinį vertinimą, remiantis sintaksinių medžių gretinimu tarp mokomosios ir gimtosios kalbų.

Galima teigti, kad mokant svetimųjų kalbų, mokinių tekstynais paremti tyrimai itin naudingi, nes suteikia galimybę plačiau iširti mokinių kalbinę

¹⁴ Scott, M., *WordSmith Tools*, Oxford University Press. Prieiga internete: <http://www.lexically.net/wordsmith/>

¹⁵ Anthony, L., *AntConc*. Prieiga internete: <http://www.softpedia.com/get/Science-CAD/AntConc.shtml>

¹⁶ Brezina, V., McEnery, T., & Wattam, S. (2015). Collocations in context: A new perspective on collocation networks. *International Journal of Corpus Linguistics*, 20(2), 139–173. Prieiga internete: <http://corpora.lancs.ac.uk/lancsbox/>

¹⁷ CLAN (Computerized Language Analysis). Max Planck Institute for Psycholinguistics. Programos aprašymo prieiga internete:

<https://tla.mpi.nl/tools2/tooltype/annotation/computerized-language-analysis-clan/>

¹⁸ MOR grammars. Prieiga internete: <http://talkbank.org/morgrams/>

raišką. Dabar įmanoma tarpukalbę aprašyti kiekybiškai, nustatyti lingvistinius elementus, kurie vartojami nedažnai arba per dažnai, taip pat pamatyti tai, ko vartoti visiškai vengiama (Granger 2000).

Tekstynai skiriasi ne vien savo pobūdžiu (rašytiniai ir sakytiniai), bet ir apimtimi: esama ir didelių, ir mažesnių. Rimkutės, Kovalevskaitės ir Daudaravičiaus (2006, 43) teigimu, mažesniuose tekstynuose galima sėkmingai tirti dažnus kalbos reiškinius, tačiau norint iširti retesnius vienetus, reikalingi dideli tekstynai. Labai dideli tekstynai naudingi tuo, kad „jie padeda pamatyti, kokie dalykai kalboje yra pagrindiniai ir tipiniai, o kas jai mažiau būdinga“ (Blanche-Benveniste 1996, 27). Be to, tekstynai yra skaitmeniniai ir gali būti nagrinėjami pasitelkiant platų programinių priemonių spektrą.

2. TYRIMO KALBINĖ MEDŽIAGA IR METODAI

Šiame skyriuje aprašomas šiam darbui sudaryto Lietuvių prancūzų kalbos tarpukalbės tekstyno (toliau LPRATT) kūrimo principas, duomenų kaupimo etapai. Apžvelgta tekstyno nedidelės apimties viena iš priežasčių, prancūzų K2 situacija Lietuvos mokyklose, taip pat aptarti klaidų ir daiktavardinio junginio anotavimo principai bei pateikta tyrimo metodika.

2.1. Lietuvių prancūzų kalbos tarpukalbės tekstynas

Tekstyno sudarymas – labai svarbus etapas, analizuojant bet kurį lingvistinį aspektą. Vienas iš pagrindinių sunkumų – dokumentų, kurie turi sudaryti tekstyną, tipų nustatymas. Tekstų pasirinkimas priklauso nuo studijuojamo, analizuojamo dalyko tikslo. Jie turi atspindėti tyrimo situaciją ir parodyti analizuojamo lingvistinio aspekto dažnį ir ypatumus; jei kalbama apie klaidų tyrimą – dažniausiai pasitaikančias mokinių klaidas. Apskritai kalbos mokymo srityje 200 tūkst. žodžių tekstynas yra pakankamas detaliam tyrimui (Granger 2007, 1), bet dažniausiai mokslininkai remiasi daug mažesne apimtimi ar net kelių atvejų analize. Žinoma, tokios mažos apimties tyrimai, kaip atvejo analizė, tekstynų lingvistikos požiūriu, kai dirbama su kelių šimtų milijonų žodžių

megatekstynais, atrodo ne taip patikimai, tačiau viskas priklauso nuo tiriamos situacijos ir siekiamų rezultatų. LPRATT sudarymo kriterijai nustatyti atsižvelgiant į besimokančių prancūzų kalbos skaičių Lietuvoje, kuris nėra didelis ir kasmet mažėja (prancūzų kalbos situacijos Lietuvoje statistinė apžvalga pateikiama 2.2. skyriuje).

Kaip jau minėta šio darbo įvade, šį kartą analizuojama iki šiol išsamiau netirta lietuvių gimtosios kalbos vartotojų rašytinė prancūzų kalba, išskiriama lingvistinė konstrukcija – daiktavardinis junginys. Gana ilgai mokinių tekstynų analizė buvo labiau orientuota į klaidų analizę (kuri šiame darbe taip pat atliekama), mažiau – į bendrą lingvistinį kontekstą. Šį kartą žvelgiama į pačią konstrukciją, tiksliau, į daiktavardinį junginį, kas jam būdinga ir kokie yra trūkumai.

Prancūzų kalbos gramatiniai reiškiniai ne visuomet sutampa su esamais lietuvių kalbotyroje, tad būtų sudėtinga vartoti lietuviškus terminus kalbant apie prancūzų kalbos gramatinius reiškinius, kurie ne visada pajėgūs perteikti gramatinį prancūzų kalbos terminų turinį. Rašant apie prancūzų kalbą logiška remtis tai kalbai būdingais terminais. Todėl darbe buvo remtasi *Le petit Grevisse* (2009) prancūzų kalbos gramatika, išversta į lietuvių kalbą. Galbūt kai kurie terminai yra diskutuoti, tačiau tai vienintelė išsamios prancūzų kalbos gramatika lietuvių kalba, kur atliktas prancūzų kalbos gramatinių terminų atitikmenų lietuvių kalboje norminimas ir paaiškintos esminės kai kurių jų vartojimo ypatybės. Darbo pabaigoje 4 priede pateiktas prancūzų kalbos daiktavardinio junginio sudedamųjų dalių lietuviškų terminų sąrašas.

Šio darbo tyrimui buvo labai svarbi reprezentatyvi empirinių duomenų bazė. Iš lietuvių, besimokančių prancūzų kalbos, mokyklos programos VBE rašto darbų sudarytas prancūzų K2 tarpukalbės tekstynas. Šiam tyrimui tematika, t. y. leksinė įvairovė nebuvo labai svarbi, nes darbo tikslas yra orientuotas į daiktavardinio junginio sintagminę sąveiką. Leksinė DJ raiška taip pat aprašoma, bet tik šių rašinių temų aplinkoje, todėl tyrimo metu nesiekta sudaryti leksiškai didesnio tekstyno.

Šis pačios autorės rengtas tekstynas skirtas ir sudarytas mokslo tikslais – esamo darbo tyrimo analizei atlikti. Pradėtas lietuvių, besimokančių prancūzų K2, tekstynas nėra baigtinis, jis gali būti bet kada tęsiamas moksliniais tikslais, papildomas kitų mokinių rašto darbais. Tai padėtų įvairiau išnagrinėti lietuvių, besimokančių prancūzų kalbos, tarpukalbę ir pateiktų vertingų įžvalgų kalbos mokymui bei mokymuisi. Disertacijoje sudaryta elektroninių duomenų bazė įvardijama akronimu LPRATT (lietuvių, besimokančių prancūzų kalbos, tarpukalbės tekstynas). LPRAT tekstyno neapdorotų (*bruto*) samprotaujamųjų rašinių dalis darbe bus vadinama patekstyniu LPRATT_{BE}, neapdorotų laiškų – LPRATT_{BL}, apdorotų, kitaip anotuotų, samprotaujamųjų rašinių dalis – LPRATT_{AE}, anotuotų laiškų – LPRATT_{AL}, bendras samprotaujamųjų rašinių ir laiškų anotuotas tekstynas – LPRATT_{ACOL}, kuris dėl patogumo toliau tekste bus nurodytas LPRATT. Sudaryto tekstyno dydis tiesiogiai proporcingas besimokančių prancūzų K2 skaičiui Lietuvoje 2011-2015 metais. 2.2. skyrius skirtas bendrai prancūzų K2 statistinei apžvalgai Lietuvoje, pateisinančiai esamo tekstyno didį bei suteikiančiai galimybę bendrai svetimų kalbų prioritetų apžvalgai Lietuvos mokyklose. LPRATT šiuo metu dar nėra prieinamas elektroninėje erdvėje.

2.2. Prancūzų K2 situacija Lietuvos mokyklose

Šiuo metu tiek bendrojo ugdymo, tiek aukštojo mokslo mokymo įstaigose prancūzų kalbos mokoma kartu su kitomis trimis populiariausiomis svetimosiomis kalbomis – anglų, vokiečių ir rusų. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę 1991 m., statistikos duomenys rodė tam tikrą mokymosi pagyvėjimą, išaugo prancūzų kalbą pasirinkusių mokinių skaičius, pvz., net virš 30 tūkst. mokinių 1997 m. (Donabedian 2000; Maindron 2001; Vitkauskienė 2012; Vitkauskienė, Valiukienė 2015), tačiau pastaruoju metu prancūzų, kaip svetimiosios kalbos, padėtis Lietuvos švietimo sistemoje blogėja. Sprendžiant iš statistikos duomenų apie mokomų svetimų kalbų mokymąsi Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose, anglų kalba užima dominuojamas pozicijas visoje mokymo sistemoje, ją, kaip pirmąją svetimąją kalbą, renkasi dauguma moksleivių. Kaip

antroji svetimoji kalba, gana populiarios visoje Europos Sąjungoje ir už jos ribų yra rusų, vokiečių, prancūzų kalbos.

Remiantis pastarojo dešimtmečio Švietimo ir mokslo ministerijos duomenimis, toliau pateikiami prancūzų kalbos nepopuliarumą Lietuvoje žymintys skaičiai.

1 lentelė: Besimokančių prancūzų, kaip pirmosios svetimosios kalbos, mokinių skaičius Lietuvoje

Metai	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Bendras moksleivių skaičius	12949	9952	8799	6533	5096	3797	2873	2308	1835	1487

Pagal Švietimo ir mokslo ministerijos duomenis

2 lentelė: Besimokančių prancūzų, kaip antrosios svetimosios kalbos, mokinių skaičius Lietuvoje

Metai	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Bendras moksleivių skaičius	6101	6103	7717	7972	8128	8203	7890	7528	7275	7059

Pagal Švietimo ir mokslo ministerijos duomenis

3 lentelė: Besimokančių prancūzų, kaip trečiosios svetimosios kalbos, mokinių skaičius Lietuvoje

Metai	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Bendras moksleivių skaičius	570	588	586	503	464	541	606	628	658	691

Pagal Švietimo ir mokslo ministerijos duomenis

1–3 lentelės aiškiai parodo Lietuvos vidurinių mokyklų moksleivių, nuo 2 iki 12 klasės ir gimnazijose, pasirinkusiųjų prancūzų kalbą sumažėjimą. Kasmet prancūzų kalba vis daugiau užleidžia savo pozicijas, mažėja jos populiarumas tarp mokinių, ypač kaip pirmosios svetimosios kalbos. Šiokių tokiu stabilumu prancūzų kalba pasižymi kaip antrosios svetimosios kalbos pozicijoje.

Pastarųjų metų prancūzų kalbos duomenys visų svetimųjų kalbų Lietuvos mokyklų kontekste nepasižymi kitokia tendencija, atvirkščiai, tik paliudija tolimesnį susidomėjimo sumažėjimą prancūzų kalba (žr. 4 lentelės duomenis).

Prancūzų kaip pirmosios svetimios kalbos pasirinkimo sumažėjimas ryškiausias nuo 1 452 mokinių 2013 metais iki 774 – 2016 metais. Kaip antrosios svetimios kalbos pasirinkimo pakitimai yra nežymūs, tik keli šimtai, nuo 6 986 sumažėjo iki 6 548. Prancūzų kaip trečiosios svetimios kalbos populiarumas sumažėjo trečdaliu, nuo 688 iki 425.

4 lentelė: Bendras besimokančių svetimų kalbų mokinių skaičius (nuo 2 iki 12 klasės ir gimnazijose)

Metai	Pirmoji užsienio kalba			
	Anglų	Vokiečių	Prancūzų	Rusų
2013	328672	5566	1452	1618
2014	316300	4296	1204	1275
2015	296799	2640	914	914
2016	286958	2229	774	832

Metai	Antroji užsienio kalba							
	Anglų	Vokiečių	Prancūzų	Rusų	Lenkų	Italų	Ispanų	Kitos
2013	3066	23424	6986	150938	31	63	165	22
2014	2447	22086	6684	143282	20	67	105	334
2015	1375	21610	6548	126490	23	14	228	319
2016	1501	21118	6775	118277	12	21	271	346

Metai	Trečioji užsienio kalba							Be to, mokosi lotynų kalbos
	Anglų	Vokiečių	Prancūzų	Rusų	Italų	Ispanų	Kitos	
2013	22	618	688	227	127	412	387	-
2014	3	469	431	375	45	297	55	971
2015	5	457	451	426	29	160	168	1275
2016	2	393	425	451	26	189	140	1139

Kaip matyti iš 4 lentelės pateiktos statistikos, prancūzų kalba vis rečiau pasirenkama kaip pirmoji užsienio kalba. Anglų ir kaimynų rusų kalbos yra itin populiarios; didėja kitų kalbų pasiūla, emigracija, gimstamumas mažėja – visa tai tiesiogiai veikia svetimųjų kalbų pasirinkimą. 4 lentelėje matyti, kad pastarieji 2016–2017 mokslo metai rodo nežymų prancūzų kalbos, kaip

antrosios svetimosios kalbos, pasirinkimo padidėjimą (6 775 mokiniai). Tačiau jos pasirinkimas kaip pirmosios užsienio kalbos šiek tiek mažėja, o kaip trečiosios užsienio kalbos išlieka pastovus. Pažymėtina, kad prancūzų kalbą mokančių gyventojų daugiausia yra Palangos ir Pasvalio (po 25 %), Kupiškio (22,5 %) ir Trakų (20 %) miestuose. Dažniausiai prancūzų kalbos mokymas vienoje ar kitoje mokykloje yra ilgalaikė tradicija, likusi iš sovietmečio (Krupickaitė, Baranauskienė 2013, 30).

Jau prieš dešimt metų smarkiai išaugus anglų kalbos vartojimui ir poreikiui, prancūzų kalbos padėtis Lietuvos mokyklose pakito. Tai pastebima ir 2017 m., kai išaugo kandidatų, kurie rinkosi laikyti užsienio kalbos (anglų) VBE, skaičius – jį pasirinko 20 868 kandidatai (padidėjo 2,74 % palyginus su 2016 m.). Ketvirtus metus iš eilės stebimas šį egzaminą pasirinkusių kandidatų procento didėjimas (NEC 2017). Prancūzų užsienio kalbos valstybiniame brandos egzamine dalyvavo tik 20 kandidatų iš 24 užsiregistravusiųjų. Galime palyginti: 2014 m.: laikyti anglų kalbos egzaminą rinkosi apie 850 mokinių daugiau nei 2013 m., o prancūzų kalbos žinias pasitikrinti panoro tik 52 mokiniai – 10 mažiau nei 2013 m., 24 mažiau nei 2012 m. ir net 42 mažiau nei 2011 metais (2006 m. valstybinį prancūzų kalbos brandos egzaminą laikė 514 abiturientų, 2007 m. jų sumažėjo iki 325, 2008 m. – iki 231). Šiai prancūzų kalbos pasirinkimo skaičiaus regresijai bandoma nuolat priešintis, kuriamos prancūzakalbės bendruomenės, organizuojami visuomeniniai, regioniniai, valstybiniai frankofonijos renginiai.

2.3. Duomenų kaupimas ir atrankos kriterijai

Tyrime nagrinėjamos dvi penkerių metų (2011–2015) valstybinio brandos egzamino užduotys: vieno mokinio 1 laiškas ir 1 samprotaujamasis rašinys (samprotaujamųjų rašinių ir laiškų temos pateiktos 1 priede). VBE rašto darbų pasirinkimą lėmė tai, kad šie darbai parodo mokinių kalbos, pagal Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų bendrąją programą siekiančių B1 lygį, mokymo rezultatus mokykloje. Šis faktas sudaro tinkamas sąlygas siekti

numatyto tikslo – ištirti mokinių vartojamų prancūzų K2 daiktavardinių junginių sintagminę sąveiką, jai būdingas leksines ir gramatines reikšmes bei formas.

Visi mokinių darbai buvo įkelti į elektroninę tekstyno terpę be jokių apribojimų, taisyčių ar praleidimų, išlaikant rašančiojo rašybą, skyrybą ir pan. Samprotaujamųjų rašinių apimtis svyruoja nuo 22 iki 449 žodžių, vidutinis rašinio ilgis – 222,6 žodžio; laiškų apimtis svyruoja nuo 10 iki 236 žodžių, vidutinis laiško ilgis – 113,4 žodžio. Šie darbai, 608 samprotaujamieji rašiniai ir laišakai, rankiniu būdu buvo įrašyti į elektronines laikmenas, viso tekstyno apimtis – 102 032 žodžiai.

5 lentelė: LPRATT tekstyno dydis

	Rašinių skaičius						Žodžių skaičius
	2011	2012	2013	2014	2015	Bendras skaičius	
LPRATT _{BE}	87	69	48	46	51	301	66 988
LPRATT _{BL}	88	70	53	47	51	309	35 044
LPRATT	175	139	101	93	102	610	102 032

Rašytinė kalba suponuoja gilesnį apmąstymą, planuojamų veiksmų seką, o tai leidžia manyti, kad rašydami šiuos rašinius moksleiviai siekė taisyklingos rašytinės kalbos tiek, kiek leido jų kompetencija. Visi rašė tomis pat temomis, nesinaudojo jokia pagalba. Rašiniai nebuvo iš anksto parengti, spontaniški. Vadinasi, tyrime naudotas tekstynas gali būti laikomas autentiška mokinių kalba. Gauti duomenys gali pateikti informacijos, ko išmoko mokiniai, padėti ištirti mokinio rašymo kompetenciją.

Tiriami yra 320 moksleivių VBE darbai, jų parašytų tekstų daiktavardiniai junginiai: 2011 m. – 89 baigiamųjų darbų, 2012 m. – 72, 2013 m. – 53, 2014 m. – 47, 2015 m. – 59. Vidutinis moksleivių amžius – 18 metų (paklaida – 1 metai), siekiamas tekstų autorių lygis – B1.

6 lentelė: Tiriamųjų mokinių skaičius pagal metus, miestą ir lytį

Lietuvos miestai																		
Metai	Vilnius		Panevė- žys		Radvi- liščio r.		Alytaus m. ir r.		Varėnos r.		Klaipėda		Šiauliai		Pasvalio r.		Kaunas	
	v	m	v	m	v	m	v	m	v	m	v	m	v	m	v	m	v	m
2011	6	25	-	1	-	3	4	16	-	2	-	-	1	-	-	9	-	7
2012	4	27	-	-	-	2	1	13	-	5	-	-	-	-	4	3	-	4
2013	3	21	-	-	-	-	9	15	-	4	-	-	-	-	-	1	-	2
2014	10	18	-	1	-	1	-	13	-	1	-	2	-	1	-	-	-	-
2015	10	27	-	-	-	-	-	6	1	1	-	-	-	-	1	-	1	2

Lietuvos miestai																	Iš viso
Metai	Trakų r.		Šilalės r.		Kretin- gos r.		Lazdijų r.		Anykščių r.		Ukmer- gės r.		Prienų r.		Palanga		
	v	m	v	m	v	m	v	m	v	m	v	m	v	m	v	m	
2011	-	3	1	4	-	1	1	4	-	-	-	1	-	-	-	-	89
2012	1	3	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	1	-	-	72
2013	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	53
2014	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	47
2015	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	59

v – vyras, m – moteris

Duomenys pateikti remiantis Nacionalinio egzaminų centro (NEC) pateikta informacija.

6 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad laikyti prancūzų kalbos egzaminą pasirinko daugiausia merginos iš Vilniaus ir Alytaus, kur yra stipri prancūzų kalbos mokymo tradicija (plačiau apie prancūzų kalbos padėtį Lietuvos mokyklose žr. 2.2. skyrių). Sostinėje yra didesnė kalbos pasiūla ir daugiau prancūzų kalbos mokytojų, daugiau įvairių galimybių tiek mokytojams, tiek besimokantiems tobulinti prancūzų kalbos įgūdžius.

2.4. Duomenų apdorojimas

LPRATT tekstynas buvo apdorojamas keliais etapais:

- visi VBE ranka rašyti tekstai suskaitmeninti programoje *Word*, kad būtų galima juos automatiškai apdoroti, vėliau darbai koduoti (žr. 2 priedą);

- parengta prancūzų, kaip svetimšios kalbos, klaidų ir daiktavardinių junginių žymų kodavimo sistema;
- klaidos morfologiškai anotuos rankiniu būdu, todėl galima atlikti kiekybinę ir kokybinę mokinių produkuojamos prancūzų K2 analizę (žymų aprašymas pateiktas sk. 2.5.);
- nustatytos ir anotuos visos daiktavardinių junginių konstrukcijos;
- sudaryti patekstyniai;
- baigus žymėjimą, atliekama automatiška duomenų paieška, duomenų ištraukimas;
- įvertinti tekstyno ir patekstynių statistiniai duomenys, susumuoti rezultatai ir pateikta jų procentinė išraiška;
- tyrimo metu atlikta daiktavardinių junginių kalbinė ir klaidų analizė;
- aprašyti gauti duomenys.

2.5. Daiktavardinio junginio anotavimas ir nustatymo kriterijai

Viso LPRATT anotavimą sudaro dvi dimensijos – sintaksinis daiktavardinio junginio (kiekvienos sistemos principai aprašyti kituose poskyriuose) ir morfolginis klaidų žymėjimas. Anotuotame tekstyne tekstas pateikiamas horizontaliai, t. y. kiekvienas sakinyš pradedamas iš naujos eilutės. Daiktavardinio junginio atveju daiktavardinio junginio priskyrimas vienam ar kitam tipui nurodomas žyma prieš kiekvieną tekstyne aptinkamą daiktavardį. Klaidos žymėjimo atveju pirmiausia nurodoma jos sritis (pvz. morfologija, leksika ar kt.), paskui – kategorija (derivacija, fleksija ar kt.), galiausiai pateikiamas taisyklingas variantas. Toliau plačiau aprašomas LPRATT taikomas klaidų ir daiktavardinio junginio žymėjimas.

Klaidų klasifikavimas ir žymėjimas.

Tekstų klaidoms koduoti naudojamos morfolginės žymos, sudarytos specialiai besimokantiesiems prancūzų kalbos, remiantis Granger (1998) klaidų

tipologijos pavyzdžiu. Klaidų žymos buvo keičiamos ir pritaikomos prie esamo tekstyno. Prie kiekvienos aptiktos klaidos buvo pridedama tam tikra žyma ir tarp ženklų #, & pateiktas taisyklingas variantas – tai padeda geriau operuoti duomenimis juos interpretuojant. Todėl norint pamatyti, kaip tekстыne atrodo vienas ar kitas žodis, paieškos metu pateikiami visi – ir taisyklingi, ir netaisyklingi – variantai. Kaip paieškos rezultatas jie atsiranda tik dėl ženklų #, &, šitai suteikia galimybę pamatyti, ar analizuojamas žodis kelia tam tikrų sunkumų, ar ne, jei taip, tai kokių. Pavyzdžiui, žodžio *réponse* ‘atsakymas’ konkordansas parodo, kiek analizuojamame tekстыne yra galimų neteisingų ir kiek teisingų variantų.

Žodžio *réponse* konkordanso pavyzdys LPRATT_{AL}

N Concordance
 47 gens de #?\$ mots? Dans l'attente d'une #réponse\$ reponse je vous prie d'agreer,
 48 sera le voyage de ma vie! J'attends ta réponse avec impatience et je
 49 tout! Ça m'intéresse. J'attends # \$ pour ta réponse avec impatience et je
 50 en #Afrique\$ Affrique. J'attends ta réponse! Je t'embrasse Marie Rose
 51 soeur avec nous? J'attends #ta\$ ton réponse. Mille bisous Élodie soeur
 52 mon anglais un peu. J'attendrai ta réponse! re développer mon anglais
 53 veux savoir mieux. J'attendrai #ta\$ ton #réponse\$ reponce GRA> #réponse\$
 54 #ta\$ ton #réponse\$ reponce GRA> #réponse\$ reponce. #ta\$ ton
 55 est-ce qui je voudrais dire. J'attends ta réponse Grosses bises! À bientôt! Marie
 56 tu penses? J'espère recevoir #ta\$ ton réponse vite. s pourrons voyager dans
 57 sa #opinion\$ opion. Je attendras ta #réponse\$ répons\$. ans. Je lui n'ai

Klaidas galima taip pat analizuoti, jas automatiškai ištraukiant pagal žymas, ir taip galiausiai sudaryti bendrus bruožus. Pavyzdžiui, giminės klaidos tekстыne žymimos <G><GEN>, nurodę šią žymą, turėsime įvairius netaisyklingus giminės atvejus, pateikiame kelis iš jų:

<G><GEN> konkordanso pavyzdys:

N Concordance

7 l' #université\$ univerites en Lituanie est <G><GEN> #bonne\$ bon, mais je
8 #un\$ une problème que j'ai. Alors, <G><GEN> #cet\$ cette été j'ai choisi
9 mes projets d' avenir, mais aussi <G><GEN> #un\$ une problème que j'ai.
10 aussi. Je les #attends\$ attend avec <G><GEN> #ta\$ ton réponse. Bisous,
11 bien les faire en étranger , mais j'ai <G><GEN> #un\$ une problème quelle
12 ta lettre avec l' impatience. À bientôt <G><GEN> #ta\$ Ton meilleure amie!
13 , quand j'ai #finalement\$ finalement fini <G><GEN> #ma\$ mon terminale, je
14 . Je pense que je pourrais partir dans <G><GEN> #un\$ une autre pays
15 partir dans #un\$ une autre pays <G><GEN> #étranger\$ étrangère et
16 étrangère et éprouver #des\$ les <G><GEN> #nouvelles\$ nouveaux

Analizuojamo tekstyno sudarytos žymos, jų reikšmės ir klaidų analizės sistema aprašyta poskyryje „Dvidimensinės anotavimo taksonomijos“.

Anotuoti tekstynai tarpukalbės analizės atveju yra informatyvesni už neapdorotus. Anototas LPRATT tekstynas leidžia pamatyti daiktavardinių junginių klaidų tankumą. Ringbom (1987, 69) teigimu, „nors klaidų analizė turi tam tikro ribotumo, ji yra svarbi, norint geriau suprasti svetimšios kalbos mokymosi procesus“. Tiesa, klaidų analizė šiuolaikinėje kalbotyroje taikoma mažiau, tačiau, kad ir kaip būtų, klaidos sudaro tarpukalbės dalį ir yra svarbios mokymosi procese.

Klaidų žymėjimo sistema

Klaidų kategorijų kūrimas yra svarbus pagalbinis elementas rengiant mokinių klaidų aprašymą. Pasak Ellis, klaidos dažniausiai klasifikuojamos pagal du skirtingus metodus (Ellis 1994, 54–56). Pirmuoju atveju naudojamos vadinamosios lingvistinės kategorijos, t. y. kalbos dalys, struktūros, aiškios sistemos (pagalbinių veiksmažodžių sistema, sakinių sudarymas ir pan.), arba bendros sritys, tokios kaip morfologija, sintaksė ir leksika. Taikant antrąjį metodą, susitelkiama į tokius dalykus, kaip tam tikro kalbinio elemento praleidimas, pridėjimas ar klaidingas parinkimas. Kai kuriais atvejais klaidos sugrupuojamos į kelias tam tikras kategorijas, tinkančias tik tam tikroms tiriamoms kalboms.

LPRATT tekstynui anotuoti pritaikytą klaidų žymėjimo sistemą sudaro dvidimensinės anotavimo taksonomijos: klaidų lingvistinė sritis (morfologijos, leksikos ar sintaksės klaida), klaidų kategorija (pvz., raidės praleidimas,

netinkamas giminės pavartojimas ir pan.). Čia nedaroma skirtumo tarp atlikties ir kompetencijos klaidos ar interkalbinių ir intrakalbinių klaidų, kurias kartais sunku atskirti. Turint lingvistinį kontekstą galima tiksliau nustatyti kai kuriuos morfologinius, sintaksinius, leksinius sunkumus ir jų priežastis, ko negalima padaryti vieno žodžio ribose. Visos klaidų žymos buvo įterptos į tekstyną rankiniu būdu.

Dvidimensinės anotavimo taksonomijos: klaidų lingvistinė sritis ir klaidų kategorija.

Klaidų sritis yra bendresnio pobūdžio: patikslinama, ar klaida priklauso gramatikos, leksikos, skyrybos ir t. t. sričiai. Kiekviena sritis dar dalijama į klaidų kategorijas (pvz., klaidų sritis – forma; klaidų kategorijos – agliutinacija, didžioji ar mažoji raidė, diakritinis ženklas, homonimija, kitos rašybos klaidos).

7 lentelė: Klaidų srities ir kategorijų žymos analizuojamame LPRATT

Klaidos sritis		Klaidos kategorija	
<F>	Forma	<AGL>	Agliutinacija
		<APS>	Apostrofo ženklas
		<DIA>	Diakritinis ženklas
		<MAJ>	Didžioji ar mažoji raidė
		<HOM>	Homonimija
		<HMF>	Homofonija
		<GRA>	Kitos rašybos klaidos
<M>	Morfologija	<MDP>	Derivacija – prefiksacija
		<MDS>	Derivacija – sufiksacija
		<MFL>	Fleksija
		<MFC>	Neteisingos fleksijos taikymas
<G>	Gramatika	<CLA>	Klasė
		<AUX>	Pagalbinis veiksmažodis
		<PP>	Būtojo laiko dalyvis
		<GEN>	Giminė
		<NBR>	Skaičius
		<MOD>	Nuosaka
		<PER>	Asmuo
		<TPS>	Laikas
		<VOI>	Rūšis
		<EUF>	Eufonija
		<CONJ>	Asmenavimo klaidos
		<ART>	Artikelio neatitikmuo
		<PRN>	Netinkamas įvardis
		<PRIE>	Prielinksnis
<L>	Leksika	<SIG>	Reikšmė

		<CPA>	Būdvardžio pažymins
		<CPD>	Prieveiksmio pažymins
		<CPV>	Veiksmažodžio pažymins
		<CPN>	Daiktavardžio pažymins
		<FIG>	Sustingimas
		<MIN>	Neegzistuojantis žodis
		<ENG>	Anglicizmas
<X>	Sintaksė	<ORD>	Žodžių tvarka
		<MAN>	Trūkumas
		<RED>	Perteklius
		<COH>	Sujungimas
		<INC>	Nepilna konstrukcija
<R>	Registrai	<FAM>	Šnekamosios kalbos elementas
<Y>	Stilius	<CLR>	Neaiškus
		<LOU>	Sunkiai suprantamas
		<Co>	Nerišlus
<Q>	Skyryba	<CON>	Klaidinga skyryba
		<TRO>	Skyrybos perteklius
		<OUB>	Skyrybos trūkumas

Kaip anotavimas atrodo pačiame tekste, atspindi ši anotuoto tekstyno ištrauka:

Bonjour mon cher <SN1> ami!

Comment tu vas?

<X><MAN> #j'ai bien\$ Je bien reęu ta <SN0> lettre et je te remercie beaucoup.

D'abord, il y a beaucoup <G><PRE> #de\$ des <SN6> fêtes <X><COH> #que\$ qui je <F><DIA> <G><MOD> #préfère\$ préférer.

Į tekstinį dokumentą įkeltos klaidų žymos leidžia tekstą analizuoti pasitelkiant įvairias programas; kaip minėta, šiame darbe pasirinktas *WordSmith Tools* įrankis. Klaidų žymų konkordansai suteikia galimybę klaidas vizualizuoti pačiame kalbiniame kontekste ir ištraukti juos įvairiais būdais. Konkordansai gali būti generuojami pagal įvairius duomenų įvedimo formatus: pagal nustatytas žymas ar atskirus žodžius, plečiant ar siaurinant konkordanso eilutę į kairę ar į dešinę.

Anotuoto tekstyno ištraukos pavyzdyje galima pamatyti ne tik klaidų, bet ir daiktavardinio junginio anotavimą <SN1>, <SN6>; jo žymėjimo principas bus apžvelgtas kitame poskyryje. Nors tekstyne buvo anototos visos aptiktos klaidos, yra tiriamos tik daiktavardinio junginio klaidos.

Prieš pereinant prie konkrečių duomenų aptarimo, reikia paminėti dar vieną svarbų metodinį klausimą. Pasitaikė nemažai atvejų, kai buvo sunku

apibrėžti klaidos tipą. Taisant klaidas ir anotuojant, visada yra paklaidos tikimybė, ypač kalbant apie klaidų anotavimą, dažnai galima susipainioti tarp semantiškai absurdiškų ir netinkamų ar morfologiškai ir/ar sintaksiškai netaisyklingų sakinių. Kitas atvejis, kuomet sunku apibrėžti klaidą, kai visas sakinytis ar junginys yra gramatiškai taisyklingai suformuluotas, bet dėl sudėtingumo jo visiškai neįmanoma semantiškai iššifruoti. Kitaip tariant, nutinka, kad junginys yra gramatiškai taisyklingas, priimtinas, bet ne relevantiškas, t. y., neatitinka situacijos, kurioje pavartotas. Pavyzdžiui, sakinyje esantis daiktavardinis junginys **la vie familière* ‘įprastinis, naminis gyvenimas’ (LPRATT pav. 2011E301848) arba **un gentil voyage* ‘mandagi kelionė’ (LPRATT pav. 2011E301827) greičiausiai turėtų būti taisomas, nes yra klaidingas – „įprastinis, naminis gyvenimas“ arba „mandagi kelionė“ negali būti esamų rašinių kontekste, šiuo atveju supainiotos būdvardžių semantinio lauko ribos. Vietoj *familiale* ‘šeimyninis’, pavartotas būdvardis *familière* ‘įprastinis, naminis’ ir vietoj *agréable* ‘malonus’, pavartotas būdvardis *gentil* ‘mandagus’, tačiau gramatiškai abu junginiai visiškai taisyklingai sudaryti. Reikia sutikti, kad minėti kriterijai jokiu būdu negali apimti visų atvejų, daug kas priklauso nuo kalbinio konteksto, situacijos ir mokinių gebėjimų raštu reikšti mintis. Tokio pobūdžio klaidos yra komunikacinės kompetencijos elementų formavimo trūkumas, LPRATT jos yra žymimos <Co> (nerišlus).

Klaidų kategorizavimas ne visuomet yra vienareikšmis. Pirmiausia, tą pačią klaidą galima priskirti dviem kategorijoms. Kartais sunku įvertinti klaidos rūšį. Be to, klaidų kategorizavimas privalo atitikti tyrimo tikslą, tad sunkiai interpretuojamuose atvejuose buvo žymimi du variantai, remiantis kontekstine situacija. Bandoma kuo tiksliau apibrėžti, aprašyti normas, taisykles, žymas, pagal kurias koduojamas tekstynas. Būtent dėl minėtos priežasties naudojamos žymos ir jų tipai. Apie visą kodavimo sistemą žr. kitą poskyrį.

Daiktavardinio junginio žymėjimo principai.

Sintaksinis daiktavardinio junginio anotavimas tvarkomas pagal iš anksto numatytas, tik šiam tyrimui skirtas gaires. Visi žymų kodai ir jų tipai pateikti 8 lentelėje. Visi daiktavardiniai junginiai anotuoti rankiniu būdu. Daiktavardinį

junginį sudaro endocentrinė konstrukcija, kurios pagrindinis narys yra daiktavardis.

8 lentelė: Daiktavardinio junginio (SN) žymos analizuojamame LPRATT

LPRATT žymos	Daiktavardinio junginio struktūra	Keli pavyzdžiai
SN0	SN=D+N	<i>Les jeunes</i> ‘jaunimas’ <i>Leur maison</i> ‘jų namas’ <i>Notre société</i> ‘mūsų visuomenė’
SN1	SN=D+Adj+N	<i>Une grande liberté</i> ‘didelė laisvė’ <i>Un bon travail</i> ‘geras darbas’ <i>Les nouvelles technologies</i> ‘naujos technologijos’
SN2	SN=D+N+Adj	<i>Des choses interdites</i> ‘uždrausti dalykai’ <i>Une chose positive</i> ‘pozityvus dalykas’ <i>La vie professionnelle</i> ‘profesinis gyvenimas’
SN2.2	SN=D+Adj+N+Adj	<i>Le nouveau téléphone portable</i> ‘naujas mobilusis telefonas’ <i>Les nouvelles technologies formidables</i> ‘puikios naujos technologijos’
SN3	SN=D+N+SP	<i>La liberté de leurs enfants</i> ‘jų vaikų laisvė’ <i>La limitation des droits</i> ‘teisių apribojimas’ <i>La responsabilité de leur vie</i> ‘jų gyvenimo atsakomybė’
SN3.1	SN=D+N+Adj+SP	<i>Les conséquences négatives pour la santé</i> ‘neigiamos pasekmės sveikatai’ <i>La vie quotidienne d’un ado</i> ‘paauglio kasdienis gyvenimas’
SN3.2	SN=D+Adj+N+SP	<i>Une grande liberté aux jeunes</i> ‘didelė laisvė jaunimui’ <i>Le meilleur médicament contre le mal</i> ‘geriausias vaistas nuo skausmo’
SN4	SN=D+N+inf.	<i>La loi pour respecter la liberté</i> ‘laisvės užtikrinimo įstatymas’ <i>La tendance de diriger la vie de...</i> ‘tendencija valdyti kieno gyvenimą’
SN4.1	SN=D+Adj+N+inf.	<i>La grande liberté d’utiliser</i> ‘didelė laisvė vartoti’ <i>Une bonne idée d’accorder</i> ‘gera idėja suteikti’ <i>Une autre ville pour étudier</i> ‘kitas miestas studijuoti’
SN4.2	SN=D+N+Adj+inf.	<i>Les moyens nécessaires pour faire...</i> ‘būtinios priemonės tam, kad ...’
SN5	SN=D+N+SN	<i>Des variétés de l’information</i> ‘informacijos įvairovė’ <i>La chaîne France24</i> ‘kanalas France24’
SN6	SN=D+N+Prop. relative	<i>Les gens qui sont pour...</i> ‘žmonės, kurie yra už’ <i>Un article qui présente...</i> ‘straipsnis, aprašantis’
SN9	SN=D+N+Adj+Prop. relative	<i>La vie virtuelle où tout...</i> ‘virtualus gyvenimas, kuriame visi’ <i>Les technologies modernes qui sont...</i> ‘naujos technologijos, kurios yra’

SN10	Pastovus žodžių junginys (<i>locution nominale</i>)	<i>Fer à repasser</i> ‘lygintuvas’ <i>Chemin de fer</i> ‘geležinkeliai’
SN11	SN=D+Adj+N+Prop. relative	<i>Les petits monstres qui ne sont pas...</i> ‘maži monstrai, kurie nėra’ <i>Les jeunes personnes qui sont capables de...</i> ‘jauni žmonės, kurie gali’
SN12	SN=D+N+ SP+Prop. relative	<i>La liberté des autres qui veulent</i> ‘kitų laisvė, kurie nori’ <i>Le nombre des calories qui va</i> ‘kalorijų skaičius, kuris bus’

Daiktavardinio junginio žymos analizuojamame LPRATT realizuoja prancūziškų žodžių santrumpas, toks žymėjimas pasirinktas dėl kelių priežasčių. Pirma, kaip jau minėta, klaidų tipologija sudaryta remiantis jau anksčiau pasiūlytomis Granger žymomis. Antra, žymos buvo kuriamos prancūziškam tekstui anotuoti, tad šiuo tikslu taikomi prancūzų kalbos sintaksei būdingi terminai ir jų santrumpos: SN – *syntagme nominal* ‘daiktavardinis junginys’; D – *déterminant* ‘determinantas’; N – *nom* ‘daiktavardis’; Adj – *adjectif* ‘būdvardis’; SP – *syntagme prépositionnel* ‘prielinksninis junginys’; Prop. relative – *proposition relative* ‘pažyminio šalutinis sakinytis’; inf – *infinitif* ‘bendratis’. Kaip matyti iš 8 lentelės, į daiktavardinį junginį dažnai įterpiamas kitas žodžių junginys, pvz., <SN4.2> *Les moyens nécessaires pour faire...* ‘būtinios priemonės tam, kad padarytų’, prielinksninis junginys *pour faire* ‘tam, kad padarytų’ įterptas į būdvardinį junginį *nécessaires pour faire* ‘būtinios tam, kad padarytų’, kuris eina daiktavardinio junginio sudedamąja dalimi (plačiau apie daiktavardinio junginio konstrukciją bus kalbama poskyryje 3.1.).

2.6. Tyrimo metodika

Disertacijoje lietuvių, besimokančių prancūzų kalbos, tarpukalbės tyrimas atliktas taikant kalbinę ir klaidų analizes, pasitelkus tekstynų lingvistikos prieigą. Šiame mokinių kalbos tyrime atsižvelgiama į mokinių lietuvių gimtosios, atskirais atvejais – anglų, kaip pirmosios svetimiosios kalbos, ir prancūzų svetimiosios mokinių kalbos mokėjimą, darant prielaidą dėl įmanomos mokamų kalbų interferencijos prancūzų kalbai, galinčiai turėti įtakos įvairiems leksiniams ar sintaksiniams mokinių kalbos požymiams, jų

kiekybiniais ir kokybiniais parametrams. Tekstynų lingvistikos metodologija remtasi sudarant mokinių kalbos tekstyną, taikant statistinius tekstynų duomenų analizės principus nustatomos daiktavardinio junginio konstrukcijos ir morfologiškai aprašomos klaidos. Analizuojamo elektroninio prancūzų kalbos besimokančių lietuvių tarpukalbės tekstyno duomenys buvo renkami ir apdorojami derinant automatizuotą paiešką tekстыne ir rankinį duomenų žymėjimą. Rankiniu būdu anotuotas tekstynas buvo tirtas kiekybiškai ir kokybiškai.

LPRATT tyrimo priemonės, taikant *WordSmith Tools* programą, buvo šios:

- Dažniniai sąrašai.

Atliekant tekstynų lingvistikos metodais pagrįstą daiktavardinio junginio analizę, pirmiausia ištirtas kiekvienos daiktavardinio junginio konstrukcijos dažnumas LPRATT. Šiai užduočiai atlikti buvo naudotasi tekstyno žodžių dažniniais sąrašais. Programa generuoja dažninį sąrašą dviem būdais, jis gali būti rikiuojamas pagal dažnius arba pagal abėcėlę. Dažniniai sąrašai taip pat buvo naudojami nustatant dažniausiai pasitaikančių klaidų sąrašą.

- Lyginamieji sąrašai.

Pasitelkus šią funkciją, buvo automatiškai palygintas žodžių dažnumas skirtinguose patekstyniuose ir išskiriamas dažniau ar rečiau patekstyniuose vartojamas daiktavardinis junginys.

- Konkordansai.

Ši funkcija suteikė galimybę pamatyti visus vieno žodžio, žodžių junginio atvejus kontekste. Konkordanso eilutės buvo rikiuojamos į kairę ar į dešinę nuo raktinio žodžio. Iš tekstyno išrinkti duomenys buvo tiriami kokybiškai.

Taikant išvardytas *WordSmith Tools* programos siūlomas priemonės, tekstyno duomenų tyrimas suteikia galimybę tirti visus mokinių kalbos lingvistinius faktus, ir leksinius, ir morfosintaksinius.

3. KIEKYBINĖ IR KOKYBINĖ PRANCŪZŲ K2 DAIKTAVARDINIO JUNGINIO ANALIZĖ

Šis skyrius skirtas empirinių duomenų analizei. Daiktavardinio junginio tyrimas gali ne tik padėti aprašyti mokinių leksinę išraišką, bet ir atskleisti mokinių gebėjimą kurti sakinius, konstruoti savo kalbą. Nors ir mažas kalbos vienetas, žodžių junginys, rodo, kaip mokinys suvokia kalbą, jos dėsningumus. Analizė inspiruota paties tekstyno, joje siekiama aprašyti tekстыne esančius duomenis, o ne tekstynų pavyzdžiais pateisinti jau sukurtas teorijas. Svarbus yra kontekstas ir autentiška vartoseną. Siekiant numatytų tikslų, įvairiais aspektais analizuojamas daiktavardinis junginys, jo sintaksinė konstrukcija, gramatinės kategorijos, leksinis inventorių, taip pat apžvelgiamos įvairios konstrukcijos – ir gramatiškai taisyklingos, ir abejotinos, klaidingos. Tyrimas pradedamas nuo pačios DJ konstrukcijos (žr. 3.1. skyrių), tekstyне iškeliamos pagrindinės jos formos, pateikiamos charakteristikos, bendri ribų bruožai, kurie padės išsamiau iširti daiktavardinio junginio gramatinės kategorijas.

3. 1. Daiktavardinio junginio struktūriniai tipai

Daiktavardinio junginio sandaros tyrimas pradedamas nuo prancūzų kalbai būdingiausių DJ, turinčių dvinarę konstrukciją. Daiktavardinio junginio pradą yra daiktavardis, kuris, būdamas junginio centru, atstovauja DJ visumai ir negali būti fakultatyvus, nes pradą visam junginiui suteikia semantinę reikšmę. DJ pagrindinis dėmuo gali būti išplėstas keliais sintaksiškai tarpusavyje sujungtais žodžiais, pvz., *le livre le plus aimé de ma sœur* ‘mėgstamiausia mano sesers knyga’. Nuo gramatinių ir semantinių junginio ypatybių, jo valentingumo principų priklauso konstrukcijos plėtimasis, t. y. jai reikalingų žodžių junginių ar kitų darinių buvimas. Struktūros atžvilgiu sintaksiniai žodžių junginiai gali būti vientisiniai, sudaryti iš dviejų savarankiškų žodžių, kurių nariai sintaksiškai neskaidomi, pvz., *le livre* ‘knyga’, ir sudėtiniai, sudaryti iš daugiau kaip dviejų savarankiškų žodžių, kurių nariai sintaksiškai skaidomi, t. y. kurių bent vienas narys turi dar priklausomą dėmenį, pvz., *le livre très intéressant, le livre+ très intéressant* ‘labai įdomi knyga’.

Prancūzų kalboje vientisinį junginį sudaro specifikatorius ir pagrindinis dėmuo. Taip daiktavardinis junginys *le chat* ‘katinas’ gali būti padalytas į du vienetus:

A	B
<i>Le / les</i>	<i>chat(s)</i>
<i>Un / des</i>	
<i>Certain(s)</i>	
<i>Quelque(s)</i>	

A paradigmos vienetai sudaro determinantų klasę, kuri gali komutuoti kontekstų įvairovėje. B paradigmą gali reprezentuoti minimalus vienetas, kaip šiuo atveju *chat* ‘katinas’, taip pat tokios sekos kaip *chat de la voisine* ‘kaimynės katinas’, *chat gris* ‘pilkas katinas’, *chat que Pierre a trouvé la semaine dernière* ‘katinas, kurį Petras rado praėjusią savaitę’. Šie vienetai, būdami minimalūs ar išplėstiniai, kaip jau aptarta teorinėje dalyje 1.2.1., 1.2.2. skyriuose, yra daiktavardinė grupė. Prancūzų kalboje specifikatoriai ir daiktavardinė grupė yra du būtini daiktavardinio junginio (SN) dėmenys, jie sudaro šio junginio pagrindą. LPRATT tokio tipo daiktavardiniai junginiai fiksuojami <SN0> žyma. Iš visų 18 868 LPRATT pažymėtų daiktavardinių junginių išskiriami 5 063 <SN0> atvejai, kurie sudaro beveik ketvirtį visų tekстыne pažymėtų junginių. Tai dar kartą patvirtina tokio tipo junginių paplitimą prancūzų kalbos siekiančių B1 lygio mokinių kalboje ir dažną jų vartoseną.

9 lentelė: Dažniausiai (10 iš 5 063) pavartotų LPRATT SN=D+N tipo daiktavardinių junginių sąrašas.

Nr.	SN = D + N	n	%
1.	<i>Les jeunes</i> ‘jaunimas’	164	3,1 %
2.	<i>Les gens</i> ‘žmonės’	159	3 %
3.	<i>L'internet</i> ‘internetas’	154	2,9 %
4.	<i>L'ordinateur</i> ‘kompiuteris’	122	2,3 %
5.	<i>Le français</i> ‘prancūzų kalba’	120	2,26 %
6.	<i>Les parents</i> ‘tėvai’	110	2,1 %
7.	<i>Les technologies</i> ‘technologijos’	75	1,4 %
8.	<i>Notre / Leur vie</i> ‘mūsų/jų gyvenimas’	73	1,4 %
9.	<i>La liberté</i> ‘laisvė’	69	1,3 %
10.	<i>Cette / Mon / L'école</i> ‘ši/mano mokykla’	69	1,3 %

Dažniausiai <SN0> daiktavardinių junginių konstrukcijos, kaip matyti iš 9 lentelės, pavartotos su žymimuoju determinantu. Iš viso <SN0> su žymimuoju determinantu tekstyne priskaičiuoti 3 406 atvejai, t. y. daugiau nei pusė visų rastų <SN0> atvejų. Dažniausiai tai žymimieji artikeliai, kaip tai iliustruoja 9 lentelė, mažiau savybiniai¹⁹ (*adjectif possessif*) ir parodomieji determinantai²⁰ (*adjectif demonstratif*).

Aptiktų savybinio būdvardžio (*adjectif possessif*) <SN0> pozicijoje atvejų skaičius parodo, kad lietuviai mokiniai po žymimojo artikelio dažniausiai naudoja būtent jį, savybinio determinanto formų rasta 683 atvejai. Prancūzų kalboje savybinių būdvardžių vartojimas pasižymi tuo, kad: a) savybinis determinantas, kitaip nei lietuvių kalboje, turi giminėmis ir skaičiumi kaitomus su daiktavardžiu, su kuriuo vartojamas, derinius (apie derinimą žr. giminei skirtame skyriuje 3.2.1.): *mon père* ‘mano tėvas’, *ma voiture* ‘mano automobilis’; b) prancūzų kalboje nėra lietuvių kalbai būdingo savybinio įvardžio *savo* santykio su asmeniniais įvardžiais, prancūzų kalbos savybinis būdvardis neturi grįžtamojo ryšio, t. y. nerodo, kad asmuo kreipia veiksmą į save kaip ir į bet kurį kitą aplinkos daiktą. *Je suis dans mon bureau* ‘Esu (**savo**) kabinete’, *Il a sa maison* ‘Jis turi (**savo**) namą’; c) vartojant savybinį būdvardį, nevartojamas žymimasis artikelis. Visos šios savybės, LPRATT duomenimis, mokiniams dažnai sudaro keblumą.

1. Et aussi <G><GEN> #ma\$ **mon** <SN0> **mère** <X><MAN> #tarinio\$ peut être comme la <L><CPN> #reine\$ <SN8> roie. (2013L165395)
2. J’ <F><DIA> #espère\$ espère que tu <X><ORD> #adores aussi\$ aussi adores <G><PRN> #tes\$ **leurs** <SN0> **leçons**. (2014Lpra44)
3. En outre, <G><PN> #ils\$ les n’imaginent pas <G><PRN> #leurs\$ **ses** <SN0> **vacances** sans l’ <SN8> ordinateur et loin d’ <SN8> Internet.(2014Epra8)
4. <...> les <SN0> parents limitent <G><PRN> #leur\$ **ses** <SN0> **liberté** <...> (2015E2643D34)
5. Au <SN8> <SN10> contraire je reste <N> <X><MAN><PRE> #en\$ Lituanie <F><HOM> #et\$ est <X><MAN> faire <G><PRN> #mes\$ **ses** <SN0> **études**, mais

¹⁹ Savybiniai determinantai arba savybiniai būdvardžiai (*adjectif possessifs*) prancūzų kalboje apibrėžia daiktavardį, dažniausiai žymėdami priklausomybę arba įvairius kitus santykius. Savybinių būdvardžių formos prancūzų kalboje yra šios: *mon* ‘mano’, *ton* ‘tavo’, *son* ‘savo’ *notre* ‘mūsų’, *votre* ‘jūsų’, *leur* ‘jų’ ir t. t. (Grevisse 2009, 102).

²⁰ Parodomieji determinantai arba parodomieji būdvardžiai (*adjectif demonstratif*) prancūzų kalboje žymi, kad parodomi (iš tikrųjų ar perkeltine prasme) daiktavardžiai, prie kurių jie yra prisijungę, įvardijami daiktai, asmenys ar gyvūnai. Parodomojo būdvardžio formos *ce* ‘šitas’, *cet* ‘šitas’, *cette* ‘šita’, *ces* ‘šitie’ (ibid., 104).

<Y><CLR> et loin j' <G><CONJ> #apprends\$ apprende <SN0> <G><ART> #le\$ de français. (2012E510186)

1 pavyzdys iliustruoja būdingą šiam tekstynui derinimo tarp daiktavardžio ir savybinio būdvardžio nebuvimą. Pavyzdyje moteriškosios giminės daiktavardis *mère* 'mama' pagal prancūzų kalbos morfologinę taisyklę turi būti lydimas moteriškosios giminės savybinio determinanto, o jis, šiuo atveju, yra vartojamas su vyriškosios formos determinantu, kuris, remiantis analizuojamo tekstyno duomenimis, mokinių abejojamuose atvejuose yra pasirenkamas kaip universalus. Apie derinimą žr. skyrių 3.2.1.2.

Iš 2, 3, 4, 5 pavyzdžių matyti, kad iki galo neperpratę savybinio determinanto naudojimo taisyklių, mokiniai taiko kompensacines strategijas. Taip pastebimas tokių determinantų, kaip (*ses* 'savo', *leur(s)* 'jų') naudojimas pagal lietuvių kalbos savybinio įvardžio *savo* analogiją. Apskritai mokiniams sunkumų keliančių atvejų analizė parodė, kad jie dažniausiai suklysta vartodami savybinio determinanto trečiojo asmens vienaskaitos ir ypač daugiskaitos formą, kitose pozicijose klaidų pastebėta daug rečiau. Reikia pažymėti, kad mokantis kalbos šiame etape jau nepasitaiko dviejų determinantų koegzistavimo, t. y. savybinio būdvardžio ir artikelio vartojimo kartu atveju, šitai pasitaiko, pasak kitų tyrėjų (Sterlin 2008; Aquino, Garcia 2010; Butsraen 2015 ir kt.) žemesniuose lygiuose.

Reikia pabrėžti, kad determinantai, kaip ypatinga specifikatorių grupė, galinti išreikšti daiktavardžio gramatines kategorijas, taip pat yra papildomų reikšmės niuansų, temos ir remos, atskirų kalbinių elementų jungimo raiškos priemonė tam tikroje frazėje ir visame tekste. Determinantai yra pagrindinė referencijos koordinavimo priemonė (Spraukienė 2008, 109), jų pasirinkimas priklauso nuo pragmatinės teksto reikšmės. Prancūzų kalboje specifikatoriumi dažniau tenka pozicija junginio kairėje, kuri yra fakultatyvi (išskyrus bendrinių daiktavardžių atvejus, kai determinantai dažniausiai yra būtini). Kiekvienas daiktavardinis junginys gali turėti tik vieną specifikatorių. Determinantų sąvoka, inventorių ir funkcijų mokinio tekстыne bus plačiau analizuojami apibrėžtumui skirtame skyriuje (žr. 3.2.3.). Turint omenyje, kad specifikatorius aprėpia ne tik

determinantus, bet ir kvantifikatorius, analizuojant mokinių tekstyną, buvo išskiriamas <SN0> potipis <SN02>, reprezentuojantis būtent sintaksinę daiktavardinio junginio konstrukciją, kurią sudaro skaitvardiniai būdvardžiai ²¹ (*adjectifs numéraux*) ir skaičiuotinis daiktavardis (*nom comptable*). <SN02> užfiksuota visai nedaug – tik 78 atvejai visame tekстыne. Iš jų 37 pasirodo su kvantifikatoriumi pateikiamu skaičiaus forma, 39 – žodine forma. Darytina prielaida, kad vengiant skaičius užrašyti žodžiais, mokiniai „apsidraudžia“, taip apsisaugodami nuo rašybos klaidų, tokių kaip iliustruojama 6–8 pvz.:

6. J'étais <G><PRE> #dans l'\$ en <SN0> avion presque <M><MCO> #douze\$ **doux** <SN02> heures! (2011L301876)
7. Mon <SN5> hôtel „Palanga“ <G><VRB> #est\$ et magnifique: <M><MCO> #cinq\$ **cinque** <SN02> étoiles, très <M><MCO> #luxueux\$ luxueux. (2011L301892)
8. Alors, je t'écris pour <F><APS> #t\$ te informer que je finirai mes <SN0> études <G><PRE> #dans\$ en <M><MCO> #quatre\$ **quatre** <SN02> **semaines**! (2015L2643D66)

8 pavyzdys analizuojamame tekстыne išryškina dar vieną pasitaikančią kvantifikatorių naudojimo klaidą – kiekinių skaitvardinių būdvardžių (*adjectifs numéraux cardinaux*) kaitymą, visiškai nebūdingą prancūzų kalbai. Apskritai, kiekiniai skaitvardiniai būdvardžiai LPRATT dažniausiai vartojami laiko tarpsniui apibrėžti (net 34 % visų atvejų nurodant datą), šitai turi tiesioginės įtakos atitinkamų vartojamų skaitvardžių formų dažniui. Pastebėta, kad dauguma vartojamų skaitvardžių yra paprastos formos (*un* ‘vienas’, *deux* ‘du’, *trois* ‘tris’, *quatre* ‘keturi’, *cinq* ‘penki’ etc.), maža dalis – superpozijos (*dix-huit* ‘aštuoniolika’, *vingt-quatre* ‘dvidešimt aštuoni’, *quarante-huit* ‘keturiasdešimt aštuoni’ etc.) ir koordinacijos (*trente et un* ‘tridešimt vienas’, *soixante et onze* ‘septyniasdešimt vienas’ etc.) formos, retai pasitaiko prancūzų kalbos skaitvardžių, sudarytų pagal kombinacijų daugybos taisyklę, formų (*quatre-vingts* ‘aštuoniasdešimt’, *deux mille* ‘du tūkstančiai’ etc.). Konstatuojamas dažnas paprastų, išmoktų A1 lygio skaitvardžių formų naudojimas.

²¹ Skaitvardiniai būdvardžiai (*adjectifs numéraux*), kitaip skaitvardžiai (*nom de nombre*) prancūzų kalboje būna kiekiniai (*cardinaux*) ir kelintiniai (*ordinaux*). Kiekiniai skaitvardiniai būdvardžiai žymi tikslų daiktavardžių nusakytų daiktų skaičių: *deux livres* ‘dvi knygos’. Kelintiniai – daiktų, apie kuriuos kalbama, numerį, vietą eilėje: *le huitième jour* ‘aštunta diena’ (Grevisse 2009, 99).

Prancūzų kalboje elementariausios daiktavardinio junginio konstrukcijos yra dvinarės, t. y. dažniausiai sudaromos iš determinanto ir daiktavardžio, arba pagrindinio dėmens, kuris gali būti ir tikrinis, ir bendrinis. Kaip minėta šio darbo pradžioje, kai kurie tyrėjai išskiria vienanarius DJ, kai vartojamas tik pagrindinis dėmuo, t. y. tik vienas daiktavardis, tekстыne jie pastebimi itin retai. Tokių daiktavardžių be determinantų ar kitų priklausomųjų dėmenų analizuojamame tekстыne priskaičiuota 604. Dažniausiai tai tikriniai daiktavardžiai, daiktų, vietovių pavadinimai:

9. Ils mangent beaucoup de <SN2> repas <G><NBR> #lourd\$ lourds, ils boivent <SN0> „coca-cola“, <SN0> „sprite“ et beaucoup d'autres <M><MCO> #boissons\$ <SN3> boissons <...> (2013E165451)
10. Quand j'utilise <G><ART><MAN> #I\$ <SN2> Internet mobile je joue „<SN0> <N> Candy Crush“, <N> <SN0> „Facebook“ ou si je veux <L><LT> #publier\$ publier ma <L><LT> #photo\$ <SN0> foto j'utilise <N> <SN0> „Instagram“. (2014Epra33)
11. Mais pour l' <SN8> instant je n'ai pas trouvé un <SN3> appartement à <SN8> <N> Montpellier. (2015L2643D60)
12. On va visiter <SN0> <N> Londres et <SN0> <N> Strasbourg. (2015L2643D24)

Iš viso LPRATT tokių daiktavardžių be determinantų, dažniausiai tai yra tikriniai daiktavardžiai, priskaičiuota 7,8 % visų daiktavardinių atvejų. Taip pat galima paminėti neretai pasikartojančias mandagumo formuluotes, kreipinius (13 pvz.), taip pat atributinių konstrukcijų vartojimą (14 pvz.).

13. <SN0> <F><GRA><NOM> #Bisous\$ Bisoux, <N> Amélie (2012L510214).
14. Quand ils ont 18 <SN02> ans ils pensent qu'ils sont <G><NBR> #adolescents\$ <SN0> adolescent. (2015E2643D14)

Tačiau nei 13 nei 14 pavyzdžiai neatitinka šiame darbe vartojamos DJ sampratos. Kaip jau minėta, Dubois (1965, 149) artikelio nebuvimo atvejus (pvz., 9–14) išvis traktuoja kaip faktą, eliminuojantį daiktavardinio junginio reiškinį. Pasak tyrėjo, susidarius tokiam precedentui, daiktavardinė konstrukcija tampa veiksmazodinio junginio dalimi. Būtent dėl šios priežasties, tokio tipo konstrukcijos šiame darbe plačiau nebus analizuojamos.

Palyginti dažnai daiktavardinio junginio konstrukcija yra sudėtingesnė, kai baziniai junginio elementai (determinantas ir pagrindinis dėmuo) yra tam tikras semantinis ir gramatinis pamatas, o tikrajai semantinei realizacijai panaudojami papildomi elementai (pvz., prielinksninės grupės), žodžiai, su baziniais junginio nariais sudarantys sudėtinus, pastoviuosius daiktavardinius

junginius arba samplaikas (apie DJ leksinę raišką LPRATT žr. 3.3 skyrių). Sudėtinuose DJ svarbų vaidmenį turi žodžių subordinacija (derinimas, tiesioginis ar prielinksninis valdymas, šliejimas) ir koreliacija (pgl. Balkevičių (1998, 32) pažymimojo žodžio apozicija). Labutis (1998), rašydamas apie lietuvių kalbą, išskiria keletą DJ tipų pagal jo priklausomąjį dėmenį (priedą):

1. Daiktavardiniai junginiai su derinamuoju būdvardiškuoju žodžiu, kai daiktavardis su prie jo prijungtu derinamuoju būdvardžiu, skaitvardžiu, įvardžiu ar dalyviu sudaro įprastinį atributinės reikšmės žodžių junginį, pvz.: *baltas šuo, šis studentas* ir pan.

2. Daiktavardiniai junginiai su koreliuojamuoju daiktavardžiu, kai daiktavardis gali būti koreliuojamas su kitu daiktavardžiu, atliekančiu priedėlio funkciją, pvz.: *studentas Jonaitis, beržas svyruoklis* ir pan. Pažymėtina, kad priedėlis su pažymimuoju žodžiu nesudaro žodžio junginio tada, kai jų ryšį nutraukia pauzė, pvz., *Mes, studentai, žinome savo teises*. Balkevičius priedėlio sampratą supranta plačiau ir siūlo vartoti platesnio turinio terminą – apozicija (Balkevičius 1998, 37).

3. Daiktavardiniai junginiai su valdomaisiais daiktavardžio linksniais ir su prielinksninėmis konstrukcijomis. Lietuvių kalboje daiktavardiniai junginiai su kilmininku yra labai produktyvus žodžių junginių struktūros tipas. Šio daiktavardinio junginio tipo įvairūs semantiniai santykiai prancūzų kalboje dažnai reiškiami prielinksninėmis konstrukcijomis.

4. Daiktavardiniai junginiai su veiksmažodžio formomis, kuriuos sudaro veiksmažodinis daiktavardis, prisijungęs bendratį arba labai retai padalyvį, pvz.: *noras mokytis, vieta stovėti* ir pan. (Labutis 1998, 68).

Prancūzų kalboje, panašiai kaip ir lietuvių kalboje, pagrindiniai dėmenys gali turėti priklausomųjų dėmenų: SN = D + (Adj) + N + (Adj) + (SN) + (SP) + (*infinitif*) + (*proposition relative*), kur SN yra daiktavardinis žodžių junginys. Konstrukcijos sudėčiai priklauso: D – determinantas, N – daiktavardis, Adj – būdvardis, SP – prielinksninis žodžių junginys, *infinitif* – bendratis, *proposition relative* – pažyminio šalutinis sakinytis. Taip priklausomasis narys, prijungtas derinimo, valdymo ar šliejimo ryšiais, gali būti reiškiamas daiktavardžiu (*les*

chaussures de mon père ‘mano tėvo batai’, *le rendez-vous des amis* ‘draugų susitikimas’), būdvardžiu (*un long voyage* ‘ilga kelionė’), įvardžiu (*cet arbre* ‘šitas medis’, *leur départ* ‘jų išvykimas’), skaitvardžiu (*cinquième étage* ‘penktas aukštas’, *sept jours* ‘septynios dienos’), dalyviu (*l’eau courante* ‘tekantis vanduo’), bendratimi (*l’envie d’apprendre* ‘noras mokytis’). Visi šie priklausomieji dėmenys priklauso daiktavardiniam junginiui. Šį priklausymą, apibrėžiant DJ ribas, galima nustatyti pagal aprašytus 1.2.2. poskyryje DJ vientisumo nustatymo kriterijus, vienas iš jų yra galimybė visą junginį pakeisti anaforiniu įvardžiu, pvz., *J’ai rencontré mes amies du club de judo*. ‘Sutikau savo drauges iš dziudo klubo’. → *Je les ai rencontrées*. ‘Aš jas sutikau’. Šiuo atveju įvardis *les* reprezentuoja ne vieną daiktavardį *mes amies* ‘mano draugės’, bet visą daiktavardinį junginį *mes amies du club de judo* ‘mano draugės iš dziudo klubo’, kur priklausomieji nariai reiškiami daiktavardžiais *du club de judo* ‘dziudo klubas’ ir prijungti valdymo ryšiais. Aiškiai matyti, kad visi šie žodžiai – *mes amies du club de judo* ‘mano draugės iš dziudo klubo’ – yra vieno daiktavardinio junginio nariai.

Apskritai daiktavardinės grupės sudedamosios dalys gali būti išplėstos nuo vieno žodžio iki santykinio sakinio:

C		D
<i>Chat</i> ‘katinas’		<i>gris</i> ‘pilkas’ <i>de la voisine</i> ‘kaimynės’ <i>que Pierre a trouvé la semaine dernière</i> ‘kurį Pjeras rado praeitą savaitę’

D paradigma komutuoja su C paradigma pagal kalbinį kontekstą, kitaip tariant, C ir D paradigimų abipusė priklausomybė lemia žodžių reikšmę ir jų išraišką. Tyrėjai (Collinot, Mazière 1999, 239; Michou 2005, 2007) D paradigmą vadina fakultatyviu daiktavardinės grupės modifikatoriumi (Mod). Tokiu būdu GN=N Mod, kur Mod=Adj (*chat gris*), Mod=SP (*le chat de la voisine*), Mod=Prop. relative (*le chat que Pierre a trouvé la semaine dernière*).

Daiktavardinio junginio ilgis LPRATT

Nustatytų LPRATT daiktavardinių junginių ilgis labai įvairus: nuo dvižodžių junginių iki santykinio sakinio. Daugiausia yra dvinarių ir trinarių junginių (43,65 %), mažiau – keturių narių (10,78 %) ir penkių (3,29 %). Šių junginių grupės sudaro didžiąją visų junginių dalį – daugiau nei 57 %. Kalbos sraute žodžių junginiai yra susiję. Tyrinėjant priklausomojo dėmens formą, kito žodžio junginio galimybė būti priklausomuoju dėmeniu, paskatina daiktavardinius junginius su priklausomuoju dėmeniu sudarytu iš kito žodžio junginio, laikyti vienu sudėtinu žodžių junginiu:

15. En deuxième <SN1.5> lieu , en empêchant d’avoir une <SN3.1> liberté totale aux <SN8> jeunes, on donne **une** <SN3> <SN13> **occasion d’un** <SN8> <SN3> **succès dans la** <SN8> <SN2> **vie** <M><MCO> #professionnelle# **professionnelle**. (2015E2643D38)
16. **Bonne** <G><ART><RED> #l’ <M><MCO> #année\$ <SN13> <SN2.2> <SN3.1> **année scolaire dans ma** <SN8> **classe!** (2014Lpra39)
17. Alors que je sois libre, j’ai déjà **quelque** <SN3> <SN13> **idées pour l’** <SN8> **avenir que je voulais partager avec toi**. (2015L2643D50)

17 pavyzdys parodo daiktavardinį junginį, kuris susidaro iš kitų žodžių junginių: prielinksninio junginio *pour l’avenir* ‘ateičiai’ ir prijungiamojo pažyminio sakinio *que je voulais partager avec toi* ‘kuriomis norėčiau pasidalyti su tavimi’, kuris plačiau apibūdina pagrindinio sakinio daiktavardį *quelque idées* ‘keletas idėjų’. Įdomu tai, kad 16 pavyzdyje pavartotas daiktavardinis junginys aprėpia visą sakinį, t. y. šių dviejų reiškinių ribos sutampa. LPRATT tokio tipo junginiai, kurie prancūzų gramatikose (Pougeoise 1998, 259) vadinami daiktavardinėmis frazėmis, yra produktyvūs. LPRATT_{AL} patekstyne tokie DJ, kurie apima visą sakinį, aptinkami kiekviename mokinio rašto darbe pasisveikinant, linkint, atsisveikinant:

18. Ta meilleure <SN1> amie (215L2643D65)
19. Grosses <SN1> bises (2015L2643D39)
20. Bonne <SN1> chance! (2015L2643D37)

Kartais aptinkami sudėtiniai sujungiamieji žodžių junginiai, kurių priklausomieji dėmenys gali būti jungiami sujungiamuoju jungtuku *et* ‘ir’ arba kableliu (žr. 21, 22 pav.). Toks struktūrinis vienetas vadinamas žodžių sąjunga, koordinacija (Balkevičius 1998, 43; Labutis 1998 ir kt.):

21. <F><MAJ> #Par\$ par <SN8> exemple, **une** <SN3> **manque des** <SN8> **amis et de ma** <SN8> **famille**. (2015L2643D24)

22. C'est **une** <SN3> <SN13> **fête d'** <SN2> **été typique, célébrée en** <SN8> **bois, près d'** <SN8> **eau avec beaucoup de** <SN8> **feu.** (2013L165454)

Reikia pastebėti, kad kuo ilgesni žodžių junginiai, tuo jų tekstyne mažiau. Pačių ilgiausių LPRATT aštuonių žodžių junginių pasitaikė vienetiniai atvejai. Kaip pavyzdį galima pateikti vieną iš ilgiausių LPRATT pastebėtų daiktavardinių junginių iš aštuonių žodžių: *Les relations entre les élèves de ma classe* 'santykiai tarp mano klasės mokinių', kuris yra tiesiog nurašytas iš užduoties įvesties, tekstyne jis pavartotas 16 kartų. Pagrindinė daiktavardinių junginių pasiskirstymo pagal ilgį tendencija yra tokia pat, kaip ir dažniausių žodžių, t. y. kuo ilgesnis junginys, tuo jis retesnis. Pažymėtina, kad ilgi žodžių junginiai konkordansuose dar nėra mokinių sintaksės perpratimo rodiklis. Dažniausiai ilgesniuose nei įprasta šiame tekstyne žodžių junginiuose pasitaiko daugiau žodžių tvarkos, semantinio turinio konstravimo elementų klaidų:

23. Je n'ai pas <F><DIA> #déjà\$ déja fait **des** <L> <M><MCO> #plans\$ **platins pour** <SN2> **futur** <X><ORD> #plans concrets pour mon futur\$ **concrets.** (2015L2643D26)
24. Les <SN23> jeunes sont <G><ART><MAN> <X><ORD> #des personnes très actives\$ très **actives** <SN1> **personnes** (2015E2643D19)

23, 24 pavyzdžiai yra netaisyklingos žodžių tvarkos atvejai. Viename ir kitame pavyzdyje klaidinga būdvardžio vieta. 23 pavyzdyje būdvardis net pavartotas kitame junginyje, t. y. prielinksniame, kuris yra DJ priedas, taip vietoj *plans concrets pour mon futur* 'konkretūs ateities planai', vartojama **des platins pour futur concrets* 'ateities planai konkretūs'.

Toliau plačiau aptariamos sudėtinės daiktavardinio junginio konstrukcijos, dažniausiai vartojamos LPRATT.

3.1.1. Tekstyne vyraujantys daiktavardinio junginio tipai

Nustatytos daiktavardinio junginio ribos, įvertinti LPRATT pažymėtų daiktavardinių junginių sintaksiniai ryšiai, kurie yra pamatuoti semantinio ryšio ir jį atspindi, leidžia sugrupuoti vyraujančius VBE rašto darbuose DJ į tam tikrus tipus ir jų potipius.

10 lentelė: Mokinių tekstyne vyraujantys DJ struktūriniai tipai

Tekstyno žymos	Daiktavardinio junginio struktūra	%
SN0	SN=D+N	26,8 %
SN1	SN=D+Adj+N	8,25 %
SN2	SN=D+N+Adj	8,06 %
SN2.2	SN=D+Adj+N+Adj	0,4 %
SN3	SN=D+N+SP	10,3 %
SN3.1	SN=D+N+Adj+SP	1,4 %
SN3.2	SN=D+Adj+N+SP	1,65 %
SN4	SN= D+N+inf.	1,6 %
SN4.1	SN= D+Adj+N+inf.	0,16 %
SN4.2	SN= D+N+Adj+inf.	0,02 %
SN5	SN=D+N+SN	0,24 %
SN6	SN=D+N+ Prop. relative	3 %
SN9	SN=D+N+Adj+Prop. relative	0,2 %
SN10	Pastovus žodžių junginys	2 %
SN11	SN=D+Adj+N+ Prop. relative	0,43 %
SN12	SN=D+N+SP+Prop. relative	0,09 %
SN23	SN=N+être 'būti' +Adj	2,55 %

Iš 10 lentelės galima matyti, kad daugiausia yra vientisinių daiktavardinių junginių, kurie dažniausiai sudaromi iš determinanto ir paties prado (26,8 %), t. y. daiktavardžio. Keletas pavyzdžių:

25. Les <M><MCO> #gens\$ <SN0> gents oublient les <SN2> choses les plus importantes (2014Epra5)
26. Ça <G><NBR> #facilite\$ facilitent **notre** <SN0> **vie**. (2011E301887)
27. Selon moi **cette** <SN0> **situation** <...> a <X><ORD> <G><ART> #des points positifs et négatifs# <SN2> points les positifs et les <F><DIA> #négatifs\$ négatifs. (2011E301851)

Pavyzdžiuose vyraujantis vientisinis daiktavardinis junginys nurodomas <SN0> žyma. Duomenys rodo, kad DJ, sudaryti pagal formulę SN=D+N, yra labiausiai paplitę, iš visų mokinių tekstyno nustatytų DJ, <SN0> tipas pasitaiko net 26,8 %, tai sudaro ketvirtį visų nustatytų daiktavardinių junginių. Antroje vietoje – sudėtiniai daiktavardiniai junginiai su priklausomuoju dėmeniu būdvardžiu, pavyzdžiuose turintys <SN1> 28, 29 pav. ir <SN2> žymas – 30 pav.

28. <...>, c'est <G><ART><MAN> #une\$ très bonne <SN1> **idée**. (2015L2643D67)

29. **Ta** <L><SIG> #**meilleure**\$ **mieux** <SN1> <SN2.1> **amie**, <SN0> <N> Anne. (2015L2643D36)
30. J'ai fini l' <SN0> école, j'ai passé **les** <SN2> **examens scolaires** et j'ai reçu le <SN0> diplôme. (2015L2643D65)

Apskritai tokių atvejų analizuojamame tekstyne aptikta 16,31 %, tai sudaro antrą gana reprezentatyvų DJ tipų bloką. Trečia vyraujanti daiktavardinių junginių kategorija analizuojamame tekstyne (13,35 % junginių) yra posesyvumo kalbinė semantinė kategorija SN=D+N+SP (<SN3>) – 31 pav. ir jos potipiai SN=D+N+Adj+SP (<SN3.1>) – 32 pav., taip pat SN=D+Adj+N+SP (<SN 3.2>) – 33 pav., kuri semantiniu požiūriu apima skirtingus posesyvinius (priklausomybės) santykius.

31. <...> <G><CONJ> #en attendant\$ atendent **les** <SN3> **examens du français**, <G><NBR> #des\$ **de la** <G><NBR> #mathématiques\$ **mathématique, de la biologie...** (2015L2643D68)
32. Je l'ai rencontré quand j'ai dû choisir **quelles** <SN3.1> **langues étrangères à étudier**. (2015L2643D65)
33. Alors, <F><DIA> #à\$ a mon <SN8> avis, il faut limiter **la grande** <SN3.2> **liberté aux jeunes**. (2015E2643D68)

Visi trys minėti pagrindiniai daiktavardinių junginių tipai bus plačiau aptarti toliau darbe, tačiau jau dabar aiškiai galima išskirti mokinių teikiamą pirmenybę gana paprastoms DJ konstrukcijoms.

Tokių daiktavardinių junginių tipų kaip SN=D+N+inf., SN=D+N+SN, SN=D+N+Prop. relative ir jų potipių aptikta labai mažai, tik 7,74 %. Tačiau nemažai pasitaiko (32 %) sujungiamųjų junginių, ypač nagrinėjant VBE rašto dalį su tokiomis užduotimis kaip *Que devons-nous faire pour rester en bonne forme?* ‘Ką turime daryti, kad būtume geros formos?’ ir *Les technologies modernes apportent-elles des avantages importants à tous?* ‘Ar moderniosios technologijos visiems atneša naudos?’. Nagrinėjant šių temų mokinių darbus, pastebima užduočių įvesčių įtaka: mokiniai, norėdami parodyti savo kalbinę kompetenciją, bando išskaidyti užduotyse aptiktas bendras sąvokas *les technologies modernes* ‘moderniosios technologijos’ ir *rester en bonne forme* ‘būti geros formos’ į „potemes“, maksimaliai išnaudojant visas įmanomas galimybes, pradeda įvardyti viską, ką prisimena ir ką galima tik paslėpti po šiomis sąvokomis. Keletas pavyzdžių iš LPRATT_{BE}:

34. Ce sont: **des salades, des fruits et des tomates** etc. (2013E165428)

35. Maintenant tout le monde a **son ordinateur, son caméra et son téléphone portable**, dans une maison il y a beaucoup de choses modernes. (2011E301824)

34, 35 pavyzdžiai rodo mokinių tendenciją išsiplėsti, vardinti visą su tema susijusią jiems žinomą leksiką ten, kur galima perteikti pagrindinę mintį glaustai. 34 pav. vietoj bendro žodžio *des légumes* ‘daržovės’, vardijamos daržovių rūšys *des salades* ‘salotos’, *des tomates* ‘pomidorai’, panašiai 35 pvz. vietoj *les technologies modernes* ‘moderniosios technologijos’ yra vardijami technikos daiktai: *son ordinateur* ‘kompiuteris’, *son caméra* ‘kamera’, *son téléphone portable* ‘mobilusis telefonas’.

Mokiniai maksimaliai išnaudoja užduočių įvestis, tekstyne pastebėtas didelis vienodų konstrukcijų žodžių junginių skaičius, dažnai rašiniuose yra tiesiog atkartojamos įvesčių duotos formuluotės. Taip, pavyzdžiui, daugiausia atkartotas daiktavardinis junginys *Les technologies modernes* ‘moderniosios technologijos’ – 802 kartus, mažai kas jį modifikavo į *Les nouvelles technologies* ‘naujosios technologijos’ (17 kartų). Pasak tyrėjų (Hunston, Francis 2000, 153), iš užduoties įvesties nurašytas žodis įgyja specifinį kontekstą, kuris yra savaime įdomus kaip mokinių kalbos pavyzdys.

Aptarti vyraujantys daiktavardinių junginių tipai, t. y. labiau jų dominavimas tekstyne, iš dalies gali būti paaiškinamas paties rašinio tipo savybėmis. Kitaip tariant, mokinių rašiniai yra samprotaujantieji, šitai numato argumentuotą, įtikinamą tekstą, kuriame atskleidžiamas autoriaus požiūris į keliamas problemas ir pan. Mokiniui samprotaujant yra neišvengiamos posesyvinės konstrukcijos, kaip ir konstrukcijos su būdvardžiais ar sujungiamieji junginiai. Kita vertus, būtent tokių daiktavardinių junginių struktūrinių tipų pasirinkimo prielaida parodo nepakankamą mokinių prancūzų kalbos išmokimo lygį.

3.1.2. Žodžių tvarka daiktavardiniame junginyje

Elementų tvarka daiktavardinio junginio viduje yra gana griežta, kitaip tariant, prancūzų kalbai nėra būdingas sintaksinis mobilumas. Griežtų žodžių tvarkos taisyklių kalbose gramatinės žodžio funkcijos atsiskleidžia tik per jo

vietą sakinyje. Prancūzų kalboje tai akivaizdu (Malherbe 1983, 72). Kalbose, turinčiose linksniavimo sistemą, kuri tiksliai nurodo žodžio funkcijas sakinyje, pvz., lietuvių kalboje žodžio vietos variacija leidžia išreikšti tik papildomus reikšmės aspektus. Kita vertus, kiekviena kalba išlaiko tam tikrą lankstumą, kai keičiant žodžių tvarką išreiškiami ypatingi niuansai. Taip prancūzų kalboje būdvardžio pozicija daiktavardžio atžvilgiu yra apibrėžiama skirtingos semantikos, pvz.: *une femme grande* ‘aukšta moteris’, *une grande femme* ‘žymi moteris’. Visos sudedamosios daiktavardinio junginio dalys išsidėsto pagrindinio dėmens dešinėje ir kairėje, žodžių tvarka – apibrėžta.

Kairėje aptinkami modifikatoriai, t. y. apibrėžtumo rodikliai (šiam tekстыne, kaip minėta, dažniausiai mokinių naudojamas yra žymimasis artikelis), kiekybiniai, kokybiniai požymiai, kai kurie būdvardžiai (trumpi, skaitvardiniai, išryškinantys tam tikrus semantinius aspektus), kurie dažniausiai turi skaičiaus, giminės požymių. Kokybiniai būdvardžiai, kaip ir visos būdvardžio gramatinės formos, rodo ypatybės priklausymą daiktui ir dermę su daiktavardžio formomis bei reikšmėmis.

Pagrindinio dėmens **dešinėje** išsidėsto pažyminio šalutiniai sakiniai, bendratis, prielinksninis junginys, posesyvinės konstrukcijos, prieveiksmai, kurie plačiau apibūdina pagrindinį dėmenį. LPRATT vienas iš dažniausių priklausomųjų dėmenų dešinėje, kaip rodo 10 lentelės duomenys, dažniau nei iš kairės, yra būdvardis, daugeliu atvejų – R1 pozicijoje. Kai daiktavardiniame junginyje yra daugiau nei vienas būdvardis, tie dėmenys su pagrindiniu gali būti susieti sujungiamuoju (parataksiniu) ir prijungiamuoju (hipotaksiniu) ryšiu, pvz.: *un livre intéressant* ‘įdomi knyga’ (hipotaksinis ryšis); *un point de vue simple, particulier* ‘įprastas požiūris’ (parataksinis ryšis). Linijinis išdėstymas rodo ryšį su daiktavardine leksema. Tuo atveju, kai vienu metu vartojami keli modifikatoriai, jų kanoniška žodžių tvarka yra: demonstratyvas + savybinis determinantas + kvantifikatorius + (būdvardis) + daiktavardis + (būdvardis) + prielinksninis junginys + pažyminio šalutinis sakiny.

Lietuvių kalboje įprasčiausia daiktavardinio junginio, kurio pagrindinį dėmenį daiktavardį (N) apibūdina būdvardis (Adj), tvarka yra AdjN (*linksmas*

žmogus), nors atvirkščias variantas irgi įmanomas, tačiau „jis skambėtų pabrėžtinai arba būtų suprantamas kaip sakiny (Žmogus linksmas = Žmogus yra linksmas)“ (DLKG 2006, 654; Pakerys 2014, 32 ir kt.). Prancūzų kalboje vyrauja du modeliai (vieta priklauso nuo paties būdvardžio), tačiau NAdj dažnesnis. Mokiniais tai sukelia tam tikrų sunkumų ir dažnai būdvardžio vieta būna netinkama, tai rodo 36–40 pavyzdžiai:

36. Ce sont un bon <SN3.2> choix des <M><MCO> #aliments\$ <SN0> alimentus, <G><ART><MA> #les\$ <X><ORD> <G><GEN> #activités quotidiennes\$ **quotidien** <SN3.2> **activités** <G><ART> #du\$ de <SN0> sport et <G><ART> #le\$ <SN0> sommeil. (2013E165408)
37. Donc, aussi on peut marcher seulement à <SN8> pieds, <X><ORD> #air pur\$ **pur l'** <SN1> **air**, la <SN1> nature, cela aide beaucoup rester en bonne <SN1> forme!(2013E165451)
38. <...> il y a quelque <G><NBR> #principaux\$ **principal** <X><ORD> #conseils principaux\$ <SN3.2> **conseils** pour rester comme ça. (2013E165408)
39. Il est <M><MCO> #indispensable\$ indispensable qu'une <SN2> **personne** <X><ORD> #jeune personne\$ **jeune** <L><MIN> aut quelque <SN4> reponsabilité afin de comprendre la <SN3.1> situation <M><MCO> #réelle\$ réele dans le <SN8> monde. (2015E2643D40)
40. Tu m'as demandé de parler de ma <SN2> fête préférée dans **ta** <X><ORD> #dernière lettre\$ <SN2> **lettre** <F><DIA> **derniere**. (2013L165465)

Pateiktuose 36–38 pavyzdžiuose galima įžvelgti lietuvių ir anglų kalbų (anglų kalbos daiktavardinio junginio modelis, kur būdvardinis epitetasis visada eina prieš daiktavardį) žodžių tvarkos interferencijos požymius. Mokinių sudarytų junginių struktūra atkartoja lietuvių ir anglų kalboms būdingą žodžių tvarką, kur būdvardžiai daiktavardiniuose junginiuose neutralios žodžių tvarkos atvejais eina prieš pažymimuosius daiktavardžius (AdjN). Kartais analizuojamame tekstyne pasitaiko, kad mokiniai netinkamai pritaiko prancūzų kalbos taisyklės; kaip rodo 39 ir 40 pavyzdžių daiktavardinio junginio atvejais, kur vietoj būdingesnio prancūzų kalbai NAdj, atitinkamai pagal būdvardį (*jeune* ir *dernière*) turėtų būti išlaikyta AdjN tvarka, o pavyzdžiai iliustruoja taisyklės taikymą ne vietoje. Tekstyno analizė leidžia konstatuoti dažnesnį AdjN žodžių tvarkos modelio klaidingą vartojimą (63 %) nei NAdj.

Dar vienas rodiklis, galintis būti interpretuojamas kaip gimtosios lietuvių kalbos žodžių tvarkos interferencija, yra kiekinio skaitvardinio būdvardžio (*adjectifs numériques cardinaux*) naudojimas, ypač datos nurodymo atvejais:

41. Le <X><ORD> #30 novembre\$ <SN02> **novembre 30 2014** (2014Lpra21)

42. <G><PRE><RED> #a\$ À <SN8> <N> Alytus, le <X><ORD> #3mai\$ <SN02> **mai 3, 2014.** (2014Lpra40)
43. Je voudrais bien t'inviter à mon <SN8> <SN6> anniversaire qui va se passer le <X><ORD> #le 10mars\$ <SN02> **mars 10.** (2013L165450)

Datų žymėjimas pateiktas 41–43 pavyzdžiuose ne visai atitinka prancūzų kalbos taisyklę, kur pirma turėtų būti nurodoma diena, toliau mėnuo, galiausiai metai. Mokinių tekstyne sutinkama formulė: (metai)-mėnuo-diena-(metai). Ji greičiau atitinka lietuvių kalbos datų žymėjimo taisyklę. Pavyzdžiai 41, 42 parodo tinkamą metų žymėjimo vietą junginyje, o mėnesio ir dienos atžvilgiu suklystama (41, 42, 43 pavyzdžiai).

Nors daiktavardinių junginių žodžių tvarka lietuvių ir prancūzų kalbose turi skirtumų, kaip parodė pavyzdžiai, būdvardžio pozicija daiktavardžio atžvilgiu ar tokiuose atributiniuose junginiuose (44, 45 pavyzdžiai), kuriuose pažymins reiškiamas daiktavardžiu (pažymins prieš pažymimąjį žodį įprastas lietuvių kalboje (*mokytojo darbas*), prancūzų kalboje atvirkščiai – jis yra po pažymimojo žodžio (*métier d'enseignant*)), LPRATT pastebimas nedidelis daiktavardinių junginių klaidų skaičius. Iš visų nustatytų 18 868 DJ netinkama žodžių tvarka yra tik 177 atvejuose. Iš jų užfiksuota 132 atvejai su netinkama būdvardžio ir 25 DJ su netinkama pažyminio vieta.

44. À <X><ORD> #à mon avis et celle de ma famille\$ mon et **ma** <SN7> **famille avis**, nous <G><CONJ> #pouvons\$ pouvons être sans l' <SN8> ordinateur pendant nos <SN8> vacances. (2014Epra43)
45. Après, si on veut être en bonne <SN1> forme <Q><OU> #,\$ on ne doit pas oublier <Y><CLR> <X><ORD> #l'héritage de la génération précédente\$ **le précédent** <SN7> <SN1> **génération héritage.** (2013E165408)

Kadangi buvo rasta nedaug (177 atvejai) žodžių tvarkos klaidų, darytina prielaida, kad mokiniai yra gerai perpratę prancūzų kalbos daiktavardinio junginio žodžių tvarkos modelį.

3. 1. 3. Priklausomieji daiktavardinio junginio dėmenys (priedai)

Žodžių junginiu, kaip jau minėta šio darbo teorinėje dalyje, vadinamas tas struktūrinis vienetas, tarp kurio dėmenų yra subordinacijos ryšys. Vadinasi, kiekviename prancūzų kalbos daiktavardiniame junginyje, kaip ir visuose žodžių junginiuose, yra pagrindinis ir priklausomasis dėmuo. Šiame skyriuje bus

aptariama kai kurių priklausomųjų dėmenų raiška LPRATT tekstyne. Kaip pateikiama 10 lentelėje (psl. 85), DJ tipų įvairovė nėra labai ryški, labiausiai paplitę aptarti poskyryje 3.1.1. junginiai $SN=D+N$, $SN=D+Adj+N$, $SN=D+N+Adj$, $SN=D+N+SP$. Todėl toliau bus plačiau aprašyti šių, dažniausiai sutinkamų LPRATT tekstyne, DJ bruožai.

Būdvardis kaip epitetas, prielinksninė grupė kaip daiktavardžio priklausomasis dėmuo, pažyminio šalutinis sakinytis yra fakultatyvūs daiktavardžio elementai, arba DJ modifikatoriai. Iš visų modifikatorių būdvardis kaip epitetas yra sintaksiškai arčiausiai daiktavardžio ir labiausiai su juo susijungęs. Jis negali būti atskirtas nuo daiktavardžio nei prielinksnine grupe, nei pažyminio sakiniu (*la réponse négative de Pierre* ‘neigiamas Pjero atsakymas’), išskyrus tuos atvejus, kai kitas modifikatorius su daiktavardžiu sudaro leksinį vienetą (*un match de tennis interminable* ‘nesibaigiančios teniso rungtynės’). Tuo remiantis ir atsižvelgiant į 10 rezultatų lentelę (psl. 85), iliustruojančią tokio DJ tipo aprėptį LPRATT, pirmiausia analizuojama būtent DJ konstrukcija, kurios priklausomasis dėmuo yra išreikštas būdvardžiu.

3.1.3.1. Priklausomasis dėmuo, išreikštas būdvardžiu

Būdvardis, apimantis kokybės ir ypatybės reikšmę turinčius žodžius, turi bendrą gramatinių kategorijų (skaičiaus, giminės) su daiktavardžiu ir būdvardžiui būdingą specifinę laipsnio kategoriją. Būdvardinis modifikatorius, kaip jau minėta, gali būti tiek DJ prepozicijoje ($SN=D+Adj+N$), tiek postpozicijoje ($SN=D+N+Adj$). Tokių DJ tipų LPRATT procentinė išraiška beveik sutampa, pirmųjų tekstyne yra 8,25 %, antrųjų – 8,06 %. Reikia pažymėti, kad tai yra viena populiariausių LPRATT dichotominių konstrukcijų.

Prepozicijoje išskiriami epitetai (46 pvz.), laipsniuojamieji būdvardžiai (47 pvz.), nežymimieji būdvardžiai (*adjectifs indéfinis*)²² (48 pvz.), kiekiniai,

²² Nežymimieji būdvardžiai (*adjectifs indéfinis*) prancūzų kalboje prijungiami prie daiktavardžio ir apskritai išreiškia daugiau ar mažiau apibrėžtą kiekybę ar kokybę arba tapatybę, panašumą ar skirtumą (Grevisse 2009, 102).

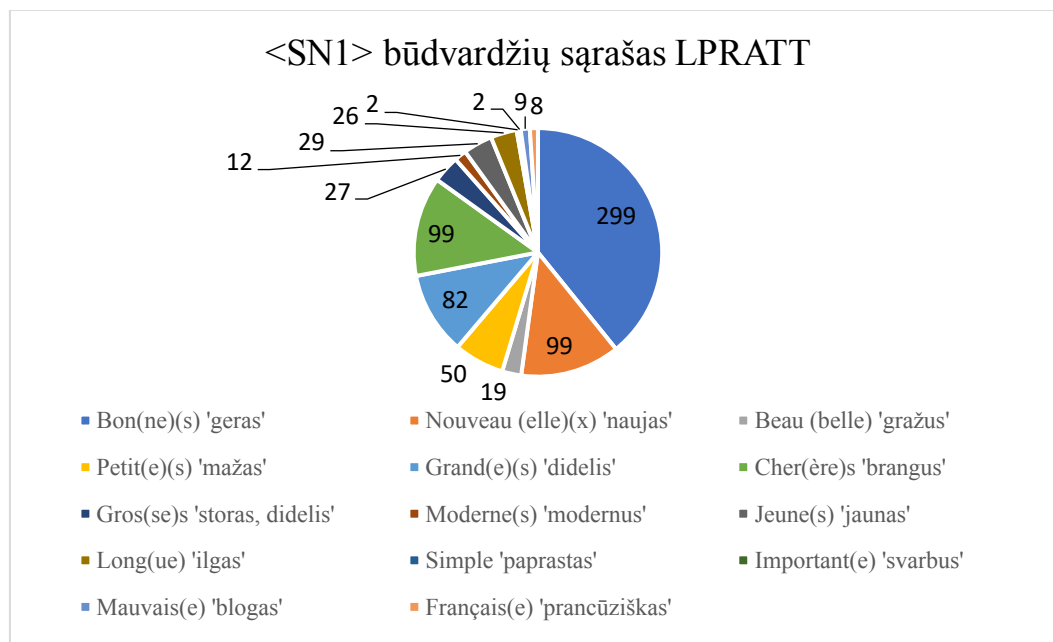
kelintiniai skaitvardiniai būdvardžiai (*adjectifs numériques cardinaux, adjectifs numériques ordinaux*) (49 pvz.).

46. À mon <SN8> avis, c'est <G><ART><MAN> #une\$ très bonne <SN1> idée. (2015L2643D67)
47. <G><GEN> #ta\$ Ton meilleure <SN1> amie! (2015L2643D61)
48. C'est <SN0> dommage, parce que j'ai aucune <SN1> idée des <SN9> études supérieures qui pourraient m' <F><DIA> #intéresser\$ intéresser. (2015L2643D42)
49. Par <SN8> exemple, souvent après les <M><MCO> #leçons\$ <SN8> lessons tous les <SN1> élèves vont au <SN8> <SN3> bord de la <SN8> mer. (2014Lpra21)

Postpozicijoje dažniausiai išskiriamas kokybinis būdvardinis epitetas (50, 51, 52 pvz.).

50. J'espère trouver <G><ART> #de\$ les nouveaux <SN1> amis et créer la <SN2> vie nouvelle. (2015L2643D61)
51. Premièrement, avoir un <SN2> téléphone portable veut dire être toujours joignable. (2011E301885)
52. Donc <G><GEN><PRN> #ce\$ cette <SN2> voyage long, <X><MAN> <Y><LOU> était me très <F><GRA> #intéressant\$ intéressant, <...>. (2012L510263)

Analizuojamame tekstyne daiktavardiniai junginiai su prepozicijais būdvardžiais nurodomi <SN1> žyma. Empiriniai duomenys parodo (žr. 1 diagramą), kad DJ prepozicijoje dominuoja trumpi, dažnai kalboje vartojami būdvardiniai epitetai, jų leksinė išraiška nelabai varijuoja, yra gana paprasta ir semantiškai skaidri.

1 diagrama: LPRATT <SN1> būdvardžių sąrašas

1 diagramoje pateikiamas visų <SN1> DJ būdvardžių sąrašas, kurį sudaro 762 pastebėti atvejai. Diagramos būdvardžių sąrašas nepasižymi didele būdvardžių įvairove, matyti, kad retai vartojami sinonimai, perkeltinės reikšmės, o tai tik paliudija neaukštą mokinių leksinės kompetencijos lygį. Nuolat kartojama A1 ir A2 lygio išmokta leksika tekstui nesuteikia papildomų spalvų, tai patvirtina ir gana retai pasireiškiantys komparatyviniai santykiai junginiuose, kurių priklausomieji dėmenys nusako pagrindinio dėmens semantinį turinį. Iš visų <SN1> tik 6 % vartojama lyginamojo laipsnio kategorija, t. y. tokio tipo junginių su laipsniuojamais būdvardžiais. Prancūzų kalboje laipsnio kategorija gali būti reiškiamą dviem būdais: prie būdvardžio pridedant specialius žodžius, parodančius laipsnį ((*le plus* ‘daugiau’, (*le moins* ‘mažiau’, *aussi* ‘taip pat’) arba nelyginamojo laipsnio būdvardį pakeičiant kitų šaknų žodžiais (pvz., *bon* ‘geras’ – *meilleur* ‘geresnis’ – *le meilleur* ‘geriausias’). Mokiniai savo rašiniuose pasinaudoja paprastesne forma, t. y. vartoja specialius tam skirtus žodžius, dažniausiai (*le plus* ‘daugiau’ forma (žr. 53, 54 pavyzdžius):

53. Et puis je pense que la <SN0> santé est <X><MAN> #la\$ **plus importante** <F><DIA> #vérité\$ <SN1.1> vérité pour tout le <SN10> monde. (2011E301833)
 54. <...> j’ai **le plus grand** <SN1.1> lit dans le monde <L><RED> #nereikia\$ <SN2> monde entier ! (2011E301861)

53 pavyzdyje pavartotas DJ *la plus importante* ‘svarbiausia’, 54 – *le plus grand* ‘didžiausias’.

55 pavyzdys rodo, kad ir tokiose paprastose konstrukcijose pasitaiko klaidų, kai praleidžiamas aukščiausio laipsnio kategorijai sudaryti reikalingas artikelis arba jis neperteikia daiktavardžio giminės požymių:

55. Aussi, <G><GEN> #la\$ **le** <X><ORD> #\$ une nouvelle technologie la plus populaire est\$ **plus populaire nouvelle** <SN1.1> **technologie** est l’<SN0> ordinateur. (2011E301888)

Pavartotame 55 pavyzdyje DJ **le plus populaire nouvelle technologie* žymimasis artikelis *le* einantis prieš lyginamąjį laipsnį turintį būdvardį *populaire* nėra suderintas gimine su moteriškosios giminės daiktavardžiu *technologie*.

Kalbant apie nežymimuosius būdvardžius (*adjectifs indéfinis*), kiekinius (*adjectifs numériques cardinaux*), kelintinius skaitvardinius būdvardžius

(*adjectifs numéraux ordinaux*) daiktavardinio junginio prepozicijoje, jie mažai naudojami, o pavartoti modifikatoriai, kaip rodo 11 lentelė, labai nevarijuoja.

11 lentelė: Prepozicinių būdvardinių modifikatorių LPRATT įvairovė

Nežymimieji būdvardžiai (<i>adjectifs indéfinis</i>)	n	Kelintiniai skaitvardiniai būdvardžiai (<i>adjectifs numéraux ordinaux</i>)	n
<i>Chaque</i> ‘kiekvienas’	183	<i>Premier</i> ‘pirmas’	44
<i>Autre (s)</i> ‘kitas’	97	<i>Vingt-et-unième</i> ‘dvidešimt pirmas’	28
<i>Tout (e)(s)</i> ‘išsisas, kiekvienas’	68	<i>Dernier</i> ‘paskutinis’	12
<i>Quelque (s)</i> ‘kai kuris, tam tikras’	57	<i>Deuxième</i> ‘antras’	7
<i>Certain</i> ‘tikras, tam tikras’	19		
<i>Plusieurs</i> ‘keletas’	18		
<i>Aucun (e)</i> ‘joks’	12		
Iš viso	454		91

11 lentelės duomenys rodo, kad iš nežymimųjų būdvardžių labiausiai išskiriami įvardžiai *autre(s)* ‘kitas’ ir *chaque* ‘kiekvienas’. Iš kelintinių skaitvardinių būdvardžių *vingt-et-unième* ‘dvidešimt pirmas’ ir *premier* ‘pirmas’. Pažymėtina, kad *vingt-et-unième* skaitvardžio variantas dažniausiai aptinkamas 2011 metų samprotajamuose darbuose, t. y. temoje apie naująsias technologijas (žr. 1 priedą). Gana dažna šio skaitvardžio vartosena leido pastebėti jo sudėtingumą. Prancūzų kalboje kelintinio skaitvardinio būdvardžio forma nuo kiekinio *un* ‘vienas’ yra *premier* ‘pirmas’, o dvidešimt pirmas – *vingt-et-unième*.

56. <M><MCO> #maintenant\$ Maintenant <G><PRE> #au\$ dans <M><MCO> #vingt et unième\$ **vingt et-premiere** <F><DIA> #siècle\$ <SN02> **siècle**, quand <X>ORD> #tous les\$ les tous nouvelles <G><NBR> #technologies\$ <SN1> technologie <G><NBR> #sont\$ est <Y><CLR> plus <G><GEN><NBR> #importantes\$ important dans notre <F><DIA> #société\$ <G><NBR> <SN8> sociétés. (2011E301839)
57. En premier <SN1> <SN10> lieu <Q><OUB> #,\$ je voudrais dire que moi, je suis un <SN3> homme de **XXIer** <SN02> **siècle**. (2011E301890)

56 ir 57 pavyzdžiai pateikia pačios prancūzų kalbos sistemos interferenciją, kurią galima pavadinti vidine interferencija. Mokiniai pritaiko jiems žinomą kelintinio skaitvardinio būdvardžio *premier* ‘pirmas’ formą sudėtiniam skaitvardžiui „dvidešimt pirmas“ ir vietoj taisyklingos formos *vingt-et-unième*, panaudoja **vingt et premiere*.

Daiktavardiniai junginiai su postpoziciniais būdvardžiais LPRATT nurodomi <SN2> žyma. Šioje pozicijoje epitetai ir kokybiniai būdvardžiai pasižymi didesne įvairove, palyginti su esančiais prepozicijoje. Aptinkama pastovių žodžių junginių: *téléphone portable* ‘mobilusis telefonas’, *technologies modernes* ‘šiuolaikinės technologijos’, *langue étrangère* ‘užsienio kalba’ ir pan. Apskritai leksinis DJ inventorių tekстыne pasižymi paprastumu, konkretumu. Tam įtakos galėjo turėti pateiktos egzamino temos (žr. 1 priedą), numatančios tam tikros leksikos ir sintaksinių struktūrų vartojimą. Plačiau apie leksinį DJ turinį bus kalbama daiktavardinio junginio leksinei raiškai skirtame 3.3. skyriuje.

Kokybiniai būdvardžiai gali turėti predikatinę ir atributinę funkciją, tai būdvardžiai, kurie nuo daiktavardžio yra nutolę per tarpininką – būsenos veiksmažodį, dažniausiai kopuliatyvinį veiksmažodį *être* ‘būti’, kuris prancūzų kalboje yra svarbiausias. Pažymėtina, kad kopuliatyvinis veiksmažodis *être* ‘būti’, pagal Hjelmsovą (1971, 174), užima daiktavardinio junginio centrą. Mikulskas (2009, 113) apie tokias konstrukcijas kalba sakinio sampratos kontekste ir jas vadina jungties konstrukcijomis. Šios disertacijos tyrimo objektas yra orientuotas į junginį, ne į sakinį, tad ši konstrukcija, kurioje būdvardis atlieka predikacinę funkciją, čia nėra analizuojama. Galima tik paminėti, kad nagrinėjant pagrindinio junginio dėmens daiktavardžio santykį su būdvardžiu tokiose jungties konstrukcijose aptiktas būdvardžio derinimo sudėtingumas. Daiktavardiniuose konstrukcijose su nutolusiu būdvardžiu, t. y. DJ su pertraukiama struktūra, mokiniai ne visada gali nustatyti pagrindinio ir priklausomojo dėmens ryšį. Keletas pavyzdžių:

58. La <SN23> **vie** est <G><GEN> #pleine\$ **plein** <G><RED><ART> #de\$ des <SN0> secrets et <X><RED><ART> #de\$ des <SN0> défis. (2012E510275)

59. J'ai réussi de passer les <M><MCO> #examens\$ <SN0> égsamins et **mes** <SN23> **résultats** sont <G><NBR> #fantastiques\$ **fantastique**. (2015L2643D07)
60. **Les** <SN3> <SN23> **relations** entre les <SN8> <SN3> élèves de ma <SN8> classe sont aussi <G><NBR> #magnifiques\$ **magnifique**. (2014Lpra37)
61. Mais par <SN8> contre, **la** <SN3> <SN23> **limitation** de la <SN8> liberté pour <G><GEN> #une\$ un jeune <SN1> personne peux <F><DIA> #être\$ être <G><GEN> #négative\$ **negatif**. (2015E2643D66)

Kuo toliau nuo daiktavardžio nutolęs būdvardis, tuo dažniau jis nėra derinamas gimine ir skaičiumi (58-61). Tokia pat tendencija pastebima ne tik jungties konstrukcijose, bet ir sudėtinuose daiktavardiniuose junginiuose:

62. <X><RED> #nereikia il\$ il <G><NBR> #font\$ fait **les** <SN2> **gens plus** <G><NBR> \$sociables\$ **sociable, plus** <G><GEN><NBR> #contents\$ **contente** et **moins** <M><MFL> #nerveux\$ **nervious**. (2011E301840)
63. Dans le <SN8> monde il y a beaucoup de <SN6> gens qui veulent créer **quelque** <SN13> **chose** <G><PRE><MAN> #de\$ très <G><GEN> #intéressante\$ **intéressant** et aussi très <G><GEN> #importante# **important** pour l' M><MFL> #humanité\$ humanité. (2011E301872)
64. C'est **une** <SN2> **ville très** <G><GEN> #vielle\$ **vieil** et **romantique**. (2011L301956)

62, 63, 64 pavyzdžiuose įsiterpę žodžiai *plus* ‘labiau’, *très* ‘labai’ tarp pagrindinio ir priklausomojo dėmens, atrodo, apsunkina žodžių sukibimą. Būdvardis, turintis išreikšti bendras gramatinės kategorijas su daiktavardžiu (skaičiaus, giminės), jų neatkartoja. 62 pavyzdyje, vietoj *les gens plus sociables, plus contents et moins nerveux*, matyti **les gens plus <sociable>, plus <contente> et moins <nervious>*. Būdvardžiai suderinti netaisyklingai: *sociable* – neturi daugiskaitos žymos, taip pat kaip ir būdvardis *contente*, kuris dar papildomai neatitinka daiktavardžio giminės, o būdvardis **nervious*, nors ir suderintas su daiktavardžiu, bet pritaikoma netinkama daugiskaitos formos sudarymo taisyklė, vietoj galūnės *-x*, pavartota galūnė *-s*. 63, 64 pavyzdžiuose matyti panaši situacija, būdvardžiai *intéressant* ‘įdomus’, *important* ‘svarbus’, *vieil* ‘senas’ neatkartoja pagrindinių dėmenų *quelque chose* ‘kažkas’ ir *ville* ‘miestas’ giminės kategorijos, vietoj moteriškosios vienaskaitos vartojamos vyriškosios vienaskaitos būdvardžių formos.

Žodžių konstrukcija su pertraukiama struktūra (*construction détachée*) dažnai išskiriama lingvistiniuose aprašuose. Tačiau, kaip pastebėjo Combettes (1998, 9), mokyklinėse programose jai beveik neskiriama dėmesio. Svarbu DJ su pertraukiama struktūra skirti nuo apozicijos, kuri prancūzų kalboje

dažniausiai atitinka daiktavardinį junginį su determinantu. Apie apozicinį junginį dar bus kalbama, dabar svarbu paminėti, kad tokio tipo žodžių grupes, kaip *la ville de Marseille* ‘Marselio miestas’, *le roi Henri III* ‘karalius Henrikas III’, kurios dažnai priskiriamos apozicijai ir kurias kai kur siūloma analizuoti kaip epitetus (Lauwers 2004, 375), Combettas vadina ne atskirta, o sujungta nepertraukiama konstrukcija (pranc. *construction liée*) (Combettes 1998, 24). Lietuvių kalbos gramatikose (Gaivenis, Keinys 1990) apozicija vadinama priedėliu, pats apozicijos terminas taip pat vartojamas, tik, pasak Balkevičiaus (1998, 37), yra platesnio nei priedėlis turinio.

Be daiktavardinių junginių tik su postpoziciniais ar prepoziciniais būdvardžiais LPRATT išskiriami daiktavardiniai junginiai, vienu metu turintys prepozicinius ir postpozicinius būdvardžius <SN2.2>, tiesa, jų skaičius tekstyne nėra reprezentatyvus, sudaro tik 0,4 % visų nustatytų tekstyne DJ (58 atvejai). Tai dar kartą parodo, kad mokiniai pirmenybę teikia paprastesnei sintaksinei konstrukcijai. Reikia pažymėti, kad sunkumai žodžių tvarkos atžvilgiu, pavartotais <SN2.2> atvejais, nėra dažni.

Tyrimo medžiaga atskleidė, kad produkuodami raštu mokiniai vartoja paprastesnes konstrukcijas ir leksiką. Nagrinėjant daiktavardinius junginius su būdvardžiais prepozicijoje ir postpozicijoje, pastebėta, kad prie daiktavardžio derinant būdvardį klystama retai. Prepozicijoje būdvardis labiau derinamas, tekstyne pastebėti tik 182 atvejai, daugiau postpozicijos klaidų – 301 atvejis, junginiuose su nutolusiu būdvardžiu – 237. Statistinis klaidingų atvejų nustatymas atskleidžia mokinių gebėjimą tinkamai suderinti gramatinės būdvardžio ir daiktavardžio kategorijas ir sistemingai taikyti sintaksines taisykles. Dažnai naudojamų DJ konstrukcijų gramatinių kategorijų raiškos priemonių pasirinkimas šiame mokymosi etape dažniausiai yra tinkamas. Rečiau vartojamų formų tekstyne aptikta maža dalis, o tais atvejais, kai jos yra pasirenkamos, dažnai naudojamos klaidingai.

3.1.3.2. Priklausomasis dėmuo, išreikštas daiktavardžiu

Šiame poskyryje aptariama kita dažna LPRATT daiktavardinio junginio konstrukcija, DJ su priklausomuoju dėmeniu daiktavardžiu. Šių daiktavardinių junginių apžvalga ir analizė LPRATT pradedamos nuo gana prieštaringos sintaksinės variacijos su apozicija. Prieštaringa ji todėl, kad tarp dviejų daiktavardinio junginio apozicijos dėmenų santykinai galima dėti lygybės ženklą. Apozicija yra antras to paties denotato antecedentas, rodantis, kas yra jo pažymimasis (Chini 1995; Balkevičius 1998, 37; Bunevičiūtė-Bučienė 2001, 10; Grevisse, Goosse 2005; Michou 2007; Ledgeway, Cennamo ir Mensching 2013). Iš dviejų antecedentų, pavadinančių tą patį denotatą, kiekvienas gali būti traktuojamas kaip pažymimasis arba kaip apozicija (*l'anniversaire de mon ami Fabien* 'mano draugo Fabjeno gimtadienis'); *l'anniversaire de mon ami* 'mano draugo gimtadienis' = *L'anniversaire de Fabien* 'Fabjeno gimtadienis'). Kai kurie tyrėjai tokios sintaksinės sandaros konstrukcijas vadina apoziciniais junginiais (Valeckienė 1984, 110–142; Chini 1995), Balkevičius – apozicijų samplaikomis (Balkevičius 1998, 38). Šioje disertacijoje apozicija su pažymimuoju žodžiu vadinama žodžių junginiu, kuris turi pagrindinį (pradą) ir priklausomąjį dėmenį (priedą). Išanalizuoti LPRATT atvejai atskleidė, kad mokinių rašytiniams tekstams tipiškiausias apozicinių junginių tipas yra daiktavardis su daiktavardžiu, kai koreliuojamo atributo kaip derinamojo įprastinė vieta yra po pagrindinio dėmens:

65. Fête préférée est <G><ART><MAN> #I\$ <SN3> anniversaire de **mon** <G><NBR> #ami\$ <SN2.1> **amis** <N> **Fabien**. (2013L165467)
66. Dans le <SN2.1> **quotidien „L'Express“** il y a un <SN6> article qui <F><DIA> #présente\$ présente les <SN3> études sur les <SN8> jeunes <...> (2015E2643D40)
67. Je t'écris pour déclarer qu'il y a <G><GEN #un\$ une <SN6> jour que je suis près de **la** <SN8> <SN2.1> **mer** <F><GRA> #Méditerranée\$ **Méditerranée**. (2011L301853)

65–67 pavyzdžiai iliustruoja apozicinių žodžių junginių dėmenų gramatinę ryšį, vadinamą koreliacija (Labutis 1998; Grevisse, Goosse 2005). Tokio apozicijos tipo junginiai, apibūdinantys asmenis, įvairius daiktus, sudaro 2 % visų LPRATT <SN>, dažniausiai jie pastebimi LPRATT_{AL} patekstyne, kur iš esmės vyrauja trumpesni žodžių junginiai, jų pagrindinis dėmuo dažnai tikrinis, o priklausomasis – bendrinis daiktavardis. Nagrinėjant daiktavardinio

junginio kolokacijos, buvo aptikti klaidingos formos apozicijos atvejai. Daroma prielaida, kad tai yra tam tikros fosilizacijos mokinių kalboje atvejis, kuriai įtakos galėjo turėti anglų kalbos žinios. Mokiniai sudaro prancūzišką DJ pagal anglų kalbai būdingą daiktavardinio junginio konstrukcijos atitikmenį, kai daiktavardis atlieka būdvardžio funkciją (angl. *summer holiday, travel book*), tekstyne dažnai pirmenybė teikiama būtent šiam modeliui (žr. 68–71 pavyzdžius), vietoj standartinės prancūzų kalbos prielinksninės konstrukcijos su prielinksniu *de*.

68. Qu'est-que tu <NF><HOM> #penses\$ pens de <G><NBR> #mes\$ **mon** <SN7> **projets** <G><PRE><MAN> #d\$ <SN8> **avenir**? (2015L2643D63)
69. <G><GEN> #mon\$ Ma <X><ORD> #projet durable\$ durable <SN3.1> projet d' <SN8> avenir est d'apprendre dans <SN8> <N> VGTU , <G><ART><MAN> #la\$ <SN7> **faculté** <L><ENG> **bussnes logistics**. (2015L2643D35)
70. <...> quand <Y><CLR> I' <X><ORD> #liberte de l'homme\$ <SN7> **homme liberté** est limité <Y><CLR> ils <X><PRE><RED> #nereikia d\$ d' <G><TPS> #apprend\$ appris mieux, a <G><ART><MAN> #la\$ <L><ENG> #responsabilité\$ <SN0> responsabilites, <...> (2015E2643D35)
71. <...>les <M><MCO> #professeurs\$ <SN0> professeurs pourraient parler <G><PRE> #de\$ sur <SN8> la vie par <SN8> exemple pendant **les** <L><ENG> <SN7> **cours** <G><PRE><MAN> #d\$ <SN8> **étique**. (2015E2643D20)

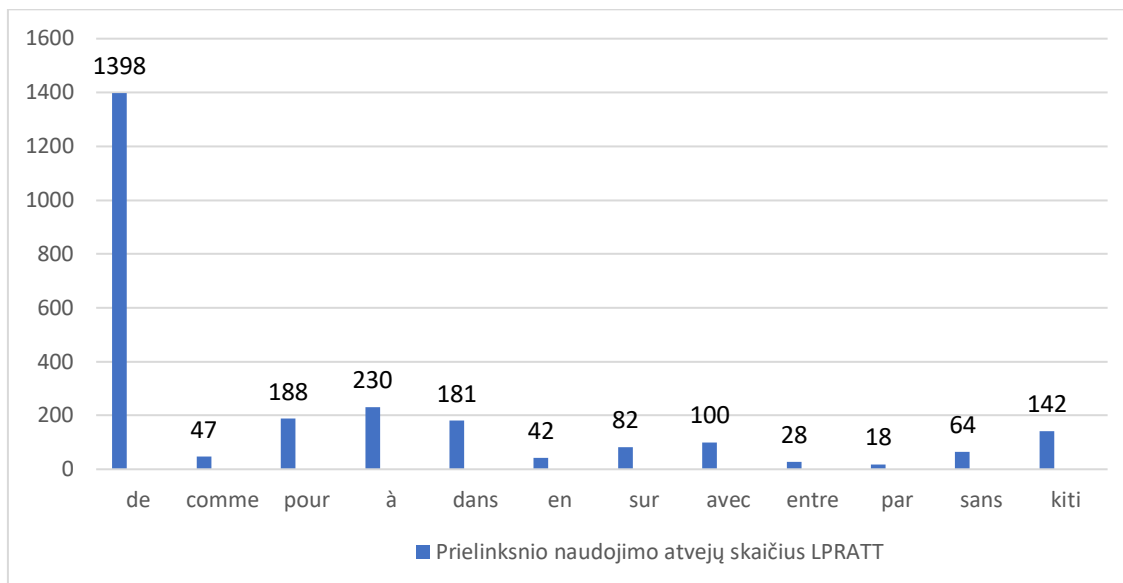
Apskritai LPRATT yra labiau paplitę atributiniai žodžių junginiai, kurių dėmenų gramatinis ryšys išreikštas ne koreliacija kaip apozicinių, o subordinacija. Koreliacijos atveju kartais galima suabejoti priskiriant pagrindinio ir priklausomojo dėmens požymius (*L'anniversaire de mon ami Fabien*. 'Mano draugo **Fabjeno** gimtadienis'. *L'anniversaire de mon ami Fabien*. 'Mano **draugo** Fabjeno gimtadienis.'). abiem koreliacijos atvejais dėmenys yra sintaksiškai lygiaverčiai. Subordinacijos atveju, realizuojamos N+de+N formule, gramatinis ryšys yra tarp sintaksiškai nelygiaverčių vienetų, kurių vienas priklauso nuo kito ir tik per jį įtraukiamas į sintaksinį junginį (*un livre de mon ami* 'mano draugo knyga'). Pažymėtina, kad prancūzų kalboje daiktavardinis junginys su prielinksniu *de* reprezentuoja genetyvą, su prielinksnio *de* pagalba išreiškiamas turėtojas: *Université de Vilnius* 'Vilniaus universitetas'. Būtent dėl prielinksnio *de* galimybės įvesti genetyvą, prancūzų kalbotyroje tokie junginiai yra vadinami genetyviniais junginiais (*syntagme genitival*) (Creissels 1995).

Prielinksninė grupė, kaip daiktavardžio pažymintis, yra daiktavardinio junginio modifikatorius, turintis tokius bruožus:

- Prielinksninė grupė visada yra determinuojamojo daiktavardžio postpozicijoje (išskyrus poetines funkcijas) ir apriboja daiktavardinio junginio išplėtimą, panašiai, kaip morfologiškai jai artimas santykinis būdvardis (*palais du président* ‘prezidento rūmai’ ir *palais présidentiel* ‘prezidento rūmai’), pateikia labiau specifinį konceptą, eliminuojantį visų rūmų sąvokas, kurios nėra prezidento būstinė. Apskritai prancūzų kalboje santykinių būdvardžių yra mažai, vietoje jų paprastai vartojamos prielinksninės grupės.
- Prielinksninė grupė kaip DJ modifikatorius yra rekursinė, t. y. vienu metu yra fakultatyvi daiktavardinės grupės sudedamoji dalis, kuri būdama daiktavardine grupe, gali turėti savo priklausomąjį dėmenį – prielinksninę grupę ir t. t., pvz., sudėtiniame daiktavardiniame junginyje *un chapeau de paille d’Italie* ‘šiaudinė kepurė iš Italijos’ prielinksninė grupė *d’Italie* ‘iš Italijos’ gali būti papildiniu tiek *de paille* ‘šiaudinė’, tiek tik *paille* ‘šiaudai’.

LPRATT daiktavardiniai junginiai su prielinksnine konstrukcija žymimi <SN3>, jų priskaičiuota 2 520 atvejų (<SN3> + <SN3.1> + <SN3.2>). Daiktavardinio junginio tipas <SN3> pagal vartojimo dažnumą LPRATT yra trečioje pozicijoje. LPRATT prielinksnių intensyvumas ir įvairovė (2 diagrama) tiesiogiai proporcinga rašinių temoms, kitaip tariant, mokiniai naudoja tam tikras junginių konstrukcijas, išmoktas anksčiau, mokantis panašią temą pamokos metu arba nurašytas nuo egzamino užduočių įvesčių, pvz., 2012 m. (žr. 1 priedą) rašto darbo tema yra „*Mes connaissances de français vont-elles me servir à l’avenir?*“ ‘Ar mano prancūzų kalbos žinios tarnaus man ateityje?’, kaip pasekmė daiktavardinio junginio konstrukcija *mes connaissances de français* ‘mano prancūzų kalbos žinios’ tekстыne pastebima 367 kartus. Tačiau pasitaiko, kad net nurašytuose iš užduočių įvesčių konstrukcijose mokiniai daro klaidų ir vietoje prielinksnio *de* vartoja *du*, žr. pvz. 72.

72. Mes <SN3> **connaissances** <X><RED><ART> #de\$ **du** <SN8> **français** me <G><NBR> #permettent\$ permet de communiquer et parler avec les <SN8> francophones. (2012E510231)

2 diagrama: Prielinksnių įvairovė <SN3> konstrukcijoje

Iš 2 diagramos matyti, kad produktyviausias daiktavardinis junginys su prielinksnine konstrukcija LPRATT yra su prielinksniu *de*, iš visų <SN3> pavartota 56,4 %. Kitų prielinksnių vienetiniai atvejai nėra dažni. Dėl šios priežasties toliau bus plačiau žvelgiama į formulės N+de+N daiktavardinių junginių specifiką.

Daiktavardiniai junginiai su *de N* forma yra prancūzų kalbos ypatybė. Reikia pažymėti, kad dešinėje prielinksnio *de* yra įmanoma determinantų intencinė (*le*) ir ekstencinė opozicija (\emptyset). Pozicijoje [\emptyset N] daiktavardis įgyja pirmo daiktavardžio apibrėžimo funkciją ir su juo sudaro leksinį vienetą, jį kategorizuoja. O [*le* N] pozicija atlieka specifikatoriaus funkciją. Pvz.: *douleur d'estomac* 'skrandžio skausmai' nurodo skausmų tipologiją, o *douleur de l'estomac* 'skausmai skrandyje' – skausmo vietą, jį lokalizuoja. Būtent ši prancūzų kalbos aplinkybė analizuojamame tekstyne sudaro daugiausiai sunkumų mokiniams lietuviams. Tekstyne pastebimos ir konstrukcijos su pozicija [*le* N] – 693 atvejai (73, 74 pavyzdžiai), ir su [\emptyset N] – 705 (75, 76 pavyzdžiai).

73. A mon <SN10> <SN8> avis la plus intéressante c'est la <SN3> **fête de la musique**. (2013L165394)

74. Donc, quelles sont **tes** <SN3> **raisons du** <SN8> <SN3> **choix** de cette <SN8> école?

75. Chaque <F><GRA> #année\$ anné j' <G><CONJ> #attends\$ attende avec <SN8> impatience les <SN0> vacances et le <SN3> **sapin de** <SN8> **Noël**. (2013L165412)
 76. Un d'eux – un <SN3> **prof d'** <SN8> **histoire**. (2014Lpra46)

Ir 73, 74, ir 75, 76 pavyzdžiai parodo taisyklingą konstrukcijų [le N], [Ø N] vartojimą. Tačiau duomenų analizė leidžia teigti, kad mokiniai rečiau klysta pozicijoje [le N] nei [Ø N]. Taip [le N] klaidingų variantų priskaičiuota 5 %, [Ø N] – 12,6 %. Iš dalies tai gali būti paaiškinama ankstyvu artikelio įtraukimu į mokymo programą, mokiniai jau nuo A1 lygio yra gerai išmokę taisyklę artikelis+daiktavardis, o anksčiau aprašyta [Ø N] kalbos taisyklė yra būdinga B1 lygiui. Aptartos [Ø N] konstrukcijos vartojimo aiškinimas nėra vienintelis, reikia išskirti tokias konstrukcijas, kaip sudėtinės samplaikos (*les trompes d'Eustache* ‘klausomasis vamzdelis’), pastovieji žodžių junginiai (*le point de vue* ‘požiūris’), o [le N] yra laisvųjų žodžių junginio formulė. LPRATT mokiniai mažiau klysta vartodami pastoviuosius junginius, išmokti pastovieji junginiai nuolat vartojami, kartojami, kaitaliojami taisyklinga forma:

77. Finalement, je pense que chaque <SN0> personne devrait penser à <G><GEN> #sa\$ **son** <SN3> **mode de vie** et essayer de l'améliorer en faisant du <SN8> sport et en pensant ce qu'elle mange. (2013E165450)
 78. Moi, je partage **leur** <SN10> <SN3> **point de** <SN8> **vue**. (2012E510249)
 79. Quels sont **tes** <SN3> **projets d'** <SN8> **avenir**? (2015L2643D24)
 80. Tu m'avais <G><PP> #demandé\$ demander <G><PRE><MAN> #de\$ t' <G><MOD> #écrire\$ écrit **mes** <SN3> **plans d'** <SN8> **avenir**. (2015L2643D30)

Iš esmės mokiniai dažniau naudojami jiems geriau žinomais junginiais (kaip pvz. 77–80) nei laisvai sukurtais rašymo metu. Tekstyne aptikta atveju, kai rašinio tekstas nėra rišlus ir sunkiai suprantamas, tačiau išmoktos frazės, junginiai, konstrukcijos yra teisingos. Kaip pavyzdys pateikiama ištrauka iš 2011E301913 darbo, kuriame vienintelis daiktavardinis junginys *les technologies modernes* ‘moderniosios technologijos’ pavartotas taisyklingai:

81. <F><GRA> #qu'est-ce\$ Quest-ce que <X><MAN> #c'\$ est **les** <SN2> **technologies modernes**?

<...> Mais, <Y><LOU> je ne sors pas, c'est vrai ou faux, parce que <G><NBR> #ce sont\$ c'est **les** <SN3> **technologies modernes** pour nous, mais <Y><LOU> il n'y a pas modernes pour <G><ART><MAN> #une\$ <G><NBR> #somme\$ <SN0> sommes <G><PRE><MAN> #de\$ <M><MCO> #personnes\$ <SN6> personnes <Q><TRO> #,\$, qui <G><PRE><RED> #nereikia à\$ à <G><NBR> #travaillent\$ travaille avec <G><ART><MAN> #les\$ <SN8> technologies, <Y><LOU> qui peut <F><DIA> #regarder\$ regarder beaucoup <X><ORD> de plus <X><ORD> <G><NBR> #technologies modernes\$ moderne <SN1> technologie? <...>

Mais nous ne <G><PER> #pouvons\$ peut <X><RED> #nereikia pas\$ pas <G><MOD> #faire\$ fait <X><ORD> #rien faire\$ rien, <F><GRA> #parce que\$ parce-que beaucoup <G><PRE> #de\$ des <G><NBR> <M><MCO> #personnes\$ <SN8> persone <G><NBR> #sont\$ est <M><MCO> <G><NBR> #contentes\$ contante <G><PRE> #de\$ après **cette** <SN2> **technologie moderne**. <...>

Pateiktas 81 pavyzdys patvirtina Juknevičienės pastebėjimą, kad „turėdami savo žodyne parankią frazę žemesnio kalbos mokėjimo lygio mokiniai stengiasi ją intensyviai išnaudoti ir tokiu būdu kompensuoti kitokių raiškos priemonių stoką“ (Juknevičienė 2011, 208). Šitai leidžia daryti prielaidą, kad mokiniai greičiau išmoksta gatavas konstrukcijų schemas ir jose pavartotus žodžius, taip įsimindami pačių schemų formas, leksiką ir žodžių tvarką, kuri perduoda vieną ar kitą reikšmę. Tai būdinga visiems daiktavardinių junginių tipams, taip pat ir su prielinksnine konstrukcija.

Prielinksnis *de* nurodo labai įvairius ir gana abstrakčius santykius su pažymimuoju žodžiu, atitinkamai pagal tai, kokius elementus jis jungia, įmanomos įvairios inferentinės interpretacijos: tapatumo, komponavimo, priklausymo vienai ar kitai grupei, lokacijos, posesyvumo etc. Taip priklausomasis dėmuo įgyja aiškinimo atspalvį. LPRATT parodo beveik visas inferentines interpretacijas – vienas daugiau, kitas mažiau. Analizuojamame tekстыne viena iš ryškiausių interpretacijų yra N+de+N formulė, galinti išreikšti **pridėtinius santykius** junginyje. Tokio tipo junginiuose (82–85 pav.) pagrindinis dėmuo išreiškia denotato dimensiją, o priklausomasis dėmuo realizuoja turinio semantiką:

82. Le <SN0> problème est qu’il en arrive à oublier sa <SN0> famille, car **cette** <SN3> **période de sa** <SN8> **vie**, il en a moins <SN0> besoin. (2014Epra1)
83. Le <SN0> problème est que **certain**s <SN3> **groupes de** <SN8> **personnes** ne sont pas <G><NBR> #capables\$ capable <G><PRE> #de\$ à communiquer en <SN8> réalité. (2014Epra47)
84. Bien sûr, il faut aussi **un** <SN3> **morceau de la** <SN8> **viande**, mais il ne faut pas boire du <SN8> café et du <SN8> thé parce que ces <SN0> produits <G><NBR> #ne sont pas\$ n’est pas très utiles. (2013E165417)
85. Dans notre <SN8> <SN2> société moderne la <SN0> <SN23> langue est devenue très importante, et surtout en <SN8> <N> <SN6> Europe où existe **un grand** <SN1> <SN3> **nombre de** <SN2> **cultures différentes**, où chaque <SN1> pays a la <SN2> langue maternelle. (2012E510239)

Mokinių tekstyno analizė leido išryškinti SN=D+N+SP daiktavardinio junginio tipo vartojimo atvejį su komparatyviniais santykiais.

86. En <SN8> effet, **les** <SN3> **jeunes comme les** <SN8> **adultes** <L><SIG> #ont\$ sont <SN10> <SN4> <SN13> besoin d'être en <SN3> contact avec les <SN6> gens qui sont importants à eux. (2011E301911)
87. Je <F><GRA> #trouve\$ trouve que la <SN2> <SN23> langue française pourrait être considérée pas très utile dans <G><GEN> #un\$ **une** <SN8> <SN3> **pays comme la** <N> **Lituanie**. (2012E510200)

Žodžių junginyje **komparatyviniai santykiai** pasireiškia, kai priklausomasis dėmuo eina su lyginamąja dalelyte *comme* 'kaip', kaip matyti iš 86, 87 pavyzdžių. Dažniausiai kalboje tai yra būdvardinio junginio prerogatyva, tačiau, kaip pateikiama 88 ir 89 pavyzdžiuose, komparatyviniai santykiai atsiranda ir daiktavardiniuose junginiuose su pasireiškiančia junginio narių kondominacija:

88. Il <G><PRN> #les\$ <X><ORD> #de les mettre\$ leur est difficile de mettre <G><PRE> #en\$ la <SN3> confiance aux machines car <G><NBR> #ils\$ il apprécie **les** <SN3> **valeurs comme le vrai contact**, l' <SN0> amour et la <SN0> fidélité. (2011E301861)
89. Les <M><MCO> #étudiants\$ <SN0> étudiants commencent <G><PRN> #leurs\$ **ses** <SN3> **vies comme les** <SN8> **adultes** après l' <SN8> école <Y><CLR> est sans <G><ART><RED> #nereikia la# <SN8> la liberté <G><NBR> #ils\$ il ne savent pas ce <F><APS> #qu\$ que ils doivent faire. (2015E2643D46)

Lyginamasis jungtukas *comme* 'kaip' yra ne gramatinio, o semantinio santykio rodiklis (Balkevičius 1998, 41).

Galima teigti, kad iš esmės mokiniai vartoja tinkamus prielinksnius tinkamoje vietoje. Išimtis galėtų būti prielinksnio *avec* 'su' vartojimas, iš pateiktų 90, 91, 92 pavyzdžių pastebima lietuvių kalbos prielinksnio *su* semantinė interferencija.

90. Je suis sûr, que les <M><MCO> #gens\$ <SN6> gènes <Q><TRO> #nereikia , \$, qui mangent <G><ART> #des\$ les <SN3> produits <L><CPA> #écologiques\$ l'écologie, aiment **les** <SN3> **voyages** <G><PRE> #au\$ **avec le** <SN8> **vélo** et qui adorent les <L><LT> #club sportif\$ <SN7> sports club ont <G><ART><MAN> #une\$ <F><GRA> #très\$ trs bonne <SN1> forme! (2013E165397)
91. Dans ces <SN8> conditions, j'ai l' <SN3> **ordinateur** <L><LT> #connecter l'ordinateur à\$ **avec** <SN8> **Internet**, aussi le <SN2> téléphone portable, le <SN0> walkman et d'autres. (2011E301852)
92. Pendant la première <SN8> <SN1> partie on s'occupe dans les <SN3> classes <G><PRE><RED> #nereikia avec\$ **avec des** <SN2> **activités** <M><MCO> #bizarres\$ **bizzares** comme des <SN0> peintures ou des <M><MCO> #mariages\$ <SN2> mariages faux. (2013L165469)

Pateikti 90–92 pavyzdžiai rodo prielinksnio *avec* 'su' vartojimą kaip universalų, nurodant pagal lietuvių kalbos analogiją kažko buvimą kartu,

drauge, o prancūzų kalboje šitam tikslui turi būti vartojamas prielinksnis *de* arba *à*.

Prielinksnių vartosenos sunkumai taip pat aptinkami prielinksnio ir artikelio susiliejimo atveju, neretai artikelis tiesiog praleidžiamas arba vartojamas netinkamai:

93. Alors, ce <F><DIA> #problème\$ <SN3> problème de <SN3> dépendance <G><PRE> #des\$ sur les <SN8> technologies augmente chaque <SN0> année parce que **la** <SN3> **qualité des** <G><ART><RED> #l\$ l' <SN0> **ordinateurs**, des <SN0> téléphones, **de** <G><ART><MAN> #la\$ <L><SIG> #vitesse\$ <SN3> **rapide de l'** <SN8> **Internet** augmente aussi et <G><NBR> #ces\$ cettes <SN0> technologies sont le plus <L><SIG> #en\$ et plus amusantes pour nous. (2014Epra4)
94. Tu <G><PER> #sais\$ sait, que j'adore **les** <SN3> **fêtes** <G><GEN> #de la\$ **du** <SN0> **musique**. (2013L165397)
95. En plus, **l'** <SN3> **utilisation** <G><ART> #des\$ **de les** <SN0> **technologies** est <G><GEN> #mauvaise\$ mauvais pour **la** <SN3> **psychologie** <G><ART> #des\$ **de** <SN0> **gens**. (2014Epra23)
96. <G><ART><RED> #samedi\$ Le <SN2> <F><GRA> #samedi\$ samdei prochain, il sera le <SN3> <N> Grand-Prix du Monaco, dans **le** <SN3> **circuit de** <G><ART><MAN> #la\$ **ville**. (2011L301852)
97. <SN3> **Brouillon de** <G><RED> #nereikia la\$ **la** <SN8> **lettre**. (2013L165423)

93, 97 pavyzdžiai iliustruoja artikelių perteklių (93 pvz. keli artikeliai pavartoti kartu *des l'*, 97 – artikelis pavartotas pozicijoje [Ø N]); 95, 96 pavyzdžiai parodo artikelio būtinumo nepaisymą, t. y. artikelis tiesiog praleidžiamas (*de gens, de ville*). Pažymėta, kad mokiniai ne visada taiko prielinksnio ir artikelio susiliejimo taisyklės, tai liudija 93, 94, 95 pavyzdžiai (vietoj *des* aptinkama *des l'*, vietoj *de la – du, de les* vietoj *des*).

3.1.3.3. Priklausomasis dēmuo, išreikštas pažyminio šalutiniu sakiniu

10 lentelėje (psl. 85) pateikiamas vartojamų daiktavardinių junginių dažnumas analizuojamame tekstyne išryškina 4 % daiktavardinio junginio su pažyminio šalutiniu sakiniu konstrukcijų. Daiktavardis ar daiktavardinė grupė, arba antecedentas, gali būti išplėstas pažyminio šalutiniu santykiniu sakiniu įvestu santykiniu įvardžiu. Šis sakinyš funkciškai gali būti ekvivalentiškas būdvardiniam epitetui (*L'homme à la peau tannée [qui émerge à peine de l'eau glacée] a trouvé la mort*. 'Vyras tamsiai įdegusios odos, kuris vos tik išniršęs iš ledinio vandens, žuvo'. – *L'homme a trouvé la mort*. 'Vyras žuvo'). Prancūzų kalboje išskiriami paprastosios formos santykiniai įvardžiai, kaip *qui, que, quoi,*

dont, où ir sudėtinės (sudurtinės) formos - *lequel, duquel, auquel*, taip pat santykiniai nežymimieji įvardžiai (*pronoms relatifs indéfinis*) - *quiconque, qui que, quoi que etc.*, einantys sakinio sudedamąja dalimi ir tuo pat metu išplečiantys sakinio ribas naujais sakiniais (Dubois 1965, 100), jie papildo daiktavardžio, kaip pagrindinio dėmens, semantinį turinį. Skirtingos įvardžių formos ir jų variantai dažnai lemiamos struktūrinių (gramatikos ar semantikos), morfologinių ar sociolingvistinių (turint omenyje registrą) taisyklių (Monville-Burston 2013, 113). Taip sudėtinį daiktavardinį junginį sudaro du ar daugiau su pagrindiniu dėmeniu susiję junginiai.

LPRATT daiktavardinis junginys su pažyminio sakiniu nurodomas <SN6> žyma. Palyginti su jau aptartais daiktavardinio junginio tipais, šis nėra taip paplitęs. Konstatuojama, kad kuo ilgesni žodžių junginiai, tuo rečiau jie aptinkami tekstyne, iš viso daiktavardinių junginių su pažyminio sakiniu yra 720.

Analizuojamoje medžiagoje dominuoja santykinių įvardžių *qui* ir *que* atvejai, jų bendras skaičius – 438, iš jų tik 63 daiktavardiniai junginiai su santykiniu įvardžiu *que* atvejai, visi kiti – su *qui*. Šių įvardžių vartojimas prancūzų kalboje iš esmės atitinka lietuvių kalbos klausiamojo-santykinio įvardžio *kuris* vardininko ir galininko linksnio formas. Skirtumas tas, kad prancūzų kalbos santykiniai įvardžiai nėra kaitomi nei giminėmis, nei skaičiais. Kartais (98–100 pav.) mokiniai vietoj santykinio įvardžio pavartoja būdvardį *quel* ‘koks’, turintį giminės ir skaičiaus požymius.

98. <...><G><GEN> #la\$ le <SN#> dépendance de l' <SN8> Internet est <G><GEN> #un grand\$ **une grande** <SN11> **problème** <X><COH> #qui\$ **quelle fait notre** <SN3> **communication avec les** <G><GEN> #amis\$ **amies, la** <SN0> **famille le plus** <G> #pire\$ **mal** et nous passons le plus <L><SIG> #en\$ et plus <G><PRE><MAN> #de\$ <SN3> temps avec l' <SN6> ordinateur <F><APS> #qu'avec\$ que avec la <SN8> famille. (2014Epra4)
99. Je voudrais te raconter <G><PRE> #de\$ sur **la** <SN6> **professeure** <X><COH> #que\$ **quelle j'aime**. (2014Lpra39)
100. Beaucoup de <X><RED> #les\$ les <SN8> jeunes veulent étudier les <SN2> <SN13> langues <G><GEN><ADJ> #étrangères\$ étrangers comme <SN0> l'anglais ou <SN6> l'espagnol qui sont <L><ENG> #pratiques\$ pratique, mais plusieurs oublient **le** <SN6> **français** <G><PRN> #qui\$ **quelle est plus rare** et a <G><ART> #des\$ <SN0> d'avantages et <G><ART> #des\$ de <F><DIA> #désavantages# <SN0> desavantages. (2012E510215)

Pateikti 98, 99, 100 pavyzdžiai parodo klaidingą santykinio įvardžio pasirinkimą tiek *qui*, tiek *que* pozicijoje. Pažymima, kad būdvardis *quel* ‘koks’ dažnai pasirenkamas tada, kai pagrindinis dėmuo, mokinių nuomone, yra moteriškosios giminės.

Analizuojamo tekstyno duomenų analizė leido pastebėti mokinių kalbos numanomą fosilizacijos atvejį. A1 lygiu mokoma, kad klausiamasis įvardis *qui* yra nukreiptas į gyvą objektą, o *que* – į negyvą. Prancūzų kalboje klausiamųjų ir santykinio įvardžių formos sutampa, skiriasi tik funkcijos. Tačiau šio lygio mokiniai dar painioja įvardžius, todėl prancūzų kalbos taisykles pritaiko netinkamoje vietoje, pvz. 101–104. Kita vertus, gali būti įžvelgiama anglų kalbos interferencija, kuri taip pat supriešina gyvo ir negyvo objekto pozicijas santykinuose sakiniuose (angl. *who* / *which*).

101. Je pense que <X><RED> #nereikia est\$ ce sera\$ c'est sera merveilleux si un <SN0> jour nous quittons <G><GEN> #toutes\$ tout **les** <SN6> **choses** <X><COH> #qui\$ **que** <G><NBR> #rendent\$ **rend** <G><ART><MAN> #la\$ <SN0> **dépendance** (aussi les <SN0> cigarettes) et <G><CONJ> #voyageons\$ voyagons avec notre <SN8> famille ou chers <SN1> amis à <SN8> littoral <Q><OUB> #,\$ par <SN8> exemple. (2014Epra6)
102. J'ai reçu **ta** <SN6> **lettre** <X><COH> #qui\$ **que m'a fait beaucoup** <SN8> **plaisir**. (2013L165457)
103. Actuellement, moi comme <G><ART><NBR> #les\$ l'autres <SN1> élèves, j'ai **le** <SN6> **professeur** <X><COH> #que\$ **qui je** <F><DIA> #préfère\$ **préfère**. (2014Lpra8)
104. Par <SN8> exemple, <M><MCO> #maintenant\$ maintenant, presque tous les <SN0> hommes ont <X><ORD> #les ont\$ les, c'est <M><MCO> #pourquoi\$ pourquoi on peut trouver **cet** <SN6> **homme** <X><COH> #que\$ **qui tu** <G><PER> #cherches\$ **cherche presque toujours**. (2011E301956)

101–104 pavyzdžiai pateikia santykinio įvardžio parinkimo atvejį remiantis gyvo ir negyvo objekto kriterijais, o ne pažyminio sakinio subjekto ir objekto gramatinėmis funkcijomis. Be minėtų atvejų, pastebėta, kad egzamino rašinių tekstuose įvardis *que* dažnai interpretuojamas kaip universalus ir taikomas daugelyje DJ su pažyminio sakiniiais.

105. Je cherche l' <SN6> **amie** <X><COH> #qui\$ **que n'étudie pas cette** <M><MCO> #année\$ <SN0> **anné** aussi et <X><COH> #qui\$ qu'elle veut visiter beaucoup <G><PRE> #de\$ des <SN8> pays? (2015L2643D14)
106. Aussi, merci pour **ta** <SN6> **lettre** <X><COH> #que\$ **qui j'ai reçu hier**. (2013L165470)

Tekstyne pastebėti daiktavardiniai junginiai su pažyminio šalutiniu sakiniu išryškina *qui* ‘kuris, kas’ ir *que* ‘kurį, ką’ vartojimo tendenciją, kai dažniau vyrauja aiškinamieji santykiai (105, 106 pavyzdžiai) nei apoziciniai.

Šioje pakopoje taip pat pastebimi tik pradmenys tokių įvardžių, kaip *dont* ‘kuriuo’ ir *lequel* ‘kuris’ ir visiškai neišmokta įvardžių *quoi* ‘ko’ ir *quiconque* ‘tas, kuris’ forma.

3.1.4. Daiktavardinio junginio struktūrinių tipų analizės apibendrinimas

Ištirti mokinių prancūzų K2 junglumo principai, kaip mokiniai pereina nuo žodžio iki teksto dalių, tokių kaip daiktavardinis junginys, dabar aiškiai parodo, kad analizuojamo tekstyno rašiniuose mokiniai gana dažnai vartoja daiktavardinius junginius, moka juos taisyklingai atkurti rašydami prancūzų kalba. Daugiau nei pusę, tiksliau 57 % LPRATT sudaro dvižodžių ir trižodžių junginių (43,65 %), mažiau – keturžodžių (10,78 %) ir penkiažodžių (3,29 %).

LPRATT pagrindinio dėmens kairėje aptinkami modifikatoriai, t. y. apibrėžtumo rodikliai (dažniausias yra žymimasis artikelis), kiekybiniai, kokybiniai požymiai, kai kurie būdvardžiai (trumpi, skaitvardiniai, išryškinantys tam tikrus semantinius aspektus), kurie dažniausiai turi skaičiaus, giminės požymių. Konstatuotas dažnas paprastų, išmoktų A1 lygio skaitvardžių formų vartojimas.

Pagrindinio dėmens dešinėje išsidėsto pažyminio šalutiniai sakiniai, bendratis, prielinksninis junginys, posesyvinės konstrukcijos, prieveiksmiai, kurie plačiau apibūdina pagrindinį dėmenį. LPRATT vienas iš dažniausių priklausomųjų dėmenų dešinėje, dažniau nei iš kairės, yra būdvardis, daugeliu atvejų – R1 pozicijoje.

Būdvardžių sąrašas nepasižymi didele įvairove, retai vartojami sinonimai, perkeltinės reikšmės. Didesne įvairove pasižymi daiktavardiniai junginiai su postpoziciniais būdvardžiais LPRATT nei palyginti su esančiais prepozicijoje. Tačiau prepozicijoje būdvardis yra labiau derinamas, tekстыne rasta tik 182 atvejai, daugiau postpozicijos klaidų – 301 atvejis, junginiuose su nutolusiu būdvardžiu – 237 atvejai. Kuo toliau nuo daiktavardžio nutolęs būdvardis, tuo dažniau jis nėra derinamas gimine ir skaičiumi.

Apskritai statistinis klaidingų atvejų nustatymas atskleidžia mokinių gebėjimą tinkamai suderinti gramatinės būdvardžio ir daiktavardžio kategorijas ir sistemingai taikyti sintaksines taisykles. Dažnai naudojamų DJ konstrukcijų gramatinių kategorijų raiškos priemonių pasirinkimas yra tinkamas. Rečiau vartojamų formų tekstyne aptikta maža dalis, o tais atvejais, kai jos yra pasirenkamos, dažnai naudojamos klaidingai.

Daiktavardiniai junginiai, vienu metu turintys prepozicinius ir postpozicinius būdvardžius tekstyne nėra reprezentatyvūs, sudaro tik 0,4 % visų nustatytų tekstyne DJ (58 atvejai). Mokiniai pirmenybę teikia paprastesnei sintaksinei konstrukcijai. Reikia pažymėti, kad sunkumai žodžių tvarkos atžvilgiu nėra dažni.

Trečia vyraujanti daiktavardinių junginių kategorija analizuojamame tekstyne (13,35 % aptiktų junginių) yra posesyvumo kalbinė semantinė kategorija $SN=D+N+SP$ ir jos potipiai $SN=D+N+Adj+SP$, taip pat $SN=D+Adj+N+SP$, kuri semantiniu požiūriu apima skirtingus posesyvinius (priklausomybės) santykius. Produktiviausias daiktavardinis junginys su prielinksnine konstrukcija LPRATT yra su prielinksniu *de*, iš visų <SN3> pavartota 56,4 %. Kitų prielinksnių LPRATT atvejai nėra dažni. Iš esmės mokiniai dažniau naudojami jiems geriau žinomais junginiais nei laisvai sukurtais rašymo metu.

LPRATT daiktavardinis junginys su pažyminio šalutiniu sakiniu nėra taip paplitęs. Analizuojamoje medžiagoje dominuoja santykinių įvardžių *qui* ir *que* atvejai, jų bendras skaičius – 438, iš jų tik 63 daiktavardinių junginių su santykiniu įvardžiu *que* atvejai, visi kiti – su *qui*. Kartais mokiniai vietoj santykinio įvardžio pavartoja būdvardį *quel*, turintį giminės ir skaičiaus požymius. Pažymėta, kad būdvardis *quel* dažnai pasirenkamas tada, kai pagrindinis dėmuo, mokinių nuomone, yra moteriškosios giminės. Šiame lygyje taip pat pastebimi tik pradmenys tokių įvardžių kaip *dont* ir *lequel* ir visiškai nesuvokta įvardžių *quoi* ir *quiconque* forma.

Tokių daiktavardinių junginių tipų kaip $SN=D+N+inf.$, $SN=D+N+SN$, $SN=D+N+Prop. relative$ ir jų potipių aptikta labai mažai, tik 7,74 %.

Užduočių įvestys mokinių išnaudojamos maksimaliai, tekstyne dėmesį patraukia didelis vienodų konstrukcijų žodžių junginių skaičius, dažnai tekste yra tiesiog atkartojamos įvesčių duotos formuluotės. Pastebėta, kad net dažnai vartodami kai kuriuos junginius moksleiviai daro tam tikrų vartosenos klaidų. Kaip ir Barting (1997, 3) tyrime, nustatyta, kad ilgesni junginiai dar nėra aukšto kalbos lygio požymis, nes ilgi junginiai dar nereiškia, kad jie rišlūs.

Mokinių anotuoto tekstinio duomenų analizės rezultatai parodė, kad klaidos iš dalies gali būti aiškintinos gimtosios, anglų kalbos ir pačios prancūzų kalbinės sistemos žinių įtaka. Tekstyne yra dažnas kalbinės sistemos kompleksiško supaprastinimas, nesudėtingų ir bendro pobūdžio konstrukcijų vartojimas. Vartodami savybinius determinantus mokiniai dažniausiai suklysta rašydami savybinio determinanto trečiojo asmens vienaskaitos ir ypač daugiskaitos formą, o kitose pozicijose klaidų pastebėta daug rečiau.

Tačiau pažymėtina, kad pavartoti daiktavardiniai junginiai apskritai atskleidžia mokinių prancūzų kalbos sintaksinių taisyklių suvokimą ir jų taisyklingą taikymą.

3.2. Daiktavardinio junginio gramatinės kategorijos

Tiriant vartojamų prancūzų K2 daiktavardinių junginių sintagminę sąveiką, jų morfosintaksinius sukibimo rodiklius, vienas iš pagrindinių uždavinių yra išnagrinėti daiktavardinių junginių gramatinės (giminės, skaičiaus, apibrėžtumo) kategorijas. Šis skyrius ir yra skirtas aprašyti gramatinių kategorijų raiškos priemonėms analizuojamame tekstyne.

Gramatinės formos, pasak Paulauskienės (1994, 24), semantiniu pagrindu jungiasi į tam tikras požymių sistemas, kurios vadinamos gramatinėmis kategorijomis. „Kalbos elementas yra gramatinės kategorijos narys tik tuo atveju, kai jo gramatinėje semantikoje galima skirti tai, kas jį vienija su kitais, to paties rango elementais į vieną kategoriją, ir tai, kad jį šioje kategorijoje leidžia suvokti kaip atskirą narį“ (Paulauskienė 1994, 24). Atskiros kalbos šiuo atžvilgiu gali skirtis: vienoje kalboje yra tokių gramatinių kategorijų, kurių nėra

kitoje; jų gali būti skirtingas skaičius; be to, ta pati gramatinė kategorija gali turėti skirtingas reikšmes arba būti reiškiamas skirtingomis priemonėmis.

Daugelio kaitomųjų žodžių formų gramatinė reikšmė yra santykinė: ji atskleidžiama per jų sintagminius ryšius su kitais žodžiais, t. y. galimybę užimti tam tikrą poziciją sakinyje (tai linijiniai santykiai tarp kalbos vienetų tekste, šnekos sraute), taip pat per paradigminius ryšius (tai vertikalieji ryšiai tarp tos pat rūšies kalbos vienetų kaip visumos, kaip tam tikros sistemos, kurie susidaro tarp vienas kitą šalinančių elementų, kai pasirenkamas vienas variantas iš kelių) su kitomis to paties žodžio formomis. Žodžio gramatinė reikšmė dažniausiai identifikuojama pagal ryšį tarp kaitybos afikso ir kamieno bei determinuojant žodžio formos ryšius su kitomis formomis. Morfologinės žodžio formos gramatinė reikšmė paprastai yra glaudžiai susipynusi su sintaksinių kategorijų reikšmėmis.

Kalbant apie daiktavardinio junginio gramatinę kategoriją, morfologijos ir sintaksės derinys neišvengiamas, taip priartėjama prie sintaksinės priklausomybės²³. Pagal Tesnière'ą (1988, 24), tai yra išorinė kalbos forma (tos formos morfologija) ir vidinė (sintaksė). Žodžių formos išreiškia tam tikrus žodžių santykius sakinyje ir jeigu tie santykiai nesuprantami, suvokti kitų žmonių produkuojamą tekstą yra gana sunku, taip pat sudėtinga kurti tekstą taip, kad kiti suprastų. Darbe žvelgiama būtent į prancūzų kalbos daiktavardinio junginio gramatinių kategorijų ypatumus ir jų vartojimą lietuvių mokinių rašytinėje kalboje.

Analitinė prancūzų kalba turi tapatumo bruožų su lietuvių kalba (pavyzdžiui, derinimas), kurių neturi anglų kalba (pirmoji lietuvių mokinių užsienio kalba). Pažymėtina, kad yra skiriamos gramatinės kategorijos ir gramatinės klasės (Creissels 1995, 84). Gramatinė kategorija gali būti reiškiamas fleksijomis ir determinantais, kur determinanto ir galūnės giminės požymis sutampa, pvz., *la petite fille* 'maža mergaitė', *le petit magasin* 'maža

²³ „Priklausomybės sąvoka paremtoje analizėje keliamas klausimas, kurie žodžiai sudaro tam tikros sintaksinės struktūros (pavyzdžiui, sakinio) atramą, prie kurios, sudarant vis didesnės apimties sintaksinius vienetus, „prikabinami“ kiti žodžiai“ (Holvoet, Mikulskas 2005).

parduotuvė'. Atsižvelgiant į giminės ir skaičiaus koegzistavimą, skiriamos keturios gramatinių klasių grupės, kitaip tariant, derinama pagal giminę ir skaičių, pvz., moteriškoji vienaskaita, moteriškoji daugiskaita ir pan. Nors giminės kategorija ir yra anglų kalboje, gramatinės klasės reiškinys jai nėra būdingas. Anglų kalboje dažnai tik įvardžiai *he, she, it* nurodo daiktavardžio giminę, kitų priemonių, tokių kaip, pavyzdžiui, determinantai, fleksijos, giminės gramatinei reikšmei reikšti anglų kalboje nėra.

Dažnai pagal daiktavardžio formą galima numanyti derinimo klasę, kuriai šis priklauso, tačiau išimtis yra dažnos. Kai kuriose kalbose daiktavardžio forma neleidžia nuspėti jo priklausymo kuriai nors giminės ar skaičiaus kategorijai. Taip, pavyzdžiui, prancūzų kalboje rašytinė daiktavardžio forma pateikia tik ribotą skaičių jo priklausomybės moteriškajai ar vyriškajai giminei nuorodą. Creissels teigia, kad prancūzų kalboje daiktavardžio forma nesuteikia jokių užuominų apie jo giminę (Creissels 1995, 88). Iš esmės semantiškai įmanoma rasti mažiausiai vieną priemonę, nurodančią santykį tarp daiktavardžio priklausomybės vienai arba kitai gramatinei klasei ir jo reikšmes. Šis santykis yra sudėtingas, daugumoje kalbų pagal giminę skiriami tik daiktavardžiai, žymintys gyvą objektą, remiantis lyties skirtumu, kuris yra pagrindinis būdas suskirstyti daiktavardžius į gramatines klases.

Šiame skyriuje nagrinėjamos prancūzų K2 daiktavardinio junginio kategorijos, tokios, kaip giminė, skaičius ir apibrėžtumas, kurios skirtingose kalbose reiškiamos įvairiai, skiriasi pagal savitas sintaksines, morfologines ir reikšmės ypatybes. Empirinės analizės metu plačiau žvelgiama į daiktavardinio junginio gramatinės kategorijos raišką prancūzų kalbos tarpukalbėje, pirmiausia bus apžvelgta giminės gramatinė kategorija.

3.2.1. Giminės kategorija

Prancūzų, kaip ir lietuvių kalboje, giminė yra būdingiausia daiktavardžių kategorija, ji pagrįsta vyriškosios ir moteriškosios giminės priešprieša. Šiose kalbose yra tokių daiktavardžių, kurie iš esmės neturi skaičiaus kategorijos (skaičiais nekaitomi), o daiktavardžių, neturinčių giminės kategorijos, nėra. Tiek

prancūzų, tiek lietuvių kalboje kiekvienas daiktavardis gramatiškai yra vyriškosios arba moteriškosios giminės. Nuo daiktavardžio giminės priklauso visų su juo derinamų ir giminėmis kaitomų žodžių giminė. Taigi „giminės kategorija yra svarbiausias morfologinis daiktavardžių požymis, padedantis išryškėti jų daiktiškumo reikšmei“ (LKG I 1965, 164).

Pažymėtina, kad nemažai kalbų neturi gramatinės vyriškosios ir moteriškosios giminės, iš jų galima paminėti malajų-polineziečių kalbos grupę, baskų, gruzinų, kinų, japonų, korėjiečių, Amerikos indėnų kalbas, iš indoeuropiečių – armėnų, persų etc. (Malherbe 1983, 51). Įdomu yra tai, kad jei kalboje yra leksiniai vienetai, leidžiantys skirti vyrišką ir moterišką būtybę, dar nereiškia, kad ji turi giminę. Pavyzdžiui, anglų kalboje tame pačiame lingvistiniame kontekste pateikiamas leksinis pasirinkimas atskirti patiną nuo patelės (angl. *lion / lioness* ‘liūtas / liūtė’), tačiau tos formos tų žodžių determinantams neperteikia ypatingos reikšmės, kaip kalbose, turinčiose giminės kategoriją (Guerin 2007, 69). Taip pat yra nemažai kalbų, kur, be dviejų giminių – vyriškosios ir moteriškosios, – skiriama ir bevardė. Tai būdinga anglų, vokiečių, rusų kalboms. Kai kuriose kalbose išskiriama dar ir bendroji giminė (pvz., liet. *akiplėša, vėpla*; rus. *ханжа* ‘davatka’, *неряха* ‘nevala’; tai daiktavardžiai, galintys turėti tiek vyriškosios, tiek moteriškosios giminės reikšmę).

Pabrėžtina, kad gramatinė giminė gali skirtis nuo natūraliosios (t. y. giminės sąsaja su lytimi leksine reikšme) pvz.: pranc. *professeur* ‘mokytojas, mokytoja’, *personne* ‘persona, žmogus’; gramatiniame apraše pirmiausia, žinoma, reikia kalbėti apie gramatinę giminę, nes sintaksinę giminę, lemiančią žodžio derinamuosius požymius, turi kiekvienas daiktavardis. Daiktavardžių giminę rodo su jais derinami žodžiai, t. y., būdvardžiai, įvardžiai, determinantai. Tai leidžia daryti prielaidą, kad giminės gramatinis požymis aprėpia visą daiktavardinę konstrukciją, dažnai pasitaiko, kad „pats savaime daiktavardis negali išreikšti giminės, ir tik daiktavardinio žodžio junginyje specifikatorius²⁴

²⁴ Holvoet valdantįjį žodį, kuris vykstant gramatikalizacijos procesui netenka tam tikrų prado požymių (konkrečiai semantinės autonomijos ir predikatyvumo, lemiančio sakinio lygmens

ir/arba derinimo gaviklio forma atskleidžia daiktavardžio priskyrimą vienai arba kitai giminės kategorijai“ (Holvoet, Semėnienė 2006). Būtent šis faktas, kai kurių tyrėjų (Creissels 1995, Holvoet 2006) nuomone, lemia, kad giminės gramatinė kategorija yra labiau daiktavardinio junginio nei daiktavardžio kategorija.

Lietuvių ir prancūzų kalbose skiriamos dvi daiktavardinio junginio giminės gramatinės kategorijos – vyriškoji ir moteriškoji. Turint omenyje šiuos dviejų kalbų panašumus giminės atžvilgiu, galima daryti prielaidą, kad didelių sunkumų besimokantieji prancūzų kalbos neturėtų patirti. Remiantis tekstyno duomenimis, yra galimybė ištirti, kaip yra praktikoje.

3.2.1.1. Daiktavardinio junginio giminės kategorijos raiška

Motyvuota giminės raiška. Kaip jau minėta, be leksinės reikšmės, žodis turi ir gramatinių reikšmių, jos yra būtinas žodžio elementas. Gramatinių reikšmių turinio negalima suvokti atskirai nuo leksinės žodžio reikšmės, jos egzistuoja tik kartu. Kalbant apie motyvuotos giminės reiškimo priemones lietuvių ir prancūzų kalbose, dauguma abiejų lyčių asmenis ar gyvūnus žyminčių daiktavardžių yra tos pačios šaknies, o skirtingą daiktavardžio giminę rodo tik afiksai – galūnė, kartais priesaga su galūne. Pažymėtina, kad ne visada giminės kategorija reiškiamą tik tam tikrais afiksais (galūnėmis ar priesagomis). Ji taip pat gali būti reiškiamą supletyviškai, tarnybiniais žodžiais ir mišriuojų būdu. Supletyviškai giminės kategorijos raišką kalbose daugiausia turi atskiri giminystės terminai ir tam tikrų gyvulių, paukščių pavadinimai (*le coq* ‘gaidys’ / *la poule* ‘višta’). Tokių žodžių kalbose yra nedaug. Gerokai dažnesnė yra giminės kategorijos raiška tarnybiniais žodžiais, ypač determinantais, pvz., *le copain* ‘bičiulis’, *la copine* ‘bičiulė’.

Ir lietuvių, ir prancūzų kalboje giminė gali būti reiškiamą afiksais, supletyviškai, bet tik prancūzų kalboje giminė gali būti reiškiamą mišriuojų būdu, t. y. kai giminės rodikliu eina tarnybinis žodis (specifikatorius) drauge su

argumentus) ir tampa pagalbinis žodžiu, vadina specifikatoriumi (Holvoet 2005). Mūsų atveju daiktavardinio junginio specifikatoriumi bus laikomi kvantifikatoriai ir determinantai.

supletyvine šaknimi arba tarnybinis žodis drauge su afksu. Tai pagrindinis skirtumas tarp lietuvių ir prancūzų kalbų giminės kategorijos reiškimo priemonių. Pavyzdžiui, *šokėjas / šokėja* – giminės kategorija išreikšta afiksais: *-as* vyriškosios giminės ir *-a* moteriškosios. O prancūzų kalbos priešprieša *le danseur / la danseuse* reiškiami determinantais, tarnybiniais žodžiais: *le* (vyriškosios), *la* (moteriškosios) ir afiksais *-eur, -euse*. Šis kalbų skirtumas gali sudaryti tam tikrų kliūčių mokantis prancūzų kalbos, apie tai plačiau skyriuje apie giminės derinimą (3.2.1.2.).

Reikia pažymėti, kad leksinės ir gramatinės reikšmių vienybė ne visuose žodžiuose reiškia taip pat ir ne visur vienodai akivaizdi. Pavyzdžiui, tokie daiktavardžiai, kaip *mère* ‘mama’, *soeur* ‘sesuo’, *tante* ‘teta’, kur moteriškosios giminės kategorija tapatinama su lytimi, dažniausiai nesukelia sunkumų. Daiktavardžių priklausymas vyriškajai ar moteriškajai giminei yra motyvuotas reikšme tais atvejais, kai daiktavardžiai reiškia skirtingos lyties asmenis, gyvulius ar paukščius. Kai kurie tokias reikšmines poras sudarantys daiktavardžiai yra skirtingų šaknų: *homme* ‘vyras’ – *femme* ‘moteris’, *mari* ‘vyras’ – *femme* ‘žmona’, *coq* ‘gaidys’ – *poule* ‘višta’ ir pan., t. y. giminės kategorija išreikšta supletyviškai. Tačiau daiktavardžių, kurių lyties skirtumas yra išreikštas ne tik morfologiškai, bet ir leksiškai, yra nedaug (DLKG 2006, 63).

Daiktavardžio morfologiją, giminės kategoriją, būdvardžių, įvardžių giminės derinimą, svetimų kalbų išmokimo procese nagrinėjo Harley (1984, 1992), Elo (1993), Westerström (1996). Derinimo gavikliai ne visada atkartoja derinimo daviklio poziciją, dažniausiai klystama derinant kelis iš karto derinimo gaviklius. Tarp kitų darbų, liudijančių giminės perpratimo sunkumus, reikia paminėti Dewaele (1994), Chini (1995), Bartning (1997). Tyrėjai pastebėjo giminės priskyrimo daiktavardžiui tendenciją pagal analogiją su gimtąja kalba, taip pat išryškino vyriškosios giminės naudojimą kaip universalią.

Tekstynas LPRATT rodo, kad besimokantieji gerai perpranta daiktavardžio supletyviškai išreikštą giminės kategoriją. Tai liudija dažniausiai

tinkamas tarnybinių žodžių, būdvardžių derinimas ir prasme pagrįstas vieno ar kito žodžio pavartojimas tekste.

Keletas pavyzdžių:

107. <...> **ma** <SN0> **mère** a conseillé d'essayer faire le <L><CPN> #bénévolat\$ <SN0> **bénévole**. (015L2643D50)
108. <...> **ma** <SN0> **mère** et **mon** <SN0> **père** pourront m'aider trouver la <SN3> route de <SN8> vie. (2015L2643D40)
109. <...> j'ai eu beaucoup de <SN8> <SN3> problèmes dans ma <SN8> famille – **mon** <SN23> **grand-père** a <F><DIA> #été\$ <G><TPS> #étais\$ ètè malade. (2015L2643D33)
110. <...> je voudrais visiter **ma** <SN0> **tante** et peut-être je peux chercher le <SN0> travail ici. (2015L2643D04)
111. En <Y><CLR> vivant pour **le** <SN8> **roi**, pour <G><PRN> #leurs\$ ses <SN8> problèmes, n'<X><ORD> #en pensant pas\$ en pas pensant <G><PRE> #aux\$ de l' <SN8> autres, <Y><CLR> <SN7> mort **le petit** <SN1> <SN6> **dieu**, qui se trouve dans toutes <G><ART><MAN> #les\$ <SN8> personnes. (2015E2643D68)

107–111 pavyzdžiuose tiek savybiniai determinantai, tiek žymimieji artikeliai yra tinkamai suderinti gimine su daiktavardžiu. Apskritai LPRATT motyvuotos giminės klaidų aptikta nedaug. Pažymėtina, kad giminės klaidų atsiranda tuomet, kai daiktavardis prasideda balse, kaip 112 pvz. prieš daiktavardį *amie* 'draugė' moteriškosios giminės vienaskaita vartojama vyriškosios giminės būdvardžio forma *bon* 'geras'.

112. <G><GEN> #bonne\$ **Bon** <SN1> <SN2.2> **amie** <N> **Julie**, merci beaucoup pour ta <SN8> lettre. (2013L165430)

Kitų su daiktavardžiu derinamų žodžių giminė parodo, kad tai nėra klaidingas lyties, leksinės reikšmės suvokimas, bet yra determinantų ir būdvardžių derinimo taisyklių netinkamo perpratimo padarinys. Tačiau gali būti, kad tekstyno specifika neleidžia to pamatyti, motyvuotų daiktavardžių visame tekстыne yra tik nedidelė dalis. Iš tekstyno duomenų galima išrinkti dažniausiai tokius pasitaikančius klaidingus motyvuotos giminės atvejus:

113. Grosses <M><MCO> #bises\$ <SN1> bisses! <G><GEN> #ton\$ **Ta** <SN2.1> **amie** <Q><TRO> #nereikia , \$, <SN0> <N> **Marie**. (2015L2643D21).
114. <G><GEN> #chère\$ **Cher** <SN1> **amie** <N> <X><ORD> #Julie, chère amie\$ **Julie** <...> (2011L301854)

Pateikti pavyzdžiai iliustruoja aiškų mokinių suvokimą, kuriai giminei priskiriamas žodis *ami* 'draugas' arba *amie* 'draugė' (112–114 pavyzdžiai). Tai liudija sakinio ir viso rašinio kontekstas. Tačiau, kaip rodo pavyzdžiai iš LPRATT, pasitaiko įvairių derinimo gaviklių formų. Mokiniai gerai neperprato

taisyklės, kad prieš balse prasidedantį moteriškosios giminės daiktavardį vartojamas savybinis determinantas vyriškosios giminės forma *mon* ‘mano’, *ton* ‘tavo’, *son* ‘savo’ (113 pvz.), arba, jei taisyklę ir žino, nemoka jos taikyti realioje vartosenoje. Kartais ši taisyklė pritaikoma netinkamai: 112, 114 pavyzdžiuose prieš balse prasidedantį moteriškosios giminės daiktavardį vartojamas vyriškosios giminės būdvardis *bon* ‘geras’, *cher* ‘brangus’. Pastaraisiais atvejais galimi du variantai: arba mokiniai apibendrina ir būdvardžiams taiko savybinio būdvardžio taisyklę, arba pasikliauja tarimu, o tai irgi tikėtina, turint omenyje ryškų skirtumą tarp šnekamosios ir rašto kalbos, apie tai plačiau skyriuje „Giminės ir derinimas“ (3.2.1.2.).

Ir lietuvių, ir prancūzų kalboje daiktavardžių, reiškiančių skirtingos lyties asmenis, gyvulius ar paukščius, giminės kategorija ne visada tapatinama su lytimi. Iš gyvūnus reiškiančių daiktavardžių grupės skirtingos giminės poras sudaro gana nedaug žodžių – tik tie, kuriais vadinami geriau žinomi gyvuliai ir paukščiai. Visais kitais atvejais nepaisoma lyties skirtumo, pavadinimai apibendrinami ir vartojami vyriškosios arba moteriškosios giminės daiktavardžiai: *un hérisson* ‘ežys’, *la souris* ‘pelė’. Tokių daiktavardžių LPRATT patekstyne užfiksuota nedaug. Visame tekstyne rasta tik tokių gyvūnų pavadinimų, kaip: *crocodile* (1) ‘krokodilas’, *cheval* (1) ‘arklys’, *chien* (6) ‘šuo’, *oiseaux* (4) ‘paukščiai’. Jie sudaro tik 0,03 % viso LPRATT. Visi pavartoti atvejai yra taisyklingi. Svarbu yra pažymėti, kad šių žodžių giminė prancūzų ir lietuvių kalbose sutampa.

115. Je <G><CONJ> #veux\$ veut <G><MOD> <L><SIG> #voir\$ regarde **le** <SN0> **crocodile** et d’ <SN1> autres animaux. (2011L301931)
116. J’ai <L><SIG> #galopé\$, parti à **cheval** monté deux <SN02> heures, alors je suis fatiguée. (2011L301874)
117. Alors, les <SN23> parents peuvent être très mal, <F><APS> #s’ils\$ si ils pensent que l’<SN23> enfant est comme **le** <SN8> **chien**. (2015E2643D08)
118. Par <SN8> exemple: dans la <SN8> nature tu peux <G><MOD> #te\$ promener avec tes <SN8> amis ou avec **ton** <SN8> **chien**, <...> (2013E165426)
119. Comme le <SN2> proverbe français dit: <SN10> Petit à petit l’ <SN0> **oiseau** fait son <SN0> nid. (2013E165396)

Toks nežymus, nors ir taisyklingų atvejų rezultatas šiuo klausimu neatskleidžia bendrų mokinių išmokymo tendencijų.

Profesijų pavadinimų giminės raiška

Atskirai reikėtų išskirti prancūzų kalbos žodžius, reiškiančius profesijų pavadinimus, mat dauguma žodžių, kuriais pasakomi profesijų pavadinimai, istoriškai neturi moteriškosios giminės formų arba turi pejoratyvinį (neigiamą) atspalvį, pavyzdžiui, *entraîneur* ‘treneris’, moteriškosios giminės *entraîneuse* ‘laisvo elgesio moteris’, dažniausiai dirbanti naktiniame klube. Holvoeto ir Semenienės teigimu, lietuvių kalboje šiuo atveju daiktavardžiai tarsi kaitomi giminėmis, pvz.: *mokytojas* – *mokytoja* / *professeur* (prancūzų kalboje); *studentas* – *studentė* / *étudiant(e)* ir pan. Lietuvių kalbos gramatikose tokios priešpriešos faktiškai apibūdinamos kaip kaitybinės, nors ir nevartojamas kaitybos terminas (Holvoet, Semėnienė 2006, 109). Kiti tyrėjai nesutinka (Valeckienė 1998, 236), kad tokie daiktavardžiai, kaip *mokytojas* ir *mokytoja* pagal vartoseną ir darybą yra vieno daiktavardžio giminėmis kaitomos formos. Jų nuomone, tai du atskiri vyriškosios ir moteriškosios giminės daiktavardžiai. Kita vertus, pasak Paulauskienės, „struktūriniu požiūriu koreliacijos nariai skiriasi tik galūnėmis ir primena to paties žodžio formas“ (Paulauskienė 1989, 173).

Prancūzų kalboje profesijos daiktavardžių formos mažai atspindi jų priklausymą vienai ar kitai giminei, pvz., žodis *professeur* ‘mokytojas’ dabartiniuose žodynuose (LE PETIT ROBERT 2016, LAROUSSE 2016) pateikiamas kaip vyriškosios giminės ir nėra kaitomas gimine. Nors ankstesniuose leidimuose (LAROUSSE 2006, mokomasis prancūzų kalbos žodynas 2009) pateikiamos formos yra *un professeur* ‘mokytojas’, *une professeur* ‘mokytoja’. Literatūros kūriniuose galima rasti ir tokių formų, kaip *une professeuse* (Ampère, Corresp., 1827, 418); *une professoress* (Bloy, *Femme pauvre*, 1897, 99). Kitose prancūzakalbėse šalyse – Kvebeke, Šveicarijoje, Belgijoje – moteriškosios giminės formavimo taisyklės nėra tokios griežtos, gausiai vartojamos tokios formos, kaip *une professeure* (Kvebekas), *une chève* arba *une cheffe* (Šveicarijoje) ir pan.

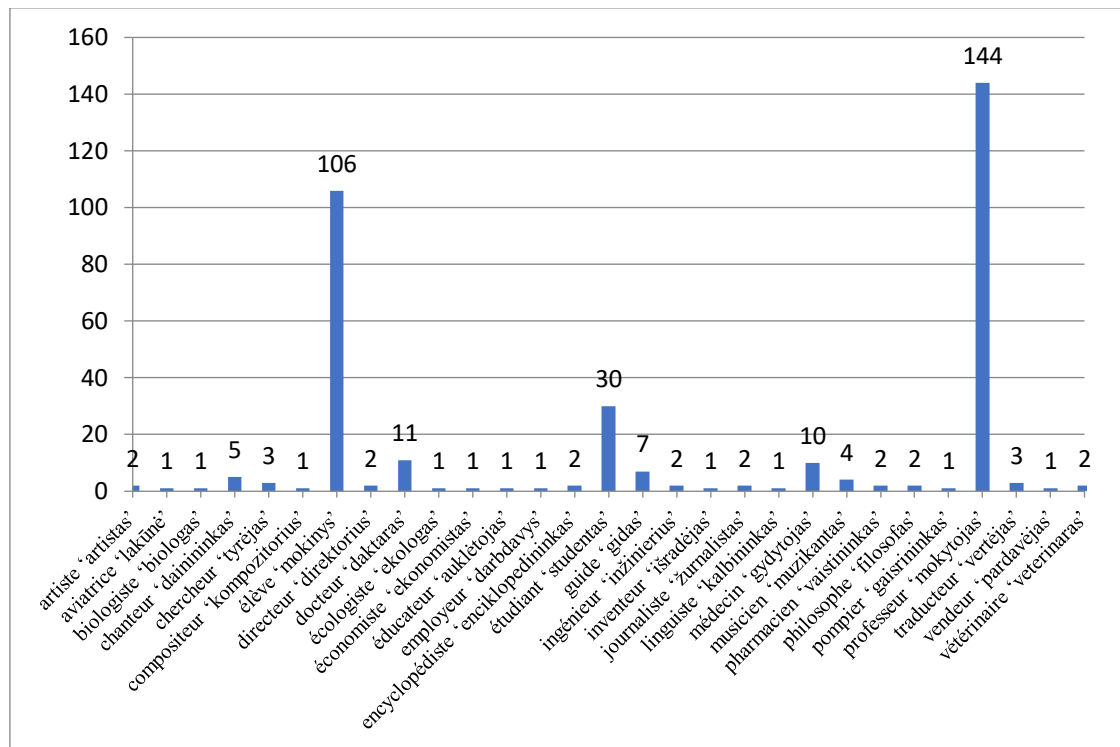
Kitas pavyzdys, moteriškosios giminės profesijų pavadinimuose iliustruojantis kompleksškumą, yra sekretorės profesija ‘*une secrétaire*’. Moteriškosios giminės formą įmanoma pavartoti beveik visose gyvenimiškose

situacijose, išskyrus *une secrétaire d'Etat*. Šiuo atveju priimta vartoti vyriškosios giminės profesijos pavadinimą (*un secrétaire d'Etat* 'valstybės sekretorius'), nepaisant žmogaus lyties. Kitas pavyzdys – užrašas *le monarque et son époux* 'monarchas ir jos sutuoktinis' dažniausiai taisomas į *le monarque et son épouse* 'monarchas ir jo sutuoktinė', nes ne visada įmanoma spontaniškai suvokti, kad kalbama apie Didžiosios Britanijos karalienę. Apibendrinant galima pasakyti, kad kuo pareigos aukštesnės, tuo didesnė tikimybė vyriškosios giminės formos paplitimui. Taip pat reikia pabrėžti, kad dažniausiai tokių griežtų taisyklių laikomasi rašytinėje kalboje, sakytinėje dažniau pastebimi įvairių profesijų moteriškosios formos daiktavardžiai. Šiuo atveju pasireiškia dar vienas prancūzų kalbos bruožas – būtent griežtesnis taisyklių laikymasis rašytinėje nei sakytinėje kalboje. Situacijose, kai reikia nusakyti vienos ar kitos profesijos atstovės lytį, pridedamas žodis *femme* 'moteris', pvz., *une femme-soldat* 'kareivė', *une femme-médecin* 'gydytoja'. O prieš vyriškosios giminės profesijos pavadinimą su galūne *-e* tiesiog vartojamas moteriškosios giminės determinantas, pvz., *un (e) journaliste* 'žurnalistas, -ė'. Kai kuriais atvejais įmanoma ir derivacija, galūnė *-eur*, keičiama į *-euse*, *-teur* – į *-trice*. Pvz.: *vendeur / vendeuse* 'pardavėjas, -a', *acteur / actrice* 'aktorius, -ė', tačiau tokių atvejų kalboje nėra daug. Šiuo metu prancūzų sakytinėje ir rašytinėje kalboje (ypač, kai kalbinė situacija artima sakytinei kalbai, pvz., darbo skelbimuose) pastebimas tam tikras kalbos morfologijos nepastovumas, prancūzų kalbos profesijų pavadinimai patiria, kaip teigia Houdebine, tam tikrą profeministinę įtaką (Houdebine 1998, 33).

Visi minėti atvejai demonstruoja prancūzų kalbos profesijų pavadinimų sudėtingumą giminės atžvilgiu. Galima tik numanyti, su kokiais sunkumais susiduria lietuvių mokiniai, taip pat ir mokytojai, nes ne visada aišku, ką reikia žymėti klaida, o ką galima priimti kaip teisingą atsakymą. Žinoma, visada yra svarbus kontekstas, bet tai reiškia, kad giminės formos adaptacija priklauso ir nuo kalbinės situacijos, o tai kelia sunkumų ir mokantis, ir išmokstant.

Žodžių junginių su profesijas reiškiančiais daiktavardžiais, panašiai kaip ir gyvūnų pavadinimų, LPRATT yra visai nedidelis skaičius, sudaro 0,16 % visų

pažymėtų daiktavardinių junginių. Iš samprotaujamųjų rašinių ir laiškų temų sąrašo (1 priedas) matyti, kad temos nesusijusios su profesijų pavadinimais, tad daug tokių daiktavardžių ir nebuvo tikimasi. 3 diagrama parodo viso LPRATT profesijų pavadinimų inventorių.

3 diagrama: LPRATT profesijų pavadinimų inventoriūs

Iš diagramos matyti, kad leksinis inventoriūs yra nedidelis, vartojami profesijų pavadinimai nėra gausūs, todėl negalima daryti kokių nors bendrų išvadų. Tačiau 120 pavyzdys parodo, kad sunkumų šiuo klausimu tikrai yra, todėl naudinga išsamiau panagrinėti prancūzų kalbos mokinio lietuvių profesijų pavadinimų išmokimą ir aptarti šią specifiką platesniame kontekste.

120. <...> je voudrais être l' <M><MCO> #ingénieur\$ <SN3> **ingénieure** <G><NBR> #des\$ de <SN8> bâtiments. (2015L2643D61)

120 pavyzdyje profesijos pavadinimas *ingénieur* 'inžinierius', kuris pagal prancūzų kalbos taisykles turėtų būti pavartotas vyriškosios formos, LPRATT aptinkamas moteriškosios giminės.

Visiškai nemotyvuota giminės kategorija tų daiktavardžių, kurie žymi įvairius daiktus, reiškinius, daiktiškai suvokiamus veiksmus, ypatybes. Kalbant apie prancūzų kalbą, vienas iš svetimkalbiui kylančių sunkumų yra tas, kad šioje

kalboje nėra sisteminių taisyklių, padedančių vienareikšmiškai nustatyti daiktavardžio giminę. Joks prancūzų kalbos daiktavardžio požymis nenurodo jo priklausymo vienai ar kitai giminei. Pavyzdžiui, žodis *knyga* lietuvių kalboje yra moteriškosios giminės daiktavardis, o prancūzų *le livre* – vyriškosios giminės, nors galūnė *-e* dažniausiai atitinka moteriškosios giminės daiktavardį. Tačiau daiktavardžių giminę leidžia prognozuoti šalia einantis artikelis arba kitas determinantas ar būdvardis. Pvz.: *le beau cheval* ‘gražus arklys’, *la belle giraffe* ‘graži žirafa’. Pagal Cohen (1972, 157), daiktavardis pats savaime yra virtualus, jį konkrečiai aktualizuoja artikelis. Nors ši taisyklė visiškai netaikytina, kai daiktavardį lydi daugiskaitos formos determinantas. Apskritai nuo daiktavardžio giminės priklauso visų su juo derinamų ir giminėmis kaitomų žodžių – būdvardžių, dalyvių, iš dalies skaitvardžių ir įvardžių – giminė (apie tai plačiau žr. derinimą giminėmis).

Nemotyvuota daiktavardžių giminės kategorija kelia daugiausia sunkumų besimokantiesiems. 12 lentelėje pateikiami daiktavardžiai, kurių giminė dažniausiai painiojama LPRATT.

12 lentelė: LPRATT daiktavardžiai, kurių giminės gramatinė kategorija dažniausiai vartojama netaisyklingai

Žodis	n	Keletas pavyzdžių iš LPRATT
<i>Le problème</i> ‘problema’	50	Mais il y a <G><GEN> #un\$ une problème <...> J’ai eu qu’<G><GEN> #un\$ une <G><GEN> #seul\$ seule problème <...> Les résultats de <G><GEN> #ce\$ cette problème <...>
<i>La fête</i> ‘šventė’	40	<G><GEN> #la\$ le fête quand toute la famille est <...> <...> parce que <G><GEN> #cette\$ ce fête est <...> Et toi? <G><GEN> #quelle\$ quel fête tu préfères <...>
<i>Une chose</i> ‘daiktas’	27	Car en usant <G><GEN> #cette\$ ce chose <...> Internet est <G><GEN> #une\$ un chose que nous <...> En conclusion, <G><GEN> #la\$ le chose plus <...>
<i>Le monde</i> ‘pasaulis’	19	Nous avons <G><GEN> #le\$ la monde très moderne <...> Dans <G><GEN> #le\$ la monde virtuelle <...>
<i>La classe</i> ‘klasė’	16	Parce que <G><GEN> #ma\$ mon classe joue <...> Les filles dans <G><GEN> #ma\$ mon classe seront 13 <...>

<i>La réponse</i> ‘atsakymas’	16	J’attends <G><GEN> #ta\$ ton réponse <...> J’espère de <G><GEN> #ta\$ ton réponse <...>
<i>La personne</i> ‘žmogus’	12	Si <G><GEN> #une\$ le personne boit <...> <...> pour être avec <G><GEN> #ta\$ ton personne <...>
<i>Le pays</i> ‘šalis’	12	La France est <G><GEN> #un\$ la pays de la liberté <...> Quels sont les gens dans <G><GEN> #ce\$ cette pays .
<i>La lettre</i> ‘laiškas’	11	C’était très magnifique de recevoir <G><GEN> #ta\$ ton lettre <> Je t’écris <G><GEN> #une\$ un lettre <...>
<i>La dépendance</i> ‘priklausomybė’	10	Je pense que <G><GEN> #la\$ le dépendance est <...> Je crois que <G><GEN> #cette\$ ce dépendance d’internet sans <...>
<i>La liberté</i> ‘laisvė’	8	Parce que <G><GEN> #la\$ le liberté aide dans <...> Sans la limitation de <G><GEN> #sa\$ son liberté , il <...>

Kaip matyti iš 12 lentelės, giminės painiojimas pastebėtas panašiai anglų kalboje skambančiuose žodžiuose, pvz.: *proposition, message, raison, problème* etc.

LPRATT tekstyne išryškintos abiejų rūšių giminės klaidos daiktavardiniame junginyje. Mokiniai kartais moteriškąją giminę priskiria vyriškosios giminės daiktavardžiui (3 %) (pvz. 121, 122) arba atvirkščiai – dažniau dominuoja vyriškoji giminė (5 %) (pvz. 125, 126).

121. <...> ils jouent **la rôle essentielle** dans vie <...> (2011E301825)
122. <...> un autre commence **une programme intensive** <...> (2013E165427)
123. <...> **mon famille** est 4 personne <...> (2014Epra42)
124. <...> ce n’est pas nécessaire de faire **un grand chose** <...> (2013E165431)

121–124 pavyzdžiuose derinimas DJ viduje parodo, kad tai visai nėra derinimo klaida. Visi derinimo gavikliai tiek determinantai, tiek būdvardžiai, turi vienos giminės bruožus; vadinasi, mokiniai nežino, kuriai giminei priklauso tokie prancūzų kalbos žodžiai, kaip *le problème* ‘problema’, *le rôle* ‘rolė’, *la chose* ‘daiktas’. Pažymėtina, kad pavyzdžiuose 121–124 panaudoti žodžiai prancūzų ir lietuvių kalbose priklauso skirtingai giminės kategorijai, taip pat, kaip ir tokie daiktavardžiai, kaip *fête* ‘šventė’, *réponse* ‘atsakymas’, *lettre* ‘laiškas’, *ville* ‘miestas’, *personne* ‘žmogus’, kurie dažniau LPRATT vartojami vyriškosios, o ne moteriškosios giminės (žr. 12 lentelės pavyzdžius). O

daiktavardžiai *problème* ‘problema’, *monde* ‘pasaulis’, *pays* ‘šalis’ priklauso vyriškajai giminei, bet derinamieji žodžiai (žr. 12 lentelės pavyzdžius) rodo, kad šie daiktavardžiai LPRATT dažniau vartojami kaip moteriškosios giminės. Iš tekstyno duomenų galima spręsti, kad labiausiai abejojama dėl žodžių *problème* ‘problema’, *fête* ‘šventė’, *chose* ‘daiktas’, *monde* ‘pasaulis’ giminės. Tokie duomenys rodo tam tikrą polinkį kai kuriuos daiktavardžius priskirti kitai, nei reikalauja bendrinė prancūzų kalba, giminei. Siekiant iširti galimas giminės painiojimo priežastis, buvo žiūrima į vidinę daiktavardinio junginio struktūrą, į giminės derinimą. Analizuojant LPRATT empirinius duomenis, giminės ir derinimo klaidos buvo išskirtos. Šiame tyrime giminės klaida laikomi atvejai, kai visi daiktavardinio junginio nariai išreiškia giminės neatitinkančią daiktavardžio semantinę pusę, pvz., **une grosse problème* ‘didelė problema’; šiuo atveju ir artikelis, ir būdvardis parodo vyriškosios giminės daiktavardžio priskyrimą moteriškajai giminei. Mokinys žodį *problème* ‘problema’ priskiria moteriškajai giminei, nes šiuo atveju ir determinantas, ir būdvardis turi moteriškosios giminės rodiklius. Derinimo klaida vertinami tie atvejai, kai buvo klystama tik vienoje iš šių dviejų pozicijų ir giminės rodikliai buvo priešaringi (t. y. daiktavardinio junginio nariai nėra tinkamai suderinti). Pvz., **une beau ville* ‘gražus miestas’ bus vertinama derinimo klaida, nes artikelis *une* atitinka daiktavardžio moteriškosios giminės požymį, o būdvardis *beau* ‘gražus’ pavartotas vyriškosios giminės, tai yra klaida.

Reikia pažymėti, kad ne visada įmanoma nustatyti, ar aptikta giminės ar derinimo klaida daiktavardinio junginio daugiskaitos atveju (prancūzų kalboje daugiskaitos formos determinantai nenurodo daiktavardžio giminės), kai yra vartojama daiktavardinio junginio forma Det + daiktavardis arba tose situacijose, kai būdvardžio morfologinė forma identiška vyriškajai ir moteriškajai giminei. Išvardytais atvejais tik vienas daiktavardinio junginio narys paliudys daiktavardžio priklausymą vienai ar kitai giminei, o tik iš vieno derinimo gaviklio nustatyti klaidos priežastį nėra įmanoma. Tad LPRATT išskiriami trys klaidų tipai: atskirai giminės (kaip minėta pavyzdyje **une grosse problème* ‘didelė problema’), derinimo (**une beau ville* ‘gražus miestas’) ir

netinkamo morfosintaksinio giminės žymėjimo, kai nėra galimybės priskirti klaidos vienai ar kitai kategorijai. Manoma, kad lietuviai mokiniai, kurių gimtojoje kalboje yra panaši giminės sistema, turėtų daugmaž tinkamai vartoti prancūzų kalbos giminės gramatinę kategoriją. Iš viso tekstyne aptikta 1 641 giminės klaida, tai sudaro 8,7 % visų daiktavardinių junginių. Iš jų giminės klaidų – 1,1 %, derinimo klaidų – 2,3 %, netinkamo morfosintaksinio giminės žymėjimo klaidų – 5,3 %. Kokios klaidos vyrauja ir kodėl, analizuojama toliau, plačiau aptariant giminės ir derinimo klaidų tipus.

Aptariant **giminės klaidas**, atkreipiamas dėmesys į Granfeldto (2005), tiriančio besimokančių švedų tarpukalbę, pastebėjimą, kad pradiniame kalbos lygyje mokiniai vartojamai leksikai nepriskiria fiksuotos giminės, jie tai padaro daug vėliau. Švedų kalba, kaip ir lietuvių, turi dvi gimines, kurios būtinai numato derinimą, skirtingai nei anglų kalboje, kurioje įvardis yra vienintelis giminės derinimo tipas (Corbett 1991, 169–170; 218–222). Kiti tyrėjai (Harley 1984, 1992; Elo 1993; Westerström 1996; Bartning 2000; Dewaele ir Véronique 2001) teigia, kad mokiniai greičiau perpranta vyriškąją giminę nei moteriškąją, pastebimas vyriškosios giminės apibendrinimas. LPRATT analizė taip pat iliustruoja vyriškosios giminės dominavimą, iš 1 641 klaidingo giminės atvejo moteriškajai giminei buvo priskirti 622 daiktavardžiai, vyriškajai – 973, nors atotrūkis nėra labai ryškus, vis dėlto galima teigti, kad dominuoja vyriškosios giminės vartojimas. Tačiau tai gali būti pačios kalbos poveikis, vyriškoji giminė ne tik nurodo daiktavardžio priklausymą šiai giminei (kaip opozicija moteriškajai), bet ir gali apibendrinti ir būti vartojama kaip nežymėta giminė, t. y., ji pajėgi įvardyti tiek moteriškosios, tiek vyriškosios giminės objektus, pvz.: *tous les hommes sont mortels* ‘visi žmonės yra mirtingi’; *cette ville compte 10 000 habitants* ‘šiame mieste gyvena 10 000 gyventojų’; *tous les candidats ont réussi leur examen* ‘visi kandidatai išlaikė egzaminą’ ir pan. Minėtų atvejų vyriškosios giminės forma apibendrina tiek vyriškosios, tiek moteriškosios giminės dalyvius. Tai rodo, kad giminės skirtumas nėra toks aktualus ir tam tikrais atvejais giminė nėra tokia svarbi. Klaidų atsiranda ten, kur pati kalbos sistema leidžia joms atsirasti.

Nagrinėjant tekstyno duomenis, išryškėjo dar kelios ryškesnės giminės klaidų priežastys.

I. Pirmiausia vyriškajai giminei priskiriami daiktavardžiai, gimtojoje kalboje priklausantys vyriškajai giminei:

125. <G><GEN> #la\$ **Le** <SN0> **metéo** est <G><GEN> #belle\$ **beau**!!! (2011L301889)
126. <G><GEN> #une\$ **le** <SN2> **chose** <G><GEN> #principale\$ **principal** – c'est <G><ART> #la\$ **une** <SN0> **santé**! (2013E165460)
127. <...> #ils\$ **adorent** <G><GEN> #la\$ **le** <SN0> **radio**. (2011E301834)

Tokių, kaip 126 pavyzdys, tekstyne pasitaiko dažnai: žodis *chose* 'daiktas, dalykas' vietoj moteriškosios giminės priskiriamas vyriškajai. LPRATT taip pat aptinkami tokie vyriškąją gimine pavartoti žodžiai, kaip *réponse* 'atsakymas', *lettre* 'laiškas', *ville* 'miestas', *radio* 'radijas', *vie* 'gyvenimas', kurie prancūzų kalboje yra moteriškosios giminės, o lietuvių kalboje - vyriškosios giminės. Atvirkštinių variantų, kai vietoj vyriškosios vartojama moteriškoji giminė, remiantis lietuvių kalbos semantika, taip pat pasitaiko (128, 129 pvz.), nors ir gerokai mažiau.

128. Je pense que je pourrais partir dans <G><GEN> #un\$ **une** autre <SN2.2> **pays** <G><GEN> #étranger\$ **étrangère** <...>. (2015L2643D49)
129. <...> nous pourrons lire <G><GEN> #le\$ **la** <SN2> **livre** <M><MFL> #électronique\$ **électronique** et c'est <F><DIA> #très\$ **trés** <M><MCO> #intéressant\$ **intéresant**. (2011E301859)

128 pavyzdyje daiktavardis *le pays* 'šalis' pavartotas moteriškosios giminės vietoj taisyklingos vyriškosios, tas pats nustatyta ir 129 pavyzdyje, kur vyriškosios giminės daiktavardžio *le livre* 'knyga' morfosintaksinis giminės žymėjimas yra netinkamas.

Gimtoji kalba yra tam tikras leksinis rezervas, kurio leksemos adaptuojamos K2 morfofonologijai pritaikant K2 būdingas giminės morfemas, pvz., **la livre* vietoj *le livre* 'knyga', **le radio* vietoj *la radio* 'radijas' ir pan.

II. Kita ryškesnė giminės klaidų priežastis yra netinkamas pačios svetimės kalbos taisyklių taikymas. Galima išskirti:

- a. Daiktavardžių giminės taikymas pagal vyraujančius K2 atvejus, pvz., žinodami, kad daiktavardžiai su galūne *-e*, nors ir su aibe išimčių, dažniausiai yra moteriškosios giminės, o besibaigiantys priebalse priklauso vyriškajai giminei, mokiniai bando šias taisykles taikyti tais atvejais, kai

tiksliai nežino, kuriai giminei priklauso daiktavardis (130, 131, 132 pavyzdžiai):

130. Quelqu'un s'impose des <G><NBR> #restrictions\$ <SN3> restriction de la nutrition, un autre commence <G><GEN> #un\$ **une** <SN3.1> **programme** <G><GEN> #intensif\$ **intensive** d' <M><MCO> #exercices\$ <SN8> exercice. (2013E165427)
131. Mon <SN0> avis <F><APS> #qu\$ que en <SN8> vacances il faut <Y><LOU> des voyager, il faut visiter <G><ART> <G><GEN> #un\$ **la** <SN0> **musée**, <G><PRE> au <F><DIA> #cinéma\$ <SN8> cinema, <G><PRE> au <F><DIA> #théâtre\$ <SN8> theatre. (2014Epra34)
132. <G><GEN> #la\$ **Le** <SN0> **mer** <X><RED> <L><CPV> #est\$ il y a <G><GEN> #grande, belle\$ **grand, beau**. (2011L301860)

Nors 130 pavyzdžio atveju taip pat gali būti gimtosios kalbos giminės įtaka, daiktavardis *programa* lietuvių kalboje yra moteriškosios giminės, apskritai vartojimo kontekstas parodo jau kitų tyrėjų (Chini 1995) anksčiau pastebėtą aplinkybę, kad giminę derinančiam mokiniui didesnę įtaką daro daiktavardžio galūnės nei semantika. Daiktavardžiai su galūne *-e* priskirti moteriškajai giminei (130, 131 pav.), o baigiantis priebalse – vyriškajai (132 pav.).

Iš pateiktų rezultatų matyti, kad kartais tas pats žodis tame pačiame darbe gali būti vartojimas ir vyriškosios, ir moteriškosios giminės. Tiesa, toks „dvejopos giminės“ priskyrimas mokinių rašiniuose būdingesnis žodžiams, turintiems galūnę *-e*. 133, 134 pavyzdžiai iliustruoja giminės variacijas darbuose 2011E301894, 2011E301931.

133. <...> beaucoup <G><PRE> #d'\$ des <SN8> habitants ne <G><NBR> #veulent\$ veut pas <G><MOD> #regarder\$ regardeè <Y><CLR> des <G><GEN> #nouvelles\$ **nouveaux** <X><RED> #nereikia modernes\$ <X><ORD> #technologies modernes\$ modernes <SN1> **technologies**.
<...> beaucoup <G><PRE> #de\$ des <G><NBR> <M><MCO> #personnes\$ <SN8> persone <G><NBR> #sont\$ est <M><MCO> <G><NBR> #contentes\$ contante <G><PRE> #de\$ après **cette** <SN2> **technologie moderne**.
134. **Les** <SN2> **technologies modernes apportent-elles** des <SN3.1> avantages importants à tous? **Les** <G><GEN> #unes\$ **uns** <SN2> **technologies modernes** aident pour le <M><MCO> \$travail\$ <SN3> travaille à la maison, <...>

Tačiau reikia pastebėti ir tai, kad mokiniai nepasinaudoja užduotyse pateikta informacija, jie nurašo užduoties formuluotes, nekreipdami dėmesio į joje užkoduotą informaciją (134 pav.). Mokinys savo rašinį įvardijo užduotyje pateikta formuluote *Les technologies modernes apportent-elles des avantages importants à tous?* ‘Ar moderniosios technologijos duoda naudos visiems?’,

nepasinaudodamas tuo, kad joje nurodyta daiktavardžio *technologies* moteriškoji giminė, būtent *apportent-elles* sakinio dalis nurodo šio daiktavardžio priklausymą moteriškajai giminei. Nepaisant pateiktos informacijos, moksleivis toliau darbe žodį *technologie* ‘technologijos’ priskiria vyriškajai giminei. Tokių pavyzdžių LPRATT galima rasti ne vieną.

b. Kitas neteisingai taikomų pačios K2 taisyklių pavyzdys yra kalbos dalių painiojimas, būtent daiktavardžio ir būdvardžio. LPRATT dažniausiai aptinkami klaidingi kalbų pavadinimų atvejai, pvz., *le français* (daiktavardis) reiškia prancūzų kalbą taip pat, kaip ir *la langue française*, kur *française* ‘prancūzų’ jau yra būdvardis, derinamas su moteriškosios giminės daiktavardžiu *langue* ‘kalba’.

135. Aussi j'aime beaucoup **la** <SN2> **langue** <G><GEN> #française\$ **français**, pour moi cette <SN23> langue est la plus belle <G><MAN><ART> #du\$ de <SN8> monde! (2012E510238)
136. <M><MDS> #Chaque\$ Chac <SN1> jour <X><MAN><PRN> #je\$ <G><CONJ> #lis\$ lire <G><MAN><ART> #le\$ <SN5> journal <SN2> „**Connaissances** <F><MAJ> <G><GEN> #françaises\$ **Français**“. (2012E510274)
137. J'ai su, que **la** <SN2> <SN23> **cuisine** <G><GEN> #française\$ **français** est <G><GEN> #la meilleure\$ le meilleur dans <SN8> <L><SIG> #le monde entier\$ tout <SN10> <G><GEN> #le\$ la <SN1.2> monde. (2012E510230)

Pateikti 135–137 pavyzdžiai parodo netaisyklingą būdvardžių derinimą ir netinkamą taisyklės *le français* ir *français*, *-e* taikymą.

c. Dar vienas netinkamas pačios K2 taisyklių taikymas aptinkamas sudedamųjų daiktavardžių pozicijoje, kai mokinys nenustato, kuris žodis visam kompleksui perduoda savo referentinę pusę:

138. Il <X><MAN> #n'\$ est pas loin de <G><GEN><ART> #du\$ **la** <SN01> **centre-ville**. (2011L301825)

138 pavyzdyje žodis *centre-ville* ‘miesto centras’ sudarytas iš dviejų žodžių *le centre* ‘centras’ ir *la ville* ‘miestas’, kurių giminė yra skirtinga. Pavyzdyje daiktavardis yra moteriškosios giminės, matyti, kad mokinys pagrindiniu referentu pasirenka *la ville*, o ne *le centre*. Analizuojamoje medžiagoje tokių atvejų rasta nedaug (0,8 %), tačiau užfiksuoti paliudija, kad mokiniai ne visuomet tinkamai nustato referentą.

d. Homonimai, homoformos neretai yra klaidų priežastis. Fonologiškai panašūs žodžiai su skirtingomis gramatinėmis giminėmis moksleivių

painiojami, to pasekmė – pavartojama netinkama giminė, kaip galima pastebėti LPRATT atveju: *le cours* ‘paskaita’ ir *la cour* ‘kiemas’.

139. Parce que les <M><MCO> #enfants\$ <SN0> enfents <Y><CLR> beaucoup être avec les <SN8> ordinateurs, <Y><LOU> ne très pas joue <G><GEN><PRE> #dans la\$ le <SN8> **cour**, <Y><LOU> peu parle des <SN0> amis, <Y><LOU> ne joue pas l’<M><MCO> #environnement\$ <SN0> enviroment. (2011E301860)
140. Maintenant <Q><OUB> #,\$ il ne faut pas venir à <G><GEN> #au\$ **la** <M><MFL> #cours\$ <SN6> **cour** <L><SIG> #pour\$ que <M><MCO> #connaître\$ <L><SIG> #savoir\$ connaître quel est le <L><CPN> #thème\$ <SN1> tems. (2011E301897)
141. <...> parfois ils <G><NBR> #sont\$ est <L><SIG> #mauvais\$ mal, par <SN8> exemple <X><COH> #Si\$ que je ne vais pas à <G><GEN> #au\$ **la** <L><SIG> #leçon\$ <M><MFL> #cours\$ <SN8> **cour**. (2014Lpra43)

e. Panaši situacija yra ir su fonetiškai panašiai skambančiais daiktavardžiais: *le monde* ‘pasaulis’ – *la mode* ‘mada’, *le cours* ‘paskaita’ ir *la course* ‘bėgimas’ ir pan.

142. D’ <M><MCO> #abord\$ abor beaucoup <G><PRE> #d\$ les <SN8> enfant ne <G><CONJ> #vont\$ as pas <G><PRE> #aux\$ dans <G><GEN> **la** <F><HOM> #cours\$ **course**, parce <F><APS> #qu’ils\$ que ils <G><CONJ> #jouent\$ jouer <F><APS> <G><GEN> #I\$ la <SNO> ordinateur <F><HOM> #ou\$ où <M><MCO> #utilise\$ utelise <G><ART><AN> #I\$ <SN0> Internet. (2014Epra34)
143. <...> ils sont très <G><NBR> #populaires\$ populaire dans <L><SIG> #le monde entier\$ tout <G><GEN> #le\$ **la** <SN1.2> **monde**. (2012E510230)

Vadinasi, kai kuriais atvejais vyriškosios giminės pasirinkimą vietoj moteriškosios arba moteriškosios vietoj vyriškosios galėjo lemti tam tikros asociacijos. Kaip minėta, prancūzų kalboje nėra griežtų giminės nustatymo taisyklių, mokiniai ieško pagalbos pačioje kalboje, ieškodami tam tikrų sąsajų su jau žinomais žodžiais. Tekstyno analizė parodo, kad giminės priskyrimas daiktavardžiams gali būti fonologinis, semantinis (referento lytis) ir morfologinis (sufiksai). Fonologinius kriterijus parodo jau minėti tokie pavyzdžiai, kaip *le cours* ‘paskaita’, *la course* ‘bėgimas’ ir *la cour* ‘kiemas’. Šie derinimai per sąskambį primena *surface rhyming phenomenon*, pasiūlytą Levy (1983) hebrajų K1 kalbai, kurie kartais pasireiškia, kai mokiniai pasirenka prieštaraujančią natūraliajai giminei (arba referento lyčiai) formą.

Mokymosi etapą, kai giminės klaidų atsiranda dėl analogijos su jau žinomomis K2 formomis, būtų galima prilyginti protomorfologinei stadijai. Šis terminas vartojamas kalbant apie vaiko kalbos raidą, tačiau mokantis svietimos kalbos, šiuo atveju prancūzų; pastebima ta pati tarpinė kalbos stadija, kai

mokinys pradeda perprasti svetimos kalbos morfologijos taisykles ir jas taikyti analogiškais atvejais. Jis gali atpažinti K2 žodžių segmentus, tipines ir akivaizdžias galūnes fonologiniu lygmeniu, vėliau siejamas su morfologine forma. Neretai susipainiojama tarp to, kas yra vyriškosios giminės bruožai, išreikšti fonologiniu lygmeniu, ir tos pačios formos bruožais morfologijoje.

III. Paskutinis ryškesnių giminės klaidų potipis yra giminės klaidos pagal žodžio skambesį, kitaip tariant, kaip mokinys girdi, taip ir rašo.

144. <G><GEN> #grosses# **Gross** <SN1> **bises**, <SN0> <N> Julien. (2014Lpra25)

144 pavyzdys rodo būdvardžio formos panaudojimą pagal skambėjimą, prancūzų kalbos moteriškosios giminės taisyklinga forma yra *grosses* ‘didelis’, kurios tarimas būtent yra [gros], tai ir buvo pavartota sakinyje **gross*.

3.2.1.2. Giminė ir derinimas

Daugelyje kalbų giminės kategorija yra tarp sintaksės, morfologijos ir semantikos. Svarbiausias, Valeckienės nuomone, yra sintaksinis lygmuo: „Čia formuojama giminės kategorija, kurios esmę sudaro tam tikrų klasių žodžių derinimas“ (Valeckienė 1984, 178). „Remiantis sintaksiniu derinimo kriterijumi, giminė yra semantiškai „tuščia“, arba grynai formali kategorija, giminės semantinis motyvavimas yra nulinis“, teigia Gudžinevičiūtė (2009, 278). Valeckienė teigia, kad giminės kategorija, suprantama kaip tam tikrų žodžių klasių derinimo sistema, yra dvilypė: ją sudaro daiktavardžių ir būdvardžių bei būdvardiškųjų žodžių giminė (pirmųjų ji yra nekaitoma, pastarųjų kaitoma). Tačiau abiejų žodžių klasių šios kategorijos yra susijusios: be kaitomų giminėmis žodžių neegzistuojančių daiktavardžių giminė, o be daiktavardžių giminės neturėtų prasmės žodžių kaitymas giminėmis (Valeckienė 1984, 179; 1998, 231). Gudžinevičiūtės teigimu, jei kalboje nebūtų derinimo, tai daiktavardžiai neturėtų ir skirtingų giminių (Gudžinevičiūtė 2009, 278). Pagal kalbinę tipologiją, derinimas yra lemiamas giminės rodiklis, net kai giminės sistemos pradai yra semantinis mazgas (Corbett 1991). Tais atvejais, kai neįmanoma diferencijuoti daiktavardžių giminės remiantis jų galūnės forma, lemiamą reikšmę turi derinamojo žodžio giminė (Valeckienė 1984, 175;

Gudzinevičiūtė 2009, 276), nes morfologinis kriterijus neapima visų daiktavardžių. Daiktavardžių galūnės prancūzų kalboje, kaip iš dalies ir lietuvių, nėra absoliučiai diferencijuotos pagal gimines, pvz., prancūzų kalboje galūnė *-e* paprastai rodo daiktavardžio priklausymą moteriškajai giminei, bet yra ir vyriškosios giminės daiktavardžių su galūne *-e* (*problème* ‘problema’, *systeme* ‘sistema’, *monde* ‘pasaulis’ ir pan.) – formaliai tokiais atvejais giminė išreiškiama ne paties daiktavardžio, o derinamųjų žodžių galūnėmis. Prancūzų kalboje vidinis derinimas gali būti orientuotas į daiktavardinio junginio narius (determinantai – artikkeliai, demonstratyvai, posesyvai, kvantifikatoriai ir modifikatoriai, tokie kaip būdvardiniai epitetai); išorinis susijęs su asmeniniais, anaforiniais įvardžiais ir daiktavardiniais tarinio elementais (būdvardžiai, būtojo laiko dalyviai po veiksmažodžio *être* ‘būti’, kartais ir po veiksmažodžio *avoir* ‘turėti’, pvz., *Les fleurs qu'ils ont cueillies étaient ravissantes*. ‘Gėlės, kurias jie nuskynė, buvo nuostabios.’).

Kaip jau ne kartą šiame darbe minėta, giminė yra ne tik daiktavardžio kategorija, derinimas perkelia giminės formų priešpriešą būdvardžiams ir kitiems žodžiams. Tokiose konstrukcijose, kaip *un grand problème* ‘didelė problema’, *le monde entier* ‘visas pasaulis’ daiktavardžio leksinės savybės lemia vyriškosios giminės formos pasirinkimą derinant, morfosintaksinė taisyklė tik mechaniškai daiktavardžio giminės požymį perduoda būdvardžiui. Kaip pastebima daugelyje kalbų, net „natūralioji daiktavardžio giminė dar nėra pakankamas pagrindas prognozuoti, kad jis bus tam tikros gramatinės giminės“ (Holvoet, Semėnienė 2006, 111). Holvoet (2006) šitai iliustruoja pavyzdžiu *Kultūros atašė buvo atvykusi*; čia yra vartojama moteriškosios giminės dalyvio forma, ji negali būti paremta daiktavardžio leksemoje užfiksuota informacija; teigiama, kad derinimo taisyklė nėra „akla“, ji „atsižvelgia“ į konkrečioje situacijoje nustatomą reikšmės faktorių. Derinimo taisyklė turi „atsižvelgti“, kad *atašė* šiuo konkrečiu atveju yra moteris (ibid., 111).

Mokslinėje literatūroje postuluojuama mintis, kad giminės derinimą eksplicitiškai paaiškina daviklio ir gaviklio sąvokos (Grevisse ir Goosse 2005; Holvoet 2006). Kalbant apie derinimą, Muller (1998, 275) nesutinka, kad pats

žodis „derinimas“ yra tinkamas, nes, pvz., sakinyje *une belle voiture* ‘graži mašina’, būdvardis *belle* ‘graži’ derinamas prie *voiture* ‘mašina’, o ne atvirkščiai. Tad Muller daro prielaidą, kad giminės derinimas yra labiau priklausymas, atitikimas. Goosse (1993) pasirinko daviklio ir gaviklio terminus, daiktavardis suteikia, duoda, imponuoja savo giminę ir skaičių, o dalyvis juos priima. Išskyla semantinis ir sintaksinis klausimas, kas yra daviklis (semantinis aspektas) ir ar derinant taikomos gramatinės taisyklės (sintaksė). Kitaip tariant, norint būdvardžiui (derinimo gavikliui) priskirti giminės požymį, būtina atsižvelgti į tai, kas užima derinimo daviklio poziciją. Daiktavardžiai beveik visada turi inherentišką giminės požymį, bet yra ir tokių, kurie šio požymio neturi ir derinimo davikliui trūksta atitinkamų derinamųjų požymių; tada gaviklio pozicijoje pasirenkama numanoma derinamojo žodžio forma, kuri suteiks visą reikalingą informaciją, taip, pavyzdžiui, lietuvių kalboje šiuo atveju dažnai vartojamas bevardės giminės būdvardis (*Šis pavasaris atneš kažką nauja.*). Anot Corbett (1991, 204), jeigu derinimo gaviklis gali būti derinamas, tai dažniausiai jis ir turi būti derinamas, net jei davikliui trūksta atitinkamų derinamųjų požymių. Pasak Holvoet, Judženčio (2005, 26), derinimo gavikliai yra semantiniai funkoriai²⁵, turintys predikatumo savybę. Corbett taip pat įveda kanoninio derinimo sąvoką, skirtą apibrėžti neabejotinus derinimo tipus, kuriais pravartu remtis nustatant derinimą abejotinais atvejais (Corbett 2003). Holvoet ir Semėnienė taip pat sukuria „numanomo derinimo sąvoką. Ji apibrėžia derinimo formą, kurią derinamasis žodis automatiškai įgyja, kai iš derinimo daviklio negauna tikslesnių morfologinių nurodymų“ (Holvoet, Semėnienė 2006, 113). Neutralių, nežymėtų formų vartojimas (kuris gali būti paprasčiausias derinimas su vyriškosios giminės vienaskaitos daiktavardžiu) nėra derinimo bruožas (Muller 1998, 277).

Apibendrinant, daiktavardinio junginio giminės kategorija yra požymių samplaika, sujungianti leksinę reikšmę, kaitybos elementus ir derinimo savybes.

²⁵ Semantinis funkorius nustato dėmenų semantinį santykį ir išplečia žodį į junginį, pvz., **įdomi** knyga (Holvoet 2009, 56).

Derinimas ir yra tas požymis, pagal kurį „patikimiausiai galima spręsti apie giminę, nes kitais požymiais (natūraliaja gimine, tam tikrai giminei būdingomis galūnėmis) ne visada galima pasikliauti“ (Creissels 1995, 87; Holvoet 2006, 112).

Iš to, kas pasakyta, galima teigti, kad būtent daiktavardinio junginio viduje išryškėja daiktavardžio giminė; giminės gramatinė kategorija yra labiau daiktavardinio junginio kategorija nei paties daiktavardžio. Atitinkamai kalbant apie daiktavardinį junginį, būtina nagrinėti ne daiktavardžio priklausymą vienai ar kitai giminei, bet derinamųjų žodžių kompetenciją rodyti tų daiktavardžių giminę daiktavardiniame junginyje.

LPRATT rezultatai leidžia nustatyti, kad mokiniams sunkiausia perprasti derinimą gimine, o ne pačią prancūzų kalbos giminės kategoriją. Dažnai nors vienas derinimo gaviklis atkartoja daiktavardžio giminę, o tai parodo, kad mokiniai supranta, kurios giminės vienas ar kitas žodis, tačiau ne visuomet visi derinamieji žodžiai turi reikiamos giminės formą, apie tai liudija tekstyno 145, 146 pavyzdžiai:

145. <...> je ne doute pas que c'est **la** <G><GEN> #meilleure\$ **meilleur** <SN4.1> **solution** de <F><DIA> #recevoir\$ recevoir beaucoup <F><DIA> #d'expérience\$ <SN8> d'experience <...> (2012E510219)
146. C'est **la** <SN2> **langue** très <G><GEN> #douce\$ **doux** <G><PRE> #à\$ pour <F><GRA> #l'oreille\$ <SN8> l'oreil! (2012E510244)

Iš 1 641 tekстыne užfiksuoto klaidingo giminės atvejo, giminės klaidų aptikta 206, o derinimo – 437. Koks giminės gaviklis (būdvardis ar specifikatorius) dažniau yra derinamas, parodyta toliau darbe, kol kas atkreipiamas dėmesys į **pirmosios užsienio kalbos (anglų) kalbos interferenciją**. Turint omenyje, kad besimokančių prancūzų kalbą pirmoji užsienio kalba – anglų kalba, kurios pradėta mokytis daug anksčiau ir kuri vartojama vis plačiau jaunimo kasdieniame gyvenime (internetas, socialiniai tinklai, kelionės, televizija, informacinės priemonės etc.), galima daryti prielaidą, kad derinimas, panašiai kaip įvairūs kalbiniai elementai, patiria anglų kalbos interferenciją. Tai gali būti viena iš priežasčių, kodėl mokiniai dažnai nederina elementų daiktavardiniame junginyje.

147. Je vois **le tableau blanc** et **la table blanche**. b. Aimes-tu **les tables chères** ?

148. I see *the white picture* and *the white table*. b. Do you like *expensive tables* ?

Kaip rodo 147 ir 148 pavyzdžiai, prancūzų kalboje determinantų ir būdvardžių formos atspindi daiktavardžio giminę ir skaičių, o tai nebūdinga anglų kalbai, kurioje galima pastebėti tik daiktavardžio daugiskaitos požymį, o determinantas nesiderina.

LPRATT derinimo atveju šios kalbos numanoma interferencija dažniausiai pasireiškia daiktavardinio junginio daugiskaitoje. Anglų kalboje nėra giminės derinimo, bet yra skaičiaus, panašūs bruožai pastebimi LPRATT tekstyne:

149. <G><GEN> #tous\$ **Toutes les** <SN02> **amis** et toutes les <SN02> <F><GRA> <G><NBR> #familles\$ famille <G><CONJ> #donnent\$ donons <X><ORD> #me donnent\$ pour moi <G><ART> #des\$ les <G><NBR> #gâteaux\$ <SN0> gâteau. (2013L165414)
150. <...> je voudrais connaître la <SN2> culture française, **des** <G><GEN> #grands\$ **grandes** <SN3.2> **hommes** de <SN8> France. (2012E510173)
151. Je pense que je pourrais <...> éprouver <G><ART> #des\$ **les** <G><GEN> #nouvelles\$ **nouveaux** <SN1> **expériences**. (2015L2643D49)

Nustatyta, kad derinant skaičių dažnai nepaisoma giminės. Atrodo, kad mokiniams svarbiausia perteikti kiekį, giminė šiuo atveju nėra tokia svarbi. Įdomus yra 150 pavyzdys, kai derinimo daviklio pozicijoje vartojant gyvas būtybes (*hommes* ‘žmonės’) žymintį daiktavardį, derinimo gaviklio giminė pasirenkama neatsižvelgiant į situacijos referentų lytį, vietoj *des grands hommes* ‘žymūs žmonės’, būdvardis *grand*, pavartotas moteriškosios giminės daugiskaitoje. Empiriniai duomenys patvirtina Chini (1995) ir kitų lingvistų teiginį, kad daugiausia sunkumų mokiniams kyla ten, kur dvi kalbos, šiuo atveju įgyta anglų ir K2, visiškai skiriasi. Tačiau reikia konstatuoti, kad anglų, kaip pirmosios svetimosios kalbos, ir lietuvių, kaip gimtosios, interferencija nėra tokia ryški, kaip tikėtasi šios studijos pradžioje.

3.2.1.2.1. Būdvardžio giminės kategorijos raiška

Prancūzų kalboje skiriamos dvi būdvardžių giminės – vyriškoji ir moteriškoji, o lietuvių kalboje – vyriškoji, moteriškoji ir niekatroji, arba bevardė. Ar kalbos skirtumai šioje vietoje sudaro tam tikrų sunkumų, atskleidžia LPRATT analizė.

LPRATT analizuojant būdvardžio derinimą, išryškėjo dar viena aplinkybė – prancūzų **sakytinės kalbos poveikis**. Sakytinėje kalboje aiškiai išskiriama būdvardžio moteriškoji forma, išskyrus atvejus su galūne *-e*, pvz., *jeune* ‘jaunas, -a’, kur abiejų giminių forma sutampa, šis faktas daro įtaką derinamo būdvardžio formai mokinių rašto kalboje. Mažiausiai klystama dėl būdvardžių formos, kurią aiškiai tariant galima priskirti prie vienos ar kitos giminės. Tai patvirtina 13 lentelės duomenys – matyti, kad beveik visi būdvardžiai, turintys priebalsinę galūnę ir tokias produktyvias priesagas, kaip *-eur / -euse; -eux / -euxe; en / -enne; -on / -onne; -s / -sse; -f / -ve* ir kt., kurių priešingos giminės formos aiškiai skiriamos tiek fonetiškai, tiek grafiškai, nesudaro mokiniams sunkumų vartojant prancūzų K2.

13 lentelė: Būdvardžių derinimo klaidingų atvejų skaičius

Būdvardžio galūnės	-e	-eur / -euse; -eux / -euxe	-en / -enne; -on / -onne; -s / -sse; -l / -lle	-f / -ve	-au / -elle	-er / -ère	-é / -ée	Išimtys
n	423	13	98	28	31	58	41	21

Iš 13 lentelės matyti, kad daugiausia mokiniai klysta derindami būdvardžius su galūne *-e*. Remdamiesi tarimu, besimokantieji perkelia atitinkamas formas į rašto kalbą ir produkuoja gramatines formas pagal transkripciją, 152–154 pavyzdžiai:

152. <G><GEN> #la\$ **le** <SN2> **chose plus** <G><GEN> #importante\$ **important** est <M><MCO> #alimentation\$ l' <SN0> alimentaion. (2013E165461)
153. <G><GEN> #chère\$ **Cher** <SN1> <N> **Marie**, Je veux <G><MOD> #remercier\$ remercie pour ta <SN8> lettre. (2013L165429)
154. Et <G><GEN> #quelle\$ **quel** <SN23> <X><ORD> #quelle est ta fête préférée\$ **fête** est <G><GEN> **ton** <F><DIA> <G><GEN> **prefere?** (2013L165430)

13 lentelės skiltis „Išimtys“ skirta būdvardžiams, kurių moteriškosios ir vyriškosios giminės priešprieša reiškiamas skirtingomis gramatinėmis formomis, t. y. buvo numanomos tokios būdvardžių formos kaip *long* ‘ilgas’ / *longue* ‘ilga’; *beau* ‘gražus’ / *belle* ‘graži’, *sec* ‘sausas’ / *sèche* ‘sausas’ ir t. t. LPRATT analizė iliustruoja, kad 71,4 % visų šios kategorijos klaidingų atvejų sudaro būdvardis *beau / belle* ‘gražus, -i’, kurio kartais moteriškoji giminė vartojama vietoj vyriškosios (157 pav.) arba atvirkščiai (156 pav.).

155. Ce <SN23> **pays** est très <G><GEN> #beau\$ **belle**. (2012L510172)
156. Je crois que nous aurons le <SN4> temps pour visiter beaucoup de <SN1.2> <G><GEN> #belles\$ **beaux** <SN1> **places**. (2012L510172)

Galima teigti, kad skirtingos būdvardžių giminės formos geriau perprantamos nei panašesnės formos.

Nagrinėjant būdvardžio derinimą daiktavardiniame junginyje, svarbu pažymėti **sintaksinės distancijos parametrus**, kurie konflikto atveju tarp gramatinės giminės ir referento atitikmens tam tikrai lyčiai (jau minėti pavyzdžiai *Kultūros atašė, le monarque et son époux* ‘monarchas ir jos sutuoktinis’) liudija apie didesnę semantinę derinimo galimybę nei sintaksinę, jei atstumas tarp derinimo daviklio ir gaviklio bus minimalus. Tačiau tai galioja ne tik gramatinės giminės ir referento atitikmens tam tikrai lyčiai atveju, bet ir tuomet, kai daiktavardinio junginio nariai yra vienaip ar kitaip vienas nuo kito nutolę. Analizuojamoje medžiagoje galima išskirti paplitusią daiktavardinio junginio konstrukciją su nutolusiu būdvardžiu. Tai junginiai, kuriuose būdvardžiai yra nutolę nuo daiktavardžio dažniausiai per žodžius *très* ‘labai’, *peu* ‘mažai’ etc., pvz. 157.

157. Pour <G><PRN> #eux\$ ils <G><NBR> #ces\$ **cette** <SN0> **technologies** très <G><GEN><NBR> \$importantes\$ **important** sont utiles. (2011E301831)

Iš derinamųjų nutolusių būdvardžių galūnių galima spręsti, kad dažniausiai būdvardžiui priskiriama giminė yra atsitiktinė: kaip 157 pavyzdyje pasirenkama universali vyriška giminė, pasitaiko, kad mokinys tiesiog tinkamai nenustato derinamojo daviklio. Galima manyti, kad atstumas tarp derinimo daviklio ir derinimo gaviklio trukdo teisingai suderinti žodžius, nes B1 lygio siekiančiam mokiniui kartais sunku atsekti elementų priklausomybę per atstumą. Tekstyne užfiksuoti 86 tokie klaidingi atvejai iš 482. Kuo didesnis atstumas, tuo didesnė derinimo klaidos atsiradimo tikimybė.

Analizuojamojo lygio mokinių rašytinėje kalboje mechanizmai, nurodantys tam tikrų elementų priklausymą tokiems sintaksiniam vienetais, kaip daiktavardinis junginys, gramatiniu derinimu yra ne visai susiformavę. Iš esmės LPRATT, panašiai kaip ir kitų tyrėjų rezultatuose (Bartning 2000; Dewaele, Véronique 2001, 2000), pastebėta, kad stipriausiai išreikštas

vyriškosios giminės formos dominavimas visose pozicijose tiek prieš daiktavardį, tiek po jo ar sintaksinio atstumo atveju.

3.2.1.2.2. Determinanto giminės kategorijos raiška

Kaip ir kitų tyrėjų (Chini 1995, Prodeau 2004, Granfeldas 2004), šiame darbe neliko nepastebėta, kad daiktavardiniame junginyje dažniau derinamas determinantas, užimantis priešdaiktavardinę poziciją (demonstratyvai, posesyvai, nežymimieji artikeliai) nei postdaiktavardiniai epitetai. Pirmųjų elementų klaidingų atvejų LPRATT yra 632, iš jų 183 – savybiniai determinantai, būdvardžių – 739 atvejai, nors šis reiškinys LPRATT ne visada yra ryškus.

Procentinis teisingo derinimo rodiklis parodo, kad labiausiai derinami **artikeliai**, mažiau būdvardiniai epitetai, mažiausiai – būtojo laiko dalyviai ir pažyminiai. Kalbant apie moteriškosios giminės derinimą, dažniau aptinkamas moteriškosios giminės artikelis nei būdvardis ar dalyvis, kaip rodo pavyzdžiai 158, 159.

158. **La** <SN2> **langue** <G><GEN> #française\$ **français** <G><PER> #peut\$ peux m' <G><MOD> #aider\$ aide savoir beaucoup de <SN3.2> traditions de <SN8> <N> France. (2012E510230)

159. J'ai su, que **la** <SN2> <SN23> **cuisine** <G><GEN> #française\$ **français** est <G><GEN> #la meilleure\$ **le meilleur** dans <SN8> <L><SIG> #le monde entier\$ tout <SN10> <G><GEN> #le\$ la <SN1.2> monde. (2012E510230)

Kalbant apie morfosintaksinį etapą, pasak Chini (1995, 14) vėliausiai atsiranda taisyklingas derinimo žymėjimas kontekste (t. y. įvardžio derinimas), kuris semantiniu požiūriu yra svarbiausias. Būtent determinantų forma nurodo, kuriai giminei priklauso tokie daiktavardžiai kaip: *un journaliste* ar *une journaliste* 'žurnalistas,-ė', *un malade* ar *une malade* 'ligonis,-ė'. Be to, pastebimas dažnas artikelio vartojimas, kuris turi semantinę ir funkcinę reikšmę (žymimoji, nežymimoji referencija, anaforinė ir kataforinė reikšmės). Dažnas artikelio vartojimas, Wegener, Petty (1992) teigimu, yra giminės požymio perpratimo padarinys. Net tie mokiniai, kurių gimtosios kalbos sistemoje yra derinimas, greičiau pradeda derinti artikelį nei apibrėžimus (būdvardžius, savybinius būdvardžius, demonstratyvus ir pan.) (Chini 1992, 1995).

Dar vienas LPRATT pastebėtas svarbus faktas, patvirtinantis kai kuriuos anksčiau atliktus tyrimus (Bartning, 2000; Dewaele, Véronique 2000), yra tas, kad žymimojo determinanto giminė perprantama greičiau nei nežymimojo.

14 lentelė: Žymimojo / nežymimojo determinanto vienaskaitos formos derinimas gimine LPRATT

	Žymimasis determinantas le (SN M) ir la (SN F)	Pavyzdys	Nežymimasis determinantas un (SN M) ir une (SN F)	Pavyzdys
Taisyklingai suderintas	3 383	<...> que dans le <SN2> corps sain vit l' <SN2> esprit sain. (2013E165454)	897	<...> la <SN0> nutrition est une <SN6> partie <X><COH> #qui\$ que souffre <...> (2013E165427)
Klaidingai suderintas	328	<...> <G><GEN> #le\$ la <SN3> chemin de <SN8> vie <...> (2015E2643D10)	167	<...> <G><NBR> #ce sont\$ c'est <G><GEN> #un\$ une <SN6> part, qui est très important <...> (2015E2643D10)
Iš viso	3 711		1 064	
Klaidingos vartosenos %	8,8 %		15,7 %	

Kaip matyti iš 14 lentelės, nežymimojo artikelio vartojimas LPRATT tekstyne yra gana menkas. Tačiau, kaip aiškėja iš jo procentinės išraiškos, mokiniai dažniausiai klysta būtent vartodami nežymimąjį artikkelį nei žymimąjį. Apibendrinant artikelio vartojimą LPRATT, pirmiausia reikia pažymėti, kad kartais jis yra tiesiog praleidžiamas (aptiktas 172 praleidimo atvejai). Artikelio nederinimas, galima manyti, yra anglų kalbos interferencija. Prancūzų kalbos determinantas būtinai yra derinimo gaviklis ir įgyja daiktavardžio giminės ir skaičiaus požymius; anglų kalba nepasižymi nei determinantų gimine, nei skaičiumi. Tekstyno analizės metu taip pat nustatyta, kad artikkelis dažniausiai derinamas žymimojo determinanto pozicijoje. Daiktavardžio semantika, ypač

tas faktas, kad žodis gali turėti tam tikros lyties referentą, mokiniams nėra esminis rodiklis, kuris nurodo, kad artikelis turi būti derinamas; dažnai tai daiktavardžio galūnė *-e*, kuri turi daug daugiau įtakos mokinių pasirinkimui taikant moteriškosios giminės derinimą.

Kitas lietuvių ir prancūzų kalbų skirtumas, keliantis abejonių mokiniui, – **savybinių būdvardžių arba savybinių determinantų** (*adjectifs possessifs*) derinimas. Pvz., *mano namas*, *mano knyga* prancūzų kalboje – *ma maison* ir *mon livre*, savybinis būdvardis su daiktavardžiu derinamas gimine ir skaičiumi. Kaip minėta, paprastai mokiniams prieštaravimų kyla ten, kur gimtoji kalba ir K2 skiriasi. Dažniausiai tam tikrų kalbos vartojimo sunkumų sudaro giminės derinimas, kuris būdingas tik prancūzų kalbai, būtent savybinių determinantų atveju. Lietuvių kalbos savybinis determinantas *mano* nekoreliuoja su gimine, o prancūzų kalbos savybinio determinanto *mano* būdingas bruožas yra derinimas gimine ir skaičiumi (*mon, ma, mes*). Kaip rodo tekstyno analizės metu aptikti pavyzdžiai 160–162, šiuo atveju klaidų pasitaiko daugiausiai, pvz.:

160. <G><GEN> #ma\$ **mon** <SN23> **classe** est <L><SIG> #bonne\$ bien. (2014Lpra42)
 161. <G><GEN> #ma\$ **Mon** <SN2> **fête préférée** est <G><GEN> #le\$ la <SN0> Noël. (2013L165413)
 162. C'est <G><GEN> #ma\$ **mon** <SN3> **rêve** depuis longtemps! (2015L2643D24)

Net tada, kai giminė nekelia mokiniui abejonių, kaip matyti 162 pavyzdyje, tai parodo būdvardžio derinimas su daiktavardžiu *fête préférée* ‘mėgstamiausia šventė’, savybinis būdvardis neatspindi daiktavardžio giminės. Atrodo, kad savybinio determinanto derinimo mokiniai nėra perpratę, nes net tais atvejais, kai daiktavardžių giminė itin aiški, motyvuota, klaidų vis tiek aptinkama:

163. **Ma** <G><GEN> #cousine\$ <SN0> **cousin** habite <G><ART><MAN> #un\$ <M><MCO> #autre\$ autor <M><MFL> #pays\$ <SN1> pay <...> (2011E301926)
 164. <G><GEN> #ma\$ **Mon** <SN0> <F><DIA> #mère\$ **mere** prépare beaucoup <G><ART> #de\$ des <SN8> <SN2.3> plats <G><NBR> #variés\$ varié. (2013L165413)
 165. Par <L><ENG> #exemple\$ <SN8> example <G><GEN> #ma\$ **mon** <SN0> **maman** <X><ORD> #travail par Internet\$ d'Internet <X><RED> est travail. (2014Epra42)
 166. « Si ma <SN0> fille ou <G><GEN> <PRN> #mon\$ **ma** <L><SIG> #fils\$ <M><MCO> #garçon\$ **gonçon** <G><TPS> #apprennent\$ a appris bien, je <G><PRN> #lui\$ les <G><CONJ> #permets\$ permets <L><SIG> #d'avoir\$ devoir <X><MAN> #ce\$ qu'ils veulent ». (2015E2643D23)

Pavyzdžiai 163, 164, 165, 166 – mano pusbrolis (**ma* (mot. g., vns.) *cousin*), mano mama (**mon* (vyr. g., vns.) *mère*), mano berniukas (**ma* (mot. g., vns.) *garçon*) – paliudija K2 savybinių determinantų daromą analogiją su gimtąja kalba ir dar kartą patvirtina, kad skirtingi kalbų elementai kelia daugiausia sunkumų, nes nėra galimybės remtis mokiniams jau žinomais savo kalbos elementais ir struktūromis.

Ypač apstu savybinio determinanto giminės derinimo klaidų, kai žodis prasideda balse, pvz.: *idée* ‘idėja’, *école* ‘mokykla’, *ordinateur* ‘kompiuteris’.

167. Tout d’abord je suis d’<F><GRA> #accord\$ acord avec <SN8> <G><GEN><ADJ> #son\$ **sa idée**. (2012E510246)

168. Aussi, les <SN3> <SN23> professeurs dans <G><GEN> #mon\$ **ma** <SN8> **école** sont très agréables. (2014Lpra21)

Nors 167, 168 pavyzdžiai tarsi ir iliustruoja savybinio determinanto giminės derinimą, vis dėlto jie nėra taisyklingi, nes prancūzų kalboje prieš balse prasidedantį daiktavardį vartojama vyriškoji giminės savybinio būdvardžio forma. Analizuojamame tekстыne mokiniai gana dažnai nepaiso šios taisyklės. Taip iš viso tekстыne aptikti 35 atvejai, kai moteriškosios giminės forma klaidingai pavartota vietoj vyriškosios. Kaip visada, dominuoja vyriškoji forma vietoj moteriškosios – 67 atvejai. Ką tik aptarta situacija parodo, kad savybinio determinanto reljefiškumas nėra gerai perprastas B1 kalbos lygio siekiančių mokinių.

Kalbant apie tokius determinantus, kaip **ce** / **cette** ‘šitas, šita’ (parodomieji būdvardžiai – *les adjectifs démonstratifs*), jų derinimo situacija LPRATT pateikta 15 lentelėje.

15 lentelė: Determinantų *ce* / *cette* vartojimas LPRATT

	Iš viso pavartota LPRATT	Klaidingų atvejų LPRATT	Procentinis klaidų skaičius
Ce (SN M)	557	17	3,05 %
Cet (SN M)	50	29	58 %
Cette (SN F)	303	27	9 %

Iš lentelės matyti, kad palyginti su žymimojo artikelio vartojimu (iš viso 16 526), parodomieji būdvardžiai vartojami daug rečiau (iš viso 1 387), bet jie derinami nors ir nežymiai, bet dažniau, išskyrus poziciją *cet*. Parodomajo būdvardžio vartojimo taisyklės yra panašios kaip savybinio būdvardžio; prancūzų kalboje prieš balse prasidedantį daiktavardį negali būti vartojamas determinantas, fonologiškai besibaigiantis balse. Yra trys parodomajo būdvardžio formos: *ce* – vyriškosios giminės vienaskaitos, *cette* – moteriškosios giminės vienaskaitos ir *cet* – vyriškosios giminės vienaskaitos, skirtos vartoti prieš balse prasidedančius daiktavardžius. 15 lentelės procentiniai rodikliai aiškiai parodo mokinių daromų klaidų dažnumą ypač toje vietoje, kur lietuvių ir prancūzų kalbos skiriasi labiausiai, determinanto *cet* vartojimo atveju, procentinis klaidų skaičius net 58 %. Nors šis faktorius LPRATT turi vienetinę dispersiją, galima daryti tam tikras vartojimo įžvalgas.

169. Grâce à <SN8> l'école nous pourrons étudier <G><GEN><ADJ> #cette\$ **cet** <SN0> **langue**. (2012E510256)
170. <G><GEN> <PRN> #Ce\$ **Cet** <SN0> **pays** est <N> <X><MAN><ART> #'Argentine\$ Argentine. (2012L510263)
171. Je suis d' <SN10> <SN8> accord avec <G><GEN> #cette\$ **cet** <SN8> **opinion**. (2011E301897)

Determinanto *cet* forma LPRATT vartojama vietoj moteriškosios giminės pagal tarimo analogiją (169 pavyzdys). Be to, tekstyne aptinkamas dviejų vyriškosios giminės formų painiojimas *ce* ir *cet* (170 pavyzdys) taip pat, kaip moteriškosios giminės *cette* ir *cet* prieš balse prasidedantį daiktavardį (171 pavyzdys). Šie pavyzdžiai liudija, kad mokiniai ne visai perprato determinanto *cet* vartojimą.

3.2.1.3. Giminės kategorijos analizės apibendrinimas

Prancūzų kalbos besimokančiam lietuviui prisiminti kiekvieno daiktavardžio, turinčio savo inherentinę giminės vertę, giminę (kuri reiškiamą ne tik priesagomis, bet ir artikeliais, kurių lietuvių kalboje taip pat nėra), – tikrai nelengva užduotis.

Tekstynas LPRATT rodo, kad mokiniai gerai perpranta daiktavardžio supletyviškai išreikštą giminės kategoriją, tai liudija dažniausiai tinkamas

tarnybinių žodžių, būdvardžių derinimas ir prasme pagrįstas vieno ar kito žodžio pavartojimas tekste. Tačiau mokiniai kartais moteriškąją giminę priskiria vyriškosios giminės daiktavardžiui arba atvirkščiai – dažniau dominuoja vyriškoji giminė, kaip universalioji, kuri prancūzų kalboje mažiau kodifikuota nei moteriškoji ir interpretuojama kaip pagrindinė, iš kurios sudaromos kitos morfologinės formos. Iš 1 641 klaidingo giminės atvejo moteriškajai giminei buvo priskirti 622 daiktavardžiai, vyriškajai – 973.

Analizuojant LPRATT empirinius duomenis, giminės ir derinimo klaidos buvo išskirtos. Iš viso tekстыne aptikta 1 641 giminės klaida, tai sudaro 8,7 % visų daiktavardinių junginių. Iš jų giminės klaidų – 1,1 %, derinimo klaidų – 2,3%, netinkamo morfosintaksinio giminės žymėjimo klaidų – 5,3 %.

LPRATT rezultatai parodė, kad klaidų priežastys dažnai gali būti aiškinamos pačios prancūzų kalbos sistema. Mokiniai prancūzų kalbos daiktavardžiui giminę priskiria pagal semantinę analogiją, taip pat gali lemti formos arba reikšmės analogija su gimtosios kalbos žodžiu arba su gerai išmoktu žodžiu pačioje K2, kartais įtakos turi kitos mokinių mokomos kalbos, dažniausiai anglų. Apskritai reikia konstatuoti, kad kitų mokamų kalbų interferencija, nėra tokia akivaizdi, kaip buvo spėjama šio darbo pradžioje.

Ryškesniausios giminės klaidų priežastys siejamos su netinkamu pačios svetimos kalbos taisyklių taikymu: 1. giminės priskyrimas pagal daiktavardžio galūnę ne pagal semantiką; 2. kalbos dalių painiojimas, ypač daiktavardžio ir būdvardžio atveju; 3. sudedamųjų daiktavardžių pozicijoje tinkamai nenustatomas referentas; 4. homonimai, fonologiškai panašūs žodžiai su skirtingomis gramatinėmis giminėmis; 5. giminės klaidos pagal žodžio skambesį. Taip kai kuriais atvejais vyriškosios giminės pasirinkimą vietoj moteriškosios arba moteriškosios vietoj vyriškosios lemia tam tikros asociacijos. Tekstyno analizė parodo, kad giminės priskyrimas daiktavardžiams gali būti fonologinis, semantinis (referento lytis) ir morfologinis (sufiksai).

Apibendrinant rezultatus, galima teigti, kad, sprendžiant iš šalia pavartotų, dažniausiai taisyklingai derinamų žodžių, daugelio daiktavardžių giminė nustatyta taisyklingai.

LPRATT rezultatai leidžia apibendrinti, kad mokiniams daugiausia sunkumų kelia giminės derinimas, o ne pati prancūzų kalbos giminės kategorija. Determinantų ir būdvardžių derinimo atveju, pažymėtina, kad mažiau daroma determinantų derinimo klaidų nei būdvardžio, būdvardis dažnai yra vartojamas vyriškosios formos, nepaisant daiktavardžio giminės. Nustatyta, kad tuomet, kai gramatinė giminė nesutampa su referento lytimi, esant nedideliame atstumui tarp daiktavardžio ir derinamojo žodžio, dominuoja sintaksinis derinimas ne semantinis. Apskritai kuo atstumas tarp daiktavardžio ir būdvardžio didesnis, tuo didesnė derinimo klaidos atsiradimo tikimybė. Pastebima, kad dažniausiai mokiniai klįsta derindami būdvardžius su galūne *-e*, o derindami skaičių dažnai nepaiso giminės.

Tekstyno duomenys rodo, kad šio lygio mokiniai nėra gerai perpratę giminės gramatinės kategorijos.

3. 2. 2. Skaičiaus kategorija

Jau ne kartą šiame darbe buvo aptartas ir pagrįstas gramatinių kategorijų poveikis visam daiktavardiniam junginiui, akcentuojamas jo vieningumas. Visa daiktavardinė grupė yra valdoma dviejų referentinių kategorijų: skaičiaus ir jau 3.2.1. skyriuje aptartos giminės kategorijos. Skaičiaus kategorija suprantama kaip tam tikra semantinė konceptualioji opozicija tarp vieneto ir visumos, unikalaus ir įprasto, ypatingo ir bendro bei kaip gramatinė vienaskaitos ir daugiskaitos opozicija. Daiktavardis yra vienaskaitos formos, jei substancija (būseną, daiktas), kurią jis apibrėžia kalbamuoju metu, sudaro vieną vienetą. Jei sudaro ne mažiau kaip du elementai, daiktavardis yra daugiskaitos gramatinės kategorijos. Kadangi be diskurso skaičiaus samprata daiktavardžiui nėra būdinga, kitaip tariant, ji nėra jam inherentiška, skaičiaus aktualizacijai svarbi ekstralingvistinė situacija. Atkreipiant dėmesį į šias aplinkybes, kvantifikavimas (arba skaičiaus kategorija) interpretuojamas kaip specifinė daiktavardinės grupės (daiktavardinio junginio) sudedamoji dalis (Cortès, Rousseau ir Fourquet 1999, 271).

Pagrindinis giminės ir skaičiaus kategorijos skirtumas tas, kad beveik visada daiktavardis gali būti kaitomas skaičiumi, o gimine – ne. Skaičiaus kategorija yra morfologinė kaitybinė kategorija, formaliaisiais požymiais (galūnėmis, tarnybinių žodžių forma) išreikšto skaičiaus formos priklauso tam pačiam žodžiui (pvz., *la robe – les robes* ‘suknelė, -s’). Daiktavardinio junginio viduje priklausymas vienai gramatinei kategorijai būdingas visiems derinamiems nariams bendru morfologiniu požymiu. Taip skaičiaus kategorija, būdama derinamoji dvinarė, savo forma rodo, su kurio skaičiaus daiktavardžiu derinamas būdvardis, determinantas. Kitaip tariant, derinimo atveju vienas žodis gauna kaitybinę formą, kurią iš esmės lemia kito žodžio kaitybinės formos (Holvoet, Mikulskas 2005, 5). Pavyzdžiui, konstrukcijoje *les belles robes* ‘gražios suknelės’ būdvardis *belles* ‘gražios’ gauna moteriškosios giminės daugiskaitos formą dėl daiktavardžiui *les robes* ‘suknelės’ būdingų požymių. Mat būdvardis, kaip ir determinantas, pats savaime neturėdamas giminės ir skaičiaus požymių, savo forma yra priklausomas nuo pagrindinio junginio dėmens.

Tačiau turint omenyje, kad gramatinės reikšmės abstraktesnės už leksines, reikia pabrėžti, kad toji reikšmė kartais gali priklausyti nuo konteksto, tam tikros situacijos, bet gali ir nebūti pačioje kalbos sistemoje. Taip pat reikia išskirti bendrąją reikšmę, arba invariantinę, kuri niekada nesikeičia ir išlieka visose situacijose. Svarbu skirti du dalykus – kalbinę kategoriją ir semantinę sritį. Holvoeto ir Mikulskio teigimu, derinimas apskritai dažnai rodo tarp derinamųjų žodžių esantį semantinį ryšį (Holvoet, Mikulskas 2005, 7). Skaičiaus kategorija apibrėžia visą daiktavardinės grupės sintaksinį-semantinį kompleksą, kur visam junginiui svarbūs morfosintaksiniai požymiai lokalizuojami pagrindiniame dėmenyje (Zwicky 1993).

Skaičiaus kategorijai yra įprasta vienaskaitos ir daugiskaitos opozicija. Pažymėtina, kad kai kurios kalbos turi kitų skaičiaus formų, pavyzdžiui, dviskaita būdinga arabų, slovėnų kalboms, ji yra išlikusi ir lietuvių kalbos tarmėse. Baskų kalba turi vienaskaitą, daugiskaitą ir neapibrėžtą skaičių (Malherbe 1983). Daugelyje kalbų – turkų, bengalų, armėnų, persų, egiptiečių ir

kt. (ibid.) – daugiskaita žymima sufiksu. Kinų, japonų, korėjiečių kalbos visai nežymi daugiskaitos, jei gana aiškus kontekstas. Kai kurios turi originalių priemonių, pavyzdžiui, indoneziečių kalboje kartojamas žodis: vaikas – *anak*, vaikai – *anak-anak* (Malherbe 1983, 52). Dar viena daugiskaitos forma – tai vidinė daugiskaita, kai keičiama žodžio šaknis, dažniausiai – šaknies balsės. Pavyzdžiui, anglų kalboje vyras – *man*, vyrai – *men*. Panaši situacija yra arabų, bretonų kalbose. Atrodo įprasta, kad daugiskaitos forma sudaroma iš vienaskaitos, tačiau kai kuriose kalbose, pavyzdžiui, arabų, vienaskaita sudaroma iš daugiskaitos tų žodžių, kurie dažniausiai vartojami kolektyvine prasme. Lietuvių ir prancūzų kalbose tokių ryškių skirtumų tarp skaičiaus kategorijų nėra. Abiejose kalbose išskiriama vienaskaitos ir daugiskaitos priešpriešos gramatinė kategorija. Šia prasme ryškiausias šių dviejų kalbų skirtumas tas, kad prancūzų kalboje skaičiaus kategorijos reliacinės (gramatinės) reikšmės, panašiai kaip jau aptartos giminės, reiškiamos ne tik sufiksais, bet ir determinantais. Prancūzų kalboje ribojimas tarp semantinės ir sintaksinės skaičiaus sudedamosios dalies nėra probleminis. Kitaip tariant, daugiskaitos daiktavardžiai dažniausiai referuoja daugumą, vienaskaitiniai – vienetą.

Daroma prielaida, kad dėl pačios prancūzų kalbos skaidrumo ir tam tikrų lietuvių bei anglų kalbų panašumų mokiniams nesudėtinga perprasti šią kategoriją. Remiantis empiriniais LPRATT tekstyno duomenimis, aiškinamasi, ar taip yra iš tikrųjų, ar vis dėlto ryškiausi šių kalbų skirtumai gali sudaryti tam tikrų keblumų mokantis prancūzų kalbos.

3.2.2.1. Pagrindinio dėmens (prado) skaičiaus kategorijos raiška

Gramatinė skaičiaus kategorija visada glaudžiai susijusi su žodžio reikšme. Pavyzdžiui, prancūzų kalbos žodžiai *la pudeur* ‘drovumas’, *la gloire* ‘garbė, šlovė’, *l’innocence* ‘nekaltumas’, *la santé* ‘sveikata’, *le repos* ‘poilsis’ ir kt. arba tokie lietuvių kalbos žodžiai, kaip *grožis*, *kantrybė*, *lygybė*, *meilė*, *šiluma* ir pan. neturi daugiskaitos, nes abstrakti jų reikšmė neleidžia išreikšti vieno daikto priešpriešos daugeliui. Panašiai ir kai kurių prieskonių, medžiagų pavadinimai (*le genièvre* ‘kadagio uogos’, *l’encens* ‘smilkalai’, *l’or* ‘auksas’,

l'argent ‘sidabras, pinigai’), kuopiniai daiktavardžiai (*la jeunesse* ‘jaunimas’), tikriniai vardai (*France*, Lietuva). Vienaskaitinių daiktavardžių semantinį pamatą sudaro substancijų pavadinimai. Šių „pavadinimų objektams būdingos tam tikros inherentinės savybės, kaip antai homogeniškumas, nedalomumas, tąsumas, neribotumas fizinės erdvės ar laiko atžvilgiu. Tiksliau juos vadinti neskaičiuojamaisiais, arba tiesiog masės daiktavardžiais“ (Roduner, Čižik-Prokaševa 2006, 99). Tačiau reikia išskirti ir tokius daiktavardžius, kurie neturi vienaskaitos. Paprastai tai būdinga, kai žodžiu reiškiamas daiktas susideda iš kelių dalių ir yra interpretuojamas kaip tam tikra kiekybinė sanakaupa (*des lunettes* ‘akiniai’, *des moeurs* ‘papročiai’, *des frais* ‘išlaidos’ ir pan.). Prancūzų, kaip ir lietuvių kalboje, daugiskaitiniai yra ir kai kurių ceremonijų įvardijimai (*les fiançailles* ‘sužadėtuovės’, *les funérailles* ‘laidotuovės’, *les nocés* ‘vestuvės’ ir t. t.). Kaip matyti, prancūzų ir lietuvių kalbose gramatinė skaičiaus kategorija reiškiamą labai panašiai, tačiau yra ir skirtumų. Taip, pavyzdžiui, pasitaiko, kai žodis vienaskaitoje gali reprezentuoti vieną reikšmę, daugiskaitoje – kitą (*un ciseau* ‘kaltas’, *des ciseaux* ‘žirklės’, *un échec* ‘nesėkmė’, *des échecs* ‘šachmatai’, *une vacance* ‘laisva darbo vieta’, *des vacances* ‘atostogos’ ir t. t.).

LPRATT duomenų analizės metu buvo nustatyti 2 720 vienaskaitinių ir 786 daugiskaitinių daiktavardžių atvejai. Dažniausiai analizuojamame tekстыne aptikti atvejai pavartoti tinkamai (87 %). Nukrypimai pastebimi, kai vieno ar kito daiktavardžio semantinis laukas nesutampa lietuvių ir prancūzų kalbose. Ryškiausias pavyzdys – prancūzų kalboje vienaskaitinis daiktavardis *argent* ‘pinigai’:

172. Alors, <X><ORD> #la vie de nos jours\$ de nos <SN8> jours <X><RED> #la\$ notre <SN0> vie <L><CPV><ENG> #devient\$ come très vite et nous devons savoir <X><MAN> #ce que\$ que nous allons faire, <X><MAN> #ce que\$ que nous allons manger, et où nous devons travailler pour gagner **beaucoup d’** <F><NBR> #argent\$ <SN8> **argents**, <...>. (2011E301875)

173. Il y a beaucoup de <SN8> médicaments et de tout pour aider les <SN0> gens, mais il faut avoir **assez d’** <G><NBR> #argent\$ <SN8> **argents**. (2011E301842)

172, 173 pavyzdžiai rodo, kad prancūzų kalboje vienaskaitinis daiktavardis *argent* ‘pinigai’ vartojamas daugiskaitos forma. Iš visų tekстыne pavartotų daiktavardžio *argent* atvejų mokiniai klydo 29 %. Lietuvių ir prancūzų

kalbų daiktavardžių pavyzdžiai patvirtina tyrėjų (Roduner, Čižik-Prokaševa 2006, 81) pastebėjimą, kad tai, kas „vienoje kalboje gali būti konceptualizuojama nediskretiškai, t. y. kaip medžiaga (masės daiktavardis), kitoje suprantama kaip atskiras, skaičiuojamas daiktas. Skirtumas tarp skaičiuojamųjų ir masės daiktavardžių denotatų dažniausiai suvokiamas kaip skirtumas tarp objekto ir substancijos. Individualizuotas objektas yra skaidomas sudėtinėmis dalimis“ (ibid., 82), pvz., tekстыne pastebima gimtosios kalbos giminės semantinio argumento pozicija:

174. Mais oui, il y a beaucoup de <SN8> <SN3> problèmes pour moi: <G><CONJ> #en attendant\$ attendent les <SN3> examens du <SN8> français, <G><NBR> #des\$ **de la** <G><NBR> #mathématiques\$ <SN8> **mathématique**, de la <SN8> biologie... (2015L2643D68)

175. Mon <SN2> professeur préféré est <X><MAN> #celui\$ <G><NBR> #des mathématiques\$ **de la** <SN8> **mathématique**. (2014Lpra5)

174, 175 pavyzdžiuose vietoj daugiskaitinės formos daiktavardis *les mathématiques* ‘matematika’, kuris prancūzų kalboje suprantamas kaip masės daiktavardis ir orientuotas į šešių matematikos šakų – aritmetikos, geometrijos, algebros, skaičiavimo, analizės ir mechanikos – visumą, vartojamas vienaskaitine forma. 172–175 pavyzdžiuose pavartoti žodžiai *l’argent* ‘pinigai’ ir *les mathématiques* ‘matematika’ parodė kalbų skirtumų kondominaciją, o ryškiausių skirtumų atvejais – gimtosios kalbos interferenciją.

Tačiau ne tik gimtoji kalba suponuoja klaidingą skaičiaus kategorijos priskyrimą. Tai gali būti anglų kalbos daugiskaitos ekvivalentų įtaka, pavyzdžiui, taip aptinkama forma *politics*, nors prancūzų kalboje tai vienaskaitinė forma – *la politique* ‘politika’. Kita priežastis galėtų būti pačių mokinių asmeninė lingvistinė intuicija.

176. Si nous voulons rester <G><PRE><MAN> #en\$ <G><GEN> #bonne\$ bon <SN1> forme il faut manger beaucoup de <SN8> fruits et <G><PRE><MAN> #de\$ <F><DIA> #légumes\$ legumes et il ne faut pas manger <L><SIG> #fastfood\$ **les vite** <M><MCO> #nourriture\$ <SN1> **nuritures** ce n’est pas bon pour notre bonne <SN1> forme. (2013E165425)

177. Comment tu <L><SIG> #passe\$ fais <G><PER> <G><NM> #tes\$ **sa** <G><NMR> #tes\$ <SN0> **vacance**? (2011L3018)

178. Quoi qu’il en soit, je veux étudier <G><PRE> #à\$ dans l’ <SN3> université de <SN8> <N> Gediminas, parce que j’aime <G><NBR> #les\$ **la** <F><DIA> #médiat\$ <SN0> **media** et les <F><DIA> #technologies\$ <SN2> technologies modernes. (2015L2643D10)

177 pavyzdys iliustruoja aprašytą variantą, kai žodžio vienaskaita yra vienos reikšmės, daugiskaita – kitos. Šiuo atveju supainiotos žodžio *une vacance* ‘laisva darbo vieta’ / *des vacances* ‘atostogos’ reikšmės. O 178 pavyzdys parodo iš amerikiečių kalbos (*mass media*) atėjusio svetimžodžio *les médias* ‘medijos’ atitikmens priskyrimo sudėtingumą prancūzų kalboje. Beje, dažnai ir lietuvių kalboje aptinkamas nenorminis šio žodžio variantas ‘media’.

Kartais daugiskaita sudaroma pagal anglų kalbos daugiskaitos sudarymo taisykles:

179. D'autre <SN8> coté il faut donner beaucoup de <SN8> <SN3> <SN4> liberté aux <SN8> jeunes pour choisir **leur** <M><MCO> \$hobbys\$ <SN0> **hobbies**. (2015E2643D26)

179 pavyzdys rodo anglų kalbai būdingą vienaskaitos ir daugiskaitos taisyklę: -y galūnė vienaskaitoje įgauna -ies formą daugiskaitoje, vietoj *hobbys* vartojama prancūzų kalboje netaisyklinga daiktavardžio forma *hobbies*.

Kitos aptiktos LPRATT daiktavardžio skaičiaus gramatinės kategorijos klaidos yra labiau morfologinės. Atkreiptinas dėmesys, kad prancūzų kalboje daiktavardžio daugiskaita sufiksu žymima dažniausiai tik rašyboje: *un oiseau* / *des oiseaux* ‘paukštis (-iai)’; *un livre* / *des livres* ‘knyga (-os)’. Kai kuriais atvejais paskutinio skiemens alteracija: *un cheval* / *des chevaux* ‘arklys (-iai)’. Manoma, kad būtent šis faktas, jog prancūzų kalboje sakytinė daiktavardžio forma pateikia tik ribotą jo priklausomybės vienaskaitos ar daugiskaitos kategorijai nuorodą išdava, sudaro pretekstą rašyboje atsirasti klaidingai žodžio formai. Analizuojamame tekstyne rastos tokios daiktavardžio formos, kurias neatspindi daugiskaitos kategorijos bruožų, būtinų pagal semantinį kontekstą.

180. J'ai **beaucoup de** <G><NBR> #plans\$ <L><LT> #projets\$ <SN3> **plan** pour l' <SN8> avenir. (2015L2643D21)

181. En plus, on pourrait d<G><PRE><RED> #nereikia de\$ de continuer notre <SN2> vie musicale, on pourra chanter dans <G><NBR> #tous\$ **tout les** <M><MCO> #festivals\$ <SN3> **festivale** à <SN8> <N> Vilnius. (2015L2642D90)

182. Grâce à <SN8> Internet nous savons plus que <G><ART><MAN> #des\$ <SN3> <M><CO> \$encyclopédistes\$ **encyclopédiste** de XVIIIème <SN02> siècle. (2015E2643D33)

183. Encore, il y a **beaucoup de** <SN1.4> <SN3.1> **personne différentes** dans le <SN1.4> monde entier, <...> (2015E2643D25)

Mokiniai, nepaisydami net ryškios daugiskaitos nuorodos, tokios kaip kvantifikatoriaus *beaucoup de* ‘daug’ forma (180, 183 pvz.), pavartoja

vienaskaitos daiktavardžio formą. Turint omeny, kad pamokų metu skiriama nemažai dėmesio klausimo ir kalbėjimo kompetencijai, galima numanyti, kad mokiniai tiesiog remiasi fonologine žodžių išraiška. Įdomu tai, kad panašūs rezultatai buvo gauti tiriant gimtakalbių fleksinę morfologiją. Tokie tyrėjai, kaip Fayol, Tottereau ir Barrouillet (2006) atkreipė dėmesį į vėlyvą mokinių daugiskaitos žymėjimą raštu. Tačiau analizuojamame tekstyne tokių pavyzdžių yra vos 0,3 %, o tai rodo, kad dažniausiai daiktavardžių daugiskaitos forma vartojama tinkamai.

Kalbant apie grafinį daugiskaitos pavidalą, prancūzų kalboje išskiriamos trys morfemos: *-s*, *-x* ir nulinė. Kalboje dominuoja morfema *-s*, dauguma bendrinių daiktavardžių daugiskaitos kategoriją išreiškia būtent ja. Pagal New (2004), net 98 % daiktavardžių daugiskaitą determinuoja būtent *-s*, kuri vienu metu yra produktyvi ir reguliari. Morfema *-x* žymima daugiskaita aptinkama gerokai rečiau. Manoma, kad būtent dėl šitos priežasties mokiniai yra linkę daiktavardžių daugiskaitą žymėti jiems įprastesne *-s* morfema, o ne labiau išimtiniais atvejais pasirodančia *-x*.

184. Au <SN8> premier, la <SN3> plupart des <SN8> <SN3> jeunes de 14-18 <SN02> ans (à peu près) pensent, qu'ils sont **les** <M><MCO> #dieux\$ <SN0> **dieux**: ils peuvent faire n'importe quoi. (2015E2643D68)
185. Je voudrais <G><PRE><RED> #nereikia d\$ d'<M><MCO> \$inviter\$ iviter <X><ORD> #t'inviter\$ toi <G><PRE><RED> #nereikia pour\$ pour créer l' <L><ENG> #agence\$ <SN3> agency <G><NBR> #des\$ de <G><NBR> \$travaux\$ <SN1.4> **travaux audiovisuels**. (2015L2643D34)
186. Cependant **certains** <M><MCO> #choix\$ <SN3> **choix** comme <L><CPN> #alcool\$ l' <SN0> alcool(?), les <SN0> drogues ou même les <SN2> réseaux sociaux peuvent avoir beaucoup de <SN1.5> conséquences <X><ORD> #mauvaises conséquences\$ mauvaises. (2015E2643D50)

Šie 184–186 sakiniai yra akivaizdūs pavyzdžiai, parodantys mokinių kalbos tendencijas vartojant daugiskaitos formas. Morfema *-s* vartojama vietoj morfemos *-x* (184 pvz.), nepaisant opozicijos *ail* / *-aux* (185 pvz.) arba net kartu su nuline morfema, kuri neišreikšta, bet atlieka morfemos funkcijas, pasižymi tam tikra derivacine ar reliacine reikšme (186 pvz.).

Morfema *-x* kalboje daug retesnė nei *-s*, būdinga dažniausiai daiktavardžiams su galūne *-eu* ir *-au*, kartais *-ou*. Daiktavardžiai, daugiskaitoje turintys *-x*, vieni nuo kitų skiriasi įvairiomis dimensijomis, svarbiausios yra šios:

1. Kai kurių daiktavardžių su *-x* morfema morfologinis procesas tapatus, kaip ir turinčių morfemą *-s*, t. y. prie šaknies pridamas fonetiškai nežymėtas sufiksas (*bateau – bateaux* ‘laivai’). Kitais atvejais keičiama sufikso forma, kuri papildomai pažymėta fonetiškai (*animal – animaux* ‘gyvūnai’). Šiais atvejais mokiniai suklysta dažniau, vietoj *-x* pavartodami *-s* (187, 188 pvz.), fonetiškai pažymėtoje formoje pasitaiko vienetinių klaidingų atvejų (pvz. 189, 190).

187. J’aime <F><DIA> #recevoir\$ recevoir **beaucoup de** <G><NBR> <F><GRA> #cadeaux\$ <SN8> **cadeaûs** et être avec mes <SN8> amis. (2013L165425)
188. <F><GRA> #puis\$ Pui, j’ai beaucoup d’<SN0> activités comme jouer <G><PRE> #au\$ le <SN8> volleyball <...>, visiter les <SN0> musées et **les** <SN2> <G><NBR> #lieux\$ **lieus inconnus**. (2011L301844)
189. Par <M><MCO> #exemple\$ <SN8> exemple lire **des** <G><NBR> #journaux\$ <SN0> **journals**, lire des <G><ART><RED> #nereikia d’\$ d’ <G><NBR> #histoires\$ <SN0> histoire. (2011E301898)
190. <...> <G><ART><MAN> #I\$ <SN0> Internet <G><PRN> #nous\$ notre <L><CPV> #donnent\$ doivent beaucoup <G><PRE> #de\$ des <M><MCO> #possibilités\$ <SN4> posibilités pour communiquer et aident <G><PRE><MAN> #à\$ faire **des** <G><NBR> \$travaux\$ <SN0> **travailes** plus vite. (2013E165470)

2. Daiktavardis kalboje dažniau vartojamas daugiskaitos nei vienaskaitos formos (*oeil – yeux* ‘akis – akys’) ir dažniau vartojamas vienaskaitos nei daugiskaitos (*drapeau – drapeaux* ‘vėliava – vėliavos’). Kalbant apie šio tipo daiktavardžių su *-x* dimensiją, jų tekstyne aptikta labai nedaug (0,13 %), todėl tai nesuteikia galimybės daryti tam tikrų apibendrinimų.

Mokiniai suklysta ne tik vietoj galūnės *-x* pavartodami *-s*, bet ir atvirkščiai. Tam įtakos turi pati prancūzų kalbos sistema, taip, pavyzdžiui, daiktavardžių su galūne *-ou*, daugiskaitos forma sudaroma pridant fleksiją *-s*, išskyrus kelis daiktavardžius, kaip *chou* ‘kopūstas’, *genou* ‘kelis’, *caillou* ‘akmenukai’, *bijou* ‘papuošalas’, *pou* ‘utėlė’, *hibou* ‘pelėda’, *joujou* ‘žaislas’, kurie išimties tvarka daugiskaitoje turi galūnę *-x*. Pasitaiko, kad mokiniai pritaiko šią išimties taisyklę kitiems daiktavardžiams, turintiems vienaskaitoje galūnę *-ou*, žr. 191 pav.

191. <SN0> <G><NBR> #bisous\$ **Bisoux**, <N> Natalie (2011L301853)

Prancūzų kalboje skaičiaus morfologinė kategorija yra išreikšta tik daugiskaita (išskyrus tokio tipo atvejus kaip *animal – animaux* ‘gyvūnas, -ai’, *corail – coraux* ‘koralas, -ai’). Vadinasi, vienaskaita pavartota daiktavardžio forma ne visada gali suteikti išsamios informacijos apie mokinių skaičiaus

gramatinę kompetenciją. Ši aplinkybė lėmė DJ daugiskaitos išraiškos analizės dažnumą darbe.

Vis dėlto, nepaisant minėtų atvejų, galima teigti, kad mokiniai yra perpratę daiktavardžių skaičiaus kategoriją. Šis faktas nestebina, mat toks daiktavardinio junginio bruožas būdingas lietuvių ir anglų kalbose. Pažymėtina, kad maždaug du trečdaliai žodžių, kuriuos mokykloje gerai išmoksta dauguma mokinių, yra būtent daiktavardžiai ir skaitvardžiai (Bartning 1997).

Derinimo atveju situacija gerokai sudėtingesnė. Kaip žinome, jei pagrindinio dėmens pozicijoje yra skaičiaus požymius turintis daiktavardis, tie požymiai turėtų būti būdvardžio kopijuojami. Ar iš tiesų LPRATT atspindi šią taisyklę, analizuojama 3.2.2.2. skyriuje.

3.2.2.2. Daiktavardinio junginio skaičiaus kategorijos išplėtimo į dešinę ir į kairę ypatybės

Kaip jau ne kartą minėta šiame darbe, priklausomasis dėmuo turi gramatinę formą, lemiamą junginio pagrindinio dėmens, šiuo atveju, daiktavardžio, savybių. Prancūzų kalbos skaičiaus kategorijos išplėtimo vektorius nukreiptas ir į dešinę, ir į kairę. Specifikatoriai (determinantai ir kvantifikatoriai) daiktavardiniame junginyje visada užimantys prepoziciją (žr. 3.1.2. sk. Žodžių tvarka daiktavardiniame junginyje), prancūzų kalboje dažnai reflektuoja semantiškai ir morfologiškai (determinantai yra kaitomi skaičiais) skaičiaus kategoriją.

16 lentelė: LPRATT daugiskaitos specifikatorių sąrašas

Specifikatorius	n
Daugiskaitos artikelis	
<i>Les</i> (PL)	5 376
<i>Des</i> (PL)	2 440
Savybiniai daugiskaitos būdvardžiai	
<i>Mes</i> ‘mano’ (SG PL 1 PERS)	686
<i>Tes</i> ‘tavo’ (SG PL 2 PERS)	112
<i>Ses</i> ‘jo, jos’ (SG PL 3 PERS)	206
<i>Nos</i> ‘mūsų’ (PL PL 1 PERS)	376
<i>Leurs</i> ‘jų’ (PL PL 3 PERS)	312
Parodomasis daugiskaitos būdvardis	
<i>Ces</i> ‘šitie’ (PL)	225

Prieveiksminiai kvantifikatoriai (<i>quantificateur adverbial</i>)	
<i>Beaucoup de</i> ‘daug’	1 282
<i>Peu de</i> ‘mažai’	76
<i>Trop de</i> ‘per daug’	53
<i>Plus de</i> ‘daugiau’	708
<i>Assez de</i> ‘pakankamai’	57
<i>Tant de</i> ‘tiek’	6
Daiktavardiniai kvantifikatoriai (<i>quantificateur nominal</i>)	
<i>La plupart de</i> ‘dauguma’	40
<i>La majorité de</i> ‘dauguma’	46
<i>Une partie de</i> ‘dalis’	55
<i>Une somme de</i> ‘sumoje’	12
<i>Un groupe de</i> ‘grupė’	12
<i>Une variété de</i> ‘įvairovė’	12
<i>Un type de</i> ‘tipas’	11
<i>Une quantité de</i> ‘kiekis’	7
Kiti kvantifikatoriai	
<i>Plusieurs</i> ‘keletas’	40
<i>Chaque</i> ‘kiekvienas’	371
Skaitvardis	398
<i>Quelques</i> ‘keletas’	130
<i>Tous (-tes)</i> ‘visi’	447
<i>Certain(e)s</i> ‘kai kurie’	58
<i>Autres</i> ‘kiti’	18
<i>Plein de</i> ‘daug’	64
Iš viso	13 636

16 lentelėje pateikti LPRATT specifikaatoriai rodo mokinių tekstuose naudojamas priemones daiktavardžio daugiskaitos gramatinei kategorijai išreikšti, išryškėja tam tikros mokinių preferencijos specifikaatorių atžvilgiu. Labiausiai yra paplitęs artikelis (*les, des*), iš kvantifikaatorių, dažniausiai kalboje vartojamų netiksliam skaičiui nurodyti, pirmauja *beaucoup de* ‘daug’. Kvantifikaatoriai, pasak Holvoeto ir Mikulskio, turi ypatingą, „tarpinį“ statusą: „daiktavardinio junginio viduje jie funkcionuoja kaip daiktavardinio komplemento reikalingi pradai, o išorinės struktūros požiūriu jie tėra to visam junginiui sakinyje atstovaujančio komplemento priedai“ (Holvoet, Mikulskas 2005, 11). Kitų priemonių daugiskaitai reikšti vartojimas LPRATT palyginti neryškus. Tai iš dalies prieštarauja Parodi, Schwartz ir Clahsen (1997), kurie, tyrinėdami vokiečių K2, įrodė, kad žemesnio lygio mokiniai skaičiui išreikšti

labiau naudojasi leksinėmis priemonėmis. Kaip matyti iš 16 lentelės, LPRATT duomenys rodo, kad gana dažnai vartojami leksiniai kvantifikatoriai ir kiekybinių skaitvardžių variantai (4 059 vienetai) skaičiui nurodyti, tačiau vis dėlto daugiau vartojama daugiskaitos formos determinantų (artikeliai, savybiniai būdvardžiai, demonstratyvai) (9 733 vienetai). Iš tikrųjų rašinių temos apibrėžia leksinį lauką, kalbos sistema realizuojama konkrečiose komunikacijos situacijose. Manoma, kad būtent dėl šios priežasties pastebimas ryškus kiekybinis skirtumas tarp daugiskaitos formos determinantų ir loginių kvantifikatorių (Dominicy 1984, 167): *tout* ‘visi’, *tous les* ‘visi’, *quelque(s)* ‘keletas’, *nul* ‘joks’, *aucun* ‘joks’. Mokinių kalbinį lygį atspindi ne tik gramatinė kompetencija, bet ir jų gebėjimas reikšti mintį išmoktomis konstrukcijomis, tokiomis kaip: *beaucoup de* ‘daug’, *plus de* ‘daugiau’, *une partie de* ‘dalis’ ir pan. Pastebėta tam tikra pasikartojančių konstrukcijų koreliacija su rašinio tema. Pavyzdžiui, kalbant apie *Projets d’avenir* ‘Ateities planai’ (žr. 1 priedą), aiškiai dominuoja daugiskaitos formos: *mes* ‘mano’ (246), *des* (PL) (212), *beaucoup de* ‘daug’ (132), *tes* ‘tavo’ (96), *quelques* ‘keletas’ (42). Temoje *Que devrions-nous faire pour rester en bonne forme?* ‘Ką turime daryti, kad būtume geros formos?’, be įprastų LPRATT *les* (PL) (530), *des* (PL) (362), *beaucoup de* ‘daug’ (231), *mes* ‘mano’ (166), išskiriami tokie kvantifikatoriai, kaip *tous* ‘visi’ (80), *plus de* ‘daugiau’ (78). Remiantis LPRATT duomenimis, galima teigti, kad mokiniai, norėdami perteikti kiekio niuansus, nevartoja ypatingų formų, konstrukcijų, jų specifikatorius yra elementarus, dažnai vartojamas kalboje.

Tekstyne yra visas spektras determinantų. Labiausiai paplitę žymimieji (*les, aux, ses, ces, leurs*), nežymimųjų mažiau (*des, de*). Galima paminėti ir determinantų grupes, kuriose žymimasis determinantas derinamas su *tous* ‘visi’ ar *toutes* ‘visos’ ar skaitvardžiu (*tout ces accidents* ‘visi šie įvykiai’, *les deux garçons* ‘du berniukai’). Kalbant apie determinantus, reikia paminėti kelis jiems būdingus bruožus. Pirmiausia, vienaskaitos ir daugiskaitos opozicija determinantuose eliminuoja giminės kategorijos požymius, atvirkščiai nei būdvardžių atveju, kai aiškiai skiriama klasė (moteriška / daugiskaita ir pan). Antra, sakytinėje kalboje daiktavardiniuose junginiuose dažniausiai

determinantai (artikeliai, demonstratyvai arba posesyvai) nurodo, ar kalbama apie vienaskaitos ar daugiskaitos formą sujungimo metu. Pavyzdžiui, *Mes amies sont revenues de Paris*. ‘Mano draugės grįžo iš Paryžiaus.’ Tokiose pozicijose klaidų pasitaiko rečiau (192, 193 pvz.), nei visiškai netariamoms morfemos atveju (194 pvz.).

192. <...> il y a un <SN6> article qui <F><DIA> #présente\$ présente **les** <SN3> **études** sur les <SN8> jeunes: la <SN3> majorité d’ <M><MCO> #adolescents\$ <SN11> adolécents , qui n’ont pas assez de <SN8> liberté , a <G><ART><MAN> #la\$ <SN4> possibilité de développer la <F><DIA> #dépression\$ <SN0> depression. (2015E2643D40)
193. Alors, les<M><MCO> #parents\$ <SN0> parents ne doivent pas s’occuper de **leurs** <SN8> **enfants** toujours, si non, **les** <SN23> **enfants** ne <G><CONJ> #seront\$ seraient prêts à vivre seuls. (2015E2643D60)
194. Tout le <SN0> jour je <G><CONJ> #lis\$ lit sur <G><NBR><ART> #le\$ **les** <SN0> **sable**, et puis **le** <SN0> **soir** je vais danser. (2011L301833)

Pavyzdžiai rodo aiškų santykį tarp grafemos ir fonemos. Jei grafema tariama, joje pasitaiko mažiau klaidų. Net mokiniams sunkumų sudaranti savybinio būdvardžio *leur* ‘jų’ forma, kurio daugiskaita atpažįstama tik rašytinėje kalboje, dažniau vartojama taisyklingai, jei fonetiškai yra tariama per sujungimą (193 pvz.). Atrodo, kad įgytos formalios savybės (fonologinės, morfologinės) mokinių kalboje kartais yra svarbesnės už semantines. Aptariant savybinių būdvardžių *mes* ‘mano’, *tes* ‘tavo’, *ses* ‘jo’, *nos* ‘mūsų’, *vos* ‘jūsų’, *leurs* ‘savo/jų’ daugiskaitos formas mokinių tekstyne, pažymėtina, kad gana aiškiai skiriamos formos sakytinėje kalboje *mes*, *tes*, *ses*, *nos*, *vos* nesudaro didelių klūčių.

Labiausiai painiojamas jau minėtas savybinis būdvardis trečio asmens daugiskaitoje *leurs* ‘savo/jų’ su *leur* ‘savo/jų’, 195–198 pav.

195. Je pense que les <SN0> jeunes peuvent faire la <M><MCO> #mort\$ <SN0> morte, <F><APS> #s\$ si <Y><CLR> il y a limitée <G><PRN> #leur\$ **leurs** <SN0> **liberté**. (2015E2643D67)
196. Il n’y a aucun <SN6> mystère que telle <SN0> liberté influence <G><PRN> #leur\$ **leurs** <SN2> **comportement** quotidien. (2015E2643D28)
197. J’ <F><DIA> #espère\$ espère que tu <X><ORD> #adores aussi\$ aussi adores <G><PRN> #ses\$ **leurs** <SN0> **leçons**.(2014Lpra44)
198. Ils <L><SIG> #vont\$ ont habiter avec <G><PRN> #leurs\$ <SN8> **leur parents** et être heureux , qu’ils <G><NBR> #sont\$ est <SN0> enfants et n’ont pas <G><PRE><MAN> #de\$ <M><MCO> #problèmes\$ <SN3> problemmes comme les <SN8> adultes. (2015E2643D21)

196 ir 197 pavyzdžiai liudija fonetinės žodžio formos įtaką rašytinei formai, tai pastebima ir parodomojo būdvardžio *ces* ‘šitie’ bei savybinio būdvardžio *ses* ‘savo’ atveju, kai tarimas yra identiškas (199 pav.).

199. Notre <SN0> corps <L><SIG> #a\$ est <SN3> besoin <G><ART> #des\$ de <SN8> légumes et <G><ART> #des\$ <SN0> fruits mais on ne mange assez de <F><HOM> #ces\$ ses <SN8> **produits**. (2013E165412)

195–199 pavyzdžiai leidžia išvelgti tam tikrą tarpukalbės tendenciją: jei tik prancūzų K2 kalbinėje sistemoje yra formos homofonai (šiuo atveju – *leur / leurs, ces / ses*), proporcingai didėja klaidos atsiradimo rizika.

Tačiau sakytinės kalbos bruožų įtaka rašytinei nėra vienintelė klaidingų formų priežastis. Lietuvių ir prancūzų kalbinių sistemų skirtumai savybinio būdvardžio atveju taip pat sudaro pretekstą klaidai atsirasti. Pavyzdžiui, iš visų 93 *ses* ‘savo’ pavartotų LPRATT atvejų klaidingų šio būdvardžio formų aptikta 46. Mokiniai pirmenybę teikia savybiniam būdvardžiui *ses* ‘savo’ vietoj pagal lingvistinį kontekstą numatytam *leurs* ‘savo/jų’.

200. À cause de l’ <SN8> Internet les <SN0> parents perdent les <SN3> relations avec <G><PRN> #leurs\$ ses <SN8> **enfants**. (2014Epra12)

201. Ils ne font pas <G><PRN> #leurs\$ ses <SN0> **devoirs** parce que c’est rien, ils ont <G><ART> #de la\$ la <SN0> liberté. (2015E2642D76)

202. Avec la <SN1.4> liberté <F><DIA> #nécessaire\$ nécessaire ils n’ont pas de <SN8> <SN3> questions comment ils doivent commencer <G><PRN> #leurs\$ ses <SN3> **vies** sans la <SN8> <SN6> famille qui était avec eux tout ce <SN1> temps. (2015E2643D46)

Kitų savybinių būdvardžių klaidų skaičius tekstyne nėra toks reikšmingas. 203 pav. parodo vienetinį klaidingą savybinio būdvardžio *vos* ‘jūsų’ vartojimą tekstyne.

203. <F><DIA> #après\$ Après vous commencez <F><DIA> #à\$ a faire ça, <G><MOD> #réfléchir\$ réfléchiez de <G><PRN> #votre\$ vos <M><MCO> #nourriture\$ <SN0> **nouriture**. (2013E165398)

200–203 pavyzdžiai atskleidžia gimtosios kalbos interferenciją. Lietuvių kalboje, kaip, beje, ir anglų, savybiniai determinantai derinami tik su turėtoju, turėtojas determinuoja skaičiaus pasirinkimą, o ne turimas daiktas. O prancūzų kalboje savybinis determinantas visada derinamas ir su turėtoju, ir su turimu daiktu (*ma voiture* ‘mano mašina’, *mon livre* ‘mano knyga’). Be minėtų atvejų, determinantai analizuojamame tekstyne retai pavartoti klaidinga forma.

Kitas veiksnys, lemiantis daugiskaitos raišką mokinių kalboje ir nemaža dalimi turintis įtakos rašytinės kalbos kokybei, yra prieveiksminių kvantifikatorių vartojimas. Kaip pateikta 16 lentelėje, jų vartojimas tekstyne nėra labai gausus ir įvairialypis. Pasitaiko, kad net gerai mokinių žinomose kvantifikatorių konstrukcijose aptinkama netinkamų formų. Dažniausiai mokiniams abejonių kelia prielinksnio *de* vartojimas, kuris yra būtinas po tokių prieveiksminių kvantifikatorių, kaip *beaucoup* ‘daug’, *peu* ‘mažai’, *trop* ‘pernelyg’, *plus* ‘daugiau’, *assez* ‘pakankamai’, *tant* ‘tiek’ etc.

204. C'est la <SN6> fête quand <G><GEN> #toute\$ tout <G><NBR> #la\$ les <F><GRA> #famille\$ familles <G><VPRN> #se\$ rencontre chez leur <SN8> parents, quand il y a **beaucoup** <G><PRE> #de\$ **des** <SN3.2> **plats** sur la <SN8> table et aussi quand tu <G><CONJ> #peux\$ peut avoir beaucoup <G><PRE> #de\$ des <SN8> cadeaux. (2013L165429)
205. <...> <X><RED> <G><PRE><RED> #nereikia dans\$ dans <G><GEN> #ce\$ cette <SN8> jour il peut manger **beaucoup** <G><PRE> #de\$ **des** <SN8> **bonbons** et une <SN9> tarte citron <Q><TRO> , <X><COH> #que\$ quel notre <SN0> mère <G><CONJ> #prépare\$ prépare chaque <SN0> année. (2013L165436)
206. **Beaucoup** <G><PRE> #d'\$ **des** <SN8> **enfants** <G><NBR><PER> #prennent\$ prends <G><ART> #des\$ les <L><ENG> #exemples\$ <SN3> examples <G><PRE> #de la\$ pour violence et <G><ART><MAN> #des\$ <SN3> choses comme ça <F><HOM> #sur\$ sûr la <SN8> télé. (2011E301876)

Atskirą grupę sudaro tokie reliaciniai daiktavardžiai, kaip *un litre* ‘litras’, *un verre* ‘taurė’, *un paquet* ‘maišas’, *une cuillère* ‘šaukštas’ ir pan., kurie kalboje funkcionuodami kaip kvantifikatoriai, reikalauja savo kvantifikuojamo turinio daiktavardžių, pvz.: *un litre de lait* ‘litras pieno’, *un verre de vin* ‘taurė vyno’, *deux paquets de pommes de terre* ‘du maišai bulvių’, *une cuillère de miel* ‘šaukštas medaus’. Tokios paskirties reliaciniai daiktavardžiai savo komplementus valdo panašiai, kaip abstraktesni daiktavardinio tipo kvantifikatoriai *beaucoup* ‘daug’, *dix* ‘dešimt’, *combien* ‘kiek’ ir pan. Iš 16 lentelės matyti, kad šio tipo kvantifikatoriai visiškai nebūdingi LPRATT, o daiktavardinių kvantifikatorių pastebima retai. Analizuojamame tekstyne daiktavardinių kvantifikatorių daugiskaitiniai komplementai dažniausiai tinkamai suderinti (92 %), šiuo atveju dažniau pasitaiko daiktavardinio kvantifikatoriaus artikelio praleidimas (34 %) – 207, 208, 209 pvz. arba jo neatitikimas (17 %). 209 pavyzdyje įprastos konstrukcijos *la plupart de* ‘dauguma’ forma pavartota klaidingai *le plupart de*.

207. Aujourd'hui <G><ART><MAN> #la\$ **plupart** <G><ART> #des\$ **les** <SN8> **gens** ne <G><NBR> #savent\$ sait pas <L><SIG> #comment\$ comme habiter sans les <SN2> technologies modernes. (2011E301859)
208. Les <SN2> technologies modernes sont importantes pour <G><ART> #la\$ **plupart des** <SN8> **personnes**. (2011E301929)
209. Dans notre <SN8> jours <G><GEN> #la\$ **le** <SN3> **plupart des** <SN8> **gens** discutent <F><GRA> #nereikia —\$ que-ce-que nous devons faire pour rester en bonne <SN1> forme? (2013E165457)
210. <...> <G><NBR> #ce sont\$ c'est les <SN3> technologies modernes pour nous, mais <Y><LOU> il n'y a pas modernes pour <G><ART><MAN> #une\$ <G><NBR> #somme\$ <SN0> **sommes** <G><PRE><MAN> #de\$ <M><MCO> #personnes\$ <SN6> **personnes** <Q><TRO> #,\$, qui <G><PRE><RED> #nereikia à\$ à <G><NBR> #travaillent\$ *travaille* avec <G><ART><MAN> #les\$ <SN8> technologies, <...> (2011E301931)

210 pavyzdys rodo dar vieną LPRATT vyraujančią tendenciją, kai dažnai netinkamai derinama veiksmažodžio forma, t. y. nepaisoma taisyklės, kad daiktavardiniai kvantifikatoriai su daugiskaitiniu komplementu turi būti lydimi daugiskaitos formos veiksmažodžio. Dėl to, kad šio darbo objektas yra daiktavardis, tokio tipo atvejai nebus tiriami.

Tarp kitų aptiktų kvantifikatorių išskiriami tam tikri (kiekybiniai) skaitvardžiai, arba santykiniai kvantifikatoriai²⁶. Skaitvardžio pradai (dėl sintaksinio ir semantinio atstovavimo) daiktavardinio junginio viduje yra daiktavardis. Pažymėtina, kad santykiniai kvantifikatoriai prancūzų kalboje nevarijuoja, išskyrus *un* 'vienas', *vingt* 'dvidešimt', *cent* 'šimtas', jie derinami tarpusavyje, o kombinacijų variantų yra daugybė. O štai egzistenciniai (*maints* 'daugybė', *plusieurs* 'keletas', *certaines* 'kai kurie', *quelques* 'keletas', *divers* 'įvairūs', *différents* 'skirtingi') kvantifikatoriai nesiderina nei tarpusavyje, nei su santykiniais kvantifikatoriais. Empirinių duomenų analizė leidžia konstatuoti, kad šių dviejų taisyklių griežtai laikomasi mokinių tekstuose.

Pastebėtas dar vienas dalykas. Dažniausiai analizuojamo lygio mokiniai žino, kad reikia pažymėti gramatinę opoziciją, bet dažnai vartoja nepažymėtą formą. Tokiais atvejais pasirinkimas dažnai atspindi kompensacines strategijas, dažniau vartojamos paprastesnės formos. Tekstyne pastebima daiktavardinių

²⁶ Santykiniai kvantifikatoriai reiškia įvairius su kvantifikacijos sąvoka siejamus įvardžius (Mikulskas 2006, 33).

junginių be derinimo bruožų, ypač junginiuose su prieveiksmiais kvantifikatoriais (212, 213 pvz.).

211. En plus, on pourrait d<G><PRE><RED> #nereikia de\$ de continuer notre <SN2> vie musicale, on pourra chanter dans **tout les** <M><MCO> #festivals\$ <SN3> **festivale** à <SN8> <N> Vilnius. (2015L2642D90)
212. J'ai **beaucoup de** <G><NBR> #plans\$ <L><LT> #projets\$ <SN3> **plan** pour l' <SN8> avenir. (2015L2643D21)
213. Encore, il y a **beaucoup de** <SN1.4> <SN3.1> **personne différentes** dans le <SN1.4> monde entier, et <G><GEN> #le\$ la <SN0> gouvernement ne <G><NBR> #doit\$ doivent pas prendre <G><ART> #des\$ les <SN3> lois pour toutes les <SN8> personnes, mais par <SN8> exemple seulement les <SN0> jeunes. (2015E2643D25)

Kvantifikatoriai, kaip rodo 211–213 pavyzdžiai, daro nebūtiną daiktavardžių daugiskaitos žymėjimą mokinių rašytinėje kalboje. To nepasitaiko, kai daugiskaita realizuojama determinantais (*les / des*), šiuo atveju determinantai ir daiktavardžiai derinami 98 %, skirtingai nei LPRATT būdvardžiai, kurie plačiau aptariami 3.2.2.3. skyriuje.

3.2.2.3. Būdvardžio skaičiaus kategorijos raiška

Daiktavardžių skaičių padeda skirti ne tik jų semantika ar morfologija, bet ir sintaksė, tiksliau, morfosintaksinis derinimas, kuris pasireiškia kaitybinių formų redundancija visame žodžio junginyje. Derinimo mechanizmai turi galimybę kompensuoti tam tikras kontroversijas, atsirandančias dėl arbitralaus gramatinių kategorijų funkcionavimo, dažniausiai galutinai išsikristalizuojančias referentiniame plane. Kaip jau aptarta, sintaksinius ryšius dažnai rodo derinimas, kurio pagrindinės figūros yra derinimo daviklis ir derinimo gaviklis (Roduner, Čižik-Prokaševa 2006, 92). Daiktavardis su kitais junginio dėmenimis siejamas abipusiu skaičiaus išplėtimu, šitaip sudarant galimybę atsirasti prasminiam žodžių junginiui. Be tarnybinių žodžių, derinimo daviklio, šioje disertacijoje daiktavardžio, skaičiaus kategorijos paplitimas realizuojamas afiksais derinimo gavikliuose – būdvardžiuose.

Daiktavardžių ir būdvardžių skaičius sakytinėje kalboje žymimas determinantų, leksine alteracija, kartais galūnėmis arba sujungimu. Galima teigti, kad daiktavardžių ir būdvardžių daugiskaitos žymėjimas yra rašto kalbos prerogatyva. Prancūzų kalbos būdvardžio daugiskaita yra mažai pažymėta

sakytinėje kalboje, vienintelis atvejis vyriškosios giminės su galūne *-al*, kuris aiškiai skiriamas sakytinėje kalboje. Numanoma, kad tai galėtų būti viena iš priežasčių, kodėl mokiniai gana dažnai būdvardžio nederina prie daiktavardžio.

214. <M><MCO> #*finalement*\$ finalement nous allons oublier **quelles** <SN1> **choses** sont vraiment très <G><GEN> #*importantes*\$ **important** et pour quelles <M><MCO> #*raisons*\$ <SN1> *raisons* nous devons vivre dans ce <SN8> monde.(2011E301875)
215. <...>souvent <X><MAN><PRRN> #*nous*\$ <G><CONJ> <G><PER> #*allons*\$ vont à <X><MAN><ART> <F><GRA> #*l'étranger*\$ <SN8> *étranger* pour économiser <G><NBR> #*son*\$ ses <SN3> argent pour ses <SN8> études ou émigrer dans **les** <SN2.3> **pays** <F><GRA>/<G><NBR> #*étrangers*# **étranger**. (2012E510265)
216. Ils veulent étudier **les** <SN3.1> **choses** <G><NBR> #*diverses*\$ **diverse** comme les <SN0> langues, la <SN0> <F><DIA><GRA> #*littérature*\$ *littérature*, les <SN0> sports, etc. (2012E510217)

Pateiktuose 214–216 pavyzdžiuose su daiktavardžiu derinamas tik determinantas, visi būdvardžiai yra vienaskaitos, o kai kurie (214 pvz.) neturi net giminės požymių.

Daiktavardinio junginio viduje derinimas skaičiumi mokiniams nėra visiškai nauja informacija, jis yra automatizuotas gimtojoje kalboje ir pradėtas mokytį jau A1 lygio prancūzų K2. Mokiniai aiškiai skiria vienaskaitos ir daugiskaitos formas. Tačiau dėl vienos ar kitos priežasties mokinių tekstuose praleidžiama daugiskaitos morfologinė žymėjimo forma *-s* arba priklausomasis dėmuo neturi atitinkamos gramatinės formos, lemiamos junginio pagrindinio dėmens valentinių savybių. Derinimo atveju mokiniams dažnai užtenka determinanto ir daiktavardžio daugiskaitos formos, taip atsiranda pavyzdžiuose matyti junginiai **quelles choses important* ‘kokie svarbūs dalykai’ (214 pvz.), **les pays étranger* ‘svetimos šalys’ (215 pvz.), **les choses diverse* ‘įvairūs dalykai’ (216 pvz.).

Apskritai LPRATT pastebėta mažiau skaičiaus derinimo klaidų, kai nėra modifikatoriaus; jį vartojant, mokinių rašiniuose klaidų padaugėja apie 20 %. Sakytinės formos elementai yra dažni, specifinės rašytinės kalbos žymės (*s* ar jos grafiniai variantai) praleidžiamos. Tekstynui yra būdinga formos paprastėjimo dinamika, redundancijos požymių praleidimas. Visa tai atitinka B1 lygio specifiką. Tyrėjai Parodi, Schwartz ir Clahsen (1997) taip pat pastebėjo, kad žemesnio kalbos lygio mokinių kalboje derinimas pačiame junginyje dažnai

nefigūruoja. Fayol (2003) daro prielaidą, kad dėl semantinės motyvacijos nebuvimo būdvardžių daugiskaitos derinimas pats savaime yra daug vėliau suvokiamas nei daiktavardžių.

Tačiau mokinių tekstyne kartais pastebimas atvirkščias variantas, kai daiktavardinio junginio vienaskaita turi daugiskaitos požymių.

217. Par <SN8> exemple, le <SN2> mois dernier j'ai <L><SIG> #trouvé\$ gagné **un** <SN2> <SN13> **travail** <G><NBR><ADJ> #magnifique\$ **magnifiques** dans <G><GEN><ART> #un\$ une <SN1> CD <SN3> <X><ORD>/<MAN><PRE> #studio de CD\$ studio juste parce que j'ai trouvé un bon <SN2.2> ami français <...>. (2012E5102140)
218. <Y><CLR> Ce **la** <SN2> **langue** <G><NBR> <G><DIA> #étrangère\$ **étrangeres** aide <G><MAN><PRE> #à\$ <G><MOD> #communiquer\$ communique avec les <SN2.3> gens <G><DIA> #étrangère\$ étrangères. (2012E510272)

Kaip matyti iš 217, 218 pavyzdžių, nepaisant determinanto ir daiktavardžio derinimo, būdvardis vartojamas daugiskaitos forma. Galima teigti, kad mokiniai dažniausiai klįsta derindami būdvardžius nei determinantus. Geresni rezultatai pastebimi tada, kai būdvardžio daugiskaita fonologiškai pažymėta (*al – aux*), o ne atvirkščiai. Tą patį pastebėjo Largy ir Fayol (2001).

Tačiau sunkumai dažniausiai atsiranda ne tik dėl rašto sistemos. Gimtosios kalbos sistemos gali būti taip pat taikomos, kai mokiniai dar neperpratę prancūzų kalbos daiktavardinių junginių gramatinių kategorijų. Kaip jau aptarta (žr. 3.2.1.1. sk.), vyriškąją arba moteriškąją giminę mokiniai gali rinktis pagal gimtosios arba jau mokomos anglų kalbos principą. Dažnai atsitiktinis daiktavardžio giminės pasirinkimas lemia giminės ir skaičiaus derinimą daiktavardinio junginio viduje, ypač junginiuose daiktavardis + būdvardis.

219. Il ne faudrait pas <G><PRE><RED> #nereikia d'\$ d'ignorer **des** <SN2> **choses** <G><GEN> #nouvelles\$ **nouveaux** quand c'est utile pour nous. (2011E301864)
220. En conclure, les <SN2> technologies modernes apportent beaucoup <G><PRE> #d'\$ **des** <SN3.1> **avantages** <G><GEN> #importants\$ **importantes** à tous, qui vivent dans notre <M>MCO> #société\$ <SN2> société moderne. (2011E301866)
221. Beaucoup de <X><RED> #les\$ les <SN8> jeunes veulent étudier **les** <SN2> <SN13> **langues** <G><GEN><ADJ> #étrangères\$ **étrangers** comme <SN0> l'anglais ou <SN6> l'espagnol qui sont <L><ENG> #pratiques\$ pratique, mais plusieurs oublient le <SN6> français <G><PRN> #qui\$ quelle est plus rare et a <G><ART> #des\$ <SN0> d'avantages et <G><ART> #des\$ de <F><DIA> #désavantages# <SN0> désavantages. (2012E510215)
222. Nous pouvons <F><DIA> #connaître\$ connaître avec <X><MAN><ART> #les\$ <SN2.3> **traditions** <F><GRA> <G><NBR> #françaises\$ **français**. (2012E510256)

223. Donc, **les** <SN23> **gens** sont <G><ART><MAN> #des\$ <SN2> **animaux** <G><NBR> #sociaux\$ **sociales**, ils doivent exprimer <G><PRN> #leurs\$ **leur** <SN0> **idées**, communiquer avec les <SN8> autres. (2015E2643D)

Taip 219, 221, 222 pavyzdžiuose vietoje moteriškosios giminės formos, būdvardžiai pavartoti vyriškosios giminės, jie yra suderinti skaičiumi, bet ne gimine. Tuo tarpu pavyzdžiuose 220, 223 matyti vietoj vyriškosios pavartota moteriškoji būdvardžių giminė. Šie 219–223 pavyzdžiai galėtų būti interpretuojami, kaip turintys anglų kalbos interferencijos požymius, nes anglų kalboje nėra daiktavardinio derinimo skaičiumi ir gimine kartu.

Remiantis empiriniais duomenimis, pastebėta, kad apskritai būdvardiniai epitetai priešpozicijoje labiau derinami nei būdvardžiai postpozicijoje. Iš visų klaidingų variantų priešpozicijoje aptikta 11 %, postpozicijoje – 18,4 %, nutolusio būdvardžio atveju – 14,5 %. Tyrėjų Agren (2005, 74), Cogis ir Leblay (2010,71) ir kt. tyrimo rezultatai sutapo su šio darbo rezultatais. Šiuo klausimu daromos kelios prielaidos: 1. Rezultatai yra paveikti lietuvių kalbos, kur būdvardžio vieta yra prieš daiktavardį, įgytas derinimo automatizmas konstrukcijoje Adj+N nesuveikia N+Adj konstrukcijoje. 2. Remiantis Fayol (2003) hipoteze, determinantas, visada fonetiškai pažymėtas daugiskaitoje, turi svarbų vaidmenį derinant skaičiumi. Kuo arčiau determinanto, tuo didesnė būdvardžio derinimo tikimybė, prepozicinis būdvardis iš karto atkartoja determinantuose užkoduotą daugiskaitos kategoriją, tai atitinka linijinę interpretaciją (iš kairės į dešinę) ir sunkiau padaryti postpozicijoje esantiems būdvardžiams (Fayol 2003). Atsižvelgiant į šią hipotezę, klaidingi nutolusio būdvardžio atvejai aiškinami didesne distancija nuo determinanto, o ne nuo daiktavardžio, kaip buvo teigta. Ši nuomonė iš dalies gali paaiškinti klaidų skaičių po prieveiksminio kvantifikatoriaus *beaucoup de* ‘daug’, kai pasikartoja vienaskaitinės morfologinės formos, kaip rodė 212, 213 pavyzdžiai. Remiantis šiomis išvalgomis, buvo galima tikėtis panašios situacijos, kai prieš daugiskaitos būdvardį vartojamas determinantas *de*, 231 pav.

224. Nous <G><CONJ> #devons\$ doivons aider <G><PRE> #d\$ à **d'autre** <SN1> **gens** <G><PRE><MAN> #d\$ être contents. (2014Epra21)

Tačiau po detalesnės tekstyno analizės išryškėja kita tendencija. Mokiniai, vartojantys konstrukciją *de + būdvardžio daugiskaita + daiktavardžio daugiskaita*, yra labai gerai perpratę šios konstrukcijos principus. Tais atvejais, kai konstrukcija neperprasta perteikiant daugiskaitos gramatinę kategoriją, toje pozicijoje pasitaiko įvairių determinantų formų, išlaikant būdvardžio ir daiktavardžio derinimą (225, 226, 227 pvz.).

225. Elle donne **des bonnes** <SN1> **conseils**! (2014Lpra27)
226. On peut faire <G><ART> #de\$ **les nouveaux** <M><MCO> #connaissances\$ <SN1> **connaissances**, on peut parler et ne se sentir pas seul sur <SN8> Internet.(2014Epra5)
227. Ils pensent que c'est une bonne <SN1> idée, parce qu'ils peuvent trouver <G><ART> #de\$ **les nouveaux** <SN1> **amis**. (2014Epra32)

225 pvz. vietoj determinanto *de* pavartotas *des*, 226, 227 pvz. pakeista pati determinanto forma, vietoj *de* vartojamas žymimasis artikelis *les*.

3.2.2.4. Skaičiaus kategorijos analizės apibendrinimas

Nors B1 prancūzų K2 lygio siekiantys lietuvių mokiniai dar neturi pakankamai intuityvių gramatikos žinių ir gebėjimų tinkamai jas taikyti, anotuotame tekстыne išryškėjo jų morfologinis pasirengimas.

Daugeliu atveju mokiniai pažymi gramatinę skaičiaus opoziciją. Skaičiaus kategorijos išraiška beveik 87 % visų formų yra morfologiškai taisyklinga. Bet kartais vartoja nepažymėtą formą. Mokiniai žino taisyklę, bet negali jos pritaikyti tinkamoje vietoje tinkama forma. Šitai jau buvo pastebėję ankstesni tyrėjai, tokie kaip Lightbown (2000, 444). Tokiais atvejais pasirinkimas dažnai atspindi kompensacines strategijas: formos paprastėjimas, redundancijos požymių praleidimas, generalizacija. Šitai sutampa su tyrėjų Dulay, Burt (1974); Kawecki (2014) darytomis išvadomis.

LPRATT yra dažnas morfemos *-s* vartojimas vietoj *-x*, arba kartu su nuline morfema, taip pat opozicijos *-ail / -aux* neutralizacija. Mokiniai suklysta ne tik vietoje galūnės *-x* pavartojant *-s*, bet ir atvirkščiai. Junginiuose surieveiksmniais kvantifikatoriais randama daiktavardinių junginių be derinimo bruožų. Kvantifikatoriai daro nebūtiną daiktavardžių daugiskaitos žymėjimą mokinių rašytinėje kalboje. To nepasitaiko, kai daugiskaita realizuojama

determinantais (*les / des*), šiuo atveju determinantai ir daiktavardžiai derinami 98 %, skirtingai nei LPRATT būdvardžiai. Mokiniai dažniausiai klysta derindami būdvardžius, ne determinantus. Tais atvejais, kai būdvardžio daugiskaita fonologiškai pažymėta (*-al / -aux*) klystama žymiai mažiau. Apskritai būdvardžiai epitetai priešpozicijoje labiau derinami nei būdvardžiai postpozicijoje. Iš visų tekstyne nustatytų klaidingų variantų priešpozicijoje aptikta 11 %, postpozicijoje – 18,4 %, nutolusio būdvardžio atveju – 14,5 %.

LPRATT analizės metu taip pat nustatyti labiausiai paplitę specifikatoriai. LPRATT duomenys rodo, kad gana dažnai vartojami leksiniai kvantifikatoriai ir kiekybinių skaitvardžių variantai (4 059 vienetai) skaičiui nurodyti, tačiau daugiau vartojama daugiskaitos formos determinantų (artikeliai, savybiniai būdvardžiai, demonstratyvai) (9 733 vienetai). Pastebėta, kad net gerai mokinių žinomose kvantifikatorių konstrukcijose yra netinkamų formų. Dažniausiai mokiniams abejonių kelia prielinksnio *de* vartojimas, kuris yra būtinas po kai kuriųrieveiksminių kvantifikatorių. Kai dėl santykinų ir egzistencinių kvantifikatorių derinimo taisyklių, tai rašto darbuose mokiniai jų griežtai laikosi.

Savybinių būdvardžių daugiskaitos formas mokinių tekstyne, kurios gana aiškiai skiriamos sakytinėje kalboje *mes* ‘mano’, *tes* ‘tavo’, *ses* ‘jo’, *nos* ‘mūsų’, *vos* ‘jūsų’ nesudaro didelių kliūčių. Labiausiai painiojamas savybinis būdvardis trečio asmens daugiskaitoje *leurs* ‘savo / jų’ su *leur* ‘savo / jų’. Fonetinės žodžio formos įtaka rašytinei formai taip pat pastebima ir parodomajo *ces* ‘šitie’ bei savybinio *ses* ‘savo’ būdvardžių atvejais, kai tarimas yra identiškas. Manoma, kad būtent šis faktas, jog prancūzų kalboje sakytinė žodžio forma pateikia tik ribotą jo priklausomybės vienaskaitos ar daugiskaitos kategorijai nuorodą išdava, sudaro pretekstą rašyboje atsirasti klaidingai žodžio formai. Vis dėlto, nepaisant minėtų atvejų, galima teigti, kad mokiniai yra perpratę DJ skaičiaus kategoriją. Kai kurių tyrėjų (Bardovi-Harlig, Bofman 1989) nuomonė, kad pasiekusiųjų B1 lygį geros sintaksės žinios (žodžių tvarkos, sakinių kombinacijų), silpnėsnis morfologijos (daiktavardžių ir veiksmažodžių) išmanymas LPRATT atveju pasitvirtino tik iš dalies.

3. 2. 3. Apibrėžtumo kategorija

Trečia daiktavardiniam junginiui būdinga gramatinė kategorija yra apibrėžtumas. Lietuvių ir prancūzų kalbose apibrėžtumui reikšti yra įvairių priemonių. Šiame skyriuje apžvelgiama, kas yra apibrėžtumas, kokie yra jo tipai, kaip jis reiškiamas lietuvių ir prancūzų kalbose, daugiau dėmesio skiriama apibrėžtumui kaip daiktavardinio junginio kategorijai, kuri yra svarbi referencijai koordinuoti. Apibrėžtumo kategorija yra plati tema, reikalaujanti daug daugiau dėmesio, darbe ji bus apžvelgiama tik iš mokinių kalbos perspektyvos. Pagrindinis dėmesys skiriamas dažniau aptinkamiems LPRATT prancūzų kalbos gramatinio apibrėžtumo rodikliams, apžvelgiamos jų vartojimo tekstyne tendencijos.

Lietuvių kalbotyroje, palyginti su prancūzų, apibrėžtumo kategorijos tyrimų atlikta nedaug. Apibrėžtumu vadinamas „gebėjimas turėti vieną vienintelį referentą arba būti siejamam su vienu (kad ir įsivaizduojamu) individu, kurį gali atkurti pašnekovas“ (Holvoet, Tamulionienė 2006, 11). Mikulskas apibrėžtumo sąvoką apibrėžia kaip „kontekstinį (ko)referentiškumą“ (Mikulskas 2006, 35).

Remiantis hipoteze, kad apibrėžtumo kategorijos morfologinė reikšmė atitinka semantinę reikšmę, atlikta nemažai tyrimų, skirtų pagrindiniams jo bruožams nusakyti semantikos požiūriu, pavyzdžiui, egzistencinė presupozicija (Russell 1998), diskursinis familiarumas (Christophersen 1939), vienatinumas (unikalumas) (Corblin 1987), identifikavimas (Kempson 1975) ir t. t. Apibrėžtumo tyrimai gali būti dvejopi: vienuose objektu pasirenkamas semantinis apibrėžtumas ir einama nuo reikšmės prie formos, t. y. žiūrima, kurie vardažodžiai gali būti interpretuojami kaip apibrėžti ar neapibrėžti, ir tiriama, kokiomis raiškos priemonėmis perteikiama vienokia ar kitokia interpretacija; taip neretai tiriama apibrėžtumo kategorija neartikelinėse kalbose (Chesterman 1991; Holvoet, Tamulionienė 2006). Kituose tyrimuose atvirkščiai – einama nuo formos prie reikšmės, objektu pasirenkant formaliuosius apibrėžtumo rodiklius artikelius ir tiriant galimas jų reikšmes bei funkcijas (Hawkins 1991). Langacker (1991, 89–95) apibrėžiamąsias deskripcijas priskiria prie episteminių

predikacijų. Būdamos iš esmės gramatinės prigimties episteminės predikacijos yra tos vietos (kalbos sakinyje), per kurias kalbos akto dalyviai nustato kontaktą su suvokiama situacija ir ją susieja su savo žiniomis bei išorinėmis aplinkybėmis (Mikulskas 2006, 40). Itin išsamiai apibrėžtumo kategorija išanalizuota Lyons'o veikale „Definiteness“ (Lyons 1999). Pažymėtina, kad autorius vartoja artikelio terminą įvairioms lingvistinėms priemonėms, kurių pagrindinė funkcija – apibrėžtumo ar neapibrėžtumo žymėjimas (tai ne tik artikeliai, bet ir afiksai) (Lyons 1999, 47). Taip, apibrėžtumas yra viena iš daiktavardinio junginio kategorijų, atliekanti svarbų vaidmenį referencijos procese, kuriai būdinga dichotomija, dvišakis šakojimasis.

Reikia pažymėti, kad apibrėžto ar neapibrėžto daikto opozicija, determinuojanti daiktavardį, visose kalbose funkcionuoja nevienodai. Pavyzdžiui, anglų ir vokiečių kalbose ši kategorija turi morfologinį požymį, t. y. atskirą kalbos dalį šiai kategorijai reikšti, būtent determinantą. Kitose kalbose (bulgarų, rumunų, skandinavų) ji gali būti reiškiamą afiksais. Prancūzų kalboje apie determinaciją galima kalbėti kaip apie gramatinę kategoriją, nes ji reguliariai reiškiamą tarnybiniu žodžiu artikeliu, kuris daiktavardinį junginį įterpia į sakinį. Lietuvių kalboje pagrindinė gramatinė apibrėžtumo kategorijos raiškos priemonė yra apibrėžiamieji, įvardžiuotiniai būdvardžiai, apie tai plačiau žr. Apibrėžtumas lietuvių ir prancūzų kalbose.

Be gramatinių apibrėžtumo rodiklių kalbose esama ir kitų referencijos koordinavimo priemonių, tokių kaip: žodžių tvarka, linksnių vartojimas, tikriniai vardai (kurie yra inherentiški), adresatui nurodantys pažįstamą asmenį, asmeninis ar rodomasis įvardžiai, gestai, padedantys parodyti, kas turima omenyje. Iš esmės apibrėžtumo ar neapibrėžtumo kategorijos turinys parodo, ar tas dalykas, kuris įvardytas tam tikru daiktavardžiu, yra suprantamas kaip tam tikrai daiktų klasei priklausantis (neapibrėžtas) arba kaip žinomas, konkretus daiktas, išskiriamas iš kitų tokių pačių daiktų (apibrėžtas). Kitaip tariant, ženklas, rodantis, kad objektas negali būti identifikuotas (iš ankstesnio pokalbio ar kitų žinių šaltinių), vadinamas neapibrėžtuuju, o toks, kuris parodo, kad adresatas objektą galėtų identifikuoti, – apibrėžtuuju (Lyons 1999, 23).

Taigi, kad daiktavardis būtų apibrėžtas, visai nereikia, jog jo referentas būtų žinomas arba identifikuotas. Tik atsižvelgiant į platesnį kontekstą atsiskleidžia apibrėžiamoji deskripcija (Holvoet, Tamulionienė 2006, 15). Pasak Holvoet'o, Tamulionienės, kaip diskurso kategorija (pragmatinė kategorija) apibrėžtumas yra universalus, net jei kalboje neturi specialių gramatinių rodiklių (ibid.). Formaliai determinacija apibrėžtumas ar neapibrėžtumas gali būti reiškiami: sintaksiškai – žodžių tvarka; leksiškai – determinantais ir definicijomis; morfologiškai – morfemomis. Toliau pateikiama būdingų DJ apibrėžtumo tipų apžvaga, kuri padės aiškiau suformuluoti šios gramatinės kategorijos sąvoką bei tiksliau pakreipti analizės eigą.

Apibrėžtumo tipai

Daiktavardinio junginio referencija yra tam tikra realybės sudedamoji dalis, priskirta šiam junginiui. Ši realybės sudedamoji dalis nebūtinai yra materialiai išreikšta, ji gali būti vienodai priskiriama tiek konkrečiam, tiek abstrakčiam daiktavardžiui, tiesiog toji dalis nebus pažymėta tokiu pat būdu. Visa tai suponuoja tam tikrą tvarką pačiame daiktavardiniam junginyje ir aplink jį.

Kiekvienas savarankiškas leksinis vienetas sujungia visumą sąlygų, turinčių patenkinti realybės sudedamąją dalį, sudarydamas sąlygas referencijai atsirasti. Realybės sudedamosios dalys, įterptos į daiktavardinį junginį, vadinamos aktualiaja referencija, o leksinį vieneta apibūdinančių sąlygų visuma – virtualiaja. Milner taip pat skiria aktualiąją ir virtualiąją koreferencijas. Pirmoji gali būti apibrėžta tik kaip simetrinis santykis tarp dviejų elementų, turinčių aktualiąją referenciją ir daiktavardinės grupės statusą (Milner 1982, 11). Pažymėtina, kad du skirtingi leksiniai vienetai negali turėti vienos virtualiosios referencijos. O koreferencijos santykis atvirkščiai – reprezentuoja referentinį skirtumą, kuris nusistovi tarp dviejų terminų, neturinčių tos pačios referencijos. Du referentiniai nariai yra referentiškai atskirti toje pačioje srityje. Referentiniu nariu laikomas daiktavardis arba įvardis. Virtualioji koreferencija būna tarp dviejų daiktavardžių, jei jie leksiškai identiški (ibid., 15).

Kai kurių determinantų, kvantifikatorių, savybė sutampa su daiktavardinės grupės virtualiosios referencijos struktūra, papildant sąlygas apibrėžimais, inherentiška leksinių vienetų prasme, griežtai formaliosiomis sąlygomis. Todėl realioji referencija sudaro ypatingą daiktavardžio įgaunamą vertę.

Tradiciškai skiriami du referentiniai referencijos ir leksikos vienetai. Pirmas yra ne kas kita, kaip aktualioji koreferencija, ji implikuoja numatytą sudedamųjų dalių materialųjį identitetą. Leksikos vienetas yra gerokai sudėtingesnis. Leksinis identitetas yra leksinių vienetų materialusis identitetas. Milner (1982, 16) teigimu, daiktavardžių atveju leksinis identitetas ir virtualioji koreferencija sutampa.

Pokalbio dalyvių nustatoma referencija priklauso nuo įvairių kalbinių ir nekalbinių aplinkybių. Pagal referento identifikacijos pagrindą literatūroje skiriami deiktinis, anaforinis, kataforinis, situacinis ir inferentinis apibrėžtumo tipai, sudarantys apibrėžtumo kategorijos branduolį (Hawkins 1991; Lyons 1999). Apibrėžtumo kategorijos paribyje išskiriami vaidmens ir generinio bei taksonominio apibrėžtumo tipai:

- Deiktinio apibrėžtumo atveju tiesiogiai nurodomas kalbamasis daiktas ar reiškiny (*cette maison* ‘šis namas’). Deiktinio apibrėžtumo kalbiniai rodikliai yra parodomieji įvardžiai. Įžvelgiama dvejopa parodomąjo įvardžio funkcija: vienu metu jis atlieka deiktinę funkciją ir žymi apibrėžtumą. Kai kurie autoriai (Morel, Danon-Boileau 1992) kaip atskirą deiktinio apibrėžtumo potipį išskiria diskurso deikšę.

- Tikrinio vardo inherentinis apibrėžtumas panaikinamas, kai vardas vartojamas bendrinio vardo funkcija (Holvoet, Tamulionienė 2006, 13) (pvz., *Un Don Juan politique* ‘Politinis donžuanas’ (Libération 2007/03/11).

- Situacinio apibrėžtumo atveju referento identifikacijos pagrindą sudaro bendrasis ar platusis kontekstas, t. y. bendros pašnekovų žinios apie fizinius objektus ar socialinius bei kultūrinius reiškinius, esančius jų fizinėje aplinkoje ar sociokultūrinėje terpėje (Spraunienė 2011, 31). Situacinis apibrėžtumas remiasi bendromis pašnekovų žiniomis apie pasaulį ir paprastai nurodo

konkrečius reiškinius (pvz., *La Première Guerre mondiale a été surnommée la Grande Guerre*. ‘Didysis karas – tai Pirmasis pasaulinis karas’).

- Anaforiniam apibrėžtumui priskirtini tie atvejai, kai daiktavardinio junginio referentas yra žinomas iš lingvistinio konteksto, nes buvo minėtas anksčiau.
- Kataforinis apibrėžtumas reiškia, kad referentui identifikuoti reikalingą informaciją pateikia ne ankstesnis kontekstas, bet apibrėžtos daiktavardinio junginio postpozicinis išplėstinis modifikatorius (ar komplementas).
- Inferentinio apibrėžtumo atveju apibrėžtas daiktavardinio junginio referentas identifikuojamas dėl sąsajos su kitu, jam netapačiu referentu, kuris buvo minėtas anksčiau (Spraunienė 2011, 38).
- Vaidmens nurodomasis remiasi įvardijamo vaidmens išskyrimu ir leidžia skirtingomis aplinkybėmis nustatyti vienintelį tos pačios frazės referentą (pvz., *Dans le spectacle de ce soir l’auteur a joué mal*. ‘Šio vakaro spektaklyje aktorius prastai vaidino’).
- Generinio apibrėžtumo atveju apibrėžtumas yra perkeltas iš individo referencijos lygmens į rūšies arba tipo referencijos lygmenį (Spraunienė 2011, 41).

Apibrėžtumas lietuvių ir prancūzų kalbose

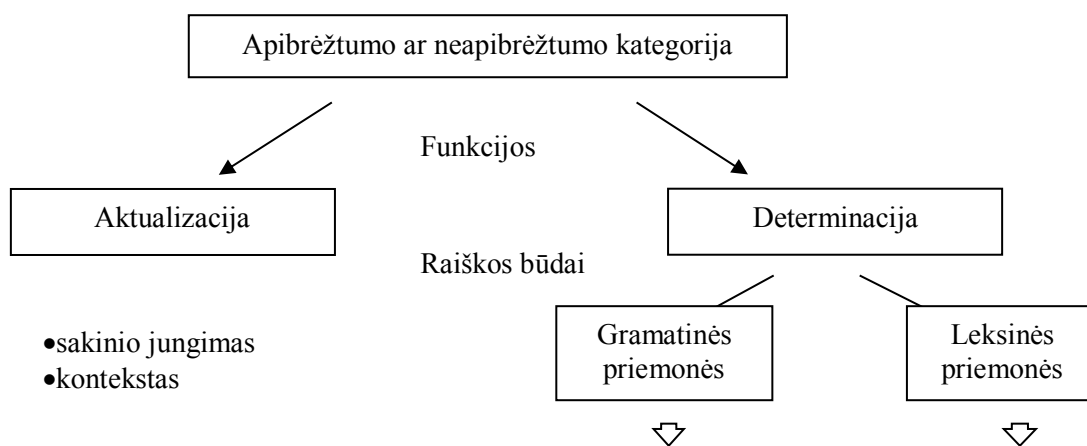
Kalbėtojo pastangą tam tikromis priemonėmis atkreipti klausytojo dėmesį į tą vienintelę į diskursą įvedamą sąvoką trumpai galima apibrėžti kaip kontekstinį (arba diskurso) (ko)referentiškumą (Mikulskas 2006, 35). Apibrėžiamoji deskripcija reiškia kalbėtojo ir klausytojo žinių (formuojančių diskurso erdvę) santykį su kalbos sakiniu profiliuojamų daiktų pavyzdžiais ir jų gebėjimą (šio žinojimo pagrindu) tuos pavyzdžius išskirti (nustatyti su jais mentalinį kontaktą) (ibid., 36). Apibrėžtumas lietuviakalbiams nėra savaime suprantama sąvoka. Lietuvių kalboje pagrindinė gramatinė apibrėžtumo kategorijos raiškos priemonė yra apibrėžiamieji įvardžiutiniai būdvardžiai. Gramatiškai ši kategorija, sąveikoje su kitomis kategorijomis, pasireiškia morfosintaksiniais ir sintaksiniais apibrėžtumo būdais. Nors lietuvių kalboje apibrėžtumas junginiuose su įvardžiutiniais būdvardžiais žymimas būdvardžio forma, Holvoet ir Tamulionienė įrodinėja, kad apibrėžtumas lietuvių kalboje

laikytinas daiktavardinės frazės kategorija. Autoriai daro išvadą, kad „apibrėžtumo kategorijos raiškos vieta ir aprėpiama sritis šiuo atveju nesutampa“ (Holvoet, Tamulionienė 2006, 13). Formaliu daiktavardinės frazės apibrėžtumo rodikliu gali būti laikoma įvardžiutinės būdvardžio formos įvardinė morfema – *jis, ji* (Spraukienė 2008, 6). Inherentiškai apibrėžtumas būdingas ir tikrinių vardų kognityviniam modeliui. Kita apibrėžtumo žymėjimo priemonė yra įvairūs įvardžiai. Pasak Rosino, požymį „identifikuojamasis“ turi asmeniniai įvardžiai (*aš, mes, tu, jūs, jis, ji* ir kt.), savybiniai įvardžiai (*savas, manas, tavas* ir kt.) ir, be abejo, parodomieji įvardžiai, arba demonstratyvai (*šis, šitas, šitai, anas, tas* ir kt.) (Rosinas 1996, 114). Nežymimųjų artikelių funkciją, pasak Rosino, lietuvių kalboje turi egzistavimo reikšmės įvardžiai *vienas, kažkoks, kažin koks* ir parodomasis įvardis *toks* (ibid., 69). Parodomieji įvardžiai, reikšdami apibrėžtumo deskripciją, dar gali atlikti ir deiktinę funkciją. Ji gali būti atliekama kaip konkretus gestas arba kaip abstraktesnė nuoroda ir dar implikuoti „artimesnis ar tolimesnis“ sąvoką. Rosinas teigia, kad reikšmės demonstratyvas *tas* ir kai kuriais atvejais *šitas* atlieka panašią funkciją, kaip artikelių kalbų žymimieji artikeliai (Rosinas 1980, 96). Dėl nepakankamo sugramatinimo laipsnio ir vartosenos fakultatyvumo Rosinas pasiūlė šiuos nekirčiuotus demonstratyvus vadinti artroidais (ibid.). Be to, lietuvių kalbos gramatikoje apibrėžtumas daugeliu atvejų pasireiškia netiesiogiai – per žodžių tvarką, linksnių vartojimą ir pan.

Prancūzų kalba yra artikelinė, analitinė daiktavardinis žodžių junginys turi determinantą, reiškiantį apibrėžtumo ypatybę (tačiau reikia pažymėti, kad determinantų funkcija nėra tik patikslinti daikto apibrėžtumą, artikelis vaidina svarbų vaidmenį visoje prancūzų kalboje) (Corblin 2008, 1980). Prancūzų kalboje apibrėžtumo žymėjimas labiau sugramatintas nei lietuvių. Prieš daugumą daiktavardinių junginių eina mažiausiai vienas determinantas. Išimtis – daiktavardžiai, kurie kalboje realizuojami be determinantų (dauguma tikrinių vardų; kai kurios stiliaus figūros: atskyrimas, asindetonas, parataksė), ir „daiktavardžiai, kurie vartojami prancūzų kalboje virtualiai (t. y. be artikelio, kuris gali aktualizuoti daiktavardį)“ (Chiss 2006, 149). Tačiau, kaip minėta,

dažniausiai daiktavardis lydimas determinantų, išreiškiančių inherentinę apibrėžtumo savybę. Prancūzų kalboje determinantas gali turėti tokias morfologines formas, kaip žymimieji artikkeliai (*le, la, les*), savybiniai (*mon, ma, mes, ton, ta, tes* ‘mano, tavo’ etc.) ir parodomieji būdvardžiai (*ce, ce...-ci, ce...-là, cette, cette...-ci, cette...-là* ‘šitas, šita’ etc.), santykinis būdvardis (*lequel* ‘kuris’). Apibrėžtas daiktavardinis junginys gali būti tekstinis (anafora arba katafora) arba referentinis atstovas. Nežymimieji (*un, des* ir t. t.) ir daliniai artikkeliai (*des, du* etc.), skaitvardiniai būdvardžiai (*deux* ‘du’, *trois* ‘trys’, *plusieurs* ‘keletas’, *beaucoup de* ‘daug’ etc.), klausiamieji būdvardžiai (*quel* ‘kuris’) išreiškia neapibrėžtumo ypatybę. Watbled (2006) išskiria dvi dideles determinantų kategorijas: referencijos ir kiekiniai. Referencijos determinantai yra apibrėžiamieji (žymimieji artikkeliai; parodomieji; savybiniai determinantai) ir neapibrėžiamieji (nežymimieji artikkeliai; kiti nežymimieji determinantai (*certain(s)* ‘kai kurie’, *quelque...* ‘keletas’)). Kiekiniai determinantai: kelintiniai, kiekiniai skaitvardžiai (*un* ‘vienas’, *une* ‘viena’, *deux* ‘du’, *trois* ‘tris’ etc.); nežymimieji būdvardžiai (*plusieurs* ‘keletas’, *divers* ‘įvairūs’ etc.); neskaičiuotiniai determinantai ((*un*) *peu de* ‘mažai’, *beaucoup de...* ‘daug’, *quelques* ‘keletas’, *tout* ‘viskas’, *tous* ‘visi’, *chaque* ‘kiekvienas’, *la plupart* ‘dauguma’ etc.).

Matyti, kad prancūzų kalboje apibrėžtumo kategorija nėra tik tam tikrų gramatinių priemonių raiška. Tai ir inherentiškas tikrinių vardų apibrėžtumas, įvardžiai, deiksė, anafora ir pan. 4 schemoje reprezentuojamos apibrėžtumo ar neapibrėžtumo funkcijos ir raiškos būdai prancūzų kalboje (Mashtakova 2005).

- žymimieji ar nežymimieji artikeliai
- parodomieji determinantai ir įvardžiai
- nežymimieji determinantai ir įvardžiai
- savybiniai determinantai ir įvardžiai
- deiksė ir anafora

4 schema: Apibrėžtumo ir neapibrėžtumo funkcijos ir raiškos būdai prancūzų kalboje pagal Mashtakovą 2005

3.2.3.1. Daiktavardinio junginio gramatinio apibrėžtumo ypatybės

Mokiniai, kurdami tekstus, turi tinkamai pavartoti referencijos nustatymo priemonės, skirtingai reiškiamas, kaip buvo ką tik aptarta, jų gimtojoje lietuvių ir prancūzų kalbose. Šioje darbo dalyje pateikta daiktavardinio junginio gramatinio apibrėžtumo analizė prancūzų kalbos VBE rašto darbuose. Kaip minėta, daiktavardinio junginio apibrėžtumui pažymėti yra įvairių priemonių, šios kategorijos analizė mokinių rašiniuose pradedama nuo vienos iš jų – **tikrinių vardu** inherentinio apibrėžtumo.

3.2.3.1.1. Tikrinių vardu apibrėžtumas

Tikrinių vardu apibrėžtumas yra inherentiškas ta prasme, kad daiktavardis, įvardijantis vieną ar kitą daiktą, asmenį ar dalyko vardą, tuo pat metu skiria tą daiktą, asmenį ar dalyką iš kitų tos pačios rūšies daiktų, asmenų ar dalykų. Tikrinių vardu savaiminis apibrėžtumas prancūzų kalboje lieka gramatiškai nežymėtas, tekstyno duomenys reprezentuoja šiuo požiūriu aiškų mokinių suvokimą. Iš visų LPRATT tikrinių vardu (824 atvejai) dažniausiai aptinkami gramatiškai tinkamai pavartoti asmenų vardai. Turint omenyje, kad nagrinėjama rašytinė laiško forma, nemažas skaičius pavartotų vardu buvo tikėtinas. Nepaisant inherentiškos tikrinių vardu apibrėžtumo kategorijos savybės, kai kurie daiktavardžiai prancūzų kalboje vartojami su žymimaisiais artikeliais, ryškiausias pavyzdys – kai kurių geografinių pavadinimų dažnas vartojimas su žymimuoju artikeliu: *la France* ‘Prancūzija’, *la Lituanie* ‘Lietuva’ etc. Iš visumos LPRATT pažymėtų tikrinių vardu daugiausiai klaidingų šalių

pavadinimų variantų – nustatomas dažnas artikelio praleidimas, žr. 228–232 pavyzdžius:

228. <G><GEN> <PRN> #Ce\$ Cet <SN0> pays est <N> <X><MAN><ART> #l'Argentine\$ **Argentine**. (2012L510263)
229. C'est <X><MAN><ART> #le\$ <F><GRA><NOM> #Brésil\$ <N> **Brazile**. (2012L510186)
230. La <SN2> langue française peut servir dans certains <SN1> <SN6> pays qui me semblent attirants (par <SN8> exemple <X><MAN><ART> #la\$ <N> **Belgique**). (2012E510277)
231. Après <G><ART> #l'\$ <SN8> d'école, je veux continuer et aller habiter <G><PRE> #en\$ à <SN8> <N> **France**. (2012E510265)
232. Au <SN8> <SN10> contraire je reste <N> <X><MAN><PRE> #en\$ **Lituanie** <F><HOM> #et\$ est <X><MAN> faire <G><PRN> #mes\$ ses <SN0> études, <...>. (2012E510186)

228–232 pavyzdžiuose, nepaisant prancūzų kalbos taisyklių, šalių pavadinimai pavartoti be artikelių. 231, 232 pavyzdžiai taip pat rodo vienos netaisyklingai pritaikytos taisyklės įtaką kitai gramatinei formai. Taip mokiniai, šalių pavadinimus rašydami be artikelio, pavartoja netinkamą prielinksnio formą, kuri šiuo atveju turėtų būti reprezentuojama sinkretine forma *-en* (pakeičiančia prielinksnį *à* ir moteriškosios giminės artikelį *la*). Šioje pozicijoje taip pat pastebima generalizacija (apibendrinimas). Mokiniai miestų pavadinimams, kurie prancūzų kalboje vartojami be artikelių, pritaiko šalių pavadinimams būdingą taisyklę, taip tekstyne jie pasireiškia kartu su determinantais (233–235 pavyzdžiai): **le Paris*, **en Paris*, **en Bruxelles*.

233. J'aime <X><RED><ART> #nereikia le\$ **le** <N> **Paris** <Q><OUB> #,\$ <...>c'est #une\$ <X><MAN><ART> belle <SN1> image. (2012E510260)
234. Par <SN8> exemple, <G><PRE> #à\$ **en** <SN8> <N> **Paris** je veux étudier et aussi travailler et puis je voudrais avoir <F><DIA> #l'hôtel\$ <G><ART> #un\$ <SN0> l'hotel. (2012E510259)
235. Si tu <G><CONJ> #pars\$ parts, par <SN8> exemple, <G><PRE> #à\$ **en** <F><GRA> #Bruxelles\$ <SN8> <N> **Brusel** mais tu peux communiquer juste en <SN8> français - c'est mal, <...>. (2012E510259)

Pateiktuose pavyzdžiuose pastebima ir leksinio pobūdžio klaidų, kurios plačiau bus analizuojamos 3.3.2. skyriuje, skirtame LPRATT daiktavardinio junginio leksiniam inventoriui aptarti.

3.2.3.1.2. Determinantai kaip apibrėžtumo kategorijos priemonė

Prancūzų kalboje apibrėžtumas, be tikrinių vardų, žymimas specialiais rodikliais. Būdingiausia šios kalbos daiktavardinio junginio apibrėžtumo kategorijos priemonė yra **determinantai**. Jie yra papildomų reikšmės niuansų raiškos priemonė. Mokinių tekстыne pavartoti determinantai dažnai kartojasi:

- artikeliai (žymimieji (*le, la, les, l'*), nežymimieji (*un, une, des*) daliniai (*du, de la, des, de l'*));

- savybiniai (*mon, ma, mes* 'mano' etc.), parodomieji (*ce, cette, ces, cet* 'šitas,-a,ie'), pažymimieji (*autre* 'kitas', *chacun* 'kiekvienas'), nežymimieji (*quelqu* 'keletas', *certain* 'kai kuris'), apibendrinamieji (*tout, toute* 'visi, -a') determinantai;

- kiekiniai (*deux* 'du'), kelintiniai (*premier* 'pirmas') skaitvardžiai;

- kiekybės prievoksmiai (*beaucoup* 'daug').

Prancūzų kalboje apibrėžtumo kategorija dažniausiai signalizuojama žymimaisiais artikeliais. Žymimasis artikelis pats savaime pasižymi **anaforiniais bruožais**: tais atvejais, kai kitos kalbos prioritetą teikia savybiniams įvardžiams, prancūzų kalboje linkstama praplėsti žymimųjų artikelių vartojimą: *Il a les yeux bleus* / angl. *His eyes are blue* 'Jo akys – mėlynos.'. Panašią situaciją iliustruoja analizuojamo tekstyno rezultatai (17 lentelė).

17 lentelė: Dažniausiai vartojami LPRATT determinantai

Dažniausiai vartojami determinantai LPRATT	n
<i>Les</i> (PL)	5 376
<i>La</i> (SG F)	4 729
<i>Le</i> (SG M)	3 271
<i>L'</i> (SG)	3 150
<i>Des</i> (PL)	2 440
<i>Une</i> (SG F)	1 421
<i>Un</i> (SG M)	1 294
<i>Du</i> (SG M)	656

Šiuo atveju apibrėžtas daiktavardinis junginys reprezentuoja dalį anaforiškai atitinkančios visumos, prieš jį einančios veiksmiu arba tiesiog įvardžiu (Riegel, Pellat ir Rioul 2016, 155). Taigi žymimasis artikelis dažnai yra daiktavardinės **anaforos** sudedamoji dalis. Anafora priklauso referencijos žymėjimo kategorijai, t. y. įvairios priemonės nurodo jau tekste minėtą konceptą. Ji užtikrina antecedento identifikavimą, kad šis galėtų būti atitinkamai interpretuojamas. Anafora skirta išlaikyti vienalytį reikšminį kontinuumą, tuo pat metu užtikrinti jo progresiją. Sakytinėje kalboje produkavimo kontekstas gali pagelbėti anaforos interpretacijai (deiktinė ar egzoforinė funkcija), tačiau raštu ši interpretacija gali būti tik intratekstinė (endoforinė funkcija). Taigi raštu labiau nei žodžiu referencijos žymės turi griežtai paklusti taisyklėms. Referentas realizuojamas daiktavardiniu junginiu su nežymimuoju determinantu ir tik daiktavardinis dubliavimas su žymimuoju determinantu gali būti klasifikuojamas kaip anaforinis veiksmas. Anafora gali būti reiškiamą tiesiog antecedento pakartojimu (*une jeune fille... la jeune fille* 'jauna panelė') arba atitinkamu leksiniu pakeitimu (*une jeune fille... la demoiselle* 'jauna panelė'). Žymimasis artikelis *la* priverčia šias grupes vertinti kaip pakartojimą, bet taip pat aišku, kad nebūtina papildoma informacija, kad *la jeune fille* arba *la demoiselle* gali būti prieš tai einančio autonominio vieneto koreferentu, kuris gali būti apibrėžtasis arba neapibrėžtasis. Pagrindinis daiktavardinio anaforinio santykio tipas yra dviejų leksinių vienetų eilė, kurios pirmas nežymimasis determinantas žymi neidentifikuotą aktualią referenciją, bet įeina į jo apibūdinamą pasakymą. Antrasis, žymimasis, apibrėžia identifikuotą referenciją per pakartojimo santykį. Tai įprastas prancūzų kalbai eiliškumas *un... le*. Analizuojant kiekvieno LPRATT samprotaujamojo teksto ir laiško anaforinę referenciją, išvelgiami visi formuojamos kompetencijos įgūdžiai, t. y. aiškiai galima atskirti, kokiomis priemonėmis nustatomas teksto elementų ryšys, kaip planuojamas pasakojimas. Kitaip tariant, anafora reprezentuoja atitinkamų referentų kognityvinę organizaciją. LPRATT šis santykis dažniausiai išlaikomas, bet turint omenyje, kad tai išeina iš čia analizuojamo daiktavardinio

junginio ribų į platesnę kontekstinę situaciją, šis anaforinis santykis nebus išsamiai analizuojamas.

Iš 17 lentelės duomenų daroma prielaida, kad tokiam rezultatui įtakos turi ne tik pačios kalbos polinkis į žymimojo artikelio vartojimą. Remiantis Spaunienės (2008, 109) teigimu, determinantai, kaip pagrindinė referencijos koordinavimo priemonė, pasirenkami pagal pragmatinę teksto reikšmę. Galima daryti prielaidą, kad 17 lentelėje vaizduojama determinantų disproporcija gali būti nulemta užduočių įvesčių koreliacijos. Atsižvelgiant į informatyvumo sampratą, determinantų pasirinkimas priklauso nuo teksto struktūros. Apibrėžiamieji determinantai remiasi informacija, kurią komunikacijos dalyviai gali gauti iš konteksto. Samprotaujамieji rašiniai suponuoja, kad bus aprašomi, apibrėžiami mažiausiai vienam komunikacijos proceso veikėjui žinomi dalykai, taigi buvo galima tikėtis, kad referencijos determinantų skaičius bus gana ryškus, šitai parodo žymimųjų artikelių dominavimas. Analizuojant tekstyno duomenis nustatyta, kad be užduočių įvesčių koreliacijos ir paties (kon)teksto poveikio, įmanomas kitas tokio tipo dominavimo paaiškinimas. Tekstyne žymimasis artikelis dažniausiai pasirenkamas kaip universali referencijos priemonė, tai iš dalies patvirtina 17 lentelės statistiniai duomenys ir tokie pavyzdžiai, kaip 236–240, kur daugelyje DJ pavartotas būtent žymimasis artikelis.

236. Si on limite **la** <SN0> **liberté**, **les** <SN23> **jeunes** <G><NBR> #peuvent\$ peut devenir <F><DIA> #indifférents\$ différents, méchants et <G><GEN> #passifs\$ passives et c'est très <SN3> mal pour notre <SN8> monde. (2015E2643D37)
237. A mon <SN8> avis, **la** <SN2> <SN23> **langue française** est plus importante que <SN0> **l'anglais**. (2012E510221)
238. Je crois que tu as **les** <SN0> **vacances**, donc je voudrais t'inviter chez – moi ce <SN0> week-end. (2015L2643D31)
239. Pour beaucoup <G><PRE> #de\$ des <SN8> jeunes **les** <SN0> **parents** <G><TPS> <G><CONJ> #deviennent\$ deveneront **les** <SN0> **amis**. (2015E2643D47)
240. Mais **le** <SN6> **problème** principalement que je <G><PER> #dois\$ doit trouver <G><ART> #de l\$ d' <SN3> argents pour **le** <SN8> **voyage**. (2015L2643D11)

236 ir 237 pavyzdžiai rodo generinį daiktavardžių apibrėžtumą, kitaip tariant, reprezentuoja rūšį, kategoriją (*la liberté* 'laisvė', *les jeunes* 'jaunimas', *la langue française* 'prancūzų kalba', *l'anglais* 'anglų kalba'), o 238–240 pavyzdžiuose bendriniai daiktavardžiai yra labiau anaforinio apibrėžtumo.

Pastaraisiais atvejais frankofonai vartotų asmens kategoriją dubliuojančius determinantus – *tes vacances* ‘tavo atostogos’, *leurs parents* ‘jų tėvai’, *ce voyage* ‘šiai kelionei’, o lietuvių mokiniai, operuodami žymimaisiais artikeliais, atrodo, ne visada nustato daiktavardžių apibrėžtumo pagrindą, jų unikalumo sąlygą. Tai iš dalies liudija, kad apibrėžtumo kategorijos niuansai mokinių nėra iki galo perprasti.

3.2.3.1.3. Artikelio praleidimas ir perteklius

Taisyklę, kad prancūzų kalbos daiktavardis reikalauja lydinčio artikelio, mokiniai gerai žino, tai vaizdžiai iliustruoja visa LPRATT empirinė medžiaga. Tačiau tekstyne vis dėlto pasitaiko artikelio praleidimo atvejų (18 lentelė). Anotavimo proceso metu tokie atvejai buvo sugrupuoti ir žymimi <MAN>.

18 lentelė. Artikelių praleidimas LPRATT

Praleidžiami artikeliai	n
Žymimieji artikeliai (<i>le, la, les, l'</i>)	610
Nežymimieji artikeliai (<i>un, une, des</i>)	258
Daliniai artikeliai (<i>de la, du, des, de l'</i>)	34
Savybiniai determinantai (<i>mon, ton, son</i> etc.)	6
Iš viso	908

Įdomu, kad dažniausiai praleidžiamas būtent žymimasis artikelis. Keli pavyzdžiai:

241. <...> je pense que <G><ART><MAN> #les\$ <SN2> **technologies modernes** <G><VRB> #ce sont\$ c'est <G><ART><MAN> #une\$ très <G><GEN> #bonne\$ bon <M><MCO> #chose\$ <SN3.2> chose pour tous et <Y><LOU> <L><SIG> #c'est\$ il y a important pour <L><SIG> apportent- <G><PRN> #les\$ elles. (2011E301831)
242. Et puis <G><ART><MAN> #les\$ <SN2> **technologies** <G><NBR> #modernes\$ moderne <G><NBR> #aident\$ aide beaucoup **pour** <G><ART><MAN> #la\$ <SN3> **securité** <G><ART><GEN> #de la\$ **le** <F><DIA> #terre\$ **térre**.(2011E301833)
243. Également, **grâce** <G><ART> #aux\$ à <SN2> **téléphones portables** <G><ART><MAN> #la\$ <SN0> **communication** est <G><GEN> #devenue\$ devenu plus facile. (2011E301866)

Kaip matyti iš pavyzdžių, pasitaiko, kad artikelis tiesiog praleidžiamas (241–243 pavyzdžiai) – pastebėta, kad dažniausiai tokiose situacijose daiktavardis yra daugiskaitos formos. Galima įžvelgti anglų kalbos įtaką, kai daugiskaitos daiktavardžiai generine prasme vartojami be artikelio. Tekstyno analizė atskleidžia dar ir kitą numanomą artikelio praleidimo priežastį. Tais atvejais, kai artikelis prepozicijoje yra ne vienas, jis neretai praleidžiamas, tai patvirtina ir pateikti 244, 245, 246 pavyzdžiai.

244. Ils sont <G><NBR> #importants\$ important **pour** <SN0> <L><CPN> <G><ART><MAN> #l'information\$ informatikon. (2011E301828)
245. **Pour** <G><ART><MAN> #les\$ <SN2> **personnes agées** il est vraiment très difficile d'apprendre <G><PRE><MAN> #à\$ les utiliser, parce qu'il y a plein de <SN13> fonctions comme l'Internet, les <G><NBR> #vidéos\$ <SN0> vidéo, les <SN2> messages animés, etc. (2011E301844)
246. **Grâce à** <SN8> <G><ART><MAN> #l'\$ **Internet** les <SN0> gens <G><CONJ> \$peuvent\$ peuvent <M><MCO> #connaissance\$ <SN0> <X><MAN> #faire connaissance\$ connaissance <...>. (2011E301830)

Taip prielinksnis *pour* ‘tam, kad’ (242, 244, 245 pavyzdžiai) ir išsireiškimas *grâce à* ‘dėka’ (243 246 pavyzdžiai), turintys referentinį aspektą, tekстыne, be minėtų pavyzdžių, dažnai yra be artikelio. Tarp prielinksnių, suponuojančių tiek žymimojo, tiek nežymimojo artikelio nebuvimą LPRATT, taip pat galima paminėti *avec* ‘su’, *sur* ‘ant’, *dans* ‘viduje’, *sans* ‘be’ (tais atvejais, kai jis vartojamas kartu su papildiniu aktualizuotu daiktavardžiu). Net įprasti prielinksniai *à* ir *de* neretai būna artikelio praleidimo priežastis, vietoj to, kad su prielinksniu būtų sudaroma sutraukta (sinkretinė) artikelio forma *de la, du, des*, vartojamas tik vienas prielinksnis. Ryškėja išvada, kad mokiniai nėra linkę referentiškai apibrėžtus daiktavardžius papildomai žymėti žymimaisiais artikeliais ir taip dar kartą apibrėžti jau ir be to žinomą daiktą. Tačiau šis artikelio praleidimas po prielinksnių taip pat galėtų būti aiškinamas prancūzų kalbos taisyklių apibendrinimu (generalizacija), nes juk ne visada turi būti vartojamas artikelis. Jis nėra būtinas, kai prieš daiktavardį eina kitas determinantas (*ce* ‘šitas’, *quelque* ‘keletas, tam tikras’, *plusieurs* ‘keletas’), nežymimasis būdvardis (*tout* ‘visas’, *nul* ‘joks’, *aucun* ‘joks, nė vienas’) ir t. t. Pažymėtina, kad perteklinis artikelio vartojimas moksleivių tekstuose yra žymiai retesnis nei jo praleidimas, iš viso aptikti tik 136 atvejai. Keli pavyzdžiai:

247. Dans <G><ART> #nereikia le\$ **le chaque** <SN0> **pays** il y a des <SN6> pauvres qui n'ont pas où habiter, ce que manger et ce que s'habiller. (2011E301842)
248. <...> <G><GEN> #certaines\$ **certain** <G><ART><RED> #nereikia les\$ **les** <SN0> **personnes** ne <G><CONJ> #savent\$ soivent pas qu'ils <G><TPS> #sont\$ seront <G><PRE><MAN> #en\$ <SN0> dépendance. (2014Epra5)

247, 248 sakiniai – ryškūs generalizacijos pavyzdžiai. Artikelio perteklius dažniausias savybinio, parodomąjo ir kiekinio determinato atvejais (249–254 pavyzdžiai), taip pat daiktavardinio junginio konstrukcijoje *Det Adj N*, kai *Det* turi formą *de*, o mokiniai arba jį sujungia su žymimuoju artikeliu (255 pavyzdys), arba tiesiog praleidžia determinantą, tai taip pat būdinga junginiuose su kiekiniais determinantais.

249. Les <SN2> technologies modernes <G><NBR> #ont\$ a changé <X><RED> <G><ART><RED> #nereikia la\$ **notre la** <SN0> **vie**. (2011E301871)
250. Encore, il y a <F><APS> #quelqu'un\$ <SN6> quelqu'un qui <G><CONJ> #part\$ partir à l' <SN8> étranger en <SN8> vacances et ne <G><PER> #prend\$ prends pas **son** <G><ART><RED> #nereikia l\$ **l'** <SN0> **ordinateur** <...>. (2014Epra41)
251. Je voudrais dire que <G><GEN><ART><RED> #cet été\$ **cette l'** <SN0> **été** je suis en <SN7> vacances à la mer. (2011L301830)
252. **Cette** <G><RED><ART> <F><DIA><GRA> #expérience\$ <SN0> **l'expérience** <X><ORD> #nous donne\$ donne nous une <SN4> chance <...>. (2012E510240)
253. Par <SN8> exemple, quand ils ont **beaucoup de** <G><ART><RED> #nereikia la\$ **la** <SN8> **liberté**, ils peuvent commencer à consommer les <SN2> substances <M><MCO> #intoxicants\$ intoxicants et aller <G><PRE> #aux\$ à les <SN1.4> soirées bruyantes. (2015E2643D42)
254. <...> <G><PRE> #à\$ dans <SN8> l'école <L><SIG> #il y a\$ seraent **beaucoup** <G><RED><ART> #de\$ **des** <L><ENG> <F><GRA> #projets\$ <SN7> **projects** avec la <SN2> langue <G><GEN> #française\$ français, <...>. (2012E510256)
255. On a <G><ART> #de\$ **des bons** <SN2> **professeurs** aussi. (2014Lpra46)

Kalbant apie nežymimojo artikelio praleidimą, kuris, kaip matyti iš 18 lentelės, yra gerokai retesnis, išvelgiamos kelios priežastys. Pirma, kaip jau minėta aptariant žymimųjų artikelių praleidimo atvejus, nežymimasis artikelis neretai praleidžiamas prepozicijoje su prielinksniu, bet ne tik su juo. Kaip rodo tekstyno pavyzdžiai, artikelis praleidžiamas net tais atvejais, kai prieš daiktavardį yra modifikatorius (256–258 pavyzdžiai).

256. Pour <G><GEN> #toutes\$ tous les <M><MCO> #personnes\$ <SN1> personnes la <SN0> télévision <G><NBR> #est\$ sont <G><ART><MAN> #une\$ <F><DIA> #très\$ **trés** <G><GEN> #bonne\$ **bon** <SN1> **chose** pour trouver <G><ART> #des\$ les <SN0> nouvelles <...>. (2011E301831)
257. <G><ART><MAN> #la\$ <SN0> Voiture, c'est <G><ART><MAN> #une\$ **nouvelle** <SN1> **technologie** parce que <Y><CLR> nous pouvons <X><ORD> #arriver plus vite\$ plus vite <G><CLA> #arriver\$ arrive n'importe où et quand. (2011E301839)

258. Et les nouvelles <G><NBR> #technologies\$ <SN1> technologie <G><NBR> #ont\$ a <G><ART><MAN> #un\$ **meilleur** <SN3.2> **avenir** dans <G><ART> #le\$ un <SN8> monde. (2011E301839)

Klaidingo nežymimojo artikelio vartojimo atvejais taip pat pastebėtas fonologinis veiksnys, 259, 260 pavyzdžiai rodo panašaus tarimo žodelių *en* ir *un* painiojimą.

259. C'est <M><MCO> #pourquoi\$ pourquoi les <M><MCO> #professionnels\$ proffesionels ne <G><CONJ> #boivent\$ boire pas <G><PRE> #d\$ l' <SN0> **alcool**, parce qu'il a <G><ART> #une\$ **en** <SN3> **influence** pour <G><GEN> #la\$ le <SN8> forme. (2013E165418)
260. À mon <SN8> avis l' <SN2> ordre strict n'aide pas garder <G><ART> #un\$ **en** <SN8> **enfant** ou <F><DIA> #éviter\$ éviter les <G><ART> #des\$ <SN0> problèmes. (2015E2643D61)

259 pavyzdyje vietoj reikiamo nežymimojo artikelio *une* pavartotas prielinksnis *en*, panašiai, kaip ir 260 pavyzdyje, vietoj *un* yra tas pat *en*.

Apie apibrėžtumo kategorijos reiškimo situaciją galima pasakyti, kad ne visada referencijos požymiai tinkamai atpažįstami, priskiriami ir perteikiami, pavyzdžiui:

261. Pour <G><GEN> #toutes\$ tous les <M><MCO> #personnes\$ <SN1> perssones la <SN0> télévision <G><NBR> #est\$ sont <G><ART><MAN> #une\$ <F><DIA> #très\$ très <G><GEN> #bonne\$ bon <SN1> chose pour trouver <G><ART> #des\$ **les** <SN0> **nouvelles** <...>. (2011E301831)
262. En plus, nous ne pouvons pas dire que tous les <SN2.2> personnes âgées ne savent pas utiliser l' <SN0> ordinateur, l' <SN> Internet ou ne savent pas ce qui est <G><ART> #une\$ **la** <SN2> **lettre électronique**. (2011E301844)
263. Dans <G><ART> #les\$ **des** <SN8> **écoles**, nous étudions <G><NBR> #notre\$ nos <SN2> langue maternelle – <X><MAN><ART> #le\$ <SN0> lituanien et à <F><DIA> #côté\$ coté <G><PRN> #celle-ci\$ cette aussi une – deux <SN2> langues <F><GRA> <G><GEN> <G><NBR> #étrangères\$ étrangèr <...> (2012E510265)
264. <F><GRA> #maintenant\$ Maintenant il y a <G><GEN> #toutes\$ **tout** <G><ART> #les\$ **des** <SN4.1> **possibilités** <X><PRIE> #d' \$ pour <M><MDP> #apprendre\$ apprendre <X><MAN><ART> #la\$ <L><ENG> #langue\$ <SN6> language que nous aimons. (2012E510278)
265. Si on <G><PER> #veut\$ veux avoir la <SN0> flexibilité on doit faire <G><ART> #des\$ les <G><NBR> <M><MCO> #exercices\$ excercise et <F><DIA> #régulièrement\$ regulerement **faire** <G><ART> #du\$ **le** <SN0> **sport** comme ça les <SN0> gens ont <G><NBR> #les\$ le <SN6> résultats qui <G><CONJ> #permettent\$ permetent <G><PER><MAN> #de\$ rester en bonne <SN1> forme. (2013E165434)
266. Les <SN0> machines <G><MOD> #font\$ fassent tout <Q><CON> #,\$ -ils <G><MOD> #font\$ fassent <G><ART> #le\$ **du** <SN0> **menage**, ils <C><CMO> #construisent\$ construent <G><ART> #des\$ **les** <SN0> <F><DIA> #bâtiments\$ **batiments**. (2011E301829)
267. Aussi <G><GEN> #tout\$ toute le <SN10> monde aime passer <G><ART> #le\$ **du** <SN3> **temps** <G><PRIE> #sur\$ dans l' <M><MCO> #internet\$ internete parce <F><APS> #qu'ici\$ que ici <L><SIG> #on\$ il peut jouer, lire, écouter <G><ART> #de\$ la <SN0> musique, communiquer. (2011E301859)

268. J'aime passer <G><ART> #la\$ du <SN0> nuit prés <G><GEN> #de la\$ du <SN8> mer. (2011L301895)
269. Je bois seulement <G><ART> #de l\$ l' <SN0> eau et je <X><ORD> #marche toujours\$ toujours marche à <SN8> pieds!(2013E165451)

Pavyzdžiai rodo, kad mokiniams sudėtinga tinkamai pavartoti referencijos priemones tiek generinio apibrėžtumo – situacinio (261–263 pavyzdžiai), anaforinio (264 pavyzdys) – atveju, tiek kolokacijose (265–269 pavyzdžiai). Apskritai pastebėtas žymimųjų artikelių paplitimas. Dažniau painiojamosi vartojant žymimąjį artikkelį (*le, la, les*) vietoj nežymimojo (*un, une, des*), tekstyne aptikti 285 atvejai; žymimasis artikkelis vietoj dalinio – 60; nežymimasis vietoj žymimojo – 44; yra tik 6 atvejai dalinio artikelio vartojimo vietoj žymimojo. Taigi aiškiai pirmauja žymimasis artikkelis, kaip universali referencijos reiškimo priemonė. Tais atvejais, kai mokiniui kyla abejonių dėl vieno ar kito artikelio vartojimo, pastebima žymimojo artikelio preferencija.

3.2.3.1.4. Savybiniai ir parodomieji determinantai

Kaip minėta, referencijai žymėti mokiniai vartoja ne tik žymimąjį artikkelį, bet ir **savybinį determinantą**, kurio nėra tiek daug, kaip buvo galima tikėtis mokinių samprotaujamuose darbuose (19 lentelė).

19 lentelė: Savybinių būdvardžių vartojimų skaičius LPRATT

Savybinių būdvardžių formos	n LPRATT
<i>Mon</i> (SG M 1 PERS)	947
<i>Ma</i> (SG F 1 PERS)	633
<i>Mes</i> (SG PL 1 PERS)	686
<i>Ton</i> (SG M 2 PERS)	272
<i>Ta</i> (SG F 2 PERS)	405
<i>Tes</i> (SG PL 2 PERS)	112
<i>Son</i> (SG M 3 PERS)	169
<i>Sa</i> (SG F 3 PERS)	165
<i>Ses</i> (SG PL 3 PERS)	206
<i>Notre</i> (PL SG 1 PERS)	569
<i>Nos</i> (PL PL 1 PERS)	376
<i>Votre</i> (PL SG 2 PERS)	54
<i>Vos</i> (PL PL 2 PERS)	9
<i>Leur</i> (PL SG 3 PERS)	300
<i>Leurs</i> (PL PL 3 PERS)	312
Iš viso	5 215

Pirmojo asmens savybinių būdvardžių vyravimas tekstyne dar kartą patvirtina Spaunienės (2008, 109) pastebėjimą, kad determinantų pasirinkimas priklauso nuo pragmatinės teksto reikšmės. Prancūzų kalbos VBE užduotyse (žr. 1 priedą) mokinių prašoma papasakoti apie savo atostogas, įgūdžius, planus, išreikšti nuomonę vieno ar kito dalyko atžvilgiu. Kalbant apie savybinį determinantą, reikėtų atkreipti dėmesį, kad prancūzų kalbos gramatikoje jis aprašomas kaip kombinuotas tam tikrų gramatinių vienetų variantas: *mon = le... de moi; ton = le... de toi* ir pan. (Creissels 1995). Taigi *mon* ‘mano’, *ton* ‘tavo’ ir pan. galima interpretuoti kaip žymimojo artikelio ir genetyvo požymių turinčius kombinacijų atstovus. LPRATT pasitaiko atvejų, kai mokiniai linkę vartoti žymimąjį artikkelį, o ne savybinį determinantą, nors šis labiau atitinka komunikacinę situaciją (pvz. 270–274).

270. On ne veut pas communiquer avec les autres <M><MCO> #personnes\$ <SN1.5> perssones ou avec **la** <SN8> **famille**. (2014Epra39)
271. A mon <SN10> <SN8> avis, le <SN2> téléphone portable est aussi très <L><ENG> #important\$ important dans **la** <SN3> **vie de nous**. (2011E301887)
272. Mais <F><DIA> #après\$ après <G><GEN> #toutes\$ tous les <SN8> études et <F><DIA> #après\$ après <G><NBR> #les (mes) vacances\$ **la** <SN8> **vacance** je voudrais commencer <G><PRE> #à\$ de travailler <...>. (2015L2643D34)
273. <G><GEN> #ma\$ **Mon** <SN23> **famille** est bonne. J’aime <G><MOD> #parler\$ parle à la <SN8> famille. <G><GEN> #ma\$ **Mon** <SN0> **famille** est <G><PRE><MAN> #de\$ 4 <SN02> personne. (2014Epra42)
274. Grâce à eux (technologies modernes) nous pouvons <M><MCO> #correspondre\$ corespondre avec <G><ART> #les\$ **mes** <SN8> **amis**, vendre, acheter, jouer, s’amuser. (2011E301887)

270 ir 272 pavyzdžiuose anaforiškai būtų geriau pavartoti savybinį determinantą (*sa* ‘savo’, *mes* ‘mano’), kuris labiau susieja veiksmą ir jo atlikėją. Įdomus 271 pavyzdys, kuriame genetyvinė konstrukcija (*la vie de nous*) pateikiama vietoj paprastos savybinės *notre vie* ‘mūsų gyvenimas’. Atvirkštinis variantas, kai vietoj žymimojo artikelio vartojamas savybinis determinantas, tekstyne yra vienintelis (274 pavyzdys). Jis parodo, kad apskritai mokinių kalboje jis vartojamas, bet retai. 273 pavyzdys rodo tinkamai parinktą referencijos priemonę, bet išduoda giminės ir skaičiaus skyriuose jau aptartus tam tikrus mokinių sunkumus prancūzų kalboje derinti savybinius determinatus (*son chapeau* ‘jo kepurė’, bet *sa voiture* ‘jo mašima’). Savybinė determinacija

gali būti reiškiami ne tik savybinių determinantų konstrukcija, bet ir savybine konstrukcija *N de N*, kitaip genetyviniu junginiu (Creissels 1995), kuris jau plačiai aptartas 3.1.3.2. skyriuje. Čia galima tik dar kartą išskirti žymimojo artikelio paplitimą, kai jis pereina nuo anaforinio funkcionavimo, labai artimo savybiniam ar demonstratyviniam (*un chien...le chien* ‘šuo’), į autonominį funkcionavimą (*le père de Marie* ‘Marijos tėtis’). Pažymėtina, kad LPRATT žymimųjų konstrukcijų su nežymimuoju kilmininku aptiktas nedidelis skaičius, nesudarantis nė 1 % visų junginių, tai parodo šios konstrukcijos automatizmą nebuvimą mokinių kalboje, štai keli nustatyti LPRATT pavyzdžiai:

275. Je sais <G><ART> #les\$ des <SN6> exemples <X><COH> #quand\$ comme **la** <SN3> <SN2> **vie d'une** <SN8> **personne** a été détruite par les <SN1.4> technologies modernes et <G><ART><MAN> #l\$ <SN0> Internet est la <SN2> chose la plus importante ici. (2014Epra28)
276. Le <SN6> français, que j'aime beaucoup, c'est **la** <SN3> **langue d'un grand** <SN1.2> **peuple**. (2012E510221)
277. Donc, il faut prendre sérieusement des <SN4> recommandations de manger **la** <M><MCO> #nourriture\$ <SN3> **nurriture d'une bonne** <SN1> **qualité**. (2013E165424)

Kartais morfologiškai apibrėžtos formos gali turėti sintaksiškai ir semantiškai neapibrėžtą požymį (277 pavyzdys) (Marandin, Banfield 2001, 21). Taip daiktavardinio junginio *le N de N* formoje silpnesnis yra žymimasis nei nežymimasis genetyvo požymis. Artikelis *le* įvedamai daiktavardinei grupei nesuteikia žymimojo požymio; kitaip būtų, jei genetyvo nebūtų, tai suteiktų galimybę manyti, kad *le* šiuo atveju yra be ypatingos reikšmės.

Kitas dėmesio vertas daiktavardinio junginio apibrėžtumo tipas yra **deiktinis apibrėžtumas**, kurio kalbiniai rodikliai yra parodomieji būdvardžiai (*adjectif démonstratif*). Žymimasis artikelis nurodo daiktavardžio unikalumą arba išskirtinumą, apibrėžtą tam tikrų aplinkybių. Parodomieji determinantai gali nurodyti tik antrą galimybę. Iš esmės parodomojo būdvardžio funkcija yra dvejopa – jis atlieka deiktinę funkciją, bet tuo pat metu žymi ir apibrėžtumą. Deiktiniu apibrėžtumu išskiriamas daiktavardis dažniausiai negauna papildomo apibrėžtumo žymėjimo. Tekstyne deiktinio apibrėžtumo kalbiniai rodikliai (parodomieji būdvardžiai) taip pat, kaip ir savybiniai būdvardžiai, nėra dažni, palyginus su žymimuoju artikeliu (20 lentelė).

20 lentelė: Parodomųjų būdvardžių vartojimų skaičius LPRATT

Parodomųjų būdvardžių formos	n LPRATT
<i>Cette</i> (SG F)	530
<i>Ces</i> (PL)	208
<i>Ce</i> (SG M)	574
<i>Cet</i> (SG M)	75
Iš viso	1387

Savybinis ir parodomasis determinantai, palyginti su žymimuoju artikeliu, turi papildomą determinacijos niuansą, paskutiniai determinantai konkrečiame kontekste gali padėti vienareikšmiškai identifikuoti referentą. Morfologiškai ir sintaksiškai savybinio determinanto paradigma daug sudėtingesnė nei parodomąjo, tačiau semantiškai, kaip teigia tyrėjai De Mulder, Flaux ir Van de Velde (1997, 38), yra atvirkščiai.

Du kiti pateikti De Mulder, Flaux ir Van de Velde (1997) pavyzdžiai atskleidžia esminį skirtumą tarp *le* ir *ce*:

1. *J'ai planté un sapin dans mon jardin, car ces arbres sont décoratifs.*
'Pasodinau savo sode eglę, nes ji puošia aplinką'.
2. *J'ai planté un sapin dans mon jardin, car les arbres sont décoratifs.*
'Pasodinau savo sode eglę, nes medžiai puošia aplinką'.

Pirmas pavyzdys *ces arbres* 'šie medžiai' referuoja medžio rūšį, o antrame *les arbres* 'medžiai' rodo medžio sąvoką. Kitaip tariant, parodomasis demonstratyvas nusileidžia sąvokų hierarchijoje (Eggs 1994, 166), yra labiau konceptualizuotas. Deiktinis determinantas nurodo referentą turint ryšį su esama situacija šiame kontekste, kitaip tariant, jis yra tiesiogiai referentiškas. Vartodamas artikelį kalbėtojas klausytojui praneša, kad šis turi identifikuoti numanomą referentą, neturintį ryšio su situacija ar kontekstu kalbamuoju metu.

Kalbant apie daiktavardinio junginio apibrėžtumą, reikėtų prisiminti kiekybinį ir sintaksinį apibrėžtumą, kuris plačiai aptartas 3.1.2. ir 3.2.2. skyriuose. Daiktas yra kiekybiškai apibrėžtas, kai vartojamas žymimasis vienaskaitos ir daugiskaitos artikelis, nežymimasis vienaskaitos artikelis,

kelintiniai ir kiekiniai skaitvardžiai, kurie gali būti lydimi žymimojo artikelio ar kitų determinantų tipų. Daiktavardžiai su daliniu artikeliu *du, de la, des, de l'*, taip pat tie, kurie eina su prievoksiniais kvantifikatoriais (*beaucoup, peu* ir t. t.), nusakomi kiekybiniu ir kokybiniu neapibrėžtumu, bet kiekybės apibrėžtumas nebūtinai eina kartu su kokybiniu. Pažymėtina, kad kvantifikatoriai neidentifikuoja referento, jį reprezentuoja tik kiekybiškai.

Sintaksinį apibrėžtumą reprezentuoja žodžių tvarka. Dar 1931 m. Behaghel suformulavo bendrą taisyklę, kuria remiantis, žinoma informacija eina pirmiau už nežinomą, naują (cituota pagal Best 2015). Šios informacijos pasiskirstymo pasekmė – deiktiniai, anaforiniai elementai, kaip ir elipsė, dažnai vartojami frazių pradžioje. Įprasta determinantų vieta taip pat yra prieš apibrėžiantį daiktavardį, bet jie gali būti atskirti būdvardžiu arba kitu determinantu (*Un beau jour. Un autre jour.*).

Pasak Creissels (1995, 76), jei kalbos sintaksė leidžia praleisti determinantą, tai prarandama tam tikra informacija, arba galbūt jis praleidžiamas dėl to, kad yra numanomas. LPRATT pavyzdžiai parodo dažną determinantų praleidimą numeracijoje, kai vienas po kito eina keli vardijami dalykai, tai liudija 278–280 pavyzdžiai:

278. Comme si ça n'était pas assez, plusieurs <SN3.1> heures passées devant l'ordinateur ou la <SN0> télé fatiguent les <SN0> yeux et accentuent **les** <SN0> <L><CPN> #migraine\$ **migracines** et <SN3> <G><ART><MAN> #les\$ **maux de tête**. (2011E301827)
279. Les <SN2> technologies modernes <G><NBR> <L><SIG> \$sont\$ a <G><GEN><NBR> \$importantes\$ important aussi pour <G><GEN> #la\$ **le** <SN8> **police**, <G><ART><MAN> #la\$ <M><MCO> <L><LT> #médecine\$ <SN0> **medicina**, <G><ART><MAN> #les\$ <SN8> **pompiers** <...>. (2011E301831)
280. Et <M><MCO> #bien sûr\$ biensûre <F><HOM> #qu'elles\$ qlles font <G><ART><MAN> #une\$ très <G><GEN> #grande\$ grand <M><MCO> #influence\$ <SN3.2> infloence pour les <M><MCO> #petits\$ petites <SN1> enfants et leur <M><MCO> #psychologie\$ <SN0> psychologie, à cause de l' <SN8> **ordinateur**, <G><ART><MAN> #le\$ <SN2> **téléphone portable** et <G><ART><MAN> <G><NBR> <X><ORD> #les jeux électroniques modernes\$ **moderne** <SN1><SN2> **jeu électronique**. (2011E301856)

Dažniausiai nurodoma pirmo daiktavardžio aktualizacija, kiti vardijami be determinantų kaip savaime aiški seka. Daiktavardžio aktualizacija gali būti reiškiamą ir tokiais sintaksiniais elementais, kurie vadinami ekspansijomis, pagrindinio dėmens palydovais, modifikatoriais (Riegel 2000, 61). Tai gali būti

epitetai, papildiniai, pažyminio sakiniai ir pan., kurie daiktavardį, kaip pradą, lokalizuoja tam tikroje kokybinėje ir kiekybinėje erdvėje.

Iš tekstyno duomenų matyti, kad mokiniai aiškiai supranta pagrindinį determinantų vaidmenį kaip daiktavardžio aktualizaciją, t. y. pažymi, kad daiktavardis nebe virtualus, turi ryšį su referentu (21 lentelė). Pastebėta, kad mokiniai nėra labai išradingi ir nevarijuoja gramatinėmis apibrėžtumo priemonėmis – dažniausiai pasirenkamas žymimasis artikkelis, padedantis kurti semantinę viso diskurso lauką. Tokių priemonių, kaip pažymimasis būdvardis (*Ton livre*. ‘Tavo knyga.’ *Ce livre*. ‘Ši knyga.’ *Quelques livres*. ‘Keletas knygų.’ *Trois livres*. ‘Trys knygos.’ *Quel livre?* ‘Kokia knyga?’ *Quel livre!*... ‘Kokia knyga!’), kuris suteikia papildomą semantinę nuorodą artikeliumi, aptikta palyginti nedaug.

21 lentelė: Determinantų vartojimas LPRATT

Referencijos determinantai				Kiekiniai determinantai	
Apibrėžiamieji		Neapibrėžiamieji			
žymimieji artikkeliai (<i>le, la, les</i>)	16 526	nežymimieji artikkeliai (<i>un, des</i> etc.)	5 155	kelintiniai, kiekiniai skaitvardžiai (<i>un, une, deux, trois</i> etc.)	398
parodomieji (<i>ce, ce...-ci, ce...-là, cette, cette...-ci, cette...-là</i> etc.)	1 387	kiti nežymimieji determinantai (<i>certain(s), quelque...</i>)	406	nežymimieji būdvardžiai (<i>plusieurs, divers</i> etc.)	882
savybiniai (<i>mon, ma, mes, ton, ta, tes</i> etc.)	5 215		-	neskaičiuotiniai determinantai (<i>(un) peu de, beaucoup de..., quelques, tout, tous, chaque, la plupart</i> etc.)	2 365
Bendras skaičius	23 128	Bendras skaičius	5 561		
Bendras skaičius 28 689				Bendras skaičius	3645
Bendras skaičius 32 334					

Toks determinantų vartojimas rodo tam tikras mokinių produkuojamos kalbos apibrėžtumo rodiklių savybes, dažnai tinkamai pavartoti determinantai mažai varijuoja yra trumpi ir paprasti. Tuo mokinių prancūzų kalba labai skiriasi nuo gimtakalbių, kuriems būdingesnis išskyrimas, pabrėžimas, apibrėžtumo ar neapibrėžtumo patikslinimas. Pabrėžtina, kad prancūzų kalbos determinantai turi būti derinami gimine ir skaičiumi su lydimu daiktavardžiu. Lehmannas (1990) derinimą daiktavardinio junginio viduje vadina „vidiniu derinimu“ ir teigia, kad jis iš prigimties yra referencijos nustatymo priemonė. Holvoet'o teigimu, redundancija, kurią pastebime prancūzų kalbos daiktavardiniame junginyje ir kuri būdinga tik daiktavardinio junginio viduje pasireiškiančiam derinimui, yra naudinga (Holvoet 2009, 129). Analizuojamame tekстыne determinantai daugeliu atvejų yra suderinti, kaip jau aptarta giminės ir skaičiaus kategorijoms skirtuose skyriuose.

3.2.3.2. Apibrėžtumo kategorijos analizės apibendrinimas

Lietuvių kalbos apibrėžtumo kategorijos gramatinė raiška nėra tokia reguliari, palyginti su prancūzų kalba. Taigi lietuviams mokiniams kartais sunku perprasti stipriau sugramatintos apibrėžtumo raiškos niuansus prancūzų kalboje. Artikelio vartojimą sunku perprasti dėl kelių priežasčių: pirma, jau ne kartą minėtas kalbų skirtumas, antra, gramatikose artikelio vartojimo aprašymai dažnai skiriasi ir yra gana abstraktūs (pvz., Struve-Debeaux 2010; Riegel, Pellat, Rioul 2016; Kalmbach 2017). Prancūzų kalboje artikeliu išreiškiamos subtilybės kai kuriais atvejais gali būti skirtingai aiškinamos net pačių prancūzakalbių. Svarbu atkreipti mokinių dėmesį į artikelio kontekstualizaciją (lingvistinį ir ekstralingvistinį kontekstą). Artikelių kompleksiskumas palaikomas dar tuo, kad jo sistema sudaryta iš aštuonių formų, priklausančių nuo daiktavardžio giminės ir skaičiaus bei suskirstytų į tris kategorijas (apibrėžtasis, neapibrėžtasis, dalinis). Be to, artikelis gali išreikšti daug daugiau reikšmės niuansų nei tam tikra pavartota forma. Arba atvirkščiai – panaši reikšmė gali būti išreikšta skirtingais artikeliais, juos skirs tik labai subtilus niuansas, kurio kartais mokiniams neįmanoma pastebėti. Neretai tų subtilybių negalima paaiškinti

niekaip kitaip, kaip tik kalbėtojo pasirinkimu tam tikru momentu, tam tikroje situacijoje. Visa tai labai apsunkina tokio determinanto kaip artikelis vartojimą.

Tyrimui pasirinktas mokinių tekstynas parodė, kad mokiniai operuoja gana ribotu gramatininių apibrėžtumo priemonių skaičiumi, dominuoja žymimasis artikelis. Iš visų 28 689 referencijos determinantų net 16 526 sudaro žymimojo artikelio atvejus. Šis artikelis yra taip pat dažniausiai vartojamas vietoj nežymimojo (285 atvejai); kartais vietoj dalinio – 60; tuo tarpu nežymimasis vietoj žymimojo – 44 ir tik 6 dalinio artikelio atvejai vietoj žymimojo. Duomenys liudija apie žymimojo artikelio vartojimą tekstyne, kaip universalią referencijos reiškimo priemonę.

Deiktinio apibrėžtumo kalbiniai rodikliai kartu su savybiniais būdvardžiais tekstyne nėra dažni. LPRATT pasitaiko atvejų, kai mokiniai linkę vartoti žymimąjį artikelį, o ne savybinį determinantą, nors šis labiau atitinka komunikacinę situaciją. Iš 28 689 LPRATT rastų determinantų, deiktiniai sudaro 1 307 atvejus, daugiau yra savybinių – 5 215.

Neryškus daiktavardinio junginio gramatinis apibrėžtumas lietuvių kalboje daro įtaką daiktavardinio junginio apibrėžtumui mokinių produkuojamoje prancūzų kalboje, dažnai painiojami, praleidžiami (908 klaidingi atvejai) specialūs rodikliai, ypač, kai yra prielinksnis. Prepozicijoje esant ne vienam elementui, neretai artikelis tiesiog praleidžiamas. LPRATT pavyzdžiai parodo taip pat dažną determinantų praleidimą numeracijoje, kai vienas po kito eina keli vardiniai dalykai. Perteklinis artikelio vartojimas moksleivių tekstuose yra žymiai retesnis nei jo praleidimas, iš viso aptikti tik 136 atvejai. Kalbinių elementų panašumai dažnai tampa interferencijos priežastimi, pastebima gimtosios lietuvių ir anglų kalbų įtaka.

Nepaisant aptartų artikelio netinkamo vartojimo, praleidimo ar pertekliaus variantų, remiantis analizuojamąja medžiaga, galima teigti, kad mokiniai aiškiai suvokia, kad referencijos panaudojimas daiktavardiniame junginyje reiškiamas specialiais rodikliais – žymimaisiais artikeliais, savybiniais, parodomaisiais determinantaais etc. Tekstyne tikriniai vardai dažniausiai (96 %) vartojami be artikelių, pasitaiko klaidingų šalių pavadinimų

variantų – nustatomas dažnas artikelio praleidimas. Mokiniai miestų pavadinimams, kurie prancūzų kalboje vartojami be artikkelio, atvirkščiai, kartais pritaiko šalių pavadinimams būdingą taisyklę, taip tekstyne jie pasireiškia kartu su determinantais.

Generinio apibrėžtumo daiktavardžiai, tokie kaip *le soleil* ‘saulė’, vartojami su žymimaisiais artikeliais (72 %), bendrinis daiktavardis, priklausomai nuo konteksto, vartojamas tiek su žymimuoju, tiek su nežymimuoju artikeliu, o kuopiniai turi žymimąjį arba dalinį artikkelį.

Apskritai apie apibrėžtumo kategorijos reiškimo situaciją analizuojamame tekstyne galima pasakyti, kad ne visada referencijos požymiai tinkamai atpažįstami, priskiriami ir perteikiami. Determinantų vartojimas išryškina tam tikras mokinių produkuojamos kalbos savybes, apibrėžtumo kategorija nėra iki galo perprasta, apibrėžtumo rodiklių kartojimas reprezentuoja paprastą, nors neretai gramatiškai ir taisyklingą kalbą.

3.3. Daiktavardinio junginio leksinė išraiška

Kaip daiktavardinio junginio forma, aptarta šio darbo 3.1, 3.2. skyriuose, pranešimui taip pat svarbus ir daiktavardinio junginio turinys. Prieš tai buvo apžvelgtos gramatinės daiktavardinio junginio kategorijos (morfologija – gramatinės kategorijos; sintaksė – žodžių tvarka ir junginio struktūra), šioje dalyje labiau orientuojamasi į daiktavardinio junginio turinį, būdingą LPRATT, būtent į leksinių samplaikų, kolokacijų, frazeologizmų leksinę išraišką.

3.3. skyrius pradedamas trumpa bendros leksinių samplaikų, kolokacijų, frazeologizmų, kaip leksinės kompetencijos sudedamųjų dalių terminų apibrėžtimi. Didesnis dėmesys skiriamas mokinių leksinei kompetencijai, kuri suprantama kaip gebėjimas atpažinti ir produkuoti tekstines sekas, t. y. leksinius elementus ir gramatinius žodžių ypatybes, padedančias žodžius organizuoti į prasmingus sintaksinius vienetus, atitinkančius mokomos kalbos taisykles (Galatanu 2006).

Ilgą laiką mokantis žodyno buvo apsiribojama pavienių žodžių išmokimu nagrinėjant literatūros kūrinius; žodynas buvo gana platus ir įvairus, bet nefunkcionalus (Luste-Chaâ 2009, 62). Darbai, skirti mokytis leksikos, atsirado 1980 m. Leksika, kurią 1984 m. aprašė Meara, iškeldamas jos išmokimo klausimus, kaip mažiausiai tiriamą mokinių tarpukalbės aspektą, nuo to laiko plačiai analizuojama, aprašoma (Meara 1984). Pripažinta, kad leksinė kompetencija sudaro vieną iš pagrindinių lingvistinės, komunikacinės kompetencijos komponentų, taip pat ir kultūrinės, turint omenyje glaudų ryšį tarp šių dviejų kompetencijų (Oliviéri 1995). Šiandien leksinės kompetencijos tyrimai sietini su samplaikų, kolokacijų sąvokomis, kuriami leksiniai žemėlapiai, pateikiamos įvairios klaidų interpretacijos ir pan. Teigiama, kad leksinė kompetencija yra verbalinio efektyvumo apibrėžiamasis veiksnys (Hilton 2006).

Mokantis kalbos svarbu plėsti ribas ir skirti ne tik leksikos ar gramatikos mokymą, bet ir turėti omenyje, kad nemaža dalis kalbos sudaryta iš „pusgaminių“, t. y. tam tikrų paruoštų pačios kalbos kalbinių segmentų (Lewis 2005), kurių asimiliacija užtikrina produktyviųjų kompetencijų (kalbėjimo, rašymo) sklandumą. Mokantis leksikos neužtenka išskirti žodžio reikšmes, taip pat reikia žinoti ir skirtingų reikšmių santykį. Kalbėdamas apie dvi svarbiausias kalbos sudedamąsias dalis, kurių sąveikoje kuriama reikšmė, Sinclair vartoja terminą „leksinė gramatika“ (Sinclair 2000). Tą pačią mintį jau tekstynų lingvistikos kontekste išsako ir Marcinkevičienė (2010, 66), teigdama, kad „reikšmė kalboje kuriama abiejose jos dimensijose – paradigminėje ir sintagminėje, todėl negalima reikšmės atskirti nuo struktūros, turinio nuo formos, tad racionalu kalbėti ne apie leksiką ir gramatiką, o apie leksinę gramatiką“. Aiškinamoji ir kombinatorinė leksikologija (Mel’cuk, Clas ir Polguere 1995), taikoma prancūzų kalbai apibrėžti, susipynusi su kolokacine sąvoka, kuri laikoma viena pagrindinių kalbos funkcionavimo užtikrinimo principų.

Kalbant apie lingvistinę kompetenciją 1.3. skyriuje, aprašant analizuojamo tekstyno mokinių siekiamo B1 lygio leksinę kompetenciją, buvo

nurodoma, kad šis lygis leksiniu požiūriu yra, labiau nei kiti lygiai, orientuotas į sustabarėjusių posakių, samplaikų, kolokacijų sudarymo įgūdžių formavimą (Beacco ir kt. 2011). Mokinys valdo prancūzų kalboje dažnai pasikartojančius junginius, kurių reikšmė yra nusakoma įeinančių į juos žodžių visumą. Pagal BEKM (2008, 149) ir *Référentiel* (Beacco ir kt. 2011, 65) B1 lygio mokinių žodynas yra pakankamas, kad šiek tiek perfrazuodami galėtų perteikti savo mintis daugeliu asmeninio gyvenimo temų: šeimos, pomėgių, darbo, kelionių, dabarties įvykių. Siekiamo lygio mokinių kalba pasižymi geru pagrindinio žodyno vartojimu, tačiau nurodoma, kad reiškiant sudėtingesnes mintis ar susidūrus su nežinomomis temomis ir situacijomis vis dėlto pasitaiko klaidų (BEKM 2008, 150; Beacco ir kt. 2011, 117).

Galatanu atkreipia dėmesį, kad, nepaisant kolokacijų dažnumo kasdienėje kalboje, jos per mažai įtrauktos į prancūzų kalbos mokymo procesą (Galatanu ir kt. 2010, 151). Pastebėta, kad daugelyje šiuolaikinių prancūzų kalbos vadovėlių mokiniams pateikiama sustabarėjusių junginių pavyzdžių, dažniausiai atspindinčių kultūrinį frankofoniškumą, bet nesiūloma atskirų kolokacijų mokymo metodų, o mokant anglų kalbos, kolokacinė kompetencija išskiriama kaip leksinės kompetencijos visumos dalis. Nagrinėjant mokslinę literatūrą (Hill 1999; Moreno 2007; Aleksejeva 2009 ir kt.), išryškėjo viena pagrindinių, tyrėjų akcentuojamų komunikacijos svetima kalba, sutrikimų priežasčių, būtent nepakankamas įvairaus sustabarėjimo, kitaip tariant, tradicinių, gimtakalbiamis įprastų žodžių junginių, išmanymas.

Tiek statistine, tiek semantine prasme sustabarėjimas žodžių junginių viduje vadinamas vienas pagrindiniu kalbinių reiškinių (Gross 1988; Hausmann 1997; Klein 2007). Žodžių junginių sustabarėjimas nėra absoliutus reiškinys, jis pasižymi vadinamu kontinuumu apibrėžiamu tam tikra gradacija (Lamiroy 2003; François, Mejeri 2006). Gradacijos laipsnius įvairūs tyrėjai įvardija skirtingai. François ir Manguin (2006) laisviems žodžių junginiams supriešina tokius sustabarėjusius žodžių junginius, kaip visiškai sustabarėję žodžių junginiai (*les figées*), apstabarėję (*les semi-figées*) ir dažnai pasikartojantys (*les quasi-figées*). Labai panašiai, kaip Mel'čuk (1995), kuris kalba apie įvairaus

sustabarėjimo lygmens frazemas (*phrasèmes complets, semi-phrasèmes* ir *quasi-phrasèmes*). Biber, Conrad ir Reppen (1998) skirtingus idiomatiškumo laipsnių žodžių junginius suskirsto į idiomias (frazologizmus), kolokacijas ir leksines samplaikas. Šiame darbe vartojami frazeologizmo, kolokacijos ir leksinės samplaikos terminai, toliau pateikiami šių terminų apibrėžimai.

Idiomas, arba **frazologizmai**, yra aukščiausio sustabarėjimo laipsnio žodžio junginiai, kurių reikšmės negalima suprasti iš atskirų junginio sudedamųjų dalių (Gross 1988; Lamiroy 2003; Klein 2007 ir kt.). Tokiuose junginiuose, kaip *nid de poule* ('vištos lizdas' – kelio duobė) ar *cordon bleu* ('mėlyna virvutė' – nuostabus virėjas) nėra tiksliai kalbama nei apie *nid* 'lizdas', nei apie *cordon* 'virvutė'. Idiomas yra stabilūs, pastovios leksinės sudėties ir gramatinės struktūros vaizdingi žodžių junginiai, laisvai atkuriami iš kalbėtojo atminties (Labutis 1976; Marcinkevičienė 2001; François, Mejri 2006; Klein 2007). Rimkutė ir Kovalevskaitė frazeologizmais vadina „pastoviuosius junginius, kurių leksinė sudėtis ir gramatinė struktūra pastovi, o reikšmė vientisa (nedaloma) ir perkeltinė, t. y. neišvedama iš juos sudarančių žodžių reikšmės“ (Rimkutė, Kovalevskaitė 2005, 157).

Tarpinę padėtį tarp laisvųjų ir stabiliųjų žodžių junginių užima **kolokacijos**. Teigiama, kad kolokacijos yra frazeologijos paribyje, galbūt net jai priklauso (Marcinkevičienė 2010, 116). Kolokacija – tipinis žodžio leksinis laukas (Lewis, Conzett 2002), nuo sintaksinio žodžių junginio skiriasi tuo, kad apima kai kuriuos leksinius vienetus ir jų reikšmės santykius, o ne morfologines žodžių klases ir jų nulemtą sakinio struktūrą (Jackson 1998, 96). Tai laisvai iš atminties atkuriamos arba pusiau gatavos frazės, pasižyminčios abipusio žodžių tikėtinumo principu, t. y. kad vienas žodis dažniau pasirodys šalia kito (Rimkutė, Bielinskienė ir Kovalevskaitė 2012, 7).

Kolokacijos yra žodžių junginiai su įvairaus stiprumo daiktavardinio valentingumo laipsniu. Pažymėtina, kad nemažai tyrėjų valentingumo bruožus priskiria tik veiksmažodžiams, kartais būdvardiniams vienetais. O daiktavardiniai elementai ilgai buvo analizuojami tik gramatiniu aspektu. Marcinkevičienė (2010, 161) kolokaciją suvokia kaip įprastinį, bet taip pat

gramatišką, prasmingą, leksiškai vientisą pastovųjį junginį, kuris susideda bent iš dviejų prasminių žodžių. Tyrėja pabrėžia, kad kolokacijoms būdingas jų sandų prasminis savarankiškumas. Reikšmės vienetai paprastai nesutampa su leksiniais vienetais ir siekia toliau nei žodžio ribos. Sinclair (1996) sukūrė tekstynų analize pagrįstą reikšmės modelį. Jo esmė – reikšmė nėra viename žodyje, ją sukuria drauge einantys žodžiai, t. y. kolokacija.

Skiriamos tris kolokacijų grupės (Cowie 1981; Klein, Lamiroy 2016, 16): kompozicinės, nekompozicinės ir neskaidrios kolokacijos. Kompozicinės atitinka prototipines kolokacijas, jos semantiškai skaidrios, pavyzdžiui: *rouge de honte* ‘raudonas iš gėdos’, *peinture fraîche* ‘atsargiai dažyta’ etc. Nekompozicinės kolokacijos interpretuojamos ir analizuojamos reikšmės atžvilgiu. Priešingai nei pirmojo tipo kolokacijos, kolokatai turi papildomų semantinių bruožų, atsižvelgiant į jų vartojimą laisvosiose sekose. Pavyzdžiui, tokiose kolokacijose, kaip *café noir* ‘juoda kava’, *vin chaud* ‘karštas vynas’, *fauteuil roulant* ‘neįgaliųjų vežimėlis’ kolokatai *noir* ‘juodas’, *chaud* ‘karštas’ ir *roulant* ‘su ratukais’ prie prado prideda semas, su kuriomis jos derinamos. Iš tikrųjų *un café noir* ‘juoda kava’ yra kava be cukraus ir pieno, *un vin chaud* ‘karštas vynas’ – saldintas vynas su cinamonu, *un fauteuil roulant* ‘krėslas su ratukais’ – neįgaliųjų vežimėlis. Neskaidrios kolokacijos reikšmė iš dalies neaiški, nes ne visada įmanoma nustatyti pagrindinį referentinį identitetą. Tokiose kolokacijose, kaip *larmes de crocodile* ‘krokodilo ašaros’, *mariage blanc* (‘baltos vestuvės’ – fiktyvi santuoka), *peur bleue* (‘mėlyna baimė’ – širdis nusirito į kulnus) ir pan., kalbama apie *larmes* ‘ašaros’, *mariage* ‘vestuvės’, *peur* ‘baimė’, bet kolokatų reikšmė nėra aiški: krokodilai neverkia, vestuvės ar baimė neturi spalvos ir t. t. Taigi pastebimas metaforiškumo aspektas. Būtent pagrindinis referentinis identitetas tokias kolokacijas padeda skirti nuo frazeologizmų.

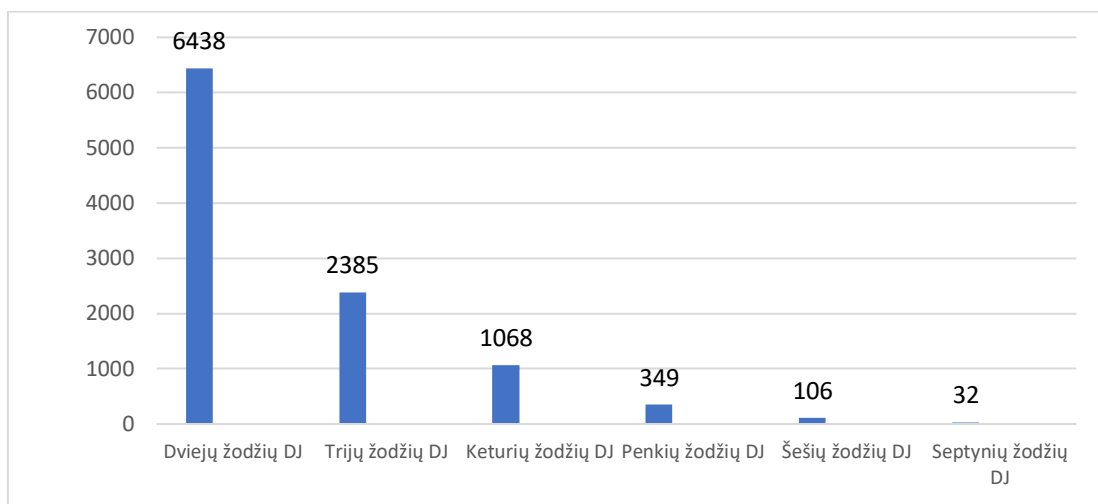
Samplaika, arba identiška forma pasikartojanti žodžių seka, tai dažnai einančių kartu žodžių junginiai, kurių žodžiai yra semantiškai savarankiški, bet tarp kurių negali laisvai įsiterpti kiti žodžiai (Biber, Conrad, ir Reppen 1998; Lamiroy 2003; Marcinkevičienė 2010; Biber ir Quirk 2012). Samplaikos yra

dažni, labiausiai sustabarėję ir sunkiausiai atpažįstami junginiai, jos nustatomos tik statistiniu būdu, t. y. tik pagal jų pasikartojimo dažnį kalboje.

Analizuojant LPRATT, siekiama aprašyti šiam tekstynui būdingą leksinę raišką. Apžvelgiamos mokinių dažniausios leksikos klaidos, pateikiamas klaidingų formų skaičiavimas ir jo rezultatai. 3.2. skyriuje buvo kalbėta apie intrasintagmines klaidas (giminės, skaičiaus ir pan.), 3.3. skyriuje žvelgiama į tarpsintagminius sunkumus. Taip pat šiame 3.3. skyriuje nustatomi kiekybiniai daiktavardinių junginių požymiai: dažniniai sąrašai, dažnai pasikartojančių žodžių sekos, reikšmingos kolokacijos, frazeologizmai, vidutinis junginių kaip leksinių elementų ilgis ir kt. Gauti kiekybiniai DJ požymiai interpretuojami remiantis kokybine analize.

3.3.1. Būdingiausi daiktavardinio junginio leksiniai elementai ir jų ypatybės

Remiantis tekstyno daiktavardinio junginio struktūrinių tipų (žr. 3.1. sk.) ir gramatinių kategorijų (žr. 3.2. sk.) analizės rezultatais, nustatyti leksinių požįūriu dažniausiai LPRATT pasikartojantys žodžių junginiai. Po tekstyno analizės peržiūrėtas ir sudarytas LPRATT būdingų daiktavardinių junginių sąrašas. Suskaičiuota, kad pavartota 10 378 pasikartojančių tekстыne ne rečiau kaip 5 kartus DJ. Tai sudaro net 55,5 % visų tekстыne aptiktų daiktavardinių junginių. Remiantis Rimkaus (1991, 33) teigimu, toks rezultatas neturėtų labai stebinti, nes suskaičiuota, kad 1 000 dažniausiai vartojamų žodžių vidutiniškai sudaro 80 % bet kurio teksto žodžių. Kitaip tariant, jei mokėtume šį tūkstantį dažniausiai vartojamų žodžių, tekste pasitaikytų tik kas penktas nežinomas žodis. Atitinkamai pagal siekiamą B1 lygį mokinių leksinei kalbos aplinkai yra būdingas, kaip jau aprašyta 3.3. skyriaus pradžioje, kasdieninio žodyno paplitimas; analizuojamuose rašiniuose jie remiasi dažniausiai kalboje vartojamais žodžiais. Šie skaičiai leidžia teigti, kad dažniausiai mokinių kalba konstruojama iš išmuktų žodžių junginių, ne pavienių žodžių.

4 diagrama: DJ pasiskirstymas pagal ilgį

4 diagramoje pateikti rezultatai rodo mokinių tendenciją vartoti trumpesnius DJ. Kuo ilgesnis DJ, tuo jų tekстыne aptinkama mažiau. Ilgesnių pasitaikė vienetai. LPRATT aptikta 6 438 dviejų žodžių DJ, ilgesni buvo tik iš 7 žodžių, nors parametrai buvo nustatyti iki 12 žodžių, bet ir 7 žodžių DJ nustatyta tik 32 atvejai. Pažymėtina, kad determinantas, einantis prieš pagrindinį daiktavardį, prancūzų kalboje neatsiejamas daiktavardžio elementas, neįtrauktas į DJ ilgio skaičiavimą; kiti tarnybiniai žodžiai buvo skaičiuojami. LPRATT DJ buvo suskirstyti į keturis pagrindinius tipus: dvižodžiai, trižodžiai, keturžodžiai ir penkiažodžiai, šešiažodžiai ir septynžodžiai. Šių DJ tipų ypatybės pateiktos 22 lentelėje.

22 lentelė: Būdingiausi mokinių prancūzų K2 DJ ir jų ypatybės

DJ tipas	Ypatybės	Pavyzdžiai
Dvižodžiai	<ul style="list-style-type: none"> Gana autonomiškai junginiai, mažiausiai pildyti; Vyrauja kolokacijos, samplaikos²⁷; Dažniausia konstrukcija – (Adj)+N+(Adj); Sudaro apie 34,5 % visų daiktavardinių junginių. 	<i>Téléphone portable</i> ‘mobilusis telefonas’ <i>Communication virtuelle</i> ‘virtualus bendravimas’ <i>Vie professionnelle</i> ‘profesinis gyvenimas’

²⁷ Atsižvelgiant į tai, kad samplaikos nustatomos pagal jų pasikartojimo dažnį kalboje, šiame darbe samplaika vadinami daiktavardiniai junginiai nuo 2 iki 12 žodžių, kurie tekстыne pavartoti ne rečiau kaip 5 kartus.

Trižodžiai	<ul style="list-style-type: none"> • Gana autonomiškai junginiai; • Dominuoja pavadinimai; • Vyrauja kolokacijos, samplaikos, pasitaiko frazeologizmų; • Vyraujanti struktūra yra viena produktyviausių prancūzų kalbos konstrukcijų – N+de+N; • Sudaro apie 12,8 % visų daiktavardinių junginių. 	<p><i>Droits des jeunes</i> ‘jaunimo teisės’ <i>Mode de vie</i> ‘gyvenimo būdas’ <i>Université de Vilnius</i> ‘Vilniaus universitetas’ <i>Études en France</i> ‘studijos Prancūzijoje’ <i>Tête à tête</i> ‘akis į akį’ – <u>frazeologizmas</u></p>
Keturžodžiai ir penkiažodžiai	<ul style="list-style-type: none"> • Tokie DJ gali būti vadinami tekstų fragmentais; • Pasitaiko kolokacijos, samplaikos; • Papildomi apibrėžimais, epitetais, prielinksninėmis konstrukcijomis; • Vyrauja daiktavardžiai kvazipredikatai (t. y. daiktavardžiai su reikšme, jungiančia objektų denotatus); • Sudaro apie 7,6 % visų daiktavardinių junginių. 	<p><i>Mes études à l’université</i> ‘mano studijos universitete’ <i>Une bonne intégration dans ma classe</i> ‘Gera integracija mano klasėje’ <i>La question des droits des jeunes</i> ‘Jaunimo teisių klausimas’ – <u>kvazipredikatas</u></p>
Šešiažodžiai ir septynžodžiai	<ul style="list-style-type: none"> • Yra nemažai DJ, kurie įeina į kitų DJ sudėtį; • Pasitaiko kolokacijų, samplaikų; • Kartais yra semantinių predikatų (t. y. daiktavardžiai su reikšme, jungiančia veiksmų denotatus); • Tokių DJ pasitaiko tik vienetai; • Sudaro apie 0,74 % visų daiktavardinių junginių. 	<p><i>Ce long voyage vers des pays lointains</i> ‘Ši ilga kelionė į tolimus kraštus’ <i>Les relations entre les élèves de ma classe</i> ‘Mokinių santykiai mano klasėje’ <i>Amour des lituaniens pour le français</i> ‘lietuvių meilė prancūzų kalbai’ – <u>semantinis predikatas</u></p>

22 lentelės duomenys dar kartą parodo dvižodžių konstrukcijų populiarumą mokinių tekstyne, dažniausi yra tie DJ, kuriuos sudaro daiktavardis ir būdvardis (Adj)+N+(Adj). Antroje pozicijoje pagal dažnumą yra DJ, kurias sudaro dviejų daiktavardžių junginiai N+de+N. Tokioje konstrukcijoje dažniausiai vienas iš daiktavardžių eina veiksmiu, kitas – nederinamuoju pažyminiu. Tarp dvižodžių ir trižodžių junginių daugiausia pastebėta stabiliųjų

žodžių junginių, tokių kaip kolokacija (48 %), samplaikos (32 %), pasitaiko vienas kitas frazeologizmas (4 %).

Keletas LPRATT pavartotų frazeologizmų pavyzdžių:

281. Mais tu peux être tranquille, car notre <G><ART><RED> #nereikia l\$ l' <SN23> amitié est solide, pas comme de <SN8> <SN3> <N> Sabine et <SN3> <N> Nicole de ma <SN8> classe, leur <M><MCO> #amitié\$ <SN23> amitié est <SN10> **coup de foudre**. (2014Lpra16)
282. Tu me <X><ORD> #me manque déjà\$ déjà manque, donc je te propose à se voir <SN7> demain matin pour se parler <F><DIA><PRE> #tête-à-tête\$ <SN10> **tête-a-tête**. (2012L510214)
283. Ce n'est pas **simple comme** <SN10> **bonjour**, mais c'est aussi la <SN3> responsabilité des <SN8> parents. (2015E2643D30)

281 pvz. – *coup de foudre* ‘įsimylėjimas’, 282 pvz. – *tête-à-tête* ‘akis į akį ir 283 pvz. – *simple comme bonjour* ‘paprasciau nebūna’ frazeologizmai yra reto frazeologizmų LPRATT vartojimo pavyzdžiai. Įdomu tai, kad lietuviai apskritai nėra linkę vartoti frazeologizmų net savo gimtojoje kalboje, kaip teigia Marcinkevičienė, dauguma tradicinių frazeologizmų ne tik vartojami palyginti retai, bet ir daugelio lietuvių gimtakalbių išvis nesuprantami (Marcinkevičienė 2010, 122). Šis Marcinkevičienės pastebėjimas apie gimtosios kalbos įpročius gali turėti įtakos frazeologizmų vartojimo rezultatams LPRATT, turint omenyje, kad frazeologizmų vartojimas nėra *a priori* būdingas lietuviams. Mokiniai LPRATT aprašymuose neišnaudoja frazeologizmams būdingo ekspresyvumo, emocinio atspalvio, labiau linkę į įprastus, kasdienei kalbai būdingas kolokacijas, samplaikas pirmenybę teikia daiktavardiniam junginiams su būdvardžiais, tokiems kaip pateikta 284–286 pav., o ne frazeologizmams.

284. J'espère trouver <G><ART> #de\$ **les nouveaux** <SN1> **amis** et créer **la** <SN2> **vie nouvelle**. (2015L2643D61)
285. Pour finir, on peut dire que si la <SN0> liberté n'existait pas parmi la <SN8> jeunesse, elle ne pourrait pas apprendre **des** <M><MCO> #leçons\$ <SN2> **leçons** <G><GEN> #importantes\$ **importants**, <...>. (2015E2643D39)
286. Le <SN0> loisir est **le** <SN2> **choix** <M><MCO> #personnel\$ **personnelle**. (2015E2643D15)

284–286 pavyzdžių samplaikos – *de nouveaux amis* ‘nauji draugai’, *la vie nouvelle* ‘naujas gyvenimas’, *des leçons importantes* ‘svarbios pamokos’, *le choix personnel* ‘individualus pasirinkimas’ – dažnai kasdienėje prancūzų kalboje einantys kartu žodžių junginiai, nepasižymintys ypatingais leksiniais-semantiniais bruožais.

Dvižodėse ir trižodėse DJ pasitaiko kitų, sustabarėjusių, pastoviųjų junginių, kolokacijų. Keletas pavyzdžių:

287. <...> mes <SN0> parents ont décidé prendre **une** <M><MCO> #année\$ <SN2> **anné sabbatique**. (2015L2643D40)
288. Est-ce que tu vas voyager ou faire <G><ART> #des\$ **les** <SN2> **études supérieures**? (2015L2643D15)
289. Quoi qu'il en soit, je veux étudier <G><PRE> #à\$ dans l' <SN3> université de <SN8> <N> Gediminas , parce que j'aime <G><NBR> #les\$ la <F><DIA> #médias\$ <SN0> media et **les** <F><DIA> #technologies\$ <SN2> **téchnologies modernes**. (2015L2643D10)
290. De plus, j'aime les <SN0> animaux <M><MCO> #surtout\$ surtout **les** <SN2> **animaux domestiques** <...> (2015L2642D76)
291. À mon <SN8> avis, les <SN0> jeunes devraient rencontrer des <SN3> gens **du** <SN8> <SN2> **monde entier** <...> (2015E2643D60)

287–291 pavyzdžiuose panaudotos dvižodės kolokacijos – *année sabbatique* ‘akademinės atostogos’, *études supérieures* ‘aukštasis mokslas’, *téchnologies modernes* ‘moderniosios technologijos’, *animaux domestiques* ‘naminiai gyvūnai’, *monde entier* ‘visas pasaulis’ – taip pat neišsiskiria leksine įvairove, dažniausiai tai kasdieniame gyvenime pasikartojantys junginiai. Trižodžių pasikartojančių žodžių sekų, kaip pvz. 292 – *mes projets d'avenir* ‘mano ateities planai’ – pasitaiko mažiau.

292. Tout d' <SN10> abord, je voudrais te raconter **mes** <SN3> **projets d'** <SN8> **avenir**. (2015L2643D40)

292 pav. atveju samplaika yra nurašyta nuo užduočių įvesties (žr. 1 priedą).

Galima konstatuoti, kad analizuojamame tekstyne dominuoja dažnos, bet ne įvairialypės dvižodės, trižodės kolokacijos ir pastovesnės samplaikos, o tikrieji frazeologizmai vartojami itin retai.

Iš 22 lentelės aiškiai matyti, kad dažniausių DJ formos yra pačios trumpiausios. Iš dalies šis reiškinytis gali būti aiškinamas pačios kalbos situacija, tiksliau, kalbos polinkiu į ekonomiškumą ir efektyvumą. Kitas su perteikiamu informacijos kiekiu susijęs aspektas tas, kad kuo trumpesnė konstrukcija, tuo bendresnio pobūdžio pranešimo turinys, kaip matyti iš 22 lentelėje pateiktų ypatybių sąrašo. Visų kitų junginių vartojimo dažnumas yra gana menkas.

Apskritai tekstyne aptiktas DJ skaičius neliudija jų įvairovės. Kiekybinis ir kokybinis parametrai nesutampa, pavyzdžiui, 6 438 dviejų žodžių DJ skaičių

sudaro tik 249 žodžių junginių variacijos; 2 385 trijų žodžių DJ – 107; 1 068 keturių žodžių DJ – 68; 349 penkių žodžių DJ – 18; 106 šešių žodžių DJ skaičių sudaro tik 4 junginiai; o iš 32 septynių žodžių DJ – tik 2. Gauti duomenys leidžia daryti tam tikrus apibendrinimus, kad lietuvių mokinių prancūzų K2 tekстыne dažnai vartojamos identiškios formos, pasikartojančios sekos. Apskritai tekстыne skirtingų pasikartojančių DJ pavartota tik 448. Dvi iš dalies prieštaraujančios kokybės ir kiekybės pozicijos siejamos su mokinių gebėjimu reikšti mintis pasikartojančiomis, bendromis, paprastomis frazėmis, nepasižyminčiomis sinonimų parinkimu ar ypatingais ideolekto požymiais (žr. 23 lentelę).

23 lentelė: Dažniausiai tekстыne vartojami daiktavardiniai junginiai

Dažniausiai vartojami 2 žodžių DJ	n
<i>Technologies modernes</i> ‘moderniosios technologijos’	595
<i>Bonne forme</i> ‘gera forma’	239
<i>Langue française</i> ‘prancūzų kalba’	180
<i>Grande liberté</i> ‘didelė laisvė’	155
<i>Nouvelles technologies</i> ‘naujosios technologijos’	139
<i>Avantages importants</i> ‘didelė nauda’	119
<i>Fête préférée</i> ‘mėgstama šventė’	101
Dažniausiai vartojamos 3 žodžių DJ	n
<i>Connaissances de français</i> ‘prancūzų kalbos mokėjimas’	259
<i>Projets d’avenir</i> ‘ateities planai’	64
<i>Point de vue</i> ‘požiūris’	37
<i>Université de Vilnius</i> ‘Vilniaus universitetas’	27
<i>(Tes) projets d’avenir</i> ‘(tavo) ateities planai’	24
<i>(La) liberté des jeunes</i> ‘jaunimo laisvė’	23
<i>Mode de vie</i> ‘gyvenimo būdas’	18
<i>Raisons du choix</i> ‘pasirinkimo priežastis’	17
Dažniausiai vartojamos 4 žodžių DJ	n
<i>Avantages importants à tous</i> ‘didelė nauda visiems’	97
<i>Grande liberté aux jeunes</i> ‘didelė jaunimo laisvė’	52
<i>Relations entre les élèves</i> ‘santykiai tarp mokinių’	50
<i>Vacances à la mer</i> ‘atostogos prie jūros’	39
<i>Élèves de ma classe</i> ‘mano klasės mokiniai’	35

<i>Bord de la mer</i> ‘jūros pakrantė’	24
<i>Études à l’université</i> ‘studijos universitete’	23
Dažniausiai vartojamos 5 žodžių DJ	.n
<i>Bonne intégration dans ma classe</i> ‘gera integracija mano klasėje’	20
<i>Mode de la vie saine</i> ‘sveiko gyvenimo būdas’	10
<i>Connaissances de la langue française</i> ‘prancūzų kalbos mokėjimas’	10
Dažniausiai vartojamos 6 žodžių DJ	.n
<i>Long voyage vers des pays lointains</i> ‘ilga kelionė į tolimas šalis’	49
<i>Raison du choix de cette école</i> ‘šios mokyklos pasirinkimo priežastis’	9
Dažniausiai vartojamos 7 žodžių DJ	.n
<i>Relations entre les élèves de ma classe</i> ‘mokinių santykiai mano klasėje’	16

Iš 23 lentelės galima pastebėti vieną kiekybinį faktą, apie kurį kalbėta kituose tekstynų lingvistikos darbuose, dažniausiai skirtuose žodžių ir jų formų tyrimams (Utkā 2005, 49); prancūzų kalbos besimokančių mokinių tekстыne dažniausias DJ (LPRATT - *Technologies modernes* ‘moderniosios technologijos’) vartojamas dvigubai dažniau nei antras pagal dažnumą (LPRATT - *Bonne forme* ‘gera forma’). 23 lentelė taip pat aiškiai parodo didelį konstrukcijų kartojimąsi. Nepaisant to, kad LPRATT tyrimo metu analizuojami rašytiniai tekstai, o De Cock tyrime – sakiniai, atliekant LPRATT analizę gauti panašūs rezultatai: mokinių kalboje aptiktos pasikartojančios sekos „tarsi užpildo komunikacinę pauzę“ (De Cock 2004, 230). Nemažai DJ, sudarytų pagal tą patį modelį, kurio gramatinė forma ir sintaksinė funkcija LPRATT lieka ta pati, keičiasi tik atitinkami žodžiai, pavyzdžiui: *la durée de jour / de vie* ‘dienos / gyvenimo trukmė’; *l’année / la semaine prochaine* ‘ateinančiais metais / ateinančią savaitę’; *langue française / anglaise / étrangère* ‘prancūzų / anglų / užsienio kalba’; *la nourriture / la vie saine* ‘sveikas maistas, gyvenimo būdas’ ir t. t. Gauti rezultatai aiškinami tuo, kad itin didelį žodžių junginių pasikartojimą lemia žemesnio lygio rašytinės kompetencijos gebėjimai, tiksliau, jų stoka. Iš dažninių sąrašų taip pat galima spręsti, kad dažniausi daiktavardiniai junginiai įvardija teksto temą. Taip skirtinguose tekstuose dažniausios DJ keičiasi priklausomai nuo temos. Granger (1998), Juknevičienė (2011) pastebėjo, kad mokiniai intensyviai išnaudoja tam tikras gatavas sakinių konstrukcijas, kurių

vertinama jiems nekelti sunkumų. Šią tendenciją iliustruoja ir prancūzų kalbos mokinių tekstynas bei patvirtina jo analizės metu pastebėtos dažnos DJ konstrukcijos, susijusios su rašinio tema („WordSmith Tools“ programa sukurti kiekvienų metų temose pavartotų samplaikų ir kolokacijų dažniniai sąrašai), pvz., „*Les technologies modernes apportent-elles des avantages importants à tous?*“ ‘Ar moderniosios technologijos visiems atneša naudos?’ (2011 m.) temos darbuose dažniausiai pasirenkami tokie DJ:

<i>Technologies modernes</i> ‘moderniosios technologijos’	595
<i>Téléphone portable</i> ‘mobilusis telefonas’	74
<i>Nouvelles technologies</i> ‘naujosios technologijos’	139
<i>Personnes âgées</i> ‘pagyvenę žmonės’	17
<i>Nouveaux amis</i> ‘nauji draugai’	14
<i>Vie sans les technologies</i> ‘gyvenimas be technologijų’	14
<i>Des avantages importants à tous aujourd’hui</i> ‘šiandien visiems didelė nauda’	7

„*Mes connaissances de français vont-elles me servir à l’avenir?*“ ‘Ar mano prancūzų kalbos žinios bus man naudingos ateityje?’ (2012 m.) temos darbuose išryškintas semantinis laukas, labiau orientuotas į kalbą ir frankofoniškąjį aspektą, nors, nepaisant temos, „frankofonizmą ir regionizmą“, neaptikta (Vitkauskienė 2013):

<i>Connaissances de français</i> ‘prancūzų kalbos mokėjimas’	259
<i>Langue française</i> ‘prancūzų kalba’	180
<i>Langues étrangères</i> ‘užsienio kalbos’	72
<i>Union Européenne</i> ‘Europos sąjunga’	24
<i>Pays francophones</i> ‘frankofoniškos šalys’	13
<i>Langue officielle</i> ‘oficiali kalba’	12
<i>Apprentissage des langues étrangères</i> ‘mokytis užsienio kalbų’	7

„*Que devrions-nous faire pour rester en bonne forme?*“ ‘Ką turime daryti, kad būtume geros formos?’ (2013 m.) darbuose – apie sveiką gyvenimo būdą:

<i>Bonne forme</i> ‘gera forma’	239
---------------------------------	-----

<i>Vie saine</i> ‘sveikas gyvenimas’	41
<i>Nourriture saine</i> ‘sveikas maistas’	16
<i>Bonne santé</i> ‘gera sveikata’	15
<i>Le mode de la vie saine</i> ‘sveiko gyvenimo būdas’	10

Tokių temų darbuose, kaip „*Les TIC nous rassurent en nous donnant l'impression de ne jamais être seuls, quitte à préférer, lorsqu'on rentre chez soi, se ruer sur ses mails plutôt que de parler à sa famille? Pour certains, il est même impossible de partir en vacances sans ordinateur et loin d'Internet. C'est un signe de dépendance?*“ ‘Informacinės technologijos sudaro įspūdį, kad mes niekada nebūname vieni, net ir grįžę namo, verčiau puolame prie elektroninių laiškų, užuot bendravę su savo šeima ? Kai kurie net atostogaudami neapsieina be kompiuterio ir interneto. Ar tai priklausomybės ženklas?’ (2014 m.) dažniau pasikartojančiomis žodžių sekomis nepasižymi:

<i>Vacances sans ordinateur</i> ‘atostogos be kompiuterio’	31
<i>Signe de dépendance</i> ‘priklausomybės ženklas’	14
<i>Réseaux sociaux</i> ‘socialiniai tinklai’	12

Tema „*Faut-il, à votre avis, accorder une grande liberté aux jeunes, ou au contraire doit-on la limiter?*“ ‘Ar, jūsų nuomone, reikia suteikti didelę laisvę jaunimui, ar, atvirkščiai, ją riboti?’ (2015 m.), skirta jaunimui, laisvei, atrodo, mokiniams buvo per abstrakti, nes žodžių sekos įvairovė taip pat nepasižymi:

<i>Grande liberté</i> ‘didelė laisvė’	155
<i>Liberté aux jeunes</i> ‘laisvė jaunimui’	94
<i>Grande liberté aux jeunes</i> ‘didelė laisvė jaunimui’	52
<i>Jeune personne</i> ‘jaunas žmogus’	17
<i>Limitation de liberté</i> ‘laisvės apribojimas’	11

Pateiktos teminės žodžių sekos tam tikra prasme atspindi mokinio aprašomo dalyko išmanymą. Tačiau iš pavyzdžių matyti, kad dažniausia pasikartojančių žodžių seka sutampa su užduotyje pateikta forma: *Technologies modernes* ‘moderniosios technologijos’, *Connaissances de français* ‘prancūzų

kalbos mokėjimas’, *Bonne forme* ‘gera forma’, *Vacances sans ordinateurs* ‘atostogos be kompiuterio’, *(Grande) liberté (aux jeunes)* ‘(didelė) laisvė (jaunimui)’. Jei mokiniai stengiasi pavartoti sinonimišką formą, pavyzdžiui, *Nouvelles technologies* ‘Naujosios technologijos’, ji aptinkama daug rečiau, šiuo atveju – penkis kartus mažiau. Išvardyti atvejai dar kartą paliudija, kad mokiniai taiko kompensacinę strategiją. Jau ankstesniuose tyrimuose (Juknevičienės (2011) anglų kalbos mokyme) pastebėtas mokinių elementariausių konstrukcijų intensyvus išnaudojimas. Tačiau tai neprisideda prie jų produkuojamos kalbos kokybės: dažnai vartojamos panašios DJ konstrukcijos kuria gramatiškai gana taisyklingą, bet leksiškai paprastą, kasdienę kalbą. Paprastumas pastebimas ne tik DJ konstrukcijose, bet ir formose, susijusiose su kultūriniu aspektu. Kalbant apie prancūzų kalbą, minima tik Prancūzija, tik 2 % darbų užsimenama apie kitas frankofoniškas šalis (Kanadą ir Belgiją). Nebuvo rasta nei vieno frankofonizmo ar regionizmo. Kalbant apie vardus, dažniausiai pasitaikančius laiškuose, labiausiai paplitę tradiciniai prancūziški vardai – Pascal, Marie, Julie, Pierre, iš miestų – pirmiausia, Paryžius.

Pagrindinis žodyno paprastumą lemiantis veiksnys yra neaukšto lygio prancūzų kalbos žinios. Kitas veiksnys, tikėtina, lemiantis mokinių pasirenkamą leksinę raišką ir nemaža dalimi darantis įtaką šio tyrimo duomenims, – mokinių amžius ir patirtis, trukdantys plačiau pažvelgti į aprašomus dalykus ir abstrakčiau reikšti mintis. Pasak daugumos tyrėjų, Benigno, Grossmann, Kraif (2015, 84) ir kt., žodyno apimtis ir polinkiai aiškinami mokinių socialiniu ir kultūriniu statusu. Kiekvienas žmogus turi savo kalbą, kurioje atsispindi jo išgyvenimai, gyvenimo patirtis, kelionės, įspūdžiai, emocijos; jei žmogus niekada nebuvo išgyvenęs, tarkim, nusivylimo, jis niekada nevertos šio žodžio ar jo junginio. Perprantant kalbą svarbu, kad joje būtų vietos subjektui, jog jis galėtų kalbėti ta kalba iš inkluzinės pozicijos. Įeiti, eiti, būti kalboje reiškia ne tik patenkinti savo poreikius, bet ir patirti pasitenkinimą. Kol mokinių neaukštas kalbos lygis, jie dar negali perteikti savo išgyvenimų, pirmiausia jie išmoksta kalbą to žmogaus, kuris padeda joms mokytis. Galisson (1970), Tréville (2000),

Bim (2001), Salins (2004), Schaden (2010), Juknevičienė (2011, 92) ir kt. taip pat akcentuoja gimtosios kalbos arba mokymo(si) aplinkos ar tradicijos įtaką kalbos vartosenai. Trečias veiksnys, susijęs su pačiu egzaminu, t. y. egzamino tematika ir jo metu patiriamu stresu. Tokiomis aplinkybėmis keliamas tikslas išlaikyti egzaminą, o ne kurti savo malonumui ar reikšti emocijas. Mokiniai stengiasi išnaudoti visas galimybes ir priemones kuo taisyklingiau išreikšti mintį, aprašyti pateiktą temą, kaip reikalauja egzamino vertinimo sistema. Siekdami tikslo jie išnaudoja užduočių įvestis kaip atramą ir taisyklingų konstrukcijų pavyzdį. Leksikos vertinimo požiūriu, pasak Juknevičienės, mokiniams nurašant leksiką iš užduoties pateikties, jų pačių leksinė kompetencija lieka nežinoma ir vertintojui neprieinama (Juknevičienė 2011). Tačiau leksinės kompetencijos vertinimo kriterijai remiasi ne tik tam tikros leksikos vartojimu, bet ir įvairių veiksnių visuma, todėl tiesioginis nurašomų daiktavardinių junginių poveikis objektyviam vertinimui šiame darbe neišvengiamas.

3.3.2. Pagrindiniai daiktavardinio junginio leksiniai sunkumai

Mokiniui, pradedančiam „įeiti“ į kalbą, norisi kuo greičiau išmokti leksinius elementus, kad galėtų išreikšti savo poreikius, nesvarbu, kad ne visai taisyklingai. Pasak Luste-Chaâ (2009, 111), mokantis kalbos greičiausiai išmokstami daiktavardžiai ir jų gramatinės kategorijos. Tai sutampa su šio darbo 3.2.1.3., 3.2.2.4. skyrių rezultatais, kurie paliudija mokinių morfologinį pasirengimą, nepaisant fakto, kad šio prancūzų kalbos lygio siekiantys lietuvių mokiniai dar neturi pakankamai intuityvių gramatikos žinių ir gebėjimų tinkamai jas taikyti. Analizuojant pačių daiktavardžių, tiksliau, daiktavardinių junginių, leksinių manipuliacijų sunkumus, pirmiausia reikia apibrėžti, ką reiškia mokėti, žinoti vieną ar kitą žodį. Remiantis Laufer (1994) ir Nation (2001) darbais, mokėti žodį reiškia atpažinti ir gerai išmanyti jo formą, sintaksę, reikšmę ir vartojimą. Apie daiktavardžio formą ir sintaksę jau buvo kalbėta, šioje 3.3. dalyje koncentruojamasi į žodžių reikšmę ir vartojimą. Reikšmės išmanymas aprėpia koncepto ir referentų suvokimą (pvz., įvairios polisemiško

žodžio reikšmės), reikšmės specifikaciją (referentinė, afektyvinė, pragmatinė ir pan.), taip pat leksinius santykius (pvz., sinonimija, antonimija). Galiausiai vartojimo konteksto žinojimas implikuoja žodžio gramatinių funkcijų, jo ryšių su kitais žodžiais (kolokacijos) ir jo vartojimo ribotumo (dažnumas, kalbos registrai) išmanymą. Susidūrę su komunikacijos sunkumais, mokiniai pasitelkia įvairias kompensacines strategijas; pagalbos išteklių tinklas formuojamas remiantis gimtosios kalbos, anksčiau išmoktos kalbos (šiuo atveju anglų), pačios mokomos kalbos (šiuo atveju prancūzų) kalbiniu pagrindu.

Atsižvelgiant į šiuos žinių kriterijus, buvo sudarytas klaidų klasifikatorius, aprašytas dar teorinės dalies pradžioje (2.4. skyrius). Į leksinių klaidų klasifikavimą, panašiai kaip Granger ir Monfort (1994) darbuose, buvo bandoma įterpti visus nukrypimus, kuriuos galima priskirti prie blogo žodžio inherentinių savybių išmokimo, ar tai būtų loginiai semantiniai (denotatyvinė reikšmė), stilistiniai (registras), kolokaciniai (leksinė kombinatorika) ar leksiniai gramatiniai (žodžio morfosintaksinės savybės) aspektai. Analizės metu buvo kreipiamas dėmesys į leksikos sąvokos praplėtimą (Granger, Monfort 1994; Luste-Chaâ 2010, 203), aprėpiant sintaksinių, semantinių, stilistinių ir kolokacinių dimensijų visumą. Tokio leksikos praplėtimo padariniai – anksčiau kaip gramatinės interpretuojamos įvairios klaidos, dabar vadinamos leksinėmis. Pavyzdžiui, klaidingai tekстыne pavartotas žodis *argents* ‘pinigai’ vietoj *argent* vienaskaitinio daiktavardžio iliustruoja leksinių ir gramatinių aspektų susiliejimą, kuriuo perteikiama inherentinė žodžio reikšmė.

Mokinių tekstyno leksinių klaidų analizė atlikta remiantis Corder (1991) metodologija: klaidos identifikavimas, aprašymas, jos atsiradimo paaiškinimas. Anototas tarpukalbės tekstynas leidžia plačiau ištirti žodžių junginių konstrukcijas. Konkordansai padeda vizualizuoti kiekvieną žodžio ar išsireiškimo pavartojimo atvejį kontekste. Panašiai, kaip kitų tyrėjų (Zimmermann 1986; Tréville 2000; Luste-Chaâ 2009; Outaleb 2012) darbuose atpažintos, LPRATT leksinės klaidos gali būti išskirtos į du pagrindinius blokus – tarpkalbinės (interkalbinės) interferencijos ir vidinės leksinės-semantinės kalbinės (intrakalbinės) klaidos.

1. Tarpkalbinė interferencija. Klaidos atsiranda dėl elementų perkėlimo iš vienos kalbos į kitą. Kuo labiau mokiniai remiasi gimtąja kalba ar jau anksčiau išmokta kalba, tuo daugiau pasitaiko tarpkalbinių reikšmės ir formos klaidų (Luste-Chaâ 2009, 149). Išskiriamos tokios tarpkalbinės interferencijos leksinės klaidos:

- Vartojimas pagal analogiją. Skirtingų kalbų panašūs žodžiai padeda mokiniams lengviau priartėti prie mokomos kalbos. Kai kurie žodžiai, pasižymintys formaliu tarpusavio panašumu, ne visada turi tą patį semantinį ar sintaksinį lauką, tokiais atvejais kalbama apie žodžius *faux amis*, kurie dažnai yra klaidų ir painiojimų priežastis.

293. <L><LOU> <G><ART> #un\$ Le jeune <SN1> homme ne <X><MAN> #tarinio\$ me pas quand il faut <L><ENG> #arrêter\$ stop. (2015E2643D14)
294. <G><ART><MAN> #les\$ <SN3> Personnes de ce <SN8> type n'avons pas <G><PRE> #de\$ <L><CPA> #bonne\$ bien <L><ENG> #relation\$ <SN3.2> connection avec leurs <G><NBR> #familles\$ <SN8> famille, <...>. (2014Epra4)
295. <F><GRA> #d'abord\$ Dabord <L><SIG> #c'est\$ il y a très populaire <G><ART><MAN> #des\$ <L><ENG> #portables\$ <SN3.1> mobiles modernes avec <SN8> Internet, les <L><SIG> #jeux\$ <SN0> joues, etc. (2014Epra11)
296. Près de la <SN8> mer tu pourras passer le <SN2> temps <G><GEN> #tranquil\$ <L><ENG> #beau\$ tranquille. (2011L301926)
297. J'ai beaucoup de <G><NBR> #plans\$ <L><LT><ENG> #projets\$ <SN3> plan pour l' <SN8> avenir. (2015L2643D21)
298. Je sais un <L><LT> #fait\$ <SN0> facteur, qu' <Y><CLR> il est très important pour les <SN8> jeunes. Les <F><DIA> #technologies\$ <SN2> technologies modernes <M><MCO> #modifient\$ <L><LT> modifient notre <SN0> vie. (2015E2643D10)

293–298 pavyzdžiuose aiškiai skiriamas prancūzų kalbos žodžių vartojimas pagal kitų kalbų analogiją. Iš pateiktų pavyzdžių tik vienas 298 pavyzdys reprezentuoja lietuvių kalbos atspindį. 297 pavyzdys taip pat gali būti iš dalies interpretuojamas kaip lietuvių kalbos analogija, nes kolokacija *ateities planai* sutampa su angliška *future plans*, kurią prancūzų kalboje atitinka *projets (pour l') d'avenir*. Pagal anglų kalbos analogiją parinkti žodžiai *connexion*, *mobile*, *tranquil*, *plan*, *facteur* aptinkami prancūzų kalboje, bet turi visiškai kitą reikšmę (*connexion*, *facteur*) arba vartojami kitose kolokacijose (*mobile*, *tranquil*, *plan*). Mokiniai ne visada atkreipia dėmesį į tai, kad žodžio aplinka nurodo tinkamiausią vieno ar kito žodžio pasirinkimą. Neatsižvelgiant į kontekstualizacijos principus, interpretuojant daiktavardžio reikšmę, kaip daug stabilesnę nei veiksmažodžio, pasirenkamas tiesiog žinomas daiktavardis,

galintis perteikti jų mintį, kuris atrodo taisyklingas, bet nelabai atitinka DJ konstrukcijos vidinės taisyklės. Galiausiai DJ sudaromi pagal analogiją su kitomis kalbomis, o tai suardo konstrukcijos vienalytiškumą ir neleidžia aiškiai perteikti minties.

- Prie tarpkalbinės interferencijos klaidų priskiriamas skolinių, tarptautinių žodžių vartojimas. Pastebima didesnė anglų kalbos kalbinė kontaminacija, „mokiniai skolinasi daugiau žodžių iš kalbų, tipologiškai artimesnių kalbai, kurios mokomasi“ (Cenoz 2003, 45).

299. Mais peut-être tu voudrais créer avec moi la <L><ENG> #entreprise\$ <SN3> compagnie des <M><CO> #expériences\$ <SN1.4> experiences biologiques? (2015L2643D68)

300. <G><GEN> #mon\$ Ma <X><ORD> #projet durable\$ durable <SN3.1> projet d' <SN8> avenir est d'apprendre dans <SN8> <N> VGTU , <G><ART><MAN> #la\$ <SN7> faculté <L><ENG> bussnes logistics. (2015L2643D35)

301. Je voudrais <G><PRE><RED> #nereikia d\$ d' <M><MCO> \$inviter\$ iviter <X><ORD> #t' inviter\$ toi <G><PRE><RED> #nereikia pour\$ pour créer l' <L><ENG> #agence\$ <SN3> agency <G><NBR> #des\$ de <G><NBR> \$travaux\$ <SN1.4> travaux audiovisuels. (2015L2643D34)

302. <Y><CLR> Même je travaille <G><PRE> #sur\$ avec l' <SN8> ordinateur et <Y><LOU> <X><ORD>? <X><MAN> me difficile sans de le <L><ENG> #ordinateur\$ <SN0> computer. (2011E301859)

299–302 pavyzdžiai aiškiai parodo, kad tarptautinių žodžių vartojimas ne visada yra parankus, dažnai jie taip pat yra leksinės interferencijos priežastis. Anglų ir prancūzų kalbų panašumai leidžia mokiniams eiti lengviausiu keliu ir pasitelkti visas įgytas anglų kalbos žinias; taip atsiranda ne tik skoliniai, bet ir vadinamieji vertiniai (303 pavyzdys – anglų kalbos vertinys, 304 pavyzdys – lietuvių kalbos vertinys) bei pažodiniai vertimai (305, 306 pavyzdžiai):

303. À ce <SN8> sujet, souvent les <SN3> personnes à <L><ENG> #moyen âge\$ mid-âge ont <G><GEN> #le\$ la <F><DIA> #problème\$ <SN3> probleme avec <G><PRN> #formes\$ leur <SN8> formes <...> (2013E165464)

304. D' <M><MCO> #accord\$ acord, je <G><MOD> #voudrais\$ voudrai t'inviter à mon <X><RED> #nereikia jour\$ <L><LT> jour <SN8> anniversaire. (2013L165399)

305. Sans <G><NBR> #les\$ le <SN8> technologies nous serons comme <L><LT> \$vertimas\$ sans <G><GEN> #le\$ la <SN8> bras. (2011E301926)

306. Avoir une grande <SN1> liberté – est un <SN6> avantage que tous les <SN0> jeunes veulent: faire ce qu'ils veulent, <L><SIG> #revenir\$ venir à la <L><LT> #chez soi\$ <SN8> maison quand ils veulent <X><RED> #nereikia et\$ et etc. - c'est la <SN3> rêve des <SN8> jeunes! (2015E2643D62)

Tačiau, kaip rodo LPRATT duomenys, didelis bendro kamieno, tarptautinių, su anglų kalba panašumų turinčių žodžių skaičius prancūzų kalbos mokymo(si) atveju gali ne tik trukdyti, bet ir palengvinti kalbinį įsiminimą ir

supratimą. Tą faktą savo tyrimuose aptarė ir kiti tyrėjai (Granger ir Monfort 1994; Dubikalytė-Raugalienė 2002, 40 ir kt.). Keletas tekstyno pavyzdžių, įrodančių teigiamą tarptautinių žodžių įtaką leksinės kompetencijos formavimui:

307. Ils ne travaillent pas, ils ne regardent que <L><ENG> <G><ART><MAN> #la télé\$ <SN0> **TV**, ils n'utilisent que <G><ART><MAN> #des\$ <SN0> **smartphones** et ne font <X><RED> #nereikia pas\$ pas que le <L><ENG> <SN3> #surfer\$ **surfing sur l'** <SN8> **internet**. (2015E2642D76)

308. <F><DIA> #chère\$ Chère <SN1> <N> Sara, je voudrais t'inviter à mon <SN8> anniversaire <X><COH> #qui\$ que aura <SN10> <SN0> lieu le 22 <SN02> mars <Q><MAN> #,\$ <F><DIA> #à\$ a 16 <L><ENG> <M><MFL> #heures\$ <SN02> **heur** dans ma <SN8> <L><SIG> #chez moi\$ maison <Q><CON> #.\$, (2013L165457)

309. Le <SN0> soir <F><GRA> #nous\$ nuo allons à <G><GEN> #au\$ la <SN8> **club** <G><MOD> <F><GRA> #écouter\$ écoute <G><PRE><MAN> #de\$ la <SN8> **musique** <Y><CLR> l'dance, <F><HMF> #moi\$ mois <Q><MAN> #,\$ <X><MAN> #je\$ ne <G><MOD> #prends\$ prendre pas <G><PRE> #d\$ l' <L><ENG> #Alcool\$ <SN0> **alcohol**. (2013L165435).

310. Mon <L><ENG> <F><GRA> #adresse\$ <SN23> **adres** est <N> Alytus <G><PRE><RED> #nereikia DE la\$ de la <SN2.1> rue „Pulko 5“. (2013L165423)

311. <G><GEN> #premier\$ Première <L><ENG> #groupe\$ <SN1> **group** a <G><ART> #une\$ l' <SN2> opinion positive et l'autre a <G><ART> #une\$ l' <SN2> opinion négative. (2011E301950)

Tarptautiniai, panašumų su anglų kalba turintys žodžiai yra efektyvus būdas plėsti žodyną, jie palengvina mokymosi procesą. Galima teigti, kad leksinės kompetencijos elementų perkėlimas iš anglų kalbos į prancūzų yra labiau pagalba nei atvirkščiai. Turint omenyje daugiau nei 3 000 bendrų prancūzų ir anglų kalbų žodžių (*train* ‘traukinys’, *intelligence* ‘protas, intelektas’ etc.) ir nemažą dalį anglų kalbos leksikos, pasiskolintos iš prancūzų kalbos gana identiška forma ar pritaikant rašybą fonetinės evoliucijos metu (angl. *letter* / pranc. *lettre* ‘laiškas’ – angl. *professor* / pranc. *professeur* ‘mokytojas’ – angl. *object* / pranc. *objet* ‘dalykas’), kalbinių elementų perkėlimas iš vienos kalbos į kitą nestebina.

- Kita šio klaidų bloko subkategorija siejama su klaidinga fonetine rašyba:

312. Je pense sur les <SN8> <SN3> études de la <SN8> biologie en <L><ENG> #Lituanie\$ <SN8> <N> **Lithuanie**. (2015L2643D68)

313. <SN0><N> Vilnius, Le 20 <L><ENG> #juillet\$ <SN02> **july**, 2010 (2015L2643D12)

314. Par <L><ENG> #exemple\$ <SN8> **example** <M><MCO> #parfois\$ parfois quand les <SN> jeunes sont en <SN3> crise d' <SN8> adolescence ils veulent faire tous <X><MAN> #ce\$ qui est au <SN6> contraire de l' <SN8> <SN3> opinion des parents <...> (2015E2643D65)

315. Le 2 <L><ENG> #mai\$ <SN02> **may**, <SN0> <N> Vilnius (2015L2643D11)

316. C'est <G><GEN> #un\$ une <SN12> secret de <SN8> Polichinelle que les <SN0> ados commencent à <L><ENG> #consommer\$ **consumer** <G><ART> #de l\$ l' <SN0> alcool avant leur 18ième <SN02> anniversaire <...>. (2015E2643D49)

317. Il y a des <SN6> parents qui ne laissent pas à <G><PRN> #leurs\$ ses <SN0> enfants d' <G><MOD> #s\$ occuper <G><PRE> #des\$ sur les <SN6> <SN23> choses qu'ils aiment parce que les <L><ENG> #adultes\$ <SN0> **adults** les trouvent inutiles. (2015E2643D42)
318. <G><ART><MAN> #l'\$ <L><LT> #appareil photo\$ <SN10> **Foto aparat**, <G><ART><MAN> #le\$ <M><MCO> <F><H><LT> #téléphone\$ <SN0> téléphoné... (2011E301838)

Prancūzų kalbos žodžių, panašiai skambančių anglų, kartais ir lietuvių kalboje, rašyba dažnai remiasi kitos kalbos žodžių forma. LPRATT ypač dažnas tokios rašybos atvejis siejamas su geografinių pavadinimų (312 pavyzdys), mėnesių ir dienų (313, 315 pavyzdžiai) užrašymo forma.

- Iš tarpkalbinės interferencijos išskiriama struktūrinė interferencija, jau minėta aptariant gramatinės daiktavardinio junginio kategorijas. Ji šiuo atveju labiausiai siejama su junginio žodžių tvarka, paveikta kitų kalbų. Tokiu būdu 317 pavyzdys iliustruoja lietuvių kalbos, 319 pavyzdys galėtų rodyti tiek lietuvių, tiek anglų kalbos sintaksinės konstrukcijos įtaką.

319. Les <SN0> hommes aiment le <SN0> sport dans le <L><LT> #club sportif\$ <SN7> **sport club**. (2013E165397)

- Analizuojant mokinių tekstyną, išryškėjo dar viena tarpkalbinė kompensacinė strategija – kitos kalbos leksinė integracija, kai mokiniai, nežinodami prancūzų kalbos leksinio ekvivalento, pavartoja į K2 neišverstų žodžių, žodžių junginių variantus. Taip K2 aplinkoje aptinkama :

320. Si on a des <SN0> questions, on pourra trouver <G><GEN> #toutes\$ tous les <L><ENG> #réponses\$ <SN0> **answers**. (2014Epra5)
321. Donc, je suis allé <G><PRE> #en\$ l' <M><MCO> #Egypte\$ <N> <SN0> Egypt et je <G><AUX> #ai\$ suis <X><ORD> #n'ai pas utilisé\$ n'utilisé pas l' <SN0> ordinateur, moi et ma <SN0> famille <G><CONJ> #utilisons\$ utilise le <L><ENG> #la carte\$ <SN0> **maps**. (2014Epra43)
322. <G><PRE> #au\$ En <G><GEN> #premier\$ liere <L><ENG> #siècle\$ <SN3.2> **centure** de <G><NBR> #notre\$ nos <L><ENG> #ère\$ **era** <M><MCO> #quelqu'un\$ quelqu'une a dit „ <SN10> l' <SN2> esprit sain dans un <M><MFL> #sain\$ <SN2> corp sain“. (2013E165398)

Bandydami užpildyti dar egzistuojančias kalbines spragas mokiniai tiesiog vartoja anglų kalbos žodžius *answers*, *maps*, *centure*, *era*. Jie taip pat į savo kalbą įterpia gimtosios ar svetimiosios kalbos žodžių, taikydami tikslinės kalbos morfologines ar fonologines savybes. Tai liudija 323, 324 pavyzdžiai:

323. En général, mes <SN0> activités se composent de <L><ENG> #repos\$ <SN0> **relaxation**: je me bronze, je me baigne dans la <SN8> mer, je fais les <SN0> promenades...(2011L301861)

324. Mais <M><MCO> #parfois\$ parfois, la <SN0> télé, pendant les <L><LT> #publicités\$ <SN8> **réclames** <M><MCO> #juste\$ just <L><MIN> escalt les <SN0> produits, mais ne dit pas <G><ART> #de la\$ la <F><DIA> #vérité\$ <SN0> verité. (2014Epra11)

323 pavyzdyje angliškas žodis *relaxation* įgyja prancūzų kalbai būdingą diakritinį ženklą *é*, 324 pavyzdyje – lietuviškas žodis *reklama* taip pat pasirodo su prancūzų kalbos transkripcija ir daugiskaitos galūne.

Iš ką tik pateiktų faktų ir remiantis ankstesniais šio tyrimo rezultatais galima teigti, kad leksinė interferencija pasirodo aktyviausia dėl jos pasireiškimo visais reprezentaciniais lygiais – fonologiniu, rašybos, sintaksiniu, semantiniu. Daugumos tyrėjų nuomone, gimtosios kalbos poveikis pasireiškia kaip interferencija mokantis svetimiosios kalbos. Pavyzdžiui, Brown (2000, 18) tokią poveikio sampratą vadina ledkalnio viršūne, pabrėždamas gimtosios kalbos sistemos svarbą perprantant studijuojamą svetimąją kalbą. Įgydami kalbinę kompetenciją, besimokantieji nuosekliai ir sistemingai pasisavina svetimiosios kalbos garsus, žodžius, struktūras ir diskursą. Vykstant tokiam procesui, kol dar neįgyta svetimiosios kalbos kompetencija, susiformuoja vadinamoji tarpukalbė, kuri LPRATT atveju dažniau remiasi anglų kalbos žiniomis.

2. Antras išskirtas LPRATT leksinių klaidų blokas aprėpia klaidų visumą, atsiradusią dėl pačios prancūzų kalbos netinkamo išmokimo arba tam tikrų kalbinių elementų, taisyklių nesuvokimo. Ši leksinių klaidų grupė įvardijama kaip **vidinė leksinė-semantinė kalbinė (intrakalbinė) interferencija**. Šioje kategorijoje vyrauja tokios klaidos:

- Semantinis keliakryptis gretinimas. Pirmiausia pastebimas žodžio, jo junginio sintaksinių ir semantinių savybių per platus vartojimo laukas, t. y. pavartotas labiau specifinis nei bendros reikšmės žodis, dalis vietoj visumos.

325. Bien sûr, je manque <F><GRA> <DIA> #d'expérience\$ d' <SN8> expperience <F><GRA> #surtout\$ sourtout quand j'ai <SN10> <SN4> besoin de parler ou d'exprimer mes <L><SIG> #pensées\$ <SN0> **expressions**, mais <Y><LOU> j'email toujours d'améliorer mes <SN3> connaissances de cette <SN8> langue. (2012E510219)

326. Parfois il ne faut <M><MFL> #pas\$ pa voyager parce que sur l' <SN8> Internet on peut <M><MFL> #voir\$ voire beaucoup <G><PRE> #d'\$ des <L><SIG> #objets\$ <SN8> **objectifs** et <G><PRE> #de\$ des <L><SIG> #lieus\$ <SN3.2> liens du <SN2> monde <G><GEN> #entier\$ entière. (2011E301928)

325 pavyzdyje vietoj žodžio *pensées* ‘mintys’, apibrėžiančio apskritai, kas turima galvoje, mokinio vartojamas žodis *expressions* ‘išraiška’, turintis labiau emocinę ekspresyvinę išraišką ir ne visai atitinkantis kalbinį kontekstą. Kad atitiktų sakinį, šis žodis turėtų būti arba papildytas kita informacija, pavyzdžiui, *expressions de mes sentiments* ‘mano jausmų išraiška’, taip pakeisdamas sakinio struktūrą, arba pakeistas žodžiu *pensées* ‘mintys’. Panašus ir 326 pavyzdys: vietoj plačiai vartojamo žodžio *objets* ‘daiktai’ vartojamas siauresnis *objectifs* ‘tikslas, taikinyš’, ne visai atitinkantis daiktavardinio junginio kontekstą.

Tekstyne dažniau pasitaiko atvirkštinių semantinio gretimumo variantų, kai pirmenybė suteikiama bendresniam nei specifiniam terminui, visuma išreiškiama vietoj dalies:

327. Alors, étudier les <SN0> langues - c'est égal de faire la <SN7> gymnastique <L><SIG> #du cerveau\$ à la <SN8> tête. (2012E510226)

328. Je voudrais oublier tout ça et je voudrais commencer mon <M><MCO> #nouveau\$ neuveux <SN3.2> <L><SIG> #page\$ papier de <G><GEN> #ma\$ mon <SN8> vie. (2015L2643D36)

327 ir 328 pavyzdžių daiktavardiniuose junginiuose pavartoti žodžiai *tête* ‘galva’ ir *papier* ‘popierius’ yra bendresni už *cerveau* ‘smegenys’ ir *page* ‘puslapis’, kurie įeina į pirmų žodžių semantinį lauką.

Tekstyne nustatyta nemažai artimų sąvokų painiojimo, kaip rodo 329–332 pavyzdžiai, painiojamos tokios sąvokos, kaip *climat* ‘klimatas’ ir *climatisateur* ‘kondicionierius’, *moyens* ‘priemonė’ ir *mesure* ‘matmuo’, *journée* ‘diena’ ir *jour* ‘diena’, *soirée* ‘vakaras’ ir *soir* ‘vakaras’.

329. Il y a un <SN0> restaurant ici et on y va chaque <L><SIG> #soir\$ <SN1> soirée. (2011L301955)

330. En plus, l' <SN0> hôtel est <F><GRA> #vraiment\$ vraiment super bon, il ne manque pas de <SN0> serviettes, il y a le <SN0> <L><SIG> #climatisateur\$ climat, donc s'il fait trop chaud <G><PRE><RED> #la nuit\$ dans la <SN0> nuit je peux moi-même contrôler <SN7> la température dans ma chambre. (2011L301844)

331. L'un <G><ART> #des\$ de <L><SIG> #moyens\$ <SN02> mesure est le <SN0> skype. (2011E301851)

332. <Y><CLR> Nous ne regardons pas quand elles sont très <G><GEN> #importantes\$ importants et <X><ORD> #il nous\$ nous il faut chaque <L><SIG> #jour\$ <SN> journée. (2011E301840)

Matyti, kad dėl sąvokos ir jas pavadinančių žodžių, neatitinkančių gimtosios kalbos žodžių reikšmių, iš daugiausiai keblumų keliančių galima

išskirti tokius žodžius, kaip *jour / journée, soir / soirée*, kai *jour* ir *soir* nurodo dienos dalį, o *journée, soirée* labiau krypsta į trukmę. Kaip žinome, žodis gali turėti ne vieną reikšmę, o keletą, kai kurie ir daug reikšmių. Kita vertus, ta pati sąvoka gali būti reiškiamą keliais žodžiais (sinonimais), bet jie retai visiškai sutampa. Vieno ar kito žodžio pavartojimas priklauso nuo kalbinio konteksto, jo tinkamumo šiame darbe, daiktavardiniame junginyje. Mokiniai tikrai ne visada gali tinkamai parinkti vieną ar kitą daiktavardį, atitinkantį tam tikrą DJ, sakinį ar situaciją, nes daugelis žodžių turi ne tik pagrindines, bet ir iš jų išvestas šalutines reikšmes. Netinkamai parinktas sinonimas gali būti nutrūkusio leksinio junglumo priežastis, kaip tai iliustruoja 333–335 pavyzdžiai:

333. <Y><LOU> #<G><ART><MAN> #des\$ <L><SIG> #des promenades\$ <SN3> **expéditions** avec <G><ART> #un\$ à <SN8> chat <X><MAN> #par\$ <SN0> exemple: <G><ART><MAN> #des\$ <L><SIG> #promenades\$ <SN3> **expéditions en** <SN8> traîneau. (2013E165419)

334. Je voudrais obtenir <G><GEN> #le\$ **la** <L><SIG> #place\$ <SN3> **lieu** <M><MCO> #parmi\$ parmi les autres <SN3> étudiants de la <SN8> médecine mais je ne suis pas sûre, ce que je vais recevoir cela... (2015L2643D22)

335. À mon <SN8> avis, certaines <SN1> personnes ne vont jamais croire à l' <SN3> utilité de technologies modernes pourtant l' <SN0> <L><SIG> #besoin\$ **indigence** et l' <SN3> importance de <G><ART><MAN> #la\$ communication et <G><ART><MAN> #de l'\$ information vont encore grandir. (2011E301827)

Mokinių parinkti sinonimai (vietoj *promenades* ‘pasivaikščiojimas’ pavartotas žodis *expéditions* ‘ekspedicija’; vietoj *place* ‘vieta’ – *lieu* ‘vieta’; vietoj *besoin* ‘poreikis’ – *indigence* ‘skurdas, poreikis’) neatitinka situacijos, nepadedą teisingai išreikšti minties. Aprašyti atvejai dar kartą parodo vadinamosios kolokacinės kompetencijos įgūdžių formavimo pranašumus.

- Kita šios vidinės leksinės semantinės interferencijos subkategorija siejama su dedukcija ir apibendrinimu (dažniau pasitaikančiu derivacijoje). Mokiniai taiko gerai žinomą prancūzų kalbos taisyklę ten, kur jai visai ne vieta:

336. Peut-être <F><MAJ> #je\$ Je <Y><CLR> n' <G><TPS> ai pas passer mon <SN3> examen de <G><GEN> #français\$ <SN8> française c'est limitera <G><GEN> #ma\$ mon <L><CPN> #chance\$ <SN4> **chancer** <G><PRE><MAN> #d\$ <F><DIA> #étudier\$ étudier en <SN8> France. (2015L2643D47) Aussi je sais que tu as <L><CPV> #planifié\$ plané étudier à l' <L><CPN> #étranger\$ <SN8> **étrangère** (2015L2643D20)

337. Par <SN8> exemple, <G><NBR> #tous\$ tout <G><NBR> #mes\$ mon <SN0> amis savent que si je ne suis pas fatiguée de <L><CPN> \$travail\$ <SN3> **travaille** à la <SN8> maison, je serais plus <G><GEN> #amusante\$ amusant!(2011E301952)

338.<G><ART> #un\$ Le jeune <SN1> homme a beaucoup <G><PRE><MAN> #de\$ <L><CPN> #choix\$ <SN0> **choississions** <G><PRE><MAN> #de ce\$ <G><NBR> #qu'il\$ que il veut faire.(2015E2643D14)

339.Par ailleurs, je vais <L><SIG> #écrire\$ décrire à ma <SN8> <SN3> professeur du français que j'apprecie et <Y><CLR> #dire\$ <L><SIG> #annoncer\$ dit <G><PRN> #le dire\$ elle <G><PRE> #de\$ à ton <L><CPN> #arrivé\$ <SN8> **arrivation**. (2014Lpra10)

336–338 pavyzdžiuose figūruoja netinkamai pritaikytos prancūzų kalbos taisyklės: 336, 338 pavyzdžiai parodo veiksmožodinių formų sudarymo taisyklės vietoj daiktavardinių, 336 pavyzdys – būdvardinių. Analizuojant tekstyną pastebėta ne tik kalbos dalių painiojimo tendencija vartojant daiktavardį, bet klaidingai taikomos ir paties daiktavardžio sudarymo taisyklės. Taip mokiniai dažnai galūnę *-tion*, vieną produktyviausių prancūzų kalbos postfiksų sudarant daiktavardžius, bando pritaikyti netinkamoje vietoje, šitai liudija 338 ir 339 pavyzdžiai, panašių atvejų tekстыne aiškiai išskiriama nemaža dalis.

- Kita LPRATT aptikta daiktavardžių transformacijos rūšis yra homonimai.

340.Chaque <SN1> semaine, nous avec mes <SN8> amis voyagerons <F><DIA> #près\$ près de la <F><HMF> <L><SIG><NOM> #mer\$ <SN8> <SN5> **mère** <N> **Baltique**.(2012L510187)

341.<F><GRA> #Égalemnt\$ Égalemnt nous pouvons chercher de <SN3> l'information aux <SN2.3> sites français, chercher <G><GEN> #un\$ <SN0> une travail, lire <G><ART> #des\$ les <SN0> journaux, <G><ART> #des\$ les <L><SIG> #magazines\$ <SN0> **magasins** en <SN2.3> langue <G><GEN> #française\$ français.(2012E510262)

342.C'est évident que les <L><SIG> #cours\$ <SN3> <SN23> **courses de** <SN8> français sont plus utiles pour <G><PRN> #ces\$ ceux <SN6> étudiants <Q><TRO> #nereikia ,\$, qui partiront en <F><MAJ> #France\$ <SN8> <N> france pour faire ses <SN0> <SN10> études ou pour ceux <Q><TRO> #nereikia ,\$, qui étudieront la <SN2> philologie française, comme la plupart de mes <F><DIA> #collègue\$ <SN8> collegues. (2012E510226)

Mokiniai pasitelkia visas savo žinias, remiasi visais gebėjimais, todėl atsiranda ne tik 340–342 pavyzdžiuose minėtų homonimų (*mer* 'jūra' / *mère* 'mama', *magazine* 'žurnalas' / *magasin* 'parduotuvė', *cours* 'srovė, paskaita' / *courses* 'bėgimas, pirkinys'), bet ir formų, kai mokiniai operuoja fonologine žodžio forma, pavyzdžiui:

343.Et quand nous parlons <G><ART> #du\$ de <SN8> travail, nous parlons de très bon <SN1> travail, par <L><ENG> #exemple\$ <SN8> example, à <N> <F><GRA> #Bruxelles\$ **Brusiel** dans le <F><GRA> #Parlement\$ <SN3> Parlement <X><PRE><RED> #nereikia d\$ \$ <F><MAJ>/<G><GEN> #européen\$ d'Européenne. (2012E510215)

344. À 7 <SN02> heures du <SN3> matin nous marchons près de la <SN8> mer, regardons les beaux <SN1> <F><GRA> #paysages\$ **peisages**. (2011L301847)
345. Je déteste <G><ART> #la\$ un <F><GRA> #pluie\$ **pliu**. (2011L301855)
346. Ici c'est très bon, il y a beaucoup <G><PRE> #de\$ des <F><GRA> #discothèques\$ <SN0> **discoteques**, <G><PRE> #de\$ des belles <SN1> filles, comme je te <G><TPS> #te l'ai dit\$ dis avant <G><RED> #avant de partir\$ partir. (2011L301833)
347. C'est très important que les <SN0> étudiants savent plus <G><RED><ART> #de\$ des <F><GRA> #langues\$ <SN8> langues parce que ça aide <X><MAN><PRE> #à\$ communiquer avec les autres <SN1.2> étudiants, <F><GRA> #professeurs\$ <SN0> **professeurs** et aussi <F><GRA> #comprendre\$ comprendre les <SN0> cours. (2012E510240)
348. C'est la <SN2> langue très <G><GEN> #douce\$ doux <G><PRE> #à\$ pour <F><GRA> #l'oreille\$ <SN8> **l'oreil!** (2012E510244)

Rašybos ir tarties neatitikimas prancūzų kalboje yra dažna žodžių formų klaidų atsiradimo priežastis (343–348). Pastebimas formų supaprastinimas (343, 346 pavyzdžiai) ir kompleksiškas (347 pavyzdys). Labai dažnai praleidžiami arba netaisyklingai vartojami diakritiniai ženklai (346 pavyzdys), taip pat rašytinėje formoje netaisyklingai užrašomos netariamoms raidėms (343, 345, 348 pavyzdžiai).

Mokiniai, turintys abejonių vieno ar kito leksinio vieneto atžvilgiu, taiko keletą ryškiai tekstyne pastebimų kompensacinių strategijų. Jos yra šios:

- Naujų leksinių vienetų kūrimas vartojant žinomos kalbos į K2 išverstą semą ir jai pritaikant morfologinę ar struktūrinę K2 specifikaciją.

349. Si nous voulons rester <G><PRE><MAN> #en\$ <G><GEN> #bonne\$ bon <SN1> forme il faut manger beaucoup de <SN8> fruits et <G><PRE><MAN> #de\$ <F><DIA> #légumes\$ legumes et il ne faut pas manger <L><SIG> #repas tout préparé\$ **les vite** <M><MCO> #nourriture\$ <SN1> **nuritures** ce n'est pas bon pour notre bonne <SN1> forme. (2013E165425)

349 pavyzdys rodo naujos leksinės kolokacijos kūrimą pagal analogiją su anglų kalbos *fast food*.

- Mokiniai tiesiog praleidžia vieną ar kitą leksinį vienetą (350, 351 pavyzdžiai), neieško, nekeičia sinonimais, tiesiog palieka tuščią vietą arba spragas užpildo bendro pobūdžio prancūzų kalbos žodžiais, vadinamais *bouche-trous*, kaip *chose* 'daiktas', *truc* 'triukas, gudrybė', *quelque chose* 'kažkas'. Dažnai nežinomą žodį tiesiog pakeičia sudėtingesnio elemento perifrāze (352–354 pavyzdžiai). Tai sutampa su kitų tyrėjų (Rimkus 1991; Chini 1995; De Mulder, Flux ir Van de Velde 1997; Cavalla ir Grossmann 2005; Outaleb 2012, 49; Martinot 2013; Monville-Burston 2013 ir kt.) analizių rezultatais.

350. <Y><CLR> C'est pourquoi <X><MAN> #sujet\$ ne les <G><CONJ> utiliser pas? (2012E510237)
351. Tous les <SN0> habitants <F><DIA> #achètent\$ achètent les <M><MCO> <G><NBR> #machines\$ <SN4> mashine pour faire plus facile <X><MAN> #truksta papildinio\$. (2011E301909)
352. <Y><CLR> #tu es mon bon ami\$ T'est bon <SN3.2> ami de moi c'est pourquoi je t'invite <Y><CLR> #à ma grande fête\$ dans le grand <SN3.2> fête de moi. (2013L165492)
353. <G><ART><MAN> <L><SIG> #les gens\$ Personnes dans tout le <SN8> monde veulent faire <Q><TRO> #nereikia , \$, <X><MAN> #ce\$ qu' <G><NBR> #ils veulent\$ il veut , <Y><CLR> #pas ce qu\$ ne q'il devrait. (2015E2643D19)
354. Les <SN3> <SN23> relations entre les <L><SIG> #élèves\$ <SN8> <SN3> étudiants de l' <SN8> école sont amicales mais je ne <G><CONJ> #peux\$ peut pas le dire <G><PRE> #des\$ sur les <SN8> <SN3> élèves de ma <SN8> classe. (2014Lpra38)

Turėdami tam tikrą svetimios kalbos leksinį rezervą, mokiniai ne visada išmano leksinių vienetų jungumo taisyklės, o tai lemia leksines klaidas. Kai kurios strategijos yra labai efektyvios ir visiškai netrukdo tinkamai suvokti pranešimo, kitos – atvirkščiai. Panašiais atvejais junginiai gali būti ir gramatiškai taisyklingi, ir dar viena klaidos atsiradimo prielaida. Abiem atvejais tokie junginiai nebus vienareikšmiškai leksiškai artimi gimtakalbių raiškai. Mokinių strategijų pasirinkimas proporcingas K2 pasiektam lygiui, „kuo žemesnis lygis, tuo daugiau įvairių strategijų taikoma“ (Luste-Chaâ 2009, 127).

Tekstyne pastebėti kalbiniai trūkumai parodo sudėtinę leksikos, sintaksės ir semantikos koreliaciją. Retai viena ar kita klaida yra vieno lygmens, dažniausiai ji turi įtakos (kartais netiesioginės) ir kitam lygmeniui. Dėl šios priežasties dažnai yra sudėtinga nustatyti, kuriai sričiai priklauso viena ar kita leksinė klaida, jos dažnai būna kelių sričių paribyje. Lyginant pirmos ir antros kategorijos klaidas, t. y. tapkalbines ir intrakalbines, panašiai kaip ir Masseron, Luste-Chaa (2008) ir Luste-Chaâ (2009) tyrimuose, LPRATT tris kartus ryškesnė intrakalbinių nei tarpkalbinių klaidų procentinė išraiška. Taigi, remiantis gautais rezultatais, galima teigti, kad mokinių tarpukalbė atspindi vidinės leksinės-semantinės kategorijos klaidas.

3.3.3. Daiktavardinio junginio leksinės išraiškos analizės apibendrinimas

LPRATT daiktavardinių junginių leksinės išraiškos analizė atskleidžia lietuvių mokinių prancūzų K2 rašytinės kalbos tam tikrus leksinius ypatumus.

Apžvelgti vartojami DJ, aprašytos jų leksinės sandaros ypatybės ir išryškinti pagrindiniai sunkumai. Išanalizavus dažninį tiriamo tekstyno žodžių sąrašą, nustatyta, kad pagal ilgį tekстыne vyrauja nuo dviejų iki septynių pasikartojančių DJ. Dominuoja dvižodės konstrukcijos, sudarytos iš pačių dažniausiai vartojamų prancūzų kalbos žodžių (t. y. iš paprasčiausių ir anksčiausiai išmokstamų). Tarp dvižodžių ir trižodžių DJ dažniausiai aptinkamos samplaikos (32 %), kolokacijos (28 %), daug mažiau frazeologizmai (4 %). Lietuvių mokinių prancūzų K2 tekстыne dažnai vartojamos identiškios formos, pasikartojančios sekos, dažniausi daiktavardiniai junginiai įvardija teksto temą. Mokinių prancūzų K2 yra leksiškai paprasta, kasdienė. Paprastumas pastebimas ne tik DJ konstrukcijose, bet ir formose, susijusiose su kultūriniu aspektu. Nebuvo rasta nė vieno frankofonizmo ar regionizmo. Žodyno apimtis ir polinkiai aiškinami mokinių socialiniu ir kultūriniu statusu, gimtosios kalbos arba mokymo(si) aplinkos ar tradicijos įtaka kalbos vartosenai, taip pat egzamino tematika ir jo metu patiriamu stresu. Siekdami tikslo mokiniai išnaudoja užduočių įvestis kaip atramą ir taisyklingų konstrukcijų pavyzdį.

Mokantis prancūzų kalbos, kaip ir bet kokios kitos svetimiosios kalbos, mokiniams dažnai kyla lingvistinių abejonių. Gimtosios ir svetimiosios kalbos kontaktas gali ir palengvinti, ir pasunkinti svetimiosios kalbos mokymosi procesą ir skatinti tarpkalbinės ar intrakalbinės interferencijos klaidų atsiradimą. Mokinių tekstyno analizė suteikė įžvalgų apie leksinį DJ klaidų dažnumą.

Taip dėl kalbų artimumo pastebėtas stipresnis anglų, kaip pirmosios svetimiosios kalbos, nei gimtosios lietuvių kalbos poveikis prancūzų kalbai. Pastebimas vartojimas pagal analogiją, atsiranda skoliniai, vadinamieji vertiniai bei pažodiniai vertimai, bendro kamieno, tarptautinių, su anglų kalba panašumų turinčių žodžių, žodžių junginių. Pažymėtina, kad pirmoji užsienio kalba padeda lengviau nustatyti, atpažinti tam tikrus prancūzų kalbos leksinius elementus. Tačiau gauti duomenys patvirtina ir kitus mokinių kalbos tyrimus, pažyminčius, kad pačios prancūzų kalbos struktūros savybės daro didesnę poveikį nei kitų kalbų mokėjimas. Tarp dažniausių interkalbinių klaidų išskiriami: semantinis keliakryptis gretinimas, netinkamai parinktas sinonimas, apibendrinimas, formų

supaprastinimas ir kompleksiskumas, homonimų, homoformų painiojimas. Labai dažnai praleidžiami arba netaisyklingai vartojami diakritiniai ženklai, taip pat rašytinėje formoje netaisyklingai užrašomos netiriamos raidės. Lyginant tarpkalbines ir intrakalbines leksines klaidas, LPRATT tris kartus ryškesnė intrakalbinių nei tarpkalbinių klaidų procentinė išraiška.

Klaidų analizė gali padėti geriau suprasti svetimšios kalbos mokymo procesus ir palengvinti mokymąsi. Tačiau ne visada galima aiškiai atsakyti, kas yra leksinė klaida. Leksinė kompetencija reikalauja perprasti sintaksinius ryšius, morfologines sistemas, modalinius niuansus, leksinių ir gramatinių modelių struktūravimą. Daiktavardinio junginio leksinės raiškos analizė dar kartą parodė, kad leksikos mokėjimas yra kompleksiškas, neužtenka išmanyti tik leksinio elemento formą ir reikšmę norint tinkamai jį panaudoti kalbiniame kontekste.

IŠVADOS

Šiuo darbu siekta ištirti vartojamų prancūzų K2 daiktavardinių junginių sintagminę sąveiką, jai būdingas leksines ir gramatines reikšmes bei formas.

Apibendrinant kiekybinio ir kokybinio Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklų mokinių vartojamų prancūzų K2 daiktavardinių junginių tyrimo, atlikto pasitelkus tekstynų lingvistikos prieigą, rezultatus, galima daryti šias pagrindines išvadas:

1. Anotuoto prancūzų VBE rašto darbų tekstyno analizės metu nustatyti bendrieji daiktavardinio junginio sintaksiniai dėsningumai ir vyraujantys struktūriniai daiktavardinių junginių tipai. Ištirtas dažnas mokinių prancūzų K2 daiktavardinių junginių vartojimas (iš viso tekстыne, sudarytame iš 102 032 žodžių, pavartoti 18 868 DJ), jų sudarymo principai, analizė parodo, kad mokiniai moka taisyklingai atkurti DJ rašydami prancūzų kalba. Didžiąją visų junginių dalį – daugiau nei 57 % – sudaro vientisinių dvižodžių ir trižodžių junginių (43,65 %), mažiau – keturžodžių (10,78 %) ir penkiažodžių (3,29 %). Antroje pozicijoje yra DJ su būdvardiniais modifikatoriais prepozicijoje ir postpozicijoje (16,31 %), kur epitetai ir kokybiniai būdvardžiai pasižymi didesne įvairove, palyginti su esančiais prepozicijoje. Trečioje vietoje – posesyvumo kalbinė-semantinė kategorija (13,35 %), semantiniu požiūriu apimanti skirtingus priklausomybės santykius. Šios junginių grupės sudaro didžiąją visų junginių dalį.

Mokiniai plačiai išnaudoja užduočių įvestis, atkartoja jų formuluotes. Tekстыne nustatytas didelis vienodų konstrukcijų žodžių junginių skaičius. Net dažnai vartojamuose junginiuose mokiniai daro tam tikrų vartosenos klaidų. Nustatytas kalbinės sistemos kompleksiskumo supaprastinimas (praleidžiami artikeliai, prielinksniai), vartojamos nesudėtingos, trumpos ir dažnai pasikartojančios konstrukcijos. DJ viduje žodžių tvarkos klaidų pasitaiko retai. Vartojami daiktavardiniai junginiai LPRATT dažniausiai (84 %) atitinka prancūzų kalbos sintaksines taisykles.

Mokinių anotuoto tekstyno duomenų analizės rezultatai parodė, kad nukrypimai nuo taisyklingos vartosenos iš dalies gali būti paaiškinami gimtosios, anglų kalbos ir pačios prancūzų kalbinės sistemos žinių įtaka. Tačiau pažymėtina, kad apskritai pavartoti daiktavardiniai junginiai rodo mokinių prancūzų kalbos sintaksinių taisyklių suvokimą ir jų taisyklingą taikymą.

2. Per mokinių tekstyno analizę plačiau pažvelgta į daiktavardinio junginio giminės, skaičiaus, apibrėžtumo gramatinių kategorijų raišką tarpukalbėje.
 - 2.1. DJ giminės kategorijos analizė parodė, kad mokiniams daugiausia abejonių sudaro derinimo ypatumai, o ne pati prancūzų kalbos giminės kategorija. Iš viso tekстыne aptikta 1 641 giminės klaida, tai sudaro 8,7 % visų daiktavardinių junginių. Iš jų giminės klaidų – 1,1 %, derinimo klaidų – 2,3 %.

LPRATT tekстыne dažniausiai tinkamas tarnybinių žodžių, būdvardžių derinimas ir prasme pagrįstas vieno ar kito žodžio pavartojimas liudija, kad mokiniai gerai perpranta daiktavardžio supletyviškai išreikštą giminės kategoriją. Tačiau jie kartais klydo, derinimo gavikliui priskirdami giminės požymį, neatsižvelgdami į derinimo daviklio poziciją. Dažnai moteriškoji giminė priskiriama vyriškosios giminės daiktavardžiui arba atvirkščiai – dažniau dominuoja vyriškoji giminė kaip universalioji. Iš 1 641 klaidingo giminės atvejo vyriškajai giminei buvo priskirti – 973 DJ, moteriškajai mažiau - 622 atvejai.

LPRATT rezultatai parodė, kad klaidų priežastys glūdi pačioje prancūzų kalbos sistemoje. Anglų, kaip pirmosios svetimios kalbos, ir lietuvių, kaip gimtosios, interferencija nėra tokia ryški, kaip tikėtasi šio darbo pradžioje. Ryškesnė giminės klaidų priežastis yra netinkamas svetimios kalbos taisyklių taikymas. Tekстыno analizė parodo, kad giminės priskyrimas daiktavardžiams gali būti fonologinis, semantinis (referento lytis) ir morfologinis (sufiksai).

Kalbant apie giminės derinimą, analizuojamo tekstyno skaičiai parodo, kad yra mažiau determinantų, ypač žymimojo determinanto pozicijoje,

derinimo klaidų nei būdvardžio, būdvardis dažniausiai vartojamas vyriškosios formos, nepaisant daiktavardžio giminės. Konflikto tarp gramatinės giminės ir referento lyties atveju, jei atstumas tarp daiktavardžio ir derinamojo žodžio nėra didelis, sintaksinis derinimas labiau tikėtinas nei semantinis. Kuo didesnis atstumas, tuo didesnė derinimo klaidų atsiradimo tikimybė.

Tekstyno duomenys rodo, kad mokiniai, kurių prancūzų kalbos lygis orientuotas į B1, nėra iki galo perpratę giminės gramatinės kategorijos, nors, sprendžiant iš šalia dažniausiai taisyklingai pavartotų derinamųjų žodžių, daugelio (74 % visų atveju) daiktavardžių giminė pritaikyta taisyklingai.

- 2.2. Skaičiaus kategorijos ypatybės analizuojamame tekстыne beveik 87 % visų formų yra morfologiškai taisyklingai pritaikytos. Dažniausiai mokiniai žino, kad reikia pažymėti gramatinę opoziciją, bet kartais vartoja nepažymėtą formą. Tekстыne taip pat susiduriama su formos paprastėjimo dinamika, eliminuojančia redundancijos požymius, dažnai apibendrinami mokomos kalbos sistemos aspektai.

LPRATT morfema *-s* vartojama vietoj morfemos *-x*, kartais atvirkščiai, nepaisoma opozicijos *-ail / -aux*, vartojama daugiskaitos formos nuoroda kartu su nuline morfema. Junginiuose surieveksminiais kvantifikatoriais, būdvardžiais yra daiktavardinių junginių be derinimo bruožų, o determinantai ir daiktavardžiai derinami 98 %. Geresni rezultatai pastebimi tada, kai determinanto ar būdvardžio daugiskaita fonologiškai yra pažymėta. Fonetinės žodžio formos įtaka rašytinei formai taip pat pastebima ir parodomojo būdvardžio *ces* ‘šitie’ bei savybinio būdvardžio *ses* ‘savo’ atveju, kai tarimas yra identiškasis. Prancūzų kalboje sakytinė žodžio forma pateikia tik ribotą jo priklausomybės vienskaitos ar daugiskaitos kategorijai nuorodų išdavą, tai sudaro pretekstą rašyboje atsirasti klaidingai žodžio formai.

LPRATT analizės metu taip pat išryškėjo tam tikros mokinių preferencijos specifikaatorių atžvilgiu. LPRATT duomenys rodo, kad

daugiau vartojama daugiskaitos formos determinantų (artikeliai, savybiniai būdvardžiai, demonstratyvai) – 9 733 vienetai, mažiau – leksinių kvantifikatorių ir kiekybinių skaitvardžių variantų – 4 059 vienetai – skaičiui nurodyti.

Apibendrinant tekstyno analizės rezultatus galima teigti, kad mokiniai yra perpratę DJ skaičiaus kategoriją.

- 2.3. DJ apibrėžtumo kategorijos analizė mokinių tekстыne parodė, kad mokiniai nelabai varijuoja gramatinėmis apibrėžtumo priemonėmis, dažniausiai apibrėžtumui žymėti pasirenkamas žymimasis artikkelis. Iš visų 28 689 referencijos determinantų aptikti 16 526 žymimojo artikelio atvejai. Dažniau painiojamosi vartojant žymimąjį artikkelį (*le, la, les*) vietoj nežymimojo (*un, une, des*), tekstyne iš viso aptikti 285 atvejai; žymimasis artikkelis vietoj dalinio – 60; nežymimasis vietoj žymimojo – 44; tik 6 atvejai dalinio artikelio vietoj žymimojo. Žymimasis artikkelis mokinių rašto darbuose vartojamas kaip universali referencijos reiškimo priemonė. Deiktinio apibrėžtumo kaip ir savybinio požymio kalbiniai rodikliai nėra dažni. Iš 28 689 LPRATT determinantų deiktiniai sudaro 1 307, savybiniai – 5 215 atvejų.

Prancūzų K2 apibrėžtumo kategorijos klaidingais atvejais yra nustatoma, kad mokiniai dažnai painioja arba praleidžia specialius apibrėžtumo rodiklius (908 klaidingi atvejai), ypač, kai yra prielinksnis. Determinantų praleidimas dažnesnis su referentiškai apibrėžtais daiktavardžiais, mokiniai nėra linkę jau apibrėžtus daiktavardžius žymėti papildomais determinantais. Artikelio praleidimas pasitaiko ir šalių pavadinimuose, apskritai LPRATT tikriniai vardai vartojami be artikkelų (96 %) pagal prancūzų kalbos taisyklę. Generinio apibrėžtumo daiktavardžiai vartojami su žymimaisiais artikeliais (72 %), bendrinis daiktavardis, priklausomai nuo konteksto, vartojamas ir su žymimuoju, ir su nežymimuoju artikkeliu, kuopiniai turi žymimąjį arba dalinį artikkelį.

Perteklinis artikelio vartojimas moksleivių tekstuose yra žymiai retesnis nei jo praleidimas, iš viso aptikti tik 136 atvejai.

Gramatinių apibrėžtumo priemonių kiekybinė, kokybinė analizė leido pastebėti, kad apibrėžtumo kategorijos niuansai mokinių nėra iki galo perprasti. Tų pačių apibrėžtumo priemonių kartojimas sukuria paprastą, nors gramatiškai ir taisyklingą kalbą.

3. LPRATT daiktavardinių junginių leksinė ypatumų analizė išryškina dominuojančių dvižodžių konstrukcijų leksikos paprastumą, kasdieniškumą. Dažniausios DJ žodžių sekos įvardija teksto temą, atkartoja užduočių pateiktųjų formuluotes, yra pasikartojančios ir įprastos. Tarp dvižodžių ir trižodžių DJ dažniausios yra samplaikos (32 %), kolokacijos (28 %), rečiau frazeologizmai (4 %). Žodyno apimtis ir mokinių leksinės preferencijos aiškinami gimtosios kalbos arba mokymo(si) aplinkos ar tradicijos įtaka kalbos vartosenai, mokinių socialiniu ir kultūriniu statusu, taip pat egzamino situacija, rašinių tematika ir egzamino metu patiriamu stresu.

Mokinių darbuose atpažintos tarpkalbinės interferencijos ir vidinės semantinės, leksinės klaidos. Pastebimas vartojimas pagal analogiją, atsiranda skoliniai, vadinamieji vertiniai bei pažodiniai vertimai, bendro kamieno, tarptautinių, su anglų kalba panašumų turinčių žodžių. Tačiau pačios prancūzų kalbos nulemtos struktūros leksinės klaidos yra dažnesnės nei kitų kalbų. Pastebimas semantinis keliakryptis gretinimas, netinkamai parinktas sinonimas, apibendrinimas, formų supaprastinimas ir kompleksiškas, homonimų klausimas. Apskritai LPRATT daug ryškesnė yra intrakalbinių nei tarpkalbinių klaidų procentinė išraiška.

4. Pažymėtina, kad šiame darbe, remiantis daiktavardinių junginių analize mokinių kalbos tekstyne labiausiai išryškėjo šios konstrukcijos paprastumas, glaustumas, kasdieniškumas. Todėl remiantis *Referentiel* (Chauvet, Normand 2008,65), galima teigti, kad tirtas tekstynas didžiąja savo dalimi reprezentuoja mokinių siekiamą kalbos B1 lygį. Bet yra dalis VBE mokinių rašto darbų, atitinkančių tik A2 lygį, taip pat pažymėtina, kad 4 % visų rašto darbų atitinka net aukštesnį B1.2 lygį. Daiktavardinio junginio tyrimas

parodė ne tik jam būdingą morfologinį ir leksinį inventorių, bet ir mokinių prancūzų kalbos gebėjimą jungti žodžius, reikšti mintis, kalbos ir jos dėsningumą tam tikrą supratimą.

Disertacijoje atliktas daiktavardinio junginio tyrimas rodo, kad daiktavardinis junginys gali būti laikomas tuo minimaliu kalbos vienetu, parodančiu bendras mokinių kalbinės kompetencijos savybes ir galinčiu paaiškinti jų kalbos ypatumus, taip pat suteikti galimybę įvertinti moksleivių siekiamo prancūzų kalbos B1 lygio raiškos sudėtingumą.

Rašant disertaciją pagrindinis tyrimo ribotumas sietinas su tekstyno apimtimi. Nedidelis rašto darbų skaičius paaiškinamas palyginti negausiu prancūzų kalbos besimokančių mokinių Lietuvoje skaičiumi. Trumpas rašinių temų sąrašas nesuteikia galimybės plačiau aprašyti daiktavardinio junginio įvairovės, ypač leksiniu pagrindu. Nepaisant išvardytų apribojimų, sudarytas tekstynas pateikė vertingų įžvalgų apie lietuvių mokinių prancūzų K2 daiktavardinio junginio sintaksinius kiekybinius ir kokybinius raiškos parametrus, leido išskirti pagrindinius mokinių patiriamus sunkumus ir kitų kalbų interferenciją vartojant daiktavardinį junginį. Sudarytas mokinių tekstynas ateityje leis atlikti papildomų tyrimų, nagrinėti, kaip mokiniai išmoksta kitus žodžių junginius. Anotuotas mokinių tekstynas mokslo tikslais gali būti bet kada pildomas ir vertinamas naujomis įžvalgomis. Tai padės įvairiapusiškai nagrinėti lietuvių, besimokančių prancūzų kalbos, tarpukalbę ir pateiks naudingų sprendimo būdų kalbos mokymui bei mokymuisi. Tikimasi, kad gauti empirinio tyrimo rezultatai suteiks galimybę tiksliau aprašyti lietuvių mokinių prancūzų kalbos B1 lygį. Atliktas tyrimas anotuoto tekstyno analizės pagrindu suteiks galimybę prisidėti prie prancūzų K2 mokymo proceso.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

- Abney, P. S., 1987. *The English Noun Phrase in Its Sentential Aspect*. Ph. D. Dissertation, MIT.
- Adam, J.-M., 2011. *La Linguistique Textuelle*. Armand Collin.
- Agren, M., 2005. *Développement de la morphologie du nombre en français langue étrangère à l'écrit*. Étude transversale. 21. Suède: Lund.
- Alby, S., 2010. Développement de la compétence linguistique en contexte scolaire plurilingue (Guyane Française). *Enseigner Les Structures Langagières en FLE*, 213–222.
- Aleksejeva, L., 2009. – Алексеева, Л. Б., 2009. О содержательном наполнении термина „коллокация“. *Вестник Прикамского Социального Института* 4 (35): 7–10. Филология. Научный Журнал (ISSN 2071-3622), Пермь.
- Aleksejeva, L., 2010. – Алексеева, Л. Б., 2010. Коллокационная компетенция в письменной научной речи как составляющая цели обучения иностранному языку студентов неязыковых факультетов. *The Emissia. Offline Letters*. Prieiga internete: <http://www.emissia.org/offline/2010/1396.htm>
- Alleesaib, M., 2012. *Le groupe nominal en créole mauricien: études syntaxiques*. Doktoro disertacija. Université Paris 8 Vincennes-Saint-Denis.
- Ambrazas, V., (red.) ed. 2006. *DLKG: Dabartinė Lietuvių Kalbos Gramatika*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
- Ambrazas, V., 1997. *LG. Lietuvių kalbos gramatika*. Vilnius: Baltos lankos.
- Aquino., Garcia, O., E., 2010. *Dysfonctionnements et difficultés d'apprentissage des déterminants possessifs français chez les apprenants hispanophones (Cas de figure des apprenants mexicains)*. Doktoro disertacija. Sciences de l'Homme et Société., Université Rennes 2; Université Européenne de Bretagne.
- Bachman, L. F., 2004. *Fundamental Considerations in Language Testing*. 7. impr. Oxford Applied Linguistics. Oxford: Oxford Univ. Press.

- Bailly, S., A. Boultons, A. Chateau, R. Duda, H. Tyne., 2009. L'anglais langue étrangère: Langue d'appui pour l'apprentissage du français langue étrangère. Dans G. Forlot (dir.), *L'anglais et le plurilinguisme. Pour une didactique des contacts et des passerelles linguistiques*. Paris: L'Harmattan, 35–57.
- Balkevičius, J., 1998. *Lietuvių kalbos predikatinių konstrukcijų sintaksė*. Vilnius.
- Bardovi-Harlig, K., T. Bofman, 1989. Attainment of syntactic and morphological accuracy by advanced language learners. *Studies in second language acquisition* 11: 17–34.
- Bartning, I., 1997. L'apprenant dit avancé et son acquisition d'une langue étrangère, acquisition et interaction en langue étrangère. *Acquisition et interaction en langue étrangère* 9: 9–50.
- Bartning, I., 2000. Gender agreement in L2 French: pre-advanced vs advanced learners. *Studia linguistica* 54 (2): 225–237.
- Beacco, J.-C., B. Blin, E. Houles, S. Lepage, P. Riba, 2011. *Niveau B1 pour le français (utilisateur / apprenant indépendant) niveau seuil. Un référentiel*. France: Didier.
- Belz, J. A., 2004. Learner corpus analysis and the development of foreign language proficiency. *System* 32 (4), 577–591.
- BEKM. *Bendrieji Europos kalbų, mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenys*. 2008. Vilnius: Firidas.
- Benigno, V., F. Grossmann, O. Kraif, 2015. Les collocations fondamentales: une piste pour l'apprentissage lexical. *Revue française de linguistique appliquée* XX (1): 81–96.
- Benveniste, É., 1974. *Problème de linguistique générale* II. Paris: Gallimard. Vol. II.
- Benveniste, É., 2006. *Problème de linguistique générale*. Collection TEL 7. Paris: Gallimard.
- Bernard, C., 1991. *La naissance du français*. Que sais-je ? PUF.

- Berrendonner, A., M.-R. Reichler-Béguelin, 1995. Du syntagme nominal aux objets-de-discours. *SN complexes, nominalisations, anaphore*. Institut de Linguistique. Université de Neuchâtel-Suisse.
- Bertrand, O., 2008. *Histoire du vocabulaire français*. Éditions du Temps.
- Besse, H., R. Porquier. 1991. *Grammaire et didactique des langues*. Paris: Didier.
- Best, K.-H., 2015. Studien zur Geschichte der quantitativen Linguistik. Bd. 1: *Studies in quantitative linguistics* 19. Lüdenscheid: RAM-Verl.
- Biber, D., S. Conrad, R. Reppen, 1998. *Corpus Linguistics: Investigating Language Structure and Use*. Cambridge Approaches to Linguistics. Cambridge, New York: Cambridge University Press.
- Biber, D., R. Quirk, ed. 2012. *Longman Grammar of Spoken and Written English*. 10. impression. Harlow: Longman.
- Bikelienė, L., 2009. Priešpriešos konektorių vartojimas besimokančių anglų kalbos ir anglakalbių studentų rašto darbuose. *Kalbotyra* 61 (3): 21–35.
- Billiez, J., C. Serhan. 2015. Apprendre le français avant l'anglais au liban : un ordre en questions learning french before english in lebanon: a sequence in question. *Revue de linguistique et de didactique des langues. Acquisition du langage et phonologie* 51: 201–216.
- Vim, I., 2001. - Бим, И. Л., 2001. *Концепция обучения второму иностранному языку (немецкому на базе английского)*. Обнинск: Изд. Титул.
- Blakqori, T., 2013. *Le Syntagme Nominal En Albanais: Morphologie, Syntaxe, Interprétation*. Daktaro disertacija. Université Paris 8 St Denis.
- Blanche-Benveniste, C., 1996. De l'utilité du corpus linguistique. *Revue française de linguistique appliquée* I (2): 25–42.
- Blanche-Benveniste, C., A. Chervel, 1966. Recherches sur le syntagme substantif. *Cahiers de Lexicologie* 9: 3–37.
- Bloomfield, L., 1984. *Language*. Chicago: University of Chicago Press.
- Bonnot, Ch., 2009. Du syntagme au texte: à propos d'une variation de l'ordre des mots dans le syntagme nominal en russe moderne. *Revue des études*

- slaves* 80 (1–2). *La cohérence du discours dans les langues slaves*, dir. J. Breuillard, P.-L. Thomas et H. Włodarczyk: 161–173. Prieiga internete: doi: 10.3406/slave.2009.7189
- Bobrova, T., 2010. – Боброва, Т., 2010. *Современные подходы в формировании лингвистической, коммуникативной и межъязыковой компетенций в обучении иностранному языку в вузе*. Ставрополь: МГГУ им. Шолохова.
- Bouveret, M., D. Legallois (ed), 2012. *Constructions in French*. *Constructional Approaches to Language*, v. 13. Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Boyd, A., 2012. *Detecting and Diagnosing Grammatical Errors for Beginning Learners of German: From Learner Corpus Annotation to Constraint Satisfaction Problems*. Doktoro disertacija. The Ohio State University.
- Brezina, V., T. McEnery, S. Wattam, 2015. Collocations in context: A new perspective on collocation networks. *International Journal of Corpus Linguistics*, 20 (2), 139–173. Prieiga internete: <http://corpora.lancs.ac.uk/lancsbox/>
- Brown, H., 2000. *Principles of Language Learning and Teaching*. England: Longman.
- Bunevičiūtė-Bučienė, L., 2001. Antraeilio pavadinimo atributiniai junginiai. *Žmogus ir žodis*, II: 10–15.
- Butsraen, L., 2015. *Le Système de l'article dans l'interlangue française d'apprenants néerlandophones de la quatrième et de la sixième année de l'enseignement secondaire*. Universiteit Gent, Faculteit Letteren & Wijsbegeerte.
- Casile, H., 2009. *Observations sur les fautes commises à l'écrit par les apprenants finnophones dans l'usage des éléments du / de la / des / de*. Doktoro disertacija. Institut des études de langues et de traduction langue française.
- Catach, N., 1980. *L'orthographe Française: traité théorique et pratique avec des travaux d'application et leurs corrigés*. Paris: Nathan Université.

- Catach, N., D. Duprez, M. Legris., 1980. *L'enseignement de l'orthographe: L'alphabet phonétique international, la typologie des fautes, la typologie des exercices*. Paris: Nathan.
- Cavalla, C., F. Grossmann, 2005. Caractéristiques sémantiques de quelques 'noms scientifiques' dans l'article de recherche en français. *Akademisk Prosa*: 47–59. Kin (ed.), Bergen, Skrifter Fra KIAP Romansk Institutt, Universitetet i Bergen.
- Cenoz, J., 2003. Facteurs déterminant l'acquisition d'une L3: âge, développement cognitif et milieu. *Acquisition et interaction en langue étrangère, AILE*, 18: 37–51.
- Chauvet, A., I. Normand, ed. 2008. *Référentiel des contenus d'apprentissage du FLE en rapport avec les six niveaux du Conseil de l'Europe, à l'usage des enseignants de FLE*. Paris: Alliance Française/CLE International.
- Chesterman, A., 1991. *On Definiteness: A Study with Special Reference to English and Finnish*. Volume 56 of Cambridge studies in linguistics. Cambridge University Press.
- Chini, M., 1992. *L'acquisiaione del genere grammaticale in italiano L2: per un approccio comparativo*. Doktoro disertacija. University of Pavia.
- Chini, M., 1995. Un aspect du syntagme nominal en italien L2: le genre. *Acquisition et interaction en langue étrangère*, 5 (June): 115–142.
- Chiss, J.-L., ed. 2006. Ch. Bally (1865–1947): *Historicité des débats linguistiques et didactiques: stylistique, énonciation, crise du français*. Bibliothèque de l'information Grammaticale 62. Leuven; Dudley, MA: Peeters.
- Chomsky, N., 1971. *Aspects de la théorie syntaxique*. Paris: Seuil.
- Chomsky, N., 1990. Sur la nature, l'utilisation et l'acquisition du langage. *Recherches linguistiques*, 19: 21–44.
- Chomsky, N., 1992. *Language and Responsibility*. Harvester Press. Sussex.
- Chomsky, N., 2002. *Syntactic Structures*. 2nd ed. Berlin; New York: Mouton de Gruyter.

- Christophersen, P., 1939. *A Study of Their Theory and Use in English*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cogis, D., Ch. Leblay., 2010. D'une version du texte à l'autre : aperçus sur la morphographie du nombre et sa révision en production verbale écrite. *Synergies Pays Scandinaves* 5: 65–80.
- Cohen, M., 1972. *Une fois de plus des regards sur la langue française*. Paris: Editions Sociales.
- Collinot, A., F. Mazière, 1999. *Le français à l'école: un enjeu historique et politique*. Ed. B. Bosredon. Hatier Formation. Paris: Hatier.
- Combettes, B., 1998. *Les constructions détachées en français*. Collection l'essentiel français. Gap: Ophrys.
- Coppieters, R., 1987. Competence differences between native and non-native speakers. *Language* 63: 544–573.
- Corbett, Greville, G., 1991. *Gender*. Cambridge University Press.
- Corbett, Greville, G., 2003. Agreement: the range of the phenomenon and the principles of the surrey database of agreement. *Transactions of the Philological Society*, 101 (2): 155–202.
- Corblin, F., 1987. *Indéfini, défini et démonstratif*. Genève-Paris: Droz.
- Corblin, F., 2008. Définitude et quantification universelle. *Congrès Mondial de Linguistique Française. CMLF08: 1979–1993*. Prieiga internete: <https://www.linguistiquefrancaise.org>
- Corder, S. P., 1967. The significance of learners' errors. *International review of applied linguistics in language teaching* 5: 161–170.
- Corder, S. P., 1971. Idiosyncratic dialects and error analysis. *IRAL - International review of applied linguistics in language teaching* 9 (2): 147–160.
- Corder, S. P., 1980. La sollicitation de données d'interlangue. *Langages* 14e (57): 29–38.
- Corder, S. P., 1991. The significance of learner's errors. *Second language learning, error analysis, and related aspects*. Univ. of Michigan.

- Cortès, C., A. Rousseau, J. Fourquet, ed. 1999. Catégories et connexions : en hommage à Jean Fourquet pour son centième anniversaire le 23 juin 1999. *Linguistique*. Villeneuve d'Ascq: Presses universitaires du Septentrion.
- Cowie, A. P., 1981. The treatment of collocations and idioms in learner's dictionaries. *Applied Linguistics* 2 (3): 223–235.
- Creissels, D., 1995. *Eléments de syntaxe générale*. 1re éd. Linguistique nouvelle. Paris: Presses universitaires de France.
- Curat, H., 1999. Les déterminants dans la référence nominale et les conditions de leur absence: essai de sémantique grammaticale II. *Langue et cultures* 32. Genève: Droz.
- Cylwik, N., A. Wagner, G. Demenko, 2009. The EURONOUNCE corpus of non-native polish for ASR-based pronunciation tutoring system. Proceedings of slate 2009. In *Proceedings of SlaTE 2009 – 2009 ISCA Workshop on Speech and Language Technology in Education*. Birmingham, UK.
- Čepaitienė, G., A. Malakauskas, 2013. Atsiprašymo raiškos ypatumai. *Filologija* 18: 18–29.
- De Cock, S., 2004. Preferred sequences of words in NS and NNS speech. *BELL – Belgian journal of English language and literature* 2: 225–246.
- De Mulder, W., N. Flaux, D. Van de Velde. 1997. *Entre général et particulier: les déterminants*. Collection „Etudes Littéraires et Linguistiques“. Arras: Artois presses université.
- Debyser, F., 1970. La linguistique contrastive et les interférences. *Langue française* 8 (1): 31–61. Prieiga internete: <https://doi.org/10.3406/lfr.1970.5527>
- Delais-Roussarie, E., H. Yoo., 2010. The COREIL Corpus: A Learner Corpus Designed for Studying Phrasal Phonology and Intonation. *Proceedings of New Sounds 2010*, 3–5 May 2010, Poznan.
- Delbecq, N., 2006. *Linguistique cognitive : comprendre comment fonctionne le langage*. Champs linguistiques Manuels. Bruxelles: DeBoeck.

- Dewaele, J.-M., D. Véronique, 2001. Gender Assignment and Gender Agreement in Advanced French Interlanguage: A cross-sectional study. *Bilingualism: Language and Cognition* 4 (03). Prieiga internete: <https://doi.org/10.1017/S136672890100044X>
- Dewaele, J.-M., D. Véronique., 2000. Relating gender errors to morphosyntax and lexicon in advanced French interlanguage. *Studia Linguistica* 54: 212–224. Prieiga internetu: doi: 10.1111/1467-9582.00061
- Dewaele, J.-M., 1994. Variation synchronique des taux d'exactitude. Analyse de la fréquence d'erreurs morpholexicales dans trois styles oraux d'interlangue française. *IRAL XXXIII* 4: 275–300.
- Dominicy, M., 1984. *La naissance de la grammaire moderne: langage, logique et philosophie à Port-Royal. Philosophie et langage*. Bruxelles: P. Mardaga.
- Donabedian, P., 2000. La situation de la langue française en Lituanie. *Cahiers Lituaniens*, 1: 39–41.
- Dubikaltytė-Raugalienė, L., 2002. Anglų kalbos interferencija mokantis prancūzų kalbos. *Filologija* 10: 43–48.
- Dubois, J., 1965. *Grammaire structurale du français: nom et pronom*. Paris: Larousse.
- Dubosc, K., 2007. *Le groupe nominal sans nom*. Doktoro disertacija. Université Paris 8.
- Dulay, H. C., M. K. Burt, 1974. Natural sequences in child second language acquisition. *Language Learning* 24 (1): 37–53.
- Eggs, E., 1994. *Grammaire du discours argumentatif: le topique, le générique, le figuré*. Collection: Argumentation, Sciences Du Langage. Paris: Editions Kimé.
- Ellis, R., 1994. *The Study of Second Language Acquisition*. Oxford University Press. Oxford.
- Elo, A., 1993. *Le français parlé par des étudiants finnophones et suédophones*. Doktoro disertacija. *Annales Universitatis Turkuensis Ser. B. TOM* 198.

- Fadejeva, S., 2004. – Фадеева, С. О. 2004. *Сопоставительный подход при обучении французскому языку как второму иностранному*. ИД „Первое Сентября“.
- Fayol, M., 2003. L’acquisition/apprentissage de la morphologie du nombre. Bilan et perspectives. *Perspectives: Rééducation Orthographique* 213.
- Fayol, M., C. Tottereau, P. Barrouillet, 2006. Disentangling the impact of semantic and formal factors in the acquisition of number inflection: noun, adjective, and verb agreement in written French. *Reading and writing* 19: 717–736.
- Fayol, M., 1995. La notion d’erreur, éléments pour une approche cognitive. Ed. La pensée sauvage. *Intelligences, scolarité et réussites*: 137–152.
- François, J., 2008. Les grammaires de construction un bâtiment ouvert aux quatre vents. *Cahier du CRISCO* 26 (September): 3–17.
- François, J., J.-L. Manguin, 2006. Dispute théologique, discussion oiseuse et conversation téléphonique: les collocations adjectivo-nominales au cœur du débat. *Langue française*, 150: 50–65.
- François, J., S. Mejrî., 2006. *Composition syntaxique et figement lexical*. Caen: Bibliothèque de syntaxe et sémantique.
- Frei, H., 1993. *La grammaire des fautes: introduction à la linguistique fonctionnelle, assimilation et différenciation, brièveté et invariabilité, expressivité*. Genève: Slatkine Reprints.
- Galatanu, O., 2006. L’interface linguistique – culturel dans la construction du sens à travers les interactions verbales et l’acquisition de la compétence sémantique. *Communication présentée au colloque international Cross-Cultural Pragmatics at a Crossroads: Speech Frames and Cultural Perceptions*, AFLS Symposium at the University of East Anglia, Norwich, 3–4 November 2006.
- Galatanu, O., M. Pierrard, D. Raemdonck, M.-E. Damar, N. Kemps, E. Schoonheere, ed. 2010. Enseigner les structures langagières en FLE. GRAMM-R. *Études de linguistique française* 4. Bruxelles, Belgique; New York: P. I. E. Peter Lang.

- Galisson, R., 1970. *L'apprentissage systématique du vocabulaire*. Paris: Hachette, Larousse.
- Ganascia, J-G., 2004. *Detection of Statistically Abnormal Patterns from Stratified Ordered Trees*. Milutinovic & Vujovic Milutinovic, (Dir.) *Advances in the Internet Technology, Concepts and Systems*.
- Gaonac'h, D., 1998. *Théories d'apprentissage et acquisition d'une langue étrangère*. Langues et apprentissage des langues. Paris: Hatier.
- Gardes-Tamine, J., 2005. *La grammaire*. Paris: Colin.
- Garside, R., G. Leech, T. McEnery, et al. 1997. *Corpus Annotation. Linguistic Information from Computer Text Corpora*. London and New York: Longman.
- Gass, S. M., L. Selinker, 1994. *Second Language Acquisition: An Introductory Course*. 1st ed. New York: Routledge/Taylor and Francis Group.
- Gendron, P., C. Bernard, 1992. *Claude Bernard, Rationalité d'une Méthode*. Science, Histoire, Philosophie. Paris: Lyon: J. Vrin; Institut interdisciplinaire d'études épistémologiques.
- Geoffre, Th., 2014. Le contrôle orthographique au cycle 3 de l'école primaire. Scénario développemental et perspectives didactiques. *Congrès Mondial de Linguistique Française – CMLF 2014 8* (Université Grenoble-Alpes).
- George, H. V., 1991. *A Model of Error Production // Second Language Learning*. Contrastive Analysis, Error Analysis, and Related Aspects. University of Michigan.
- Gonac'h, J., 2009. Des variations orthographiques dans les productions de jeunes bilingues turc-français et turc-anglais. *Langage et société pratiques discursives du christianisme contemporain* 130: 103–123.
- Goosse, A., 1993. À propos de la féminisation, *Bulletin de l'Académie royale de langue et de littérature françaises* 3–4: 215–221.
- Granfeldt, J., 2004. Domaines syntaxiques et acquisition du français langue étrangère. *Acquisition et interaction en langue étrangère* 21 (December): 47–84.

- Granfeldt, J., 2005. *Focus on French as a Foreign Language: Multidisciplinary Approaches*. Ed. by Jean-Marc Dewaele. Second Language Acquisition 10. Clevedon; Buffalo: Multilingual Matters.
- Granger, S., 1998. *Learner English on Computer*. London & New York: Addison Wesley Longman.
- Granger, S., 2000. Didactiques des langues étrangères, linguistique de corpus et traitement automatiques des langues. *Questions d'épistémologie en didactique du français Poitiers*, 20–22.
- Granger, S., 2003. The international corpus of learner English: A new resource for foreign language learning and teaching and second language acquisition. *TESOL Quarterly* 37: 538–546.
- Granger, S., 2007. Corpus d'apprenants, annotation d'erreurs et ALAO: Une synergie prometteuse. *Cahiers de lexicologie* 91 (2): 117–132.
- Granger, S., J. Hung, S. Petch-Tyson, 2002. *Computer Learner Corpora, Second Language Acquisition, and Foreign Language Teaching*. John Benjamins Publishing.
- Granger, S., G. Monfort, 1994. La description de la compétence lexicale en langue étrangère: perspectives méthodologiques. *Acquisition et interaction en langue étrangère* 3. Prieiga internete: <http://journals.openedition.org/aile/4890>
- Grestenberger, L., 2015. Number marking in German measure phrases and the structure of pseudo-partitives. *Comparative Germanic Linguistics* 18: 93–138.
- Grevisse, M., A. Goosse, 2005. *Le bon usage : grammaire française*. 13. ed., 8. tirage. Paris: Duculot.
- Grevisse, M., 2009. *Le petit Grevisse: prancūzų kalbos gramatika*. Vert. J. Navakauskienė. Vilnius: Žara.
- Gross, M., 1984. A Linguistic Environment for Comparative Romance Syntax. *In Papers from the XIIth linguistic symposium on romance languages*, 373–446. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Gross, M., 1988. Les limites de la phrase figée. *Langages* 90: 7–22.

- Guarisma, G., 2000. *Complexité morphologique, simplicité syntaxique. Le cas du biafa, langue bantoue (A 50) du Cameroun*. Langues et cultures africaines 24. Paris: Peeters.
- Gudzinevičiūtė, O. L., 2009. Substantiva communia: pavadinimo ir turinio problema. *Acta humanitarica universitatis Saulensis* 8: 272–281.
- Guerin, G., 2007. Traduction, signification, compréhension. *La linguistique* 43 (2): 93–104.
- Gut, U., 2009. *Non-Native Speech: A Corpus-Based Analysis of Phonological and Phonetic Properties of L2 English and German*. Wien: Peter Lang.
- Harley, B., 1984. Mais apprennent-ils vraiment le français ? *Langue et Société*: 57–62.
- Harley, B., 1992. Patterns of second language development in French immersion. *French language studies* 2: 159–183.
- Hausmann, F. J., 1997. Tout est idiomatique dans les langues. Martins-Baltar, Michel (ed.), *La Locution Entre Langue et Usages* 3. Paris / Fontenay-St Cloud: ENS 3: 277–290.
- Hawkins, J. A., 1991. On (in)definite articles: implicatures and (un)grammaticality prediction. *Linguistics* 27 (2): 405–442. Prieiga internete: <https://doi.org/10.1017/S0022226700012731>
- Hee Park, S., 2012. L'oral et les apprenants coréens. Problèmes de phonétique et de culture, *ELA. Études de linguistique appliquée*.
- Herslund, M., 2003. Article et pronom. Réflexions sur le syntagme nominal. *La syntaxe raisonnée. Mélanges de linguistique générale et française offerts à Annie Boone à l'occasion de son 60e anniversaire*. Louvain-la-Neuve, De Boeck Supérieur, „Champs linguistiques“:103–116. Prieiga internete: DOI: 10.3917/dbu.berre.2003.01.0103.
- Hill, J., 1999. Collocational competence. *English teaching professional* 11: 3–6.
- Hilton, H., 2006. La compétence lexicale en production orale. *Actes du colloque international DILTEC, Recherches en acquisition et en didactique des langues étrangères et secondes*. Université Paris 3, Paris.

- Hjelmslev, L., 1971. *Essais linguistiques*. Nouvelle édition. Arguments 47. Paris: Éditions de Minuit.
- Hjelmslev, L., 1985. *Nouveaux Essais*. Presses universitaires de France. Paris.
- Holvoet, A., L. Semėnienė, 2006. Giminės kategorija. *Daiktavardinio junginio tyrimai*, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 101–120.
- Holvoet, A., R. Mikulskas, ed. 2005. *Gramatinių funkcijų tyrimai*. Lietuvių kalbos gramatikos darbai 3. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Holvoet, A., R., Mikulskas., ed. 2006. *Daiktavardinio junginio tyrimai*. Lietuvių kalbos gramatikos darbai 4. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Holvoet, A., 2009. *Bendrosios sintaksės pagrindai*. Vilnius: Vilniaus Universitetas: Asociacija Academia Salensis.
- Holvoet, A., A. Judžentis, 2005. Sintaksinės priklausomybės tipai: papildymai ir patikslinimai. *Gramatinių funkcijų tyrimai*. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 11–38.
- Holvoet, A., R. Mikulskas, ed. 2005. *Gramatinių funkcijų tyrimai*. Lietuvių kalbos gramatikos darbai 3. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Holvoet, A., A. Tamulionienė, 2006. Apibrėžtumo kategorija. *Daiktavardinio junginio tyrimai. Lietuvių kalbos gramatikos darbai (4)*: 11–32.
- Houdebine, A.-M., 1998. *La féminisation des noms de métiers : en français et dans d'autres langues*. Paris: L'Harmattan.
- Housen, A., S. Janssens, M. Pierrard, 2003. *Le français face à l'anglais dans les écoles secondaires en Flandre*. Bruxelles; Louvain-la-Neuve: Ministère de la communauté française, Service de la langue française; Duculot.
- Hunston, S., G. Francis, 2000. *Pattern Grammar: A Corpus-Driven Approach to the Lexical Grammar of English*. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Pub. Co.
- Ilani, R., 2016. Carrefour de l'apprentissage des langues: le persan, l'anglais et le français. *Voix plurielles* 13.1: 31–42.
- Isakadze, N., 1998. – Исакадзе, Н. В., 1998. *Отражение морфологии и референциальной семантики именной группы в формальном*

- синтаксисе*. Daktaro disertacija. Московский государственный университет им. М. В. Ломоносова. Москва.
- Jackson, H., 1998. *Words and their Meaning*. Longman.
- Jakaitienė, E., 2010. *Leksikologija*. Vilniaus universitetas. 2-asis pakart. leid. Ed. Vilniaus universiteto leidykla.
- Jakobson, R., 1978. *Essais de linguistique générale. Les fondations du langage* 1. Vert. N., Ruwet. Paris: Edition de Minuit.
- Jelizarova, G., 2005. – Елизарова, Г. В., 2005. *Культура и обучение иностранным языкам*. КАРО.
- Juknevičienė, R., 2011. *Leksinės samplaikos svetimkalbių ir gimtakalbių vartotojų rašytinėje anglų kalboje*. Daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas.
- Kalmbach, J.-M., 2017. *La grammaire du français langue étrangère pour étudiants finnophones*. Kieli-Ja viestintätieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä, Finlande.
- Katoozian, K., 2016. Difficultés des apprenants iraniens du FLE dans la gestion des finales verbales en/e/. *Alternative Francophone* 1 (9): 171–188.
- Kawecki, R., 2014. Un corpus antillais d'apprenants de français. *Texte et Corpus* 4: 123–134.
- Kazlauskienė, A., 2015. *Pirminio lietuvių kalbos ritmo dėsningumai*. Kaunas: VDU.
- Kazlauskiene, V., 2016. Daiktavardinio junginio gramatinio apibrėžtumo raiška lietuvių, besimokančių prancūzų kalbos, tekstyne. *Santalka: filologija, edukologija* 24 (1): 55–64. Prieiga internete: <https://doi.org/10.3846/cpe.2016.283>
- Kempson, R., 1975. *Presupposition and the Delimitation of Semantics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kerleroux, F., 1988. Francis Corblin (1987) Indéfini, défini et démonstratif. *Linx* 19 (1): 119–128.
- Klein, J. R., 2007. Le figement dans les proverbes et les expressions verbales: un débat qui n'est pas encore... figé. Conde Tarrío, Germán (Éd.),

- Nouveaux Apports à l'étude Des Expressions Figées*. Cortil-Wodon: E.M.E. et Intercommunications, 129–156.
- Klein, J. R., B. Lamiroy, 2016. Le figement : unité et diversité. Collocations, expressions figées, phrases situationnelles, proverbes. *L'information Grammaticale* 148: 15–20.
- Krupickaitė, D., V. Baranauskienė, 2013. Regioniniai kalbų vartojimo Lietuvos miestuose ypatumai. *Miestai ir kalbos II. Sociolingvistinis Lietuvos žemėlapis.*, ed. M. Ramonienė, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 23–54.
- Labutis, V., 1998. *Lietuvių kalbos sintakse*. 2-asis pataisytas leidimas. Vilnius: Vilniaus Universiteto leidykla.
- Labutis, V., 1976. *Žodžių junginių problemos*. Vilnius: VU.
- Lado, R., 1957. *Linguistics across Cultures: Applied Linguistics for Language Teachers*. University of Michigan Press.
- Lambrecht, K., 2008. Contraintes cognitives sur la syntaxe de la phrase en français parlé. In Van Raemdonck D. *Modèles syntaxiques, la syntaxe à l'aube du XXIe siècle*, Peter Lang, 247–278.
- Lamiroy, B., 2003. Les notions linguistiques de figement et de contrainte. *Linguisticae Investigationes* 26 (1): 1–14.
- Langacker, R. W., 1991. *Foundations of Cognitive Grammar*. Stanford: University Press. Vol. Descriptive Application 2.
- Largy, P., M. Fayol, 2001. Oral cues improve subject-verb agreement in written French. *International Journal of Psychology* 36: 121–132.
- Laufer, B., 1994. Appropriation du vocabulaire : mots faciles, mots difficiles, mots impossibles. *AILE* 3: 97–113.
- Lauwers, P., 2004. *La description du français entre la tradition grammaticale et la modernité linguistique: étude historiographique et épistémologique de la grammaire française entre 1907 et 1948*. Orbis. Supplementa, t. 24. Leuven; Dudley, MA: Peeters.

- Leclère, C., E. Laporte, P. Mireille, M. Silberztein, 2004. *Lexique, Syntaxe et Lexique-Grammaire*. Papers in Honour of Maurice Gross. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Pub.
- Ledgeway, A., M. Cennamo, G. Mensching, 2013. Structure informationnelle et apposition – l'ordre des mots dans les constructions appositives. *Actes Du XXVIIe Congrès International de Linguistique et de Philologie Romanes* (Nancy, 15–20 Juillet 2013): Section 4: Syntaxe. Nancy, ATILF.
- Lee, S.-H., S. B. Jang, S.-K. Seo, 2009. Annotation of Korean learner corpora for particle error detection. *CALICO Journal* 26 (3): 529–544.
- Lee, W., 1995. Authenticity revisited: text authenticity and learner authenticity. *ELT Journal* 49 (4): 323–328.
- Lehmann, Ch., 1990. The Latin nominal group in typological perspective. *Studies in Language Companion Series*, ed. R. Coleman, 21: 203. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Lenart, E., 2006. *Acquisition des procédures de détermination nominale dans le récit en français et polonais L1, et en français L2. Étude comparative de deux types d'apprenant: enfant et adulte*. Doktoro disertacija. Paris: CNRS/Paris 8.
- Lenart, E., C. Perdue, 2004. L'approche fonctionnaliste: structure interne et mise en œuvre du syntagme nominal. *Acquisition et interaction en langue étrangère* 21: 85–121.
- Leonavičienė, A., 2009. Stiliaus vaidmuo vartojant ir verčiant prancūzų kalbos leksines analitines konstrukcijas. *Žmogus ir žodis III. Kontaktai: kalba, žmogus, kultūra*: 23–30.
- Levy, Y., 1983. The acquisition of Hebrew plurals: the case of the missing gender category. *Child Language* 10: 107–121.
- Lewis, M., 2005. Towards a lexical view of language – a challenge for teachers. *Babylonia* 3: 7–10.
- Lewis, M., J. Conzett, ed. 2002. *Teaching Collocation: Further Developments in the Lexical Approach*. Language Teaching Publications Series. Boston, Mass.: Thomson, Heinle.

- Lightbown, P. M., 2000. Classroom SLA Research and Second Language Teaching. *Applied Linguistics* 21 (4): 431–462.
- LKG I: *Lietuvių Kalbos Gramatika* 1. 1965. Vilnius: Mintis.
- Lokman, D., G., Hüseyin, 2009. De la faute à l'erreur: une pédagogie alternative pour améliorer la production écrite en FLE. *Synergies Turquie* 2: 125–138.
- Luste-Chaâ, O., 2009. *Les acquisitions lexicales en français langue seconde: conceptions et applications*. Daktaro disertacija. Metz: PU, Université Paul Verlaine.
- Luste-Chaâ, O., 2010. L'erreur lexicale dans l'analyse des productions écrites en FLE. *Pratiques* 145–146 (June): 197–210. Prieiga internete: <https://doi.org/10.4000/pratiques.1556>
- Lyons, C., 1999. *Definiteness*. Cambridge: Cam-Bridge University Press.
- Mačianskienė, N., V. Buivydienė, 2007. Užsienio kalbų mokymo(si) teorijų taikymas mokant lietuvių kalbos kaip svetimšios. *Profesinis Rengimas: Tyrimai ir Realijos*: 36–45.
- Maindron, F., 2001. Le français en Lituanie : situation et perspectives. *Synergies Pays Riverains de La Baltique. Estonie: Actes Du Colloque Sur Le Français; Langue Internationale, Tallinn* 1: 112–117.
- Malherbe, M., 1983. *Les langages de l'humanité: une encyclopédie des 3000 langues parlées dans le monde*. Paris: Seghers.
- Marandin, J.-M., A. Banfield, ed. 2001. *Cahier Jean-Claude Milner*. Lagrasse: Verdier.
- Marcinkevičienė, R., 2001. Tradicinė frazeologija ir kiti stabilūs žodžių junginiai. *Lituanistica* 4 (48): 81–98.
- Marcinkevičienė, R., 2010. *Lietuvių kalbos kolokacijos*. Kaunas: VDU.
- Martinot, C., ed. 2013. *Acquisition de la complexité en français langue maternelle et étrangère*. Travaux de linguistique, 66. Bruxelles: Duculot.
- Mashtakova, M., 2005. – Маштакова, М.В., 2005. *Определенность-неопределенность в русском и французском языках: значения, функции и способы выражения*. Daktaro disertacija. Москва, РУДН.

- Masseron, C., O. Luste-Chaa, 2008. Typologie d'erreurs lexicales: difficultés et enjeux. Durand J. Habert B., Laks B. (ed.) CMLF'08. Paris, 2008, Institut de linguistique française. *Congrès Mondial de Linguistique Française – Didactique et enseignement, français langue maternelle, français langue seconde*: 519–531. Prieiga internete: doi 10.1051/cmlf08230
- Matthey, M., D. Véronique, 2004. Trois approches de l'acquisition des langues étrangères : enjeux et perspectives. *Acquisition et interaction en langue étrangère, AILE* 21: 203–223.
- Mauzijenė, L., 2009. Lingvistiniai ir psichologiniai lingvodidaktikos pagrindai (teorinė interpretacija). *Santalka* 17 (2): 61–67.
- McCarthy, M., 2004. *Using a Corpus in Language Teaching*. CALPER Professional Development Document CPDD 0410.
- Meara, P., 1984. *The Study of Lexis in Interlanguage*. Ed. A., Davies, C., Criper et A.P.R., Howatt. Interlanguage, Edinburgh, Edinburgh University Press.
- Mel'cuk, I., A. Clas, A. Polguere, 1995. *Introduction à la lexicologie explicative et combinatoire*. Louvain-la-Neuve: Duculot.
- Mel'cuk, I., 1995. Phrasemes in language and phraseology in linguistics. Everaert, Martin, e. a. (ed.). *Idioms. – Hillsdale, N. J.: Erlbaum., Structural and Psychological Perspectives*: 167–232.
- Menantaud, H., 2002. Sur le syntagme nominal quantifié en polonais. Morphosyntaxe et sémantique grammaticale. *Revue des études slaves* 74 (2): 303–309. Prieiga internete: <https://doi.org/10.3406/slave.2002.6800>
- Meunier, F., 2000. *A Computer Corpus Linguistics Approach to Interlanguage Grammar: Noun Phrase Complexity in Advanced Learner Writing*. (Supervisor: Sylviane Granger). Doktoro disertacija. UCL.
- Michou, A., 2007. Analyse syntaxique et traitement automatique du syntagme nominal grec moderne. *TALN*: 203–212.
- Mikelionienė, J., 2002. Palyginamojo tekstyno kūrimo principai, problemos ir panaudojimo galimybės. *Kalbų studijos. Kompiuterinė Lingvistika* 3: 55–59.

- Mikulskas, R., 2006. Apibrėžiamųjų būdvardžių aprašo perspektyva. *Daiktavardinio junginio tyrimai. Lietuvių kalbos gramatikos darbai*. (4): 33–66.
- Mikulskas, R., 2009. Jungties konstrukcijos ir jų gramatinis kontekstas. *Acta Linguistica Lithuanica* LXI: 113–156.
- Milner, J.-C., 1982. *Ordres et raisons de langue*. Paris: Editions du Seuil.
- Monneret, Ph., 1999. *Exercices de linguistique*. 1. ed. Collection premier cycle. Paris: PUF.
- Monville-Burston, M., 2013. Complexité et transfert dans l'acquisition du français langue étrangère: le cas des apprenants chypriotes du FLE. *Travaux de linguistique* 66 (1): 97–134. Prieiga internete: <https://doi.org/10.3917/tl.066.0097>
- Morel, M.-A., L. Danon-Boileau (ed), 1992. La deixis, colloque en Sorbonne, 8–9 Juin 1990. *Langage et société* 62: 105–108.
- Moreno, J.- M., 2007. A corpus-driven design of a test for assessing the ESL collocational competence of university students. *International Journal of English Studies IJES* 7 (2): 127–47.
- Muller, Ch., 1998. *Mots chiffrés et déchiffrés. Mélanges offerts à Etienne Brunet*. Ed. S. Mellet, M. Vuillaume, E. Brunet. Travaux de linguistique quantitative 64. Paris: H. Champion.
- Muryn, T., 2012. Le nom, le syntagme nominal, la construction Vsup+N/SN et leur valeur aspectuelle. Une analyse contrastive français-polonais. *Romanica Cracoviensia* 11: 292–299.
- Namukwaya, H. K., 2014. Analyse des erreurs en production écrite des étudiants universitaires du français au niveau intermédiaire à l'université de Makerere. *Synergies Afrique des grands lacs* 3: 209–223.
- Nation, I. S. P., 2001. *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Nazarčiuk, A., 2010. – Назарчук, А. В., 2010. Формирование лингвистической компетенции иностранных студентов при

- изучении русской лексики на материале этимонимов, теория и методика обучения. *РГПУ Им. А.И. Герцена* 121: 201–207.
- NEC, *Nacionalinis egzaminų centras*. 2017. Informacija apie 2017 metų valstybinių brandos egzaminų sesiją.
- Nemser, W., 1971. Approximative systems or foreign language learners. *IRAL* 9: 115–123.
- Neri, A., C. Cucchiari, H. Strk, 2006. Selecting segmental errors in non-native Dutch for optimal pronunciation training. *IRAL – International Review of Applied Linguistics in Language Teaching* 44: 357–404.
- New, B., 2004. Le traitement des mots singuliers et pluriels en français et en anglais. *Fondation Fyssen* 19: 131–138.
- Noizet, G., C. Pichevin, 1966. Organisation paradigmatic et organisation syntagmatique du discours: une approche comparative. *L'année psychologique* 66 (1): 91–110. Prieiga internete: <https://doi.org/10.3406/psy.1966.27879>
- Oliviéri, C., 1995. Le cœlacanthe et l'ordinateur. *Les cahiers de l'ASDIFLE* 6: 5–8.
- Outaleb, A., 2012. Stratégies d'apprenants dans l'acquisition du FLE en milieu institutionnel: analyse morphologique du pronom complément à la 3ème personne. *Synérgies Algérie* 15: 47–58.
- Pachomova, L., 2009. - Пахомова, Л.Е., 2009. Изучение второго иностранного языка как средство формирования коммуникативной компетенции студентов. ГОУ ВПО СГМУ.
- Pakerys, J., 2014. *Kalbos konstruktorius. Įvadinės paskaitos*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Paquot, M., 2017. The phraseological dimension in interlanguage complexity research. *Second Language Research*. Prieiga internete: <https://doi.org/10.1177/0267658317694221>
- Parodi, T., B. D. Schwartz, N. Clahsen, 1997. On the L2 acquisition of the morphosyntax of German nominals. *Essex research reports in linguistics* 15: 1–43.

- Patard, A., J. Auwera, 2010. The French comparative modal constructions *faire mieux de*, *valoir mieux* and *falloir mieux*. *Aspects of Grammaticalization: (Inter)Subjectification and Directionality*, Mouton de Gruyter, Ed. D., Olmen, H., Cuyckens, L., Ghesquière: 81–112.
- Paulauskienė, A., 1989. *Gramatinės lietuvių kalbos vardažodžių kategorijos*. Vilnius: Mokslas.
- Paulauskienė, A., 1994. *Lietuvių kalbos morfologija: paskaitos lituanistams*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
- Pawley, A., F. H. Syder, 1983. Two puzzles for linguistic theory: nativelike selection and nativelike fluency. Ed. J. C. Richards, R. W. Schmidt. Harlow/London: London, *Language and Communication*: 191–226.
- Peters, H., F. Cévaër, 2009. *Développement d'un corpus oral d'apprenants: apport à la didactique du français langue étrangère dans les caraïbes anglophones*. Sydney, Australie.
- Pillot-Loiseau, C., A. Amelot, F. Fredet. 2010. Contributions of Experimental Phonetics to the Didactics of the Pronunciation of the French as a Foreign Language: Stage 1: Reflection around the Establishment of a Speaking Materials. *Proceedings of New Sounds 2010*, 3–5 May 2010: 343–348. Poznan.
- Podlesskaja, O., 2011. Measurement-contents constructions in Russian // *Proceedings of the 5th International Conference on Meaning-Text Theory (MTT'2011)*, September, 216–223.
- Pougeoise, M., 1998. *Dictionnaire de grammaire et des difficultés grammaticales*. Cursus Lettres. Paris: Colin.
- Prodeau, M., 2004. Gender and number in French L2: Can we find out more about the constraints on production in L2 ? In J-M. Dewaele (ed), *Focus on French as a Foreign Language: Multidisciplinary approaches*: 114–134. Clevedon, UK, Multilingual Matters.
- Ручина, N., 2002. – Пыхина, Н. В., 2002. Педагогические условия формирования лингвистической компетенции на этапе начального иноязычного образования. *Daktaro disertacija*. Нижний Новгород:

- Нижегородский государственный лингвистический университет им.
Н. А. Добролюбова.
- Rabadi, N., A. Odeh, 2011. L'analyse des erreurs en FLE chez des apprenants jordaniens et bahreïniens. *Modern Languages and Literature* 2 (2): 163–177.
- Raemdonck, D., M. Detaille, L. Meinertzhagen, 2011. *Le sens grammatical: référentiel à l'usage des enseignants*. GRAMM-R. Études de Linguistique Française 10. Bruxelles; New York: P.I.E. Peter Lang.
- Richards, J. C., 1971. A non-contrastive approach to error analysis. *English language teaching* 25: 204–219.
- Riegel, M., 2000. Le syntagme nominal dans la grammaire française: quelques aperçus. *Modèles linguistiques* 42: 53–78.
- Riegel, M., J.-Ch. Pellat, R. Rioul, 2016. *Grammaire méthodique du français*. PUF.
- Rimkus, Č., 1991. *Kaip mokytis anglų kalbos*. Kaunas: Šviesa.
- Rimkutė, E., 2012. *Lietuvių kalbos daiktavardinių frazių žodynas: sandara ir paskirtis*. Kaunas: Vytauto Didžiojo Universitetas.
- Rimkutė, E., J. Kovalevskaitė, V. Daudaravičius, 2006. Daugiakalbių tekstynų naudojimas ir taikymas. *Darbai ir dienos* 45: 41–62.
- Rimkutė, E., J. Kovalevskaitė, 2005. Lietuvių kalbos daiktavardinių frazių žodyno vienaformiai pastovieji junginiai. *Darbai ir dienos* 64: 153–167.
- Ringbom, H., 1987. *The Role of the First Language in Foreign Language Learning*. Clevedon & Philadelphia: Multilingual Matters.
- Roduner M., V. Čižik-Prokaševa, 2006. Skaičiaus kategorija. *Daiktavardinio junginio tyrimai* : 67–100. ed. Holvoet, Mikulskas, Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
- Rosinas, A., 1980. Lingvistinės pastabos. Dar kelios mintys dėl baltų kalbų artikelio, arba artroido. *Kalbotyra* 31 (1): 96–98.
- Rosinas, A., 1996. *Lietuvių bendrinės kalbos įvardžiai*. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.

- Russell, B., 1998. On denoting. *Mind* 14 (Reprinted in Ostertag): [479–493] 35–49.
- Salins, G.-D., 2004. *Grammaire pour l'enseignement, apprentissage du FLE*. 01 ed. Paris: Didier.
- Sampson, G. P., J. C. Richards, 1973. Learner language systems. *Language Sciences* 19: 18–25.
- Saussure, F., 1995. *Cours de linguistique générale*. Paris: Payot.
- Saussure, F., 2014. *Bendrosios kalbotyros kursas*. Vert. L. Perkauskytė. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Sauvageot, A., 1949. Structure de la phrase nominale en ouralien. *Lingua*: 225–234.
- Schachter, J., 1990. On the issue of completeness in second language acquisition. *Second language research* 6: 93–124.
- Schaden, G., 2010. *La syntaxe du français. L'ordre des mots*. Université Lille 3.
- Schepylowa, A., 2000. – Щепилова, А. В., 2000. Реализация сопоставительного подхода при обучении французскому языку как второму иностранному (на базе английского). *ИЯШ* 2.
- Scerba, L., 2008. – Щерба, Л. В., 2008. *Языковая система и речевая деятельность*. Академия наук, Отделение литературы и языка, Комиссия по истории филологических наук (Ленинград). Москва: ЛКИ.
- Schmitt, N., ed. 1997. *Vocabulary: Description, Acquisition and Pedagogy* 10. Cambridge Language Teaching Library. Cambridge: Cambridge Univ. Press.
- Schwischay, B., 2001. Mémento d'analyse Grammaticale III. L'analyse Syntagmatique. *Syntaxe du français* 2: 1–14.
- Selinker, L., 1972. Interlanguage. *International Review of Applied Linguistics* 10 (3): 209–231.
- Selinker, L., 1969. Language Transfer. *General Linguistics* 67. University Park.
- Selinker, L., 1992. *Rediscovering Interlanguage*. London: Longman.

- Sinclair, J., 1996. E empty lexicon. *International Journal of Corpus Linguistics* 1 (1): 99–120.
- Sinclair, J., 2000. The Deification of Information. *Patterns of Text: In Honour of Michael Hoey*, ed. G. Thompson et al. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Spraunienė, B., 2008. Paprastųjų ir įvardžiuotinių būdvardžių opozicija lietuvių kalboje kaip apibrėžtumo sistema. Vilniaus Universitetas: *Acta Linguistica Lithuanica* LIX, 109–139.
- Spraunienė, B., 2011. *Apibrėžtumo žymėjimas lietuvių kalboje lyginant su danų ir kitomis atrikelinėmis kalbomis*. Daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas.
- Sterlin, M. D., 2008. *L'acquisition des déterminants en classe de FLE: état de la situation et avancés théoriques*. Daktaro disertacija. Université de Sherbrooke.
- Struve-Debeaux, A., 2010. *Maîtriser la grammaire française. Grammaire pour étudiants de FLE FLS*. Belin. Guides Plus.
- Sučkova, S., 1998. – Сучкова, С. А., 1998. *Субстантивное словосочетание с предлогом 'of' в динамике высказывания*. Daktaro disertacija. Самарский государственный педагогический университет.
- Šernas, V., 2006. Komunikacinės kompetencijos, jų ugdymo(si) kai kurios strateginės ir taktinės problemos. *Santalka. Filologija. Edukologija. VDU* 4: 50–59.
- Ševnin, A., 2004. – Шевнин, А.Б., 2004. Эрратология и межъязыковая коммуникация. *Вестник ВГУ, Лингвистика и межкультурная коммуникация* 2: 36–44.
- Šveikauskienė, D., 2009. *Lietuvių kalbos vienisinių sakinių automatinė santaksinė analizė*. Daktaro disertacija. VDU.
- Tagliante, C., 2001. *La classe de langue. Techniques de classe*. Paris: CLE International.
- Tesnière, L., 1988. *Éléments de syntaxe structurale*, 2e édition. Ed. J. Fourquet. Paris: Klincksieck.

- Tomassone, R., ed. 2001. *Grands repères culturels pour une langue : le français*. Paris: Hachette éducation.
- Tréville, M.-C., 2000. *Vocabulaire et apprentissage d'une langue seconde: recherches et théories*. Les éditions logiques. Outremont (Québec).
- Trévisiol-Okamura, P., ed. 2011. *Discours, acquisition et didactique des langues: les termes d'un dialogue*. Série sciences du langage. Paris: Horizons.
- Tutin, A., 2007. Collocations du lexique transdisciplinaire des écrits scientifiques: annotation et extraction des propriétés linguistiques dans la perspective d'une application didactique. *Cahiers de l'institut de linguistique de Louvain* 31 (2–4): 247–262.
- Utkā, A., 2005. Labai dažnų lietuvių kalbos žodžių ir žodžių formų ypatybės. *Lituanistica* 61 (1): 48–55.
- Valeckienė, A., 1984. *Lietuvių kalbos gramatinė sistema: giminės kategorija*. Vilnius: Mokslas.
- Valeckienė, A., 1998. *Funkcinė lietuvių kalbos gramatika*. Vilnius.
- Valeika, L., 1973. A Few Observations on the Structure and Semantics of Predicate Nominal Constructions. *LKK, Baltų kalbų veiksmažodžio tyrinėjimai*, XIV.
- Vandendorpe, Ch., 1990. Paradigme et syntagme. De quelques idées vertes qui ont dormi furieusement. *Revue québécoise de linguistique théorique et appliquée* 9 (3): 169–193.
- Velde, M., 2004. L'acquisition des articles définis en L1. *Acquisition et interaction en langue étrangère* 21 (December): 9–46.
- Vilkienė, L., 2007. Kelios mintys apie gimtakalbių ir negimtakalbių rašymo gebėjimų kokybę. *Kalbų mokymas ir mokymasis daugiakultūroje ir daugiakalbėje Europoje*. Mokslinių straipsnių rinkinys. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 226–235.
- Vinikova, O., 2017. – Винникова, О. А., 2017. Эффективное использование навыков первого иностранного языка (французского) при обучении второму языку (английскому). Актуальные проблемы гуманитарных

- и естественных наук. *Актуальные Проблемы Гуманитарных и Естественных Наук (Москва)* 6–2: 102–107.
- Visceglia, T., Ch. Tseng, M. Kondo, H. Meng, Y. Sagisaka. 2009. Phonetic aspects of content design in AESOP (Asian English speech corpus project). *Proceedings of Oriental-COCOSDA*. Urumuqi, Chine.
- Vitkauskienė, V., 2012. Francophonie en Lituanie. *Le français à l'université* 17 (04). Prieiga internete:
<http://www.bulletin.auf.org/index.php?id=1422#text>
- Vitkauskienė, V., 2013. Frankofonizmai arba regionalizmai. *Žmogus ir žodis*, 5 (3): 53–59. Vilnius: LEU.
- Vitkauskienė, V., V. Valiukienė, 2015. Prancūzų kalbos paplitimas Lietuvoje: istorija ir dabartis. *Žmogus ir žodis* 17 (3): 94–110. Vilnius : LEU.
- Vogel, K., 1995. *L'interlangue: la langue de l'apprenant. Interlangues Linguistique et didactique*. Toulouse: Presses Univ. du Mirail.
- Vyatkina, N., 2013. Specific syntactic complexity: developmental profiling of individuals based on an annotated learner corpus. *The Modern Language Journal – MLJ* 97: 11–30.
- Walter, H., 2001. *Honni soit qui mal y pense: l'incroyable histoire d'amour entre le français et l'anglais*. Paris: R. Laffont.
- Watbled, J.-P., 2006. *Définitude et référence*. Université de la Réunion.
- Weinreich, U., 1963. *Languages in Contact: Findings and Problems*. New York: Mouton.
- Westerström, E., 1996. *La Maîtrise Du Genre Chez Des Apprenants Universitaires Suédois*. Mémoire de Maîtrise, Dept. de Français et d'italien. Université de Stockholm.
- Zimmermann, R., 1986. Classification and distribution of lexical errors in the written work of German learners of English. *Papers and Studies in Contrastive Linguistics* 21: 31–40.
- Zinkevičius, V., 2000. Lemuoklis - morfologinei analizei. *Darbai ir dienos* 24: 245–247.

Zufferey, S., J. Moeschler, 2015. *Initiation à la linguistique française*. 2e édition. Paris: Armand Colin.

Zwicky, A. M., 1993. Heads, bases and functors. In Greville G. Corbett, Norman M. Fraser & Scott McGlashan (eds), *Heads in grammatical theory*, 292–315, Cambridge: Cambridge University Press.

TEKSTYNAI:

CEFLE (Le Corpus Écrit de Français Langue Étrangère), Université de Lund, Suède 2003. Prieiga internetu: <http://projekt.ht.lu.se/cefle/information>

FRIDA (French Interlanguage Database). Tekstyno aprašymo prieiga internete: <http://sites.uclouvain.be/cecl/projects/Frida/frida.htm>

International Corpus of Learner English-ICLE. n.d. Centre for English Corpus Linguistics-CECL. Prieiga internete:

<https://uclouvain.be/en/research-institutes/ilc/cecl/icle.html>

TEKSTO APDOROJIMO PROGRAMOS:

Anthony, L., *AntConc*. Prieiga internete:

<http://www.softpedia.com/get/Science-CAD/AntConc.shtml>

CLAN (Computerized Language Analysis). Max Planck Institute for Psycholinguistics. Programos aprašymo prieiga internete:

<https://tla.mpi.nl/tools2/tooltype/annotation/computerized-language-analysis-clan/>

MOR grammars. Prieiga internete: <http://talkbank.org/morgrams/>

Scott, M., *WordSmith Tools*, Oxford University Press. Prieiga internete:

<http://www.lexically.net/wordsmith/>

ŽODYNAI:

Achmanova, O., 1969. – Ахманова, О. С., 1969. *Словарь Лингвистических Терминов*. 2-е изд. – М.: Советская Энциклопедия.

Gaivenis, K., S., Keinys., 1990. *Kalbotoyros terminų žodynas*. Kaunas: Šviesa.

Le petit Larousse illustré. 2006. Collectif. Paris: Larousse.

- Le petit Larousse illustré*. 2016. Collectif. Paris: Larousse.
- Le petit Robert*. 2016. Collectif. Dir. Alain Rey. Paris.
- Mokomasis prancūzų kalbos žodynas*. 2009. Vilnius: Alma littera.
- Ramonienė, M., J. Brazauskienė, N. Burneikaitė, J. Daugmaudytė, E. Kontutytė, J. Pribušauskaitė, eds. 2012. *LTŽ. Lingvodidaktikos terminų žodynas*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Rimkutė, E., A. Bielinskienė, J. Kovalevskaitė, 2012. *Lietuvių kalbos daiktavardinių frazių žodynas*. Kaunas: Vytauto Didžiojo Universitetas.

SCHEMŲ SĄRAŠAS

1 schema: Generatyvinės gramatikos struktūrinė sakinio schema	18
2 schema: Tradicinio daiktavardinio junginio pavyzdys.....	23
3 schema: Dabartinio daiktavardinio junginio pavyzdys	24
4 schema: Apibrėžtumo ir neapibrėžtumo funkcijos ir raiškos būdai prancūzų kalboje	170

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė: Besimokančių prancūzų, kaip pirmosios svetimšios kalbos, mokinių skaičius Lietuvoje	62
2 lentelė: Besimokančių prancūzų, kaip antrosios svetimšios kalbos, mokinių skaičius Lietuvoje	62
3 lentelė: Besimokančių prancūzų, kaip trečiosios svetimšios kalbos, mokinių skaičius Lietuvoje	62
4 lentelė: Bendras besimokančių svetimųjų kalbų mokinių skaičius (nuo 2 iki 12 klasės ir gimnazijose)	63
5 lentelė: LPRATT tekstyno dydis	65
6 lentelė: Tiriamųjų mokinių skaičius pagal metus, miestą ir lytį	65
7 lentelė: Klaidų srities ir kategorijų žymos analizuojamame LPRATT	70
8 lentelė: Daiktavardinio junginio (SN) žymos analizuojamame LPRATT.....	73
9 lentelė: Dažniausiai (10 iš 5 063) pavartotų LPRATT SN=D+N tipo daiktavardinių junginių sąrašas	77

10 lentelė: Mokinių tekstyne vyraujantys DJ struktūriniai tipai	85
11 lentelė: Prepozicinių būdvardinių modifikatorių LPRATT įvairovė	95
12 lentelė: LPRATT daiktavardžiai, kurių giminės gramatinė kategorija dažniausiai vartojama netaisyklingai	122
13 lentelė: Būdvardžių derinimo klaidingų atvejų skaičius	135
14 lentelė: Žymimojo / nežymimojo determinanto vienaskaitos formos derinimas gimine LPRATT	138
15 lentelė: Determinantų <i>ce / cette</i> vartojimas LPRATT	140
16 lentelė: LPRATT daugiskaitos specifikatorių sąrašas	151
17 lentelė: Dažniausiai vartojami LPRATT determinantai	173
18 lentelė: Artikelį praleidimas LPRATT	176
19 lentelė: Savybinių būdvardžių vartojimų skaičius LPRATT	180
20 lentelė: Parodomųjų būdvardžių vartojimų skaičius LPRATT	183
21 lentelė: Determinantų vartojimas LPRATT	185
22 lentelė: Būdingiausi mokinių prancūzų K2 DJ ir jų ypatybės	194
23 lentelė: Dažniausiai tekstyne vartojami daiktavardiniai junginiai	198

DIAGRAMŲ SĄRAŠAS

1 diagrama: LPRATT <SN1> būdvardžių sąrašas	93
2 diagrama: Prielinksnių įvairovė <SN3> konstrukcijoje	102
3 diagrama: LPRATT profesijų pavadinimų inventorių	121
4 diagrama: DJ pasiskirstymas pagal ilgį	194

PRIEDAI

1 priedas: Samprotaujamųjų rašinių ir laiškų temų sąrašas

metai	Samprotaujamųjų rašinių užduotys	Laiškų užduotys
2011	Écrivez une composition de 200 mots sur le sujet suivant: « Les technologies modernes apportent-elles des avantages importants à tous? ». Argumentez votre point de vue en le justifiant à l'aide d'exemples concrets.	C'est l'été. Vous êtes en vacances à la mer. Vous écrivez un message électronique à votre ami(e) français(e). Vous lui parlez du temps, de vos activités, de votre hôtel ou camping, vous l'invitez à venir chez vous et vous donnez plusieurs raisons pour vous rejoindre. (80 mots)
2012	Écrivez une composition de 200 mots sur le sujet suivant: « Mes connaissances de français vont-elles me servir à l'avenir? ». Argumentez votre point de vue en le justifiant à l'aide d'exemples concrets.	Votre ami Pascal vous a proposé de l'accompagner dans un long voyage vers des pays lointains. Écrivez un message dans lequel vous lui annoncez si vous vous associez ou non à son projet en lui donnant les raisons de votre décision. (80 mots)
2013	Récemment vous avez participé à une discussion sur le mode de vie sain. Écrivez un essai (180–230 mots) sur le sujet suivant: « Que devrions-nous faire pour rester en bonne forme? ». Argumentez votre point de vue et justifiez-le à l'aide d'exemples concrets.	Vous avez reçu une lettre de votre ami/e. Il/Elle vous demande de parler de votre fête préférée. Écrivez-lui une lettre (100–120 mots). Vous devez: remercier votre ami/e de sa lettre, décrire votre fête préférée, demander quelle fête aime votre ami/e, inviter votre ami/e à votre anniversaire.
2014	« Les TIC nous rassurent en nous donnant l'impression de ne jamais être seuls, quitte à préférer, lorsqu'on rentre chez soi, se ruer sur ses mails plutôt que de parler à sa famille. Pour certains, il est même impossible de partir en vacances sans ordinateur et loin d'Internet. C'est un signe de dépendance. » Écrivez un essai de 230 mots. Argumentez votre point de vue et justifiez-le à l'aide d'exemples concrets.	Votre ami/e va s'installer près de chez vous et aller dans votre école. Écrivez-lui une lettre (100–120 mots). Vous devez: demander les raisons du choix de cette école, raconter les relations entre les élèves de votre classe, en donnant des exemples, décrire un professeur que vous appréciez, en donnant vos raisons, lui souhaiter une bonne intégration dans votre classe.

- 2015** «Faut-il, à votre avis, accorder une grande liberté aux jeunes, ou au contraire doit-on la limiter?»
Écrivez un essai (180–230 mots). Argumentez votre point de vue et justifiez-le à l'aide d'exemples concrets.
- Vous avez fini l'école et vous écrivez une lettre à votre ami(e) (100–120 mots). Dans la lettre, vous devez: annoncer la fin de vos études, raconter vos projets d'avenir et les problèmes que vous rencontrez, interroger votre ami(e) sur ses projets d'avenir.

2 priedas: Tekstynų rašinių kodai

LPRATT prancūzų kalbos besimokančių lietuvių tarpukalbės tekstynas:

LPRATT_{BE} LPRAT tekstyno neapdorotų (bruto) samprotaujamųjų rašinių patekstinis:

2011 m.:

2011E301824, 2011E301825, 2011E301826, 2011E301827, 2011E301828,
2011E301829, 2011E301830, 2011E301831, 2011E301832, 2011E301833,
2011E301834, 2011E301838, 2011E301839, 2011E301840, 2011E301841,
2011E301842, 2011E301844, 2011E301846, 2011E301847, 2011E301848,
2011E301850, 2011E301851, 2011E301852, 2011E301853, 2011E301854,
2011E301855, 2011E301856, 2011E301857, 2011E301858, 2011E301859,
2011E301860, 2011E301861, 2011E301862, 2011E301863, 2011E301864,
2011E301865, 2011E301866, 2011E301867, 2011E301868, 2011E301869,
2011E301870, 2011E301871, 2011E301872, 2011E301874, 2011E301875,
2011E301876, 2011E301877, 2011E301880, 2011E301881, 2011E301882,
2011E301883, 2011E301884, 2011E301885, 2011E301886, 2011E301887,
2011E301888, 2011E301889, 2011E301890, 2011E301891, 2011E301892,
2011E301894, 2011E301895, 2011E301897, 2011E301898, 2011E301899,
2011E301908, 2011E301909, 2011E301910, 2011E301911, 2011E301922,
2011E301923, 2011E301924, 2011E301925, 2011E301926, 2011E301927,
2011E301928, 2011E301929, 2011E301930, 2011E301931, 2011E301937,
2011E301950, 2011E301951, 2011E301952, 2011E301953, 2011E301954,
2011E301955, 2011E301956.

2012 m.:

2012E501246, 2012E510172, 2012E510173, 2012E510186, 2012E510187,
2012E510188, 2012E510189, 2012E510190, 2012E510191, 2012E510192,
2012E510200, 2012E510201, 2012E510202, 2012E510203, 2012E510214,
2012E510215, 2012E510216, 2012E510217, 2012E510218, 2012E510219,
2012E510220, 2012E510221, 2012E510222, 2012E510223, 2012E510224,
2012E510225, 2012E510226, 2012E510227, 2012E510228, 2012E510229,
2012E510230, 2012E510231, 2012E510232, 2012E510233, 2012E510234,
2012E510235, 2012E510236, 2012E510237, 2012E510238, 2012E510240,
2012E510242, 2012E510243, 2012E510244, 2012E510245, 2012E510248,
2012E510249, 2012E510251, 2012E510256, 2012E510257, 2012E510258,
2012E510259, 2012E510260, 2012E510262, 2012E510264, 2012E510265,
2012E510267, 2012E510270, 2012E510271, 2012E510272, 2012E510274,
2012E510275, 2012E510276, 2012E510277, 2012E510278, 2012E510279,
2012E510280, 2012E510281.

2013 m.:

2013E165394, 2013E165395, 2013E165396, 2013E165397, 2013E165398,
2013E165399, 2013E165408, 2013E165409, 2013E165410, 2013E165411,
2013E165412, 2013E165413, 2013E165414, 2013E165415, 2013E165417,
2013E165418, 2013E165419, 2013E165422, 2013E165424, 2013E165425,
2013E165426, 2013E165427, 2013E165428, 2013E165429, 2013E165431,
2013E165433, 2013E165434, 2013E165436, 2013E165437, 2013E165450,
2013E165451, 2013E165452, 2013E165454, 2013E165455, 2013E165456,
2013E165457, 2013E165460, 2013E165461, 2013E165464, 2013E165465,
2013E165466, 2013E165467, 2013E165468, 2013E165469, 2013E165470,
2013E165478, 2013E165458, 2013E165430.

2014 m.:

2014Epra1, 2014Epra2, 2014Epra3, 2014Epra4, 2014Epra5, 2014Epra6,
2014Epra7, 2014Epra8, 2014Epra9, 2014Epra10, 2014Epra11, 2014Epra12,
2014Epra13, 2014Epra14, 2014Epra15, 2014Epra16, 2014Epra17, 2014Epra18,
2014Epra19, 2014Epra20, 2014Epra21, 2014Epra22, 2014Epra23, 2014Epra24,
2014Epra25, 2014Epra27, 2014Epra28, 2014Epra29, 2014Epra30, 2014Epra31,
2014Epra32, 2014Epra33, 2014Epra34, 2014Epra35, 2014Epra36, 2014Epra37,
2014Epra38, 2014Epra39, 2014Epra40, 2014Epra41, 2014Epra42, 2014Epra43,
2014Epra44, 2014Epra45, 2014Epra46, 2014Epra47.

2015 m.:

2015E2642D76, 2015E2642D90, 2015E2642D04, 2015E2642D05,
2015E2642D06, 2015E2642D07, 2015E2642D08, 2015E2642D09,
2015E2642D10, 2015E2642D11, 2015E2642D12, 2015E2642D13,
2015E2642D14, 2015E2642D15, 2015E2642D18, 2015E2642D19,
2015E2642D20, 2015E2642D21, 2015E2642D22, 2015E2642D23,
2015E2642D24, 2015E2642D25, 2015E2642D26, 2015E2642D27,
2015E2642D28, 2015E2642D29, 2015E2642D30, 2015E2642D31,
2015E2642D32, 2015E2642D33, 2015E2642D34, 2015E2642D35,
2015E2642D36, 2015E2642D37, 2015E2642D38, 2015E2642D39,
2015E2642D40, 2015E2642D41, 2015E2642D42, 2015E2642D46,
2015E2642D47, 2015E2642D49, 2015E2642D50, 2015E2642D60,
2015E2642D61, 2015E2642D62, 2015E2642D63, 2015E2642D65,
2015E2642D66, 2015E2642D67, 2015E2642D68.

LPRATT_{BL} LPRAT tekstyno neapdorotų (bruto) laiškų patekstynis:

2011 m.:

2011L301652, 2011L301825, 2011L301826, 2011L301827, 2011L301828,
2011L301829, 2011L301830, 2011L301832, 2011L301833, 2011L301834,
2011L301838, 2011L301839, 2011L301840, 2011L301841, 2011L301842,

2011L301843, 2011L301844, 2011L301845, 2011L301846, 2011L301847,
2011L301848, 2011L301850, 2011L301851, 2011L301852, 2011L301853,
2011L301854, 2011L301855, 2011L301856, 2011L301857, 2011L301858,
2011L301859, 2011L301860, 2011L301861, 2011L301862, 2011L301863,
2011L301864, 2011L301865, 2011L301866, 2011L301867, 2011L301868,
2011L301869, 2011L301870, 2011L301871, 2011L301872, 2011L301874,
2011L301875, 2011L301876, 2011L301877, 2011L301880, 2011L301881,
2011L301882, 2011L301883, 2011L301884, 2011L301885, 2011L301886,
2011L301887, 2011L301888, 2011L301889, 2011L301890, 2011L301891,
2011L301892, 2011L301894, 2011L301895, 2011L301897, 2011L301898,
2011L301899, 2011L301908, 2011L301909, 2011L301910, 2011L301911,
2011L301922, 2011L301923, 2011L301924, 2011L301925, 2011L301926,
2011L301927, 2011L301928, 2011L301929, 2011L301930, 2011L301931,
2011L301937, 2011L301950, 2011L301951, 2011L301953, 2011L301954,
2011L301955, 2011L301956, 2011L301824.

2012 m.:

2012L510242, 2012L510172, 2012L510173, 2012L510186, 2012L510187,
2012L510188, 2012L510189, 2012L510190, 2012L510191, 2012L510192,
2012L510200, 2012L510201, 2012L510202, 2012L510203, 2012L510214,
2012L510215, 2012L510216, 2012L510217, 2012L510218, 2012L510219,
2012L510220, 2012L510221, 2012L510221, 2012L510223, 2012L510224,
2012L510225, 2012L510226, 2012L510227, 2012L510228, 2012L510229,
2012L510230, 2012L510231, 2012L510232, 2012L510233, 2012L510234,
2012L510235, 2012L510236, 2012L510237, 2012L510238, 2012L510239,
2012L510240, 2012L510243, 2012L510244, 2012L510245, 2012L510246,
2012L510248, 2012L510249, 2012L510251, 2012L510253, 2012L510256,
2012L510257, 2012L510258, 2012L510259, 2012L510260, 2012L510262,
2012L510263, 2012L510264, 2012L510265, 2012L510267, 2012L510270,
2012L510271, 2012L510272, 2012L510273, 2012L510275, 2012L510276,
2012L510277, 2012L510278, 2012L510279, 2012L510280,
2012L510281.

2013 m.:

2013L165394, 2013L165395, 2013L165396, 2013L165397, 2013L165398,
2013L165399, 2013L165408, 2013L165409, 2013L165410, 2013L165411,
2013L165467, 2013L165468, 2013L165469, 2013L165470, 2013L165478,
2013L165492, 2013L165412, 2013L165413, 2013L165414, 2013L165415,
2013L165416, 2013L165417, 2013L165418, 2013L165419, 2013L165422,
2013L165423, 2013L165424, 2013L165425, 2013L165426, 2013L165427,
2013L165428, 2013L165429, 2013L165430, 2013L165431, 2013L165432,
2013L165433, 2013L165434, 2013L165435, 2013L165436, 2013L165437,

2013L165450, 2013L165451, 2013L165452, 2013L165454, 2013L165455,
2013L165456, 2013L165457, 2013L165458, 2013L165460, 2013L165461,
2013L165464, 2013L165465, 2013L165466.

2014 m.:

2014Lpra1, 2014Lpra2, 2014Lpra3, 2014Lpra4, 2014Lpra5, 2014Lpra6,
2014Lpra7, 2014Lpra8, 2014Lpra9, 2014Lpra10, 2014Lpra11, 2014Lpra12,
2014Lpra13, 2014Lpra14, 2014Lpra15, 2014Lpra16, 2014Lpra17, 2014Lpra18,
2014Lpra19, 2014Lpra20, 2014Lpra21, 2014Lpra22, 2014Lpra23, 2014Lpra24,
2014Lpra25, 2014Lpra27, 2014Lpra28, 2014Lpra29, 2014Lpra30, 2014Lpra31,
2014Lpra32, 2014Lpra33, 2014Lpra34, 2014Lpra35, 2014Lpra36, 2014Lpra37,
2014Lpra38, 2014Lpra39, 2014Lpra40, 2014Lpra41, 2014Lpra42, 2014Lpra43,
2014Lpra44, 2014Lpra45, 2014Lpra46, 2014Lpra47.

2015 m.:

2015L2642D76, 2015L2642D90, 2015L2642D04, 2015L2642D05,
2015L2642D06, 2015L2642D07, 2015L2642D08, 2015L2642D09,
2015L2642D10, 2015L2642D11, 2015L2642D12, 2015L2642D13,
2015L2642D14, 2015L2642D15, 2015L2642D18, 2015L2642D19,
2015L2642D20, 2015L2642D21, 2015L2642D22, 2015L2642D23,
2015L2642D24, 2015L2642D25, 2015L2642D26, 2015L2642D27,
2015L2642D28, 2015L2642D29, 2015L2642D30, 2015L2642D31,
2015L2642D32, 2015L2642D33, 2015L2642D34, 2015L2642D35,
2015L2642D36, 2015L2642D37, 2015L2642D38, 2015L2642D39,
2015L2642D40, 2015L2642D41, 2015L2642D42, 2015L2642D46,
2015L2642D47, 2015L2642D49, 2015L2642D50, 2015L2642D60,
2015L2642D61, 2015L2642D62, 2015L2642D63, 2015L2642D65,
2015L2642D66, 2015L2642D67, 2015L2642D68.

3 priedas: Klaidų žymos su LPRATT pavyzdžiais

Klaidos sritis		Klaidos kategorija		Pavyzdžiai iš LPRATT
<F>	Forma	<AGL>	Agliutinacija	Donc <F><AGL> #s'il\$ si il fait beau nous allons près de la <SN8> mer, sinon nous restons dans notre <X><ORD> #hôtel magnifique\$ magnifique <SN2> hôtel <...>. (2011L301826)
		<APS>	Apostrofo ženklas	<F><APS> #l'\$ Le <SN0> internet, l'<SN0> ordinateur c'est <G><GEN> #une\$ un <G><GEN> #bonne\$ bon <SN1> raison pour <G><ART><MAN> #une\$ <M><MCO> #personnes\$ <SN6> perssone <Q><TRO> #nereikia ,\$, qui veut <G><CLA> #trouver\$ trouvé beaucoup <G><PRE> #de\$ des <M><MCO> #choses\$ <SN8> chosses vite. (2011E301831) Regarde, <F><APS> #l'\$ le <SN10> effet de serre <Q><TRO> #nereikia ,\$, <G><NBR><CONJ> #fait\$ font des <X><MAN> <Y><CLR> <SN0> glaciers <...> (2011E301833)
		<DIA>	Diakritinis ženklas	Maintenant tout le <SN1> monde a son <SN0> ordinateur, <G><GEN> #sa\$ son <SN0> caméra, son <SN2> <F><DIA> #téléphone\$ téléphone portable, <...>. (2011E301824) J' <F><DIA> #espère\$ espere que tu vas avoir le <X><ORD> <L><SIG> #le bon temps\$ <SN2> temps bien et je te souhaite <G><ART><MAN> #une\$ bonne <F><DIA> #intégration\$ <SN3.2> integration dans la <SN8> classe. (2014Lpra26)
		<MAJ>	Didžioji ar mažoji raidė	Le grand <SN1> part de mon <SN0> temps je fais du <SN8> sport, je me baigne près de la <SN8> <F><MAJ> #mer\$ Mer et je suis en <SN8> vacances. (2011L301852)
		<HMF>	Homofonija	Chaque <SN1> semaine, nous avec mes <SN8> amis voyagerons <F><DIA> #près\$ près de la <F><HMF> <L><SIG><NOM> #mer\$ <SN8> <SN5> mère <N> Baltique. (2012L510187) Aujourd'hui il est populaire de séjourner en <SN8> <N> France, visiter la <F><MAJ> #tour\$ <SN5> Tour <N> Eiffel. (2012E510231)

				<p>Je <G><CONJ> #pourrais\$ pourais proposer <G><ART> #du\$ le <M><MCO> <F><HMF> #poisson\$ <SN0> poison <F><HOM> #à\$ a la <SN3> place de la viande, <...>. (2013E165433)</p>
		<GRA>	<p>Kitos rašybos klaidos</p>	<p>Par <SN8> exemple, les <F><GRA> #grands-parents\$ <SN0> grands parents <X><MAN> #truksta tarinio\$ (2011E301898)</p> <p>Nous <G><TPS> #pourrions\$ pourons aller <G><PRE> #à\$ dans la <F><GRA> #discothèque\$ <SN8> disqouteque, <...>. (2011L301839)</p>
<M>	Morfologija	<MDS>	<p>Derivacija - sufiksacija</p>	<p>Je pense que <G><MAN><ART> #un\$ <SN0> directeur <G><CONJ> \$prend\$ prende au <M><MDS> #travail\$ <SN8> traveaux <G><NBR> #les\$ le <F><GRA> #gens\$ <SN6> gen qui <G><CONJ> #savent\$ connaise <G><MAN><ART> #le\$ <M><MDS> #français\$ <SN0> françe, <...>. (2012E510237)</p> <p>Finalemt, j'aimerais souligner que la <SN2> <SN23> langue française est harmonieuse, elle est douce à <M><MDS> #l'oreille\$ <SN8> l'oreil, <...>. (2012^E510231)</p>
		<MFL>	<p>Fleksija</p>	<p><G><PRE> #au\$ Avec <G><GEN> #le\$ la <M><MFL> #téléphone\$ <SN8> téléphonie je parle <G><PRE><MAN> #avec\$ des <SN0> amis,<...>. (2011E301860)</p> <p>Deuxièmement, je crois qu'il est <F><DIA> #nécessaire\$ nécessaire marcher pour se rendre à l' <SN8> école ou aux <M><MFL> #bureaux\$ <SN8> bureux. (2013E165396)</p>
<G>	Gramatika	<CLA>	<p>Klasė</p>	<p>Beaucoup <G><PRE> #d'\$ des <SN8> habitants <G><CONJ> #pensent\$ pence, que c'est l' <SN0> internet, le <F><DIA> #téléphone\$ <SN2> téléphone mobile, l' <SN0> ordinateur, peut être <G><NBR> #quelques\$ quelque <G><NBR> #voitures\$ <SN3> voiture avec l' <G><CLA> #électricité\$ électrique <X><RED> #nereikia et\$ et <M><MCO> #etc\$ otr. (2011E301931)</p>
		<AUX>	<p>Pagalbinis veiksmazodis</p>	<p>#Tous\$ Tout les 12 <SN02> années <G><AUX> #sont\$ ont <G><GEN></p>

			<p>#passées\$ passés super vite. (2015L2643D65)</p> <p>Il est bien évidemment que en cause de <SN8> TIC les <SN0> habitants <G><AUX> #ont\$ sont <G><PP> #changé\$ changés également leurs <L><MIN> #vertus\$ <SN0> verteaux. (2014Lpra16)</p>
<PP>	Būtojo laiko dalyvis		<p><F><DIA> #voilà\$ Voilà, bien longtemps que je ne t'ai <X><MAN> #pas\$ <G><PP> #écrit\$ écrite, <...> (2015L2643D35)</p> <p>Aujourd'hui beaucoup de <SN8> gens n'ont <X><ORD> <G><PP> #ont pas pu\$ peuvent pas imaginer leur <SN3> vie sans <SN8> ordinateur. (2014Epra30)</p> <p>Pour les <M><MCO> #adolescents\$ <SN8> adolecants l' <SN0> Internet <F><HOM> #a\$ à <G><PP> #commencé\$ commencer <G><PRE><MAN> #à\$ être plus important que la <SN8> famille,<...>. (2014Epra27)</p>
<GEN>	Giminė		<p>Pour <G><GEN> #toutes\$ tous les <M><MCO> #personnes\$ <SN1> perssones la <SN0> télévision <G><NBR> #est\$ sont <G><ART><MAN> #une\$ <F><DIA> #très\$ très <G><GEN> #bonne\$ bon <SN1> chose pour trouver <G><ART> #des\$ les <SN0> nouvelles, parce que <G><ART><MAN> #l'\$ <SN0> information pour <G><GEN> #toutes\$ tous les <M><MCO> #personnes\$ <SN1> perssones <G><NBR> #est\$ sont très <G><GEN> #importante\$ important. (2011E301831)</p> <p>Beaucoup d' <M><MCO> #adultes\$ <SN8> atultes comme mes <SN0> grand-parents n'aiment pas le <SN0> MP3 et <X><MAN><PRN> #ils\$ adorent <G><GEN> #la\$ le <SN0> radio. (2011E301834)</p>
<NBR>	Skaičius		<p>Beaucoup de <SN8> personnes utilisent <G><NBR> #leurs\$ leur <SN2> technologies modernes chaque <SN1> jour. (2011E301825)</p> <p>Et puis <G><ART><MAN> #les\$ <SN2> technologies modernes <G><NBR> <F></p>

			<p>#seront\$ serra <F><DIA> #très\$ très <G><GEN><NBR> #importantes\$ important <G><PRE> #pour\$ à l' <SN8> avenir. (2011E301833)</p> <p><G><ART><MAN> #A\$ Le <L><ENG> #ordinateur\$ <SN0> computer je <G><CONJ> #travaille\$ travail et <X><MAN><PRN> #j'\$ <G><CONJ> #écrivis\$ écris <G><ART><MAN> #des\$ <G><NBR> #emails\$ <SN0> e-mail <G><PRE> #aux\$ des <SN0> amis et <G><PRE><NBR> #à la\$ les <SN0> famille. (2011E301838)</p>
	<MOD>	Nuosaka	<p>Les <SN0> machines <G><MOD> #font\$ fassent tout <Q><CON> #,\$ <...>. (2011E301829)</p> <p>Alors, il est <SN10> <SN0> dommage que les <SN0> avantages <X><ORD> #ne sont pas toujours bons\$ pas toujours <G><MOD> #sont\$ soient <G><GEN> #bons\$ bonnes. (2011E301872)</p>
	<PER>	Asmuo	<p>Aussi <G><PRN> #nos\$ notre <SN0> enfants <G><PER> #peuvent\$ pouvons <G><CLA> #aider\$ aide <G><PRN> #leurs\$ son <SN0> parents <X><RED> #nereikia beaucoup\$ plus beaucoup. (2011E301865)</p> <p>Je veux commencer à mener <G><GEN><PRN> #ma\$ mon propre <SN1> vie – ça me <G><PER> #motive\$ motivent beaucoup. (2012L510214)</p> <p>Après, tu sais, il y a longtemps quand tu <G><PER> #habites\$ habite loin <...>. (2012L510275)</p>
	<TPS>	Laikas	<p><F><DIA> #premièrement\$ Premierement <Q><OUB> #,\$ je <G><TPS> #pourrais\$ pouvait <G><CLA> #dire\$ dit <G><NBR> #quelsues\$ quelque <G><NBR> #arguments\$ <SN11> argument <...>. (211E301839)</p> <p>Je n' <G><TPS> #savais\$ ai pas su où voyager, mais <F><GRA> #maintenant\$ maintenant, je sais. (2012L510230)</p> <p>Nous <G><TPS> #luttons\$ avons lutter contre l' <SN8> ordinateur. (2014Epra40)</p>

		<VOI>	Rūšis	<p>Il <G><VOI> #est organisé\$ organise au <SN8> club. (2013L165399)</p> <p><F><GA> #parce que\$ Parce-que ils <M><MCO> #manquent\$ manquent l' <SN0> ordinateur, la <SN0> télé, l' <SN0> internet et ils <G><VOI> #rentrent\$ sont rentrés. (2011E301953)</p>
		<CONJ>	Asmenavimo klaidos	<p>Grâce à <SN8> <G><ART><MAN> #l'\$ Internet les <SN0> gens <G><CONJ> \$peuvent\$ peuvent <M><MCO> #connaissance\$ <SN0> <X><MAN> #faire connaissance\$ connaissance <G><PRE> #sur\$ par les <SN8> sites avec les <SN2> personnes sociables et <M><MCO> #intéressantes\$ interessantes. (2011E301830)</p> <p><Y><LOU> Les <SN0> moto il <G><CONJ> #peut\$ peu aller en <SN8> ville ou <G><ART><MAN> <SN0> pays. (2011E301860)</p> <p>Nous <G><CONJ> #mangeons\$ mangons les <SN2> produits <L><CPA> #modifiées\$ modifiques. (2011E301929)</p>
		<ART>	Artikelio neatitikmuo	<p>J'ai fini <G><GEN> #toutes\$ tous les <SN0> études, <M><MCO> #finalement\$ finalement c'est <G><ART> <G><GEN> #la\$ un <SN3> fin d'<SN8> école! (2015L2643D34)</p> <p>Donc, je veux aller <G><ART> #au\$ à la <SN8> <SN2.1> festival <N> „Barbons“. (2015L2643D08)</p> <p>Ils ont beaucoup d' <SN8> idées et facilement trouvent <G><ART> #des\$ les <SN0> amis et <G><ART> #des\$ les <SN0> activités. (2015E2643D62)</p>
		<PRN>	Netinkamas įvardis	<p>À mon <SN8> avis les <SN2> technologies modernes <X><ORD> #changent bien notre vie\$ <G><PRN> #notre\$ nos <SN0> vie <G><CONJ> #changent\$ changer bien. (2011E301830)</p> <p>Donc <G><GEN><PRN> #ce\$ cette <SN23> voyage est long, <X><MAN> <Y><LOU> me très <F><GRA> #intéressant\$ interesant, parce que <X><ORD> #le voyage dans ce pays\$ <G><GEN> <PRN> #ce\$ cet <SN0> pays <SN23> voyage est long, <F><HOM> #mais\$ me <F><DIA> #très\$</p>

				<p>très <F><GRA> #intéressant\$ interesant, parce que <G><PRN> cet #ce\$ <SN2> pays <G><NBR> #lointain\$ lointains, et je veux <L><SIG> #beaucoup\$ <F><DIA> #très\$ très très que tu m' <G><MOD> #accompagne\$ accompagner. (2012L510263)</p> <p><G><PRN> #moi\$ Je <M><MCO> #personnellement\$ personnellement <G><PRN> <X><ORD> #je\$ ne veux pas être à la <SN8> mode. (2013E165399)</p>
<L>	Leksika	<SIG>	Reikšmė	<p>Aussi nous <L><SIG> #regardons voyons la <SN0> télé<...> chaque <SN1> jour. (2011E301824)</p> <p>À mon <SN8> avis, certaines <SN1> personnes ne vont jamais croire à l' <SN3> utilité de technologies modernes pourtant l' <SN0> <L><SIG> #besoin\$ indigence et l' <SN3> importance de <G><ART><MAN> #la\$ communication <...>. (2011E301827)</p> <p>Par <SN8> exemple, à l' <SN3> aide d'Internet et d'autres <L><SIG> #moyens\$ <SN1> mesures nous pouvons faire ce <F><APS> <X><COH> #qu'\$ qui on aime. (2011E301851)</p>
		<CPA>	Būdvardžio pažymins	<p>Maintenant, quand l' <SN23> école est <L><CPA> <G><GEN> #finie\$ finit, il y a beaucoup d'autres <F><DIA> #problèmes\$ <SN1.5> problemes. (2015L2643D37)</p> <p><G><NBR> #mes\$ Mon <SN23> vacances <G><NBR> #sont\$ est <L><CPA> #bonnes\$ bien <Y><CLR> sur <SN8> ordinateur et d' <SN8> Internet. (2014Epra42)</p> <p>Il faut seulement <G><PRN> #le\$ la vouloir de changer notre <L><CPA> <G><NBR> #mauvaises\$ mal <SN1> habitudes et <G><PRE> #de\$ choisir <G><ART><MAN> #une\$ <M><MCO> #autre\$ utre <M><MCO> #manière\$ <SN3.2> manière de la vie. (2013E165398)</p>
		<CPD>	Prieveiksmio pažymins	<p>Également, sur <SN8> Internet nous pouvons chercher des <SN0> information très <L><CPD> #facilement\$ facile et</p>

			<p><L><CPD> #rapidement\$ rapide. (2014Epra5)</p> <p>Nous devons essayer de vivre <L><CPD> #sainement\$ sain <Y><CLR> lors toute <G><PRN> #notre\$ nos <SN6> vie <...>. (2013E165461)</p> <p>C'est <F><DIA> #très\$ très <L><CPD> #important\$ importance pour nous. (2012L510189)</p>
	<CPV>	Veiksmazodžio pažymins	<p>Premièrement, je veux mentionner que j'ai passé mes <M><MCO> #examens\$ <SN0> exements très bien et je <L><CPV> #planifie\$ plane étudier à l' <SN8> université <Q><OUB> #,\$ la <M><MCO> #médecine\$ <SN0> medecine. (2015L2643D20)</p> <p>Je sais que tu <G><CONJ> <L><CPV> #travailles\$ travail beaucoup et que tu n' <G><PER> #as\$ a pas de <SN8> temps <...>. (2012L510240)</p>
	<CPN>	Daiktavardžio pažymins	<p>Excuse-moi de ne pas t' <M><MCO> #envoyer\$ enoi <L><CPN> #réponse\$ <SN0> repondu plus tôt,<...>. (2015L2643D11)</p> <p>Pour les <L><CPN> #jeux\$ <SN3> joues d' <SN8> ordinateur. (2014Epra40)</p> <p>Tous les <SN3.2> éléments <G><GEN> #de\$ du la <SN8> nature sont ensemble, nous chantons et dansons <G><GEN> #du\$ de <L><CPN> #soleil couchant\$ couche jusqu' <F><DIA> #à\$ a <L><CPN> #l'aube\$ le <SN3> lève du <SN8> soleil. (2013L165454)</p>
	<MIN>	Neegzistuojantis žodis	<p>Mais <M><MCO> #parfois\$ parfois, la <SN0> télé, pendant les <L><LT> #publicités\$ <SN8> réclames <M><MCO> #juste\$ just <L><MIN> escalt les <SN0> produits, mais ne dit pas <G><ART> #de la\$ la <F><DIA> #vérité\$ <SN0> verité.(2014Epra11)</p> <p>Par <SN8> <F><GRA> #exemple\$ example moi, je viens de jouer <G><PRE> #au\$ <SN8> volely-ball tout <G><ART> #le\$ <SN0> soir, aussi j'aime bien aller <G><GEN> #à la\$ au <L><ENG> #danse\$ <SN8> dance où les <F><GRA> #petites\$ pettites <SN1> <L><MIN> cosés. (2011L301856)</p>

		<ENG>	Anglicizmas	<p>Mais peut-être tu voudrais créer avec moi la <L><ENG> #entreprise\$ <SN3> companie des <M><CO> #expériences\$ <SN1.4> experiences biologiques? (2015L2643D68)</p> <p>Par <L><ENG> #exemple\$ <SN8> example <M><MCO> #parfois\$ parfoit quand les <SN> jeunes sont en <SN3> crise d' <SN8> adolescence ils veulent faire tous <X><MAN> <...>. (2015E2643D65)</p> <p>Chaque <SN1> domaine a <SN10> <SN3> besoin <X><MAN><ART> #des\$ de <SN8> <SN3> connaissances de la <SN2.3> langue française et c'est le <L><ENG> <L><SIG> #fait\$ <SN0> fact. (2012E510243)</p>
<X>	Sintaksė	<ORD>	Žodžių tvarka	<p>Je veux <X><ORD> <F><DIA> #te féliciter\$ feliciter toi! (2015L2643D67) <G><NBR> #le\$ Les <SN3> <SN23> test de français était <F><DIA> #très\$ très <M><MCO> #difficile\$ difficile et je <X><MAN> #tarinio avais\$ <SN6> peur qui je ne <G><CONJ> #finirerais\$ finirerais <G><GEN> #mon\$ ma <SN0> école <G><PRE> #aux\$ avec <F><DIA> #résultats\$ <SN1.4> resultats <L><SIG> #mauvais\$ <X><ORD> #mauvais résultats\$ <Y><CLR> mal. (2015L2643D04)</p> <p>Tous les <SN0> jours nous <M><MCO> #surfons\$ sourffent sur <SN8> Internet, et <G><PER> #passons\$ passent beaucoup de <SN3.2> temps sur <G><ART> #des\$ les <SN9> réseaux sociaux, <X><COH> #que\$ qui <X><ORD> #les jeunes aiment le plus\$ le plus aiment les <SN0> jeunes. (2015E2643D33)</p>
		<MAN>	Trūkumas	<p>Dans <F><APS> <F><DIA><GRA> #l'école\$ le <SN8> ecole <Q><OUB> #,\$ je <G><CONJ> #vais\$ aller <X><MAN> #...\$ <G><MAN><ART> <X><ORD> <G><NBR> <F><GRA> #la langue française\$ françes <SN2> langues. (2012E510274)</p> <p>Je suis d' <F><GRA> #accord\$ acour <X><COH> #que\$ qui mes <SN3> connaissances de <SN8> français <X><RED> <X><ORD> #nereikia elle\$</p>

				vont-elles <X><MAN> #...\$. (2012E510274)
		<RED>	Perteklius	<F><APS> #j\$ Je <G><CONJ> <F><DIA> #écoute\$ ecoutes <G><MAN><ART> #de la\$ <SN0> radio et regarde <G><MAN><ART> #la\$ <F><DIA> #télévision\$ <SN2> television <G><GEN> #française\$ français <X><RED> #\$ langues. (2012E510274) Par contre, je voudrais dire <F><APS> #qu\$ que on sait <X><RED> #nereikia pas\$ pas jamais. (2012E510275) Je pense que <G><GEN> #ce\$ cet <SN0> voyage peut <F><DIA> #être\$ être <X><RED> #nereikia quelque\$ quelque <X><MAN><ART> #une\$ <G><GEN><ADJ> #nouvelle\$ nouveau <F><GRA><NOM> #aventure# <SN3.2> aventure dans notre <SN8> vie. (2012L510256)
		<COH>	Sujungimas	Beaucoup <G><PRE> #de\$ des <M><MCO> #personnes\$ <SN8> perssones <G><NBR> #veulent\$ veux rester en bonne <SN1> forme mais ne <G><NBR> #savent\$ sais pas <X><COH> #comment\$ quand ils <G><NBR> #devraient\$ devrait <X><MAN><PRN> #le\$ faire. (2013E165422) Tous les <SN0> jours nous <M><MCO> #surfons\$ sourffent sur <SN8> Internet, et <G><PER> #passons\$ passent beaucoup de <SN3.2> temps sur <G><ART> #des\$ les <SN9> réseaux sociaux, <X><COH> #que\$ qui <X><ORD> #les jeunes aiment le plus\$ le plus aiment les <SN0> jeunes. (2015E2643D33)
<Y>	Stilius	<CLR>	Neaiškus	<Y><CLR> #c'est le début de l'été# Ces dabord il y a l' <SN0> été. (2011L301838) Les <Y><CLR> <X><ORD> #la vie des jeunes\$ <SN7> jeunes vie <G><TPS> <G><CONJ> #ont changé\$ sont changer beaucoup <F><DIA> #après\$ <L><SIG> #il y a\$ après le <SN0> temps. (2015E2643D47)
		<LOU>	Sunkiai suprantamas	Il y a <G><ART><MAN> #un\$ <Y><LOU> <F><DIA> #très\$ très grand <L><CPN> #choix\$ <SN1> choissise de

				<p><L><CPN> #activités\$ activement est aine <SN0> loisir. (2016E165430)</p> <p><Y><LOU> Je voudrais parler <X><RED> #est\$ est <G><ART> #des\$ les <SN0> élèves, <G><ART><MAN> #de la\$ <SN0> classe <F><HOM> #et\$ est<G><PRE> #de\$ <SN0> professeur. (2014Lpra42)</p>
<Q>	Skyryba	<CON>	Klaidinga skyryba	<p>Les <G><GEN> #unes\$ uns <SN2> technologies modernes aident pour le <M><MCO> \$travail\$ <SN3> travaille à la maison, comme le <SN0> micro-ondes, la<M><MCO> #machine à laver\$ <SN10> <SN3> machine de lavé, le <M><MCO> #réfrigérateur\$ <SN0> réfrigérateur <Q><CON> #nereikia .\$.etc.(2011E301894)</p>
		<TRO>	Skyrybos perteklius	<p>Bonjour <Q><TRO> #,\$, <SN0> <N> Edith,<...> (2014Lpra43)</p> <p>Certains <SN0> métiers, comme ceux de <SN0> boucher où on <G><CONJ> #ressent\$ recense de grands <M><MCO> #besoins\$ <SN1> besoins <Q><TRO> #nereikia !\$! ont une mauvaise <M><MCO> #image\$ <SN3.2> imgae auprès des <SN8> jeunes. (2014Epra29)</p>
		<OUB>	Skyrybos trūkumas	<p>En premier <Q><OUB> #,\$ c'est <G><ART><MAN> #!'\$ <L><ENG> #ordinateur\$ <SN0> computer. (2011E301926)</p> <p>Enfin <Q><OUB> #,\$ je peux dire que les <SN2> technologies modernes aident <G><PRE><RED> #les\$ aux <SN8> gens, mais aussi elles détruisent notre <SN2> vie sociale. (2011E301884)</p>

4 priedas: Prancūzų kalbos DJ sudedamųjų dalių lietuviškų terminų sąrašas

(pagal *Le petit Grevisse* 2009)

Pažyminio šalutinis sakinys	<i>proposition relative</i>
Santykinis įvardis	<i>pronom relatif</i>
Santykinis nežymimasis įvardis	<i>pronoms relatifs indéfinis</i>
Sudėtiniai ir sudurtiniai žodžiai	<i>mots composés</i>
Determinantas	<i>déterminant</i>
Daiktavardis	<i>nom</i>
Būdvardis	<i>adjectif</i>
Prielinksninis junginys	<i>syntagme prépositionnel</i>
Bendratis	<i>infinitif</i>
Savybiniai determinantai, arba savybiniai būdvardžiai	<i>adjectif possessifs</i>
Parodomieji determinantai, arba parodomieji būdvardžiai	<i>adjectif démonstratif</i>
Skaitvardiniai būdvardžiai, arba skaitvardžiai	<i>adjectifs numéraux, nom de nombre</i>
Kiekiniai skaitvardiniai būdvardžiai	<i>adjectifs numéraux cardinaux</i>
Kelintiniai skaitvardiniai būdvardžiai	<i>adjectifs numéraux ordinaux</i>
Nežymimieji būdvardžiai	<i>adjectifs indéfinis</i>
Santykiniai nežymimieji įvardžiai	<i>pronoms relatifs indéfinis</i>
Prieveiksminiai kvantifikatoriai	<i>quantificateur adverbial</i>
Daiktvardiniai kvantifikatoriai	<i>quantificateur nominal</i>
Skaičiuotinis daiktavardis	<i>nom comptable</i>